

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ТКАЧЕНКО МАРІЯ ВАЛЕНТИНІВНА

УДК 378.04:793.3]:37.091.313](043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

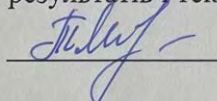
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ДО
ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ

011 Освітні, педагогічні науки

01 Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

 М. В. Ткаченко

Науковий керівник: **Гриньова Марина Вікторівна**, доктор педагогічних наук,
професор, член-кореспондент НАПН України

Полтава – 2023

АНОТАЦІЯ

Ткаченко М.В. Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Полтава, 2023.

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Ураховуючи загальноосвітні тенденції до зміни основної парадигми хореографічної освіти (амбівалентність хореографічної освіти, котра орієнтується й зберігає канони академічної школи і водночас набуває динамічності й змістовно-організаційної мінливості в сучасних реаліях; становлення й розвиток творчої діяльності хореографа, котрий усвідомлює, що танець є засобом трансляції культурно значущої інформації; культурологічний, зокрема, етнокультурологічний знаннєвий базис хореографа; забезпечення підготовки нового типу хореографа, професійно мобільного, адаптованого до змін та інноваційного типу роботи та ін.), створення нової педагогіки підготовки майбутнього хореографа, орієнтованої на розробку нових технологій навчання за різними видами професійно-хореографічної діяльності (мистецько-хореографічної, спортивно-хореографічної, хореографічно-педагогічної, мистецько-управлінської), проблема формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності детермінується як найбільш пріоритетна й актуальна.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх хореографів у закладі вищої освіти. *Предметом* дослідження виступає сукупність педагогічних умов формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Схарактеризовано суть основних категорій дослідження, окреслено наукові підходи до розуміння суті поняття готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та її структурних компонентів; розкрито особливості сучасного стану її формування, визначено критеріально-рівневий апарат для діагностики готовності, окреслено та схарактеризовано педагогічні умови, розроблено та науково обґрунтовано модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Мета дослідження полягає у визначенні, обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Завдання дослідження: з'ясувати суть поняття готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та її структурні компоненти; визначити критерії готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та їх показники і рівні; обґрунтувати, експериментально перевірити ефективність педагогічних умов та змодельовати процес формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності; розробити навчально-методичне забезпечення для формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

У процесі дослідження було застосовано проєктний, творчий, компетентнісний, студентоцентрований, діяльнісний, технологічний, трансформаційно-системний, етнопедагогічний, кроскультурний, проєктно-модульний підходи.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що уперше визначено педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій; удосконалення змістового

забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа»; реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проектно-орієнтованого навчання).

Розроблено модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності, яка складається із трьох взаємопов'язаних блоків (методологічно-цільового, змістово-процесуального, діагностико-результативного).

Методологічно-цільовий блок моделі віддзеркалює насамперед мету (формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності та вдосконалення процесу їх професійної підготовки у вітчизняних ЗВО), *методологічні підходи* (проектний, творчий, компетентнісний, студентоцентрований, діяльнісний, технологічний, трансформаційно-системний, етнопедагогічний, кроскультурний, проектно-модульний підходи), *дидактичні* (науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою, наочності, систематичності і послідовності у проектній діяльності майбутніх хореографів, свідомості й активності, оптимізації навчання, культуровідповідності, поєднання індивідуалізації навчання із груповою роботою, міцності знань) та *специфічні принципи* (проектно-орієнтованого навчання, служіння суспільству, науково-методичної інтегрованості, паритетності, позитивної мотивації, структурованості навчальної інформації та діяльності, гнучкості, усвідомленої перспективи, співробітництва, інтеркультуралізму, фундаменталізації) принципи формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності.

Змістово-процесуальний блок віддзеркалює провідні характеристики процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності та напрями реалізації педагогічних умов (актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проектних технологій; удосконалення

змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа»; реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проектно-орієнтованого навчання); зміст навчання, реалізація якого в освітньому середовищі ЗВО забезпечить результативність процесу формування досліджуваної у майбутніх хореографів готовності (для викладачів – програма підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проектних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»; для студентів – спецкурс «Проектні технології у професійній діяльності хореографа»), організаційно-методичний супровід реалізації педагогічних умов досліджуваної готовності (форми організації навчання: інтерактивні лекції в онлайн-форматі та тренінги (в аудиторії та онлайн); методи навчання: метод кейсів, метод індивідуальних та групових проектів, метод вебквестів, метод відео за запитом, метод модерації тощо; методи навчання хореографії (методи демонстрації та ілюстрації, пояснення, розповідь та бесіда, метод показу та зразку, метод вправ, ігровий метод, робота з літературою та відеоматеріалом тощо); навчально-методичне забезпечення: цифровий формат, платформа для онлайн-навчання).

Діагностико-результативний блок уміщує критерії досліджуваної готовності (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський критерій), їх показники і рівні (початковий, достатній та високий), а також прогнозований результат – позитивну динаміку у рівнях готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності.

Результатом реалізації моделі стає позитивна динаміка у рівнях готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності.

Уточнено суть поняття «готовність майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності»; конкретизовано компонентну структуру готовності майбутніх хореографів до застосування

проектних технологій у професійній діяльності (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський компоненти).

На підставі огляду науково-педагогічних праць готовність майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності детермінована як інтегральна якість особистості студента, що характеризується його здатністю до проектно-орієнтованого навчання у ЗВО та забезпечує майстерність у використанні різних типів хореографічних проектів на основі стійкої мотивації проектної діяльності в хореографічній освіті.

Удосконалено організаційно-методичний супровід процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності, критеріально-рівневий апарат для діагностики готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний, особистісно-лідерський критерії, їх показники та рівні – початковий, достатній, високий);

Дістало подальшого розвитку: наукове розуміння суті та змісту процесу реалізації моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності, яка складається із трьох взаємопов'язаних блоків (методологічно-цільового, змістово-процесуального, діагностико-результативного); окреслення заходів щодо підвищення рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності та сформованості проектної компетентності викладачів; етапи технології проектно-орієнтованого навчання (мотиваційно-підготовчий, організаційно-діяльнісний та оцінювально-результативний).

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці і впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти навчально-методичного забезпечення процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності (авторський спецкурс «Проектні технології у професійній діяльності хореографа», програма підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади

використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»; платформи для онлайн-навчання «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа» та «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»; діагностичний пакет для оцінювання рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та онлайн-платформа «Діагностика готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності»). Теоретичні положення та практичні напрацювання можуть бути використані широким колом педагогів-хореографів для підготовки студентів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, для підвищення рівня своєї професійної компетентності.

Обґрунтовані й експериментально підтверджені висновки можуть бути використані в подальших дослідженнях підготовки майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності засобами різних навчальних дисциплін. Отримані результати можуть мати безпосереднє відношення до практики організації процесу підготовки майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності і позитивно впливати на рівень навчальної та виховної роботи у закладах вищої освіти.

Ключові слова: хореографія, майбутні хореографи, готовність, професійна діяльність, проєкт, проєктні технології, педагогічні умови, модель.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Ткаченко М. В. Роль хореографічного компоненту в системі мистецьких дисциплін навчально-виховного процесу шкіл мистецтв. *Наукові записки*. Випуск 195. 2021. С. 205-208.
2. Ткаченко М. В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. *Педагогічні науки*. Випуск 79.2022. С. 101-105.

3. Ткаченко М. В. Візуалізація дидактичного процесу під час спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа». *Витоки педагогічної майстерності*. 2023. Випуск 31. С. 240-247.

4. Ткаченко М. В. Механізми професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності: методологічний аспект. *Імідж сучасного педагога: електрон. наук. фах. журн.* 2023. 5 (212). С. 115-121.

*Апробація основних результатів дослідження на конференціях,
симпозіумах, семінарах тощо*

1. Ткаченко М. В. Розвивальний потенціал хореографічної підготовки учнів шкіл мистецтв. *Художні практики та мистецька освіта у крос культурному просторі сучасності*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., 7-8 жовтня 2019 р., Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2019.С. 50-52.

2. Ткаченко М. В. Види музично-хореографічної діяльності на уроках ритміки в закладах початкової мистецької освіти. *Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 24 квітня 2020 р. м. Умань : ВПЦ «Візаві», 2020. С. 66-69.

3. Ткаченко М. В. Організаційно-методична модель хореографічної освіти учнів підготовчого відділення шкіл мистецтв. *The 8 th International scientific and practical conference "Dynamics of the development of world science"* (April 15-17, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. С. 879-882.

4. Ткаченко М. В. Ритміка як складник дисциплін хореографічного циклу в школах мистецтв. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., (3-4 червня 2021 р., м. Бердянськ) / [упоряд. М. М. Погребняк]. Полтава : Сімон, 2021.С. 220-224.

5. Ткаченко М. В. Використання регіональних мистецьких надбань у формуванні змістового компоненту хореографічних занять у школі мистецтв (на прикладі ПМШМ «Мала академія мистецтв» ім. Р.О.Кириченко. Дидакал : часопис : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. Участю

«Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст», 16–17 лист. 2021 р. / Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. № 22. С. 195-197.

6. Ткаченко М. В. Особливості становлення сучасної початкової хореографічної освіти та її роль в системі мистецької освіти в Україні. *Неперервна педагогічна освіта XXI століття: зб. матеріалів XIX Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької* / [наук. ред.: Г.І. Сотська, М.П. Вовк]. Вип. 5 (17). К.: Талком, 2022. С. 137-139.

7. Ткаченко М. В. Дидактичні особливості спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа». *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф., 11-12 жовтня 2022 р. Полтава : 2022. С. 132-134.*

8. Ткаченко М. В. Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава. ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 266-268.*

9. Nataliia Sas, Maryna Grynova, Odacir Antonio Zanatta, Leandro Rafael Pinto, Ruslana Velychko, Mariia Tkachenko. Definition, classification, characteristics and opportunities of development receptivity to the new. *Lifelong learning: models and methods of implementation: collective monograph*. Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 2023. P. 116-147. ISBN 978-617-7319-70-1

ABSTRACT

Tkachenko M. V. Formation of the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in specialty 011 Educational and pedagogical sciences. – Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, 2023.

The dissertation is a theoretical-experimental study of the problem of forming the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities.

Taking into account general educational trends to change the main paradigm of choreographic education (the ambivalence of choreographic education, which is oriented and preserves the canons of an academic school and at the same time acquires dynamism and content-organizational variability in modern realities; the formation and development of the creative activity of a choreographer who realizes that dance is a means of broadcasting cultural significant information; cultural, in particular, ethno-cultural knowledge base of the choreographer; provision of training of a new type of choreographer, professionally mobile, adapted to changes and innovative type of work, etc.), creation of a new pedagogy for the training of the future choreographer, focused on the development of new learning technologies for various types of professional -choreographic activity (artistic-choreographic, sports-choreographic, choreographic-pedagogical, artistic-administrative), the problem of forming the readiness of future choreographers to use project technologies in professional activity is determined as the most priority and urgent.

The object of the study is the professional training of future choreographers in a higher education institution. The subject of the study is a set of pedagogical conditions for the formation of the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities.

The essence of the main categories of research is characterized, scientific approaches to understanding the essence of the concept of readiness of future

choreographers to use project technologies in professional activity and its structural components are outlined; the features of the current state of its formation are revealed, the criterion-level apparatus for diagnosing readiness is defined, the pedagogical conditions are outlined and characterized, a model for the formation of the readiness of future choreographers to use project technologies in professional activity is developed and scientifically substantiated.

The purpose of the study is to determine, substantiate and experimentally verify the effectiveness of pedagogical conditions for the formation of the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities.

The task of the research: to find out the essence of the concept of readiness of future choreographers to use project technologies in professional activity and its structural components; to determine the criteria for the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities and their indicators and levels; justify, experimentally check the effectiveness of pedagogical conditions and model the process of forming the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities; to develop educational and methodological support for the formation of the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities.

Project, creative, competence-based, student-centered, activity-based, technological, transformational-systemic, ethno-pedagogical, cross-cultural, project-modular approaches were used in the research process.

The scientific novelty of the obtained research results is that, for the first time, the pedagogical conditions for the formation of the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities have been determined (updating the training of scientific and pedagogical personnel to teach professional disciplines by means of project technologies; improving the content of professional training of future choreographers through the introduction of a special course "Project technologies in the professional activity of a choreographer"; implementation of project-oriented learning technology during professional training of future choreographers).

A model for the formation of the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities has been developed, which consists of three interrelated blocks (methodological-target, content-procedural, diagnostic-resultative).

The methodological-target block of the model primarily reflects the goal (forming the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities and improving the process of their professional training in domestic higher education institutions), methodological approaches (project, creative, competence-based, student-centered, activity-based, technological, transformational-systemic, ethno-pedagogical, cross-cultural, project-module approaches), didactic (scientific, accessible, connection between theory and practice, clarity, systematicity and consistency in the project activity of future choreographers, consciousness and activity, optimization of training, cultural compatibility, combination of individualized training with group work, strength of knowledge) and specific principles (project-oriented learning, service to society, scientific-methodical integration, parity, positive motivation, structured educational information and activities, flexibility, conscious perspective, cooperation, interculturalism, fundamentalization) principles of forming the readiness of future choreographers to apply project technologies in professional activity.

The content-procedural block reflects the leading characteristics of the process of forming the readiness of future choreographers to use project technologies in professional activities and directions for the implementation of pedagogical conditions (updating the training of scientific and pedagogical personnel to teach professional disciplines by means of project technologies; improving the content of professional training of future choreographers through the introduction of a special course " Project technologies in the choreographer's professional activity"; implementation of project-oriented learning technology during professional training of future choreographers); the content of training, the implementation of which in the educational environment of a higher education institution will ensure the effectiveness of the process of formation of the researched readiness of future choreographers (for

teachers - the training program "Theoretical and practical principles of the use of project technologies during the teaching of professional disciplines for the training of future choreographers"; for students - a special course " Project technologies in the professional activity of a choreographer"), organizational and methodological support for the implementation of pedagogical conditions of the studied readiness (forms of organization of training: interactive lectures in online format and trainings (in the classroom and online); training methods: case method, method of individual and group projects, method web quests, video-on-demand method, moderation method, etc.; choreography teaching methods (demonstration and illustration methods, explanation, story and conversation, demonstration and sample method, exercise method, game method, work with literature and video material, etc.); educational and methodological support: digital format, online learning platform).

The diagnostic-resultative block contains the criteria of readiness under study (cognitive-motivational, creative-active, and personal-leadership criteria), their indicators and levels (initial, sufficient, and high), as well as the predicted result - positive dynamics in the levels of readiness of future choreographers to apply project technologies in professional activity.

The result of the implementation of the model is a positive dynamic in the level of readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities.

The essence of the concept "willingness of future choreographers to use project technologies in professional activity" has been clarified; the component structure of the readiness of future choreographers to use project technologies in professional activity (cognitive-motivational, creative-active and personal-leadership components) is specified.

Based on a review of scientific and pedagogical works, the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities is determined as an integral quality of the student's personality, characterized by his ability to project-oriented learning in a higher education institution and provides

mastery in the use of various types of choreographic projects on the basis of sustainable motivation project activities in choreographic education.

The organizational and methodological support of the process of forming the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities, the criterion-level apparatus for diagnosing the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities (cognitive-motivational, creative-active, personal-leadership criteria, their indicators) and levels – initial, sufficient, high).

There was further development: a scientific understanding of the essence and content of the implementation process of the model of formation of the readiness of future choreographers to use project technologies in professional activity, which consists of three interrelated blocks (methodological-target, content-procedural, diagnostic-resultative); outline of measures to increase the level of readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities and the formation of project competence of teachers; stages of project-oriented learning technology (motivational-preparatory, organizational-active and evaluation-resultative).

The practical significance of the obtained research results lies in the development and introduction into the educational process of institutions of higher education of educational and methodological support of the process of forming the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities (author's special course "Project Technologies in the Professional Activity of a Choreographer", advanced training program "Theoretical- practical principles of using project technologies when teaching professional disciplines of training future choreographers"; online learning platforms "Project technologies in the professional activity of a choreographer" and "Theoretical and practical principles of using project technologies when teaching professional disciplines of training future choreographers"; diagnostic package for assessment of levels of readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities and the online platform "Diagnosis of the readiness of future choreographers to use project

technologies in their professional activities"). Theoretical provisions and practical developments can be used by a wide range of teachers-choreographers to prepare students for the application of project technologies in professional activities, to increase the level of their professional competence.

Reasoned and experimentally confirmed conclusions can be used in further studies of the training of future choreographers for the application of project technologies in professional activities by means of various educational disciplines. The obtained results can be directly related to the practice of organizing the process of training future choreographers for the use of project technologies in professional activities and positively influence the level of educational and educational work in institutions of higher education.

Key words: choreography, future choreographers, readiness, professional activity, project, project technologies, pedagogical conditions, model.

LIST OF PUBLISHED WORKS ON THE THEME OF THE DISSERTATION:

Articles in scientific and professional publications of Ukraine:

1. Tkachenko M. V. Rol khoreorafichnoho komponentu v systemi mystetskykh dystsyplin navchalno-vykhovnoho protsesu shkil mystetstv [The role of the choreographic component in the system of artistic disciplines of the educational process of art schools]. *Naukovi zapysky*. Vypusk 195. 2021. S. 205-208.
2. Tkachenko M. V. Pedahohichni umovy formuvannia hotovnosti maibutnikh khoreorafiv do zastosuvannia proiektnykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti [Pedagogical conditions for the formation of the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities]. *Pedahohichni nauky*. Vypusk 79.2022. S. 101-105.
3. Tkachenko M. V. Vizualizatsiia dydaktychnoho protsesu pid chas spetskursu «Proiektni tekhnolohii u profesiinii diialnosti khoreografa» [Visualization of the didactic process during the special course "Project technologies in the

professional activity of a choreographer"]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*. 2023. Vypusk 31. S. 240-247.

4. Tkachenko M. V. Mekhanizmy profesiinoho rozvytku vykladachiv khoreorafichnykh dystsyplin u protsesi profesiino-pedahohichnoi diialnosti: metodolohichni aspekt [Mechanisms of professional development of teachers of choreographic disciplines in the process of professional and pedagogical activity: methodological aspect]. *Imidzh suchasnoho pedahoha: elektron. nauk. fakh. zhurn.* 2023. 5 (212). S. 115-121.

Approbation of the main research results at conferences, symposia, seminars, etc:

1. Tkachenko M. V. Rozvyvalnyi potentsial khoreorafichnoi pidhotovky uchniv shkil mystetstv [Developmental potential of choreographic training of art school students]. *Khudozhni praktyky ta mystetska osvita u kros kulturnomu prostori suchasnosti: materialy V Vseukr. nauk.-prakt. konf., 7-8 zhovtnia 2019 r., Poltava : PNPU imeni V.H. Korolenka, 2019.S. 50-52.*

2. Tkachenko M. V. Vydy muzychno-khoreorafichnoi diialnosti na urokakh rytmiky v zakladakh pochatkovoï mystetskoï osvity [Types of musical and choreographic activities in rhythm lessons in primary art education institutions]. *Suchasni stratehii rozvytku khoreorafichnoi osvity: materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 24 kvitnia 2020 r. m. Uman : VPTs «Vizavi», 2020. 85 s.*

3. Tkachenko M. V. Orhanizatsiino-metodychna model khoreorafichnoi osvity uchniv pidhotovchoho viddilennia shkil mystetstv [Organizational and methodological model of choreographic education of students of the preparatory department of art schools]. *The 8 th International scientific and practical conference "Dynamics of the development of world science" (April 15-17, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. S. 879-882.*

4. Tkachenko M. V. Rytmika yak skladnyk dystsyplin khoreorafichnoho tsykladu v shkolakh mystetstv [Rhythmics as a component of choreographic cycle disciplines in art schools]. *Mystetstvo ta mystetska osvita v suchasnomu*

sotsiokulturnomu prostori: materialy I Vseukr. nauk.-prakt. konf., (3-4 chervnia 2021 r., m. Berdiansk) / [uporiad. M. M. Pohrebniak]. Poltava : Simon, 2021.S. 220-224.

5. Tkachenko M. V. Vykorystannia rehionalnykh mystetskykh nadban u formuvanni zmistovoho komponentu khoreorafichnykh zaniat u shkoli mystetstv (na prykladi PMSHM «Mala akademiia mystetstv» im. R.O.Kyrychenko [The use of regional artistic assets in the formation of the content component of choreographic classes in an art school (on the example of the R.O. Kyrychenko Small Academy of Arts)]. *Dydaskal : chasopys : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. Uchastiu «Transformatsii vyshchoi pedahohichnoi osvity: svitovyi i ukrainskyi kontekst»*, 16–17 lyst. 2021 r. / Kafedra zahalnoi pedahohiky ta andrahohiky PNPUI imeni V. H. Korolenka. Poltava, 2021. № 22. S. 195-197.

6. Tkachenko M. V. Osoblyvosti stanovlennia suchasnoi pochatkovoï khoreorafichnoi osvity ta yii rol v systemi mystetskoï osvity v Ukraini [Features of the formation of modern primary choreographic education and its role in the system of art education in Ukraine]. *Neperervna pedahohichna osvita XXI stolittia: zb. materialiv XIX Mizhnarodnykh pedahohichno-mystetskykh chytan pamiati prof. O.P. Rudnytskoi* / [nauk. red.: H.I. Sotska, M.P. Vovk]. Vyp. 5 (17). K.: Talkom, 2022.S. 137-139.

7. Tkachenko M. V. Dydaktychni osoblyvosti spetskursu «Proiektni tekhnolohii u profesiinii diialnosti khoreografa» [Didactic features of the special course "Project technologies in the professional activity of a choreographer"]. *Khudozhni praktyky ta mystetska osvita u kroskulturnomu prostori suchasnosti: materialy VI Vseukr. nauk.-prakt. konf.*, 11-12 zhovtnia 2022 r. Poltava : 2022. S. 132-134.

8. Tkachenko M. V. Formuvannia hotovnosti maibutnykh khoreorafiv do zastosuvannia proiektnykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti [Formation of the readiness of future choreographers to use project technologies in their professional activities]. *Slovo i sprava Antona Makarenka: ukrainskyi ta yevropeyskyi konteksty: materialy XXII Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (m. Poltava, 16-17 bereznia 2023 r.). «Upravlinska maisternist kerivnyka zakladu osvity», «Upravlinnia proiektamy u sferi nauky, osvity, innovatsii ta informatyzatsii», «Upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu v osviti ta u vyrobnytstvi» : materialy Vseukr. nauk.-prakt. seminariv (m. Poltava, 16-17

bereznia 2023 r.) / za zah. red. M. V. Hrynovoi. Poltava. PNPUI imeni V. H. Korolenka, 2023. S. 266-268.

9. Nataliia Sas, Maryna Grynova, Odacir Antonio Zanatta, Leandro Rafael Pinto, Ruslana Velychko, Mariia Tkachenko. Definition, classification, characteristics and opportunities of development receptivity to the new. *Lifelong learning: models and methods of implementation: collective monograph*. Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 2023. P. 116-147. ISBN 978-617-7319-70-1

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	2
ABSTRACT.....	10
ВСТУП.....	20
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	30
1.1. Поняття готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, її структурні компоненти.....	30
1.2. Особливості сучасного стану формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.....	57
Висновки до першого розділу	82
РОЗДІЛ 2. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	86
2.1. Критерії готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.....	86
2.2. Педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності	101
2.3. Характеристика складників моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності .	134
Висновки до другого розділу	147
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	152
3.1. Програма педагогічного експерименту та аналіз результатів констатувального етапу експерименту	152
3.2. Аналіз результатів формувального етапу експерименту	172
Висновки до третього розділу	200
ВИСНОВКИ	203
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	208
ДОДАТКИ	234

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Нині на етапі реформування української освіти професійна підготовка фахівців-хореографів у закладах вищої й фахової передвищої освіти вимагає наукового дослідження і переосмислення підходів з урахуванням досвіду реалізації проєктних технологій в хореографічній освіті. З огляду на це, розуміння й глибоке усвідомлення інноваційних процесів, котрі нині відбуваються в хореографічній освіті, у тому числі розвиток новітніх дидактичних технологій, є необхідною умовою підготовки майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. Ураховуючи загальноосвітні тенденції до зміни основної парадигми хореографічної освіти (амбівалентність хореографічної освіти, котра орієнтується й зберігає канони академічної школи і водночас набуває динамічності й змістовно-організаційної мінливості в сучасних реаліях; становлення й розвиток творчої діяльності хореографа, котрий усвідомлює, що танець є засобом трансляції культурно значущої інформації; культурологічний, зокрема, етнокультурологічний знаннєвий базис хореографа; забезпечення підготовки нового типу хореографа, професійно мобільного, адаптованого до змін та інноваційного типу роботи та ін.), створення нової педагогіки підготовки майбутнього хореографа, орієнтованої на розробку нових технологій навчання за різними видами професійно-хореографічної діяльності (мистецько-хореографічної, спортивно-хореографічної, хореографічно-педагогічної, мистецько-управлінської), проблема формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності детермінується як найбільш пріоритетна й актуальна.

Пошук ефективних механізмів професійної підготовки майбутніх хореографів забезпечується Законами України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р., зі змінами та доповненнями), «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р., зі змінами та доповненнями), «Про культуру» (2011 р.), «Про Український культурний фонд» (2017 р.), Концепцією розвитку

освіти України на період 2015-2025 роки (2014 р.), Концепцією художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексною програмою художньо-естетичного виховання в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах (2004 р.), Стандартами вищої освіти України бакалаврського та магістерського рівнів галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія (2020 р.), фахової передвищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія з підготовки фахових молодших бакалаврів (2021 р.), освітньо-професійними програмами спеціальності 014 Середня освіта (Хореографія) для підготовки бакалаврів і магістрів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, розробленими й запропонованими у ЗВО та фахової передвищої освіти, та іншими законодавчо-нормативними документами, які наголошують на широких можливостях для опанування здобувачами різного рівня освіти методів, методик та технологій навчання мистецтву танцю у загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних закладах освіти, закладах фахової передвищої та вищої освіти, перетворення набуття освіти у процес, що триває протягом усього життя хореографа задля забезпечення потреб ринку праці та суспільства у кваліфікованих фахівцях.

Поліаспектність проблематики професійної підготовки майбутніх фахівців-хореографів знайшла відображення в наукових працях Т. Благової, О. Бурлі, М. Гриньової, Н. Добролюбової, О. Жирова, С. Забрєдовського, С. Калашник, Я. Левченко, В. Максименко, О. Мартиненко, Г. Ніколаї, О. Отич, Ю. Ростовської, В. Сизоненко, П. Фриза, Л. Червонської, Яо Пейчань, Хе Сюефей, Чжуан Ян та інших науковців.

Студіювання наукових джерел в контексті обраної теми дисертації свідчить про активізацію інтересу дослідників до проектного підходу в освіті. Зокрема, теоретико-практичні питання його реалізації в освітньому процесі підготовки учнів/студентів, майбутніх фахівців різного профілю висвітлювали вітчизняні та зарубіжні учені В. Ардх'янґама, Ч. Априянті, Т. Безверхнюк, В. Безкровна, В. Биков, Л. Буркова, П. Ворона, С. Гончаренко, Т. Горда, М. Гриньова, Л. Ервіана, І. Ігнат'єва, І. Канівець, О. Канівець, Н. Кононец,

Є. Коробов, Н. Котова, Г. Кравченко, Т. Кучай, Л. Лук'янова, О. Мармаза, Н. Мовмига, С. Нестуля, О. Нестуля, С. Попов, Н. Сас, К. Шмельтцер та інші науковці.

Методичні засади проєктного підходу в хореографічній освіті розглядали у своїх роботах Л. Андрощук, О. Барабаш, С. Белл, Д. Бідюк, К. Булага, Н. Корисько, О. Лиманська, О. Лисенко, Т. Медвідь, С. Міхарді, Р. Сані, О. Таранцева, М. Харахап, С. Шалапа та ін. Його реалізація, як свідчить аналіз праць науковців, можлива лише при усвідомленні педагогами, які здійснюють підготовку майбутніх хореографів, усієї дидактичної потужності проєктних технологій, принципів, які покладені в основу їх імплементації в освітній процес.

Разом із тим, недостатня розробленість визначеної проблематики в науково-педагогічних джерелах не дає змоги повноцінно забезпечити відповідний рівень підготовки майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності як важливого напрямку реалізації проєктного підходу в хореографічній освіті.

Обмежуючись рамками нашого дослідження, можна констатувати, що нині існує низка *суперечностей*, що виникають між:

- необхідністю інтеграції системи вітчизняної хореографічної освіти у світовий освітній простір та невідповідністю якості дидактико-методичної підготовки майбутніх хореографів викликам сучасності;

- значними науковими напрацюваннями з розвитку професійної компетентності майбутніх хореографів та відсутністю досліджень з питань формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності;

- узагальненими підходами до формування професійної компетентності майбутніх хореографів, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в хореографії, мистецькій освіті, виконавській діяльності, забезпечити широкий спектр якісних освітніх послуг при навчанні мистецтву танцю та реальними потребами майбутнього

хореографа у сформованості готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності;

– необхідністю формування зазначеної готовності та відсутністю для цього науково обґрунтованих педагогічних умов.

Актуальність окресленої проблеми, виявлення окреслених суперечностей, недостатній рівень розробленості проблеми в педагогічній науці та потреби практики відкривають перспективи для удосконалення професійної підготовки майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності через обґрунтування, розроблення і впровадження педагогічних умов, що зумовлює вибір теми дисертації **«Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію підготовлено відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка за темою «Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності». Тема дисертації затверджена затверджена протоколом № 10 засідання вченої ради Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка від 10 лютого 2022 року. Тема дисертації закординована у Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології витяг № 2 від 29 квітня 2022 року.

Мета дослідження полягає у визначенні, обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Відповідно до поставленої мети в дослідженні визначено такі **завдання**:

1) з'ясувати суть поняття готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та її структурні компоненти;

2) визначити критерії готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та їх показники і рівні;

3) обґрунтувати, експериментально перевірити ефективність педагогічних умов та змодельовати процес формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності;

4) розробити навчально-методичне забезпечення для формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх хореографів у закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Гіпотеза дослідження полягає у тому, що за умови реалізації моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та визначених педагогічних умов (актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій; удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»; реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання), можна досягти позитивної динаміки у формуванні досліджуваної готовності.

Для розв'язання поставлених завдань було використано комплекс **методів дослідження**:

теоретичних: аналіз, синтез, порівняння, зіставлення (для вивчення наукових джерел, нормативних документів, досвіду професійної підготовки майбутніх хореографів у закладах вищої освіти; визначення методологічних підходів до вирішення проблеми формування готовності майбутніх хореографів

до застосування проєктних технологій у професійній діяльності); узагальнення (для уточнення ключових понять дослідження, виокремлення структурних компонентів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, обґрунтування методологічних засад дослідження, формулювання концептуальних положень і висновків);

емпіричних – анкетування, бесіди, опитування, глибинні інтерв'ю, тестування, педагогічне спостереження за студентами в процесі їхньої професійної підготовки (для виявлення рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності); педагогічний експеримент (для перевірки ефективності виокремлених педагогічних умов формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності); педагогічне моделювання (для розроблення моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності);

статистичних – для математичної обробки даних педагогічного експерименту, для кількісного та якісного аналізу результатів дослідження з метою узагальнення експериментальних даних і перевірки їх достовірності, графічної візуалізації.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу проведено впродовж 2019-2023 років на базах Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава), Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (м. Харків), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (м. Хмельницький), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (м. Умань), Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Раїси Кириченко (м. Полтава).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що в роботі *уперше*: визначено педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання

фахових дисциплін засобами проєктних технологій; удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»; реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання); розроблено модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, яка складається із трьох взаємопов'язаних блоків (методологічно-цільового, змістово-процесуального, діагностико-результативного);

уточнено поняття «готовність майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності» як інтегральну якість особистості студента, що характеризується його здатністю до проєктно-орієнтованого навчання у ЗВО та забезпечує майстерність у використанні різних типів хореографічних проєктів на основі стійкої мотивації проєктної діяльності в хореографічній освіті; визначено компоненти досліджуваної готовності (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський);

удосконалено організаційно-методичний супровід процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, критеріально-рівневий апарат для діагностики готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний, особистісно-лідерський критерії, їх показники та рівні – початковий, достатній, високий);

дістало подальшого розвитку: наукове розуміння суті та змісту процесу реалізації моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, яка складається із трьох взаємопов'язаних блоків (методологічно-цільового, змістово-процесуального, діагностико-результативного); окреслення заходів щодо підвищення рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та сформованості проєктної компетентності

викладачів; етапи технології проектно-орієнтованого навчання (мотиваційно-підготовчий, організаційно-діяльнісний та оцінювально-результативний).

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці і впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти навчально-методичного забезпечення процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності (авторський спецкурс «Проектні технології у професійній діяльності хореографа», програма підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проектних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»; платформи для онлайн-навчання «Проектні технології у професійній діяльності хореографа» та «Теоретико-практичні засади використання проектних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»; діагностичний пакет для оцінювання рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності та онлайн-платформа «Діагностика готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності»). Теоретичні положення та практичні напрацювання можуть бути використані широким колом педагогів-хореографів для підготовки студентів до застосування проектних технологій у професійній діяльності, для підвищення рівня своєї професійної компетентності. Обґрунтовані й експериментально підтверджені висновки можуть бути використані в подальших дослідженнях підготовки майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності засобами різних навчальних дисциплін. Отримані результати можуть мати безпосереднє відношення до практики організації процесу підготовки майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності і позитивно впливати на рівень навчальної та виховної роботи у закладах вищої освіти.

Вірогідність результатів дослідження підтверджено теоретико-методологічною обґрунтованістю його основних положень; застосуванням методів, адекватних до предмета, мети та завдань дисертації; представленням і

статистичною значущістю, використанням та точністю математичного опрацювання емпіричних даних; змістом експериментальної роботи з охопленням необхідної кількості респондентів. Апробовано модель та педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності; упроваджено спецкурс «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа» та програму підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»; запропоновано зміст та нові підходи, що уможливило коригувати процес підготовки майбутніх хореографів.

Основні результати дисертації **упроваджено** в освітній процес Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 2054/01-35/57 від 06.09.2023 р.), Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-275 від 03.05.2023 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 186 від 01.05.2023 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 980/01 від 30.08.2023 р.), Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Раїси Кириченко (довідка № 91 від 01.05.2023 р.).

Основні положення й результати дослідження обговорено на засіданнях кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2019–2023 рр.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи висвітлено у 13 публікаціях автора, зокрема – 4 статті у фахових виданнях та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 9 статей у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається з анотацій (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів із висновками, загальних висновків, списку використаних джерел (232 найменування, з них –

44 іноземною мовою), 8 додатків. Робота містить 12 таблиць і 44 рисунки. Повний обсяг дисертації становить 267 сторінок, з них основного тексту 182 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У розділі на підставі проведеного аналізу науково-педагогічної літератури визначено суть та структуру готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності; розкрито особливості сучасного стану її формування.

1.1. Поняття готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, її структурні компоненти

Розуміння й глибоке усвідомлення інноваційних процесів, котрі нині відбуваються в хореографічній освіті, у тому числі розвиток новітніх дидактичних технологій, є необхідною умовою підготовки майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. Разом з тим, недостатня розробленість визначеної проблематики в науково-педагогічних джерелах не дає змоги повноцінно забезпечити відповідний рівень підготовки майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності як важливого напрямку реалізації проєктного підходу в хореографічній освіті. Саме тому важливо схарактеризувати категорію «готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності».

Аналітичне осмислення наукового доробку українських та зарубіжних учених (Д. Азізханова (Azizkhanova, 2021), Н. Алметов (Almetov, 2021), О. Бігус (2021), А. Ветринська (2016), І. Кривенцова (Kriventsova, 2020), Г. Ніколаї (2016), О. Ліманська (Limanskaya, 2020), О. Реброва (2016) та ін.) слугує

підставою до висновку, що, урахувавши загальноосвітні тенденції до зміни основної парадигми хореографічної освіти (амбівалентність хореографічної освіти, котра орієнтується й зберігає канони академічної школи і водночас набуває динамічності й змістовно-організаційної мінливості в сучасних реаліях; становлення й розвиток творчої діяльності хореографа, котрий усвідомлює, що танець є засобом трансляції культурно значущої інформації; культурологічний, зокрема, етнокультурологічний знаннєвий базис хореографа; забезпечення підготовки нового типу хореографа, професійно мобільного, адаптованого до змін та інноваційного типу роботи та ін.), створення нової педагогіки підготовки майбутнього хореографа, орієнтованої на розробку нових технологій навчання за різними видами професійно-хореографічної діяльності (мистецько-хореографічної, спортивно-хореографічної, хореографічно-педагогічної, мистецько-управлінської), проблема формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності бачиться нам як найбільш пріоритетна.

Загальні питання підготовки майбутніх хореографів порушували Т. Благова (2010), О. Бурля (2001), Л. Волошина (2014), Н. Добролюбова (2018), С. Забрєдовський (2008), С. Калашник (2019), П. Коваль (2017), І. Кошавець (2014), С. Куценко (2015, 2020), Я. Левченко (2021), В. Максименко (2020), О. Мартиненко (2013, 2015), Я. Пейчань (2019), А. Пилипенко (2013), О. Селенко (2019), В. Сизоненко (2017), І. Спінул (2011), Ю. Тараненко (2015, 2017), О. Таранцева (2002), С. Твердохліб (2020), Т. Фурманова (2016), Л. Червонська (2018), О. Шабаліна (2016), В. Шевченко (2006), Хе Сюефей (2017), Чжуан Ян (2021) та інші дослідники.

Широкий спектр науково-педагогічних досліджень присвячений *проєктному підходу* в освіті. Зокрема, теоретико-практичні питання його реалізації в освітньому процесі підготовки учнів/студентів, майбутніх фахівців різного профілю висвітлювали вітчизняні та зарубіжні учені, як-от: В. Ардх'янтама (Ardhyantama, 2020), Ч. Априянти (Apriyanti, 2020), Т. Безверхнюк (2011, 2014), В. Безкровна (2014), В. Биков (2001), Л. Буркова

(2015), П. Ворона (2010), С. Гончаренко (1997), Т. Горда (2019), М. Гриньова (2010), Л. Ервіана (Erviana, 2020), І. Ігнат'єва (2017), І. Канівець (2019), О. Канівець (2019), Н. Кононец (2014, 2019, 2021, 2022), Є. Коробов (2014), Н. Котова (2011), Г. Кравченко (2018), Т. Кучай (2019), Л. Лук'янова (2009), О. Мармаза (2003), Н. Мовмига (2018), С. Нестуля (2021, 2022), О. Нестуля (2021), С. Попов (2011), Н. Сас (2013), К. Шмельтцер (2019) та інші науковці.

Разом з тим, наголосимо, що проектний підхід в хореографічній освіті розглядали у своїх роботах Л. Андрощук (2014), О. Барабаш (2018), С. Белл (Bell, 2010), К. Булага (2020), О. Лиманська (2018), О. Лисенко (2018), Т. Медвідь (2019), С. Міхарді (Mihardi, 2013), Р. Сані (Sani, 2013), М. Харахап (Narahaп, 2013) та ін. Його реалізація, як свідчить аналіз праць науковців, можлива лише при усвідомленні педагогами, які здійснюють підготовку майбутніх хореографів, усієї дидактичної потужності проектних технологій, принципів, які покладені в основу їх імплементації в освітній процес. Тому важливо акцентувати особливу увагу на використанні проектних технологій в період професійної підготовки майбутніх хореографів. Водночас, ми переконані, що дуже важливо акцентувати увагу й на формуванні готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності, враховувати факт дієвості проектного підходу як при підготовці студентів-хореографів, так і при навчанні мистецтву танцю тих, з ким вони працюватимуть у майбутньому, оскільки хореографічна освіта є полівекторною і володіє великим потенціалом можливостей для розроблення інноваційного дидактичного інструментарію для навчання хореографії.

Послугуючись науковим доробком відомого українського ученого С. Гончаренка, можемо говорити про те, що проектний підхід зорієнтовує на побудову процесу підготовки майбутніх фахівців з використанням методу проектів, котрий він розглядає як педагогічну технологію, що базується на такій організації навчання, згідно якої знання і навички набуваються під час планування й виконання практичних завдань – проектів (Гончаренко, 1997). Продовжуючи позицію дослідника, М. Гриньова, П. Ворона та Н. Сас

ззначають, що проєктні технології за своєю реалізаційною суттю зорієнтовані не на інтеграцію наявних в особистості знань, а насамперед на їх практичне використання та здобуття шляхом самоосвіти нових знань і навичок (Гриньова, Сас, Ворона, 2010).

Проєктний підхід, зазначають Н. Кононець, С. Нестуля та О. Нестуля, є своєрідною філософією управління освітнім процесом, котра спрямовує здобувачів освіти на оволодіння широкого спектру способів, насамперед, творчої, пошуково-дослідницької діяльності, духовне й професійне становлення особистості студентів через активізацію навчально-пізнавальної й самостійної діяльності та вибудовування ними власної стратегії навчання (Нестуля, Нестуля, Кононець, 2021).

Ґрунтовно вивчаючи теоретико-практичні засади реалізації проєктного підходу в освіті (Т. Безверхнюк (2011, 2014), В. Безкровна (2014), В. Биков (2001), Л. Бутова (2018), О. Корнійчук (2018), Є. Коробов (2014), Н. Котова (2011), Л. Лук'янова (2009), О. Мармаза (2003) та ін.), можна сформулювали низку висновків, які характеризують проєктні технології як:

- способи й методи організації пізнавальної, навчально-професійної діяльності, котрі ставлять за мету вирішити проблеми, пов'язані зі створенням реального об'єкта (продукту праці чи надання послуги);
- методики організації педагогічного процесу, базисом яких є паритетна взаємодія педагога з учнем/студентом та оточуючим середовищем під час реалізації проєкту як поетапної діяльності для досягнення окреслених завдань;
- сукупність особистісно-орієнтованих методів навчання, котрі базуються на самостійній діяльності щодо дослідження проблеми, її практичного вирішення й представлення її результату, що має важливу практичну значущість;
- методики організації самостійної творчої роботи учня/студента (від народження й формулювання ідеї до втілення її у готовому продукті), яка виконується під контролем і за безпосередньої консультативної допомоги

педагога;

- сукупність навчально-пізнавальних прийомів і методів, котрі уможливають успішне вирішення тієї чи іншої проблеми шляхом самостійних дій з обов'язковою презентацією результатів роботи;

- спеціально конструйовану систему навчання, за якої ЗУН формуються у процесі виконання завдань-проектів, зміст яких поступово ускладнюється;

- поетапний процес поєднання репродуктивної та продуктивної діяльності, який уможливає інтеграцію ЗУН та практичного досвіду;

- спеціально організований алгоритм дій для самостійного виконання завдань (низки завдань у межах єдиної мети), прийняття рішень, відповідальності за свій вибір, результат роботи, який віддзеркалюється у створенні продукту за певний проміжок часу;

- методики навчання у співробітництві, під час якого студенти набувають ЗУН і використовують їх для вирішення реальних професійних проблем у процесі пошукової та дослідно-експериментальної роботи;

- керований викладачем процес цілеспрямованої самостійної роботи студентів, зорієнтований на розв'язання соціально значущої проблеми, отримання конкретного результату у вигляді матеріального або ідеального продукту на засадах творчості та дослідницької діяльності.

У нашому дослідженні ми спираємося на низку тез, висловлених науковцями (Н. Базелюк (2020), О. Бородієнко (2020), Л. Пуховська (2020), В. Радкевич (2020), О. Радкевич (2020), О. Самойленко (2020) та ін.): проєкт є інструментом для здійснення інноваційних змін; проєктність є одним із вимірів рівня культури суспільства та її індикатором; проєктна діяльність забезпечує активне залучення учнів/студентів, педагогів та освітніх менеджерів до вирішення різноманітних власних життєвих і професійних завдань (Радкевич, Бородієнко, Пуховська, Самойленко, Радкевич, Базелюк, 2020). Практика свідчить, що нині ні заклади вищої освіти (ЗВО), ні заклади післядипломної освіти, ні різноманітні хореографічні школи не можуть дати запасу знань і

необхідних компетентностей хореографу на довгу перспективу, оскільки прогрес у галузях хореографічної освіти, мистецтва, цифровізація соціуму, вносить свої корективи у професійну майстерність хореографа, і спонукає здобувати нові знання постійно. Тому завдання перед майбутнім хореографом полягає в тому, щоб навчитися ці знання отримувати самостійно, поповнювати власний знаннєвий багаж, транслювати їх у стійкі практичні навички, вести самостійні дослідження у галузі мистецтва та хореографії, бути готовим навчити цього ж своїх майбутніх вихованців, які прагнуть опанувати мистецтво танцю.

Серед розмаїття визначень, які складають термінологічне поле проектного підходу в освіті, є усталені та широко досліджені й схарактеризовані поняття, такі як «проект», «проектні технології», «метод проектів», «проектні методи навчання», «проектне навчання», «освітній проект», «проектна діяльність», «технологія освітнього проекту».

Цілком слушно послуговуватися у нашій роботі визначенням поняття «проект», сформульованим П. Вороною, М. Гриньовою та Н. Сас: це універсально велика кількість тісно взаємопов'язаних робіт із чітко визначеною датою початку (старту проекту), визначеними чіткими цілями (задачами проекту), досягнення котрих означає закінчення проекту, бюджетом, необхідними ресурсами та якістю результату (Гриньова, Сас, Ворона, 2010).

Нам імпонує позиція Н. Кононец, яка розглядає технологію освітнього проекту проектів як педагогічну технологію ресурсно-орієнтованого навчання (Кононец, 2014). Ця технологія номінується у дослідженнях ученої як сукупність способів діяльності тандему «студент-викладач» в освітньому процесі, розроблених авторських методик, спрямованих на самостійну роботу студентів (індивідуальну, парну, групову), яку вони провадять протягом певного часу з використанням різноманітних інформаційних ресурсів, а також на формування їх самостійної пізнавальної діяльності (Кононец, 2016).

Проектне навчання доцільно розглядати, як стверджують В. Ардх'янтама (Ardhyantama), Ч. Априянти (Apriyanti) та Л. Ервіана (Erviana), як модель

студентоцентрованого навчання, зорієнтовану на формування навичок мислення вищого рівня (активність й самостійність мислення, дослідницьке, аналітичне та критичне мислення, самостійна діяльність, здатність оцінювати власний багаж ЗУН для вирішення поставлених завдань та здатність до відповідальності за результати проєкту). Таке навчання передбачає як опанування нових знань, так і їх застосування у формі проєктів, та відповідає вимогам технологічності, індивідуалізації й диференціації навчання (Ardhyantama, Apriyanti, Erviana, 2020).

У трактуванні поняття *проєктної технології* ми погоджуємося із визначенням дослідника І. Сергєєва (2004), який розглядає у своєму науковому доробку цю технологію як процес, котрий формалізовано описує формула «5П+1» (рис. 1.1):

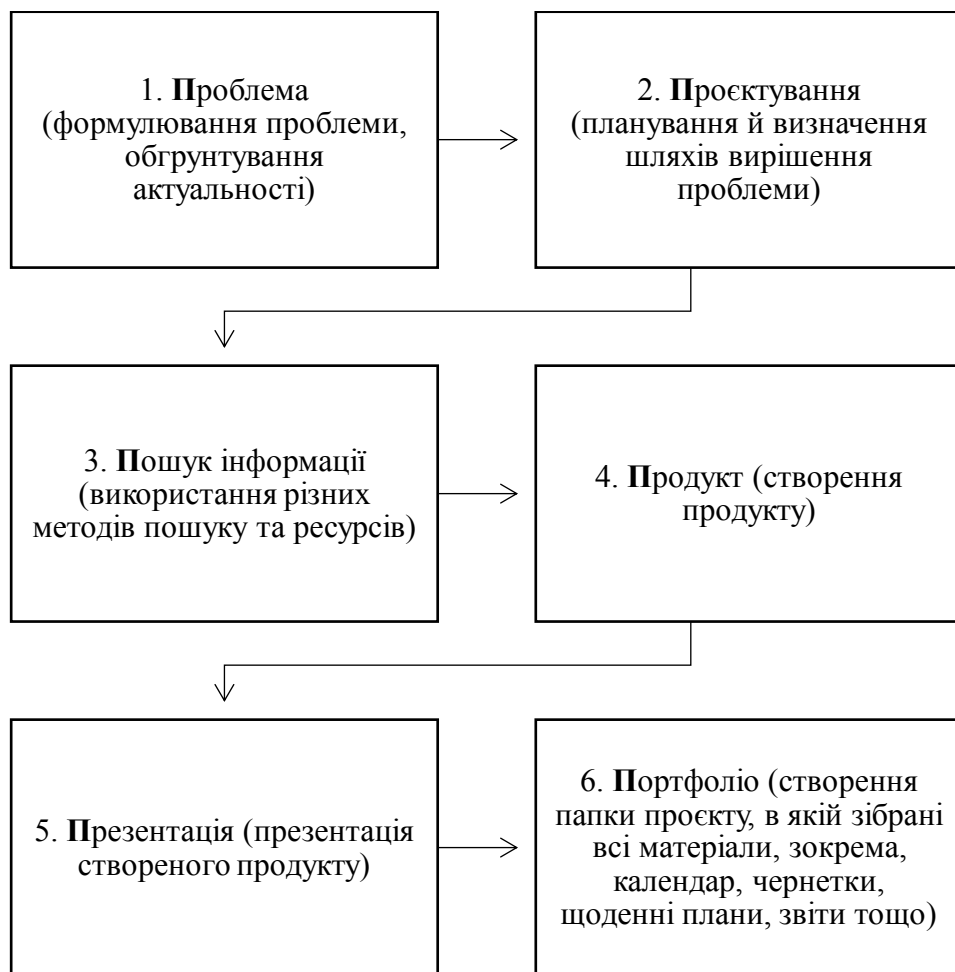

Рис. 1.1. Поняття проєктних технологій (за І. Сергєєвим) (розроблено авторкою)

Аналізуючи визначення різних понять термінологічного поля проектного підходу в освіті, виокремлюється важлива характеристика проектних технологій: під час проектного навчання, інтегруючись з низкою виконавських функцій (автора проекту, координатора, виконавця, експерта), студенти на практиці набувають досвіду, опановуючи різні аспекти майбутньої професійної діяльності, формують власні навички мислення вищого рівня та отримують практично значущий продукт.

Погоджуємося із дослідницею І. Єгоровою, що проектні технології є ефективним способом реалізації моделей різних видів професійної хореографічної діяльності, оскільки ці технології націлені на інтелектуальний, фізичний, емоційний розвиток вихованців за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності (Єгорова, 2021). Вочевидь, ефективність використання проектних технологій в хореографічній освіті полягає у тому, що у процесі роботи над проектом у студентів виявляються домінуючі професійні переваги, здібності та професійно-значущі якості, необхідні для майбутньої плідної діяльності у сфері культури та мистецтва. Установлення індивідуальних особливостей професійно-значущих якостей для майбутнього хореографа є визначальним у проектуванні оптимального шляху професійної освіти та майбутньої професійної діяльності.

Науковці Л. Андрощук та Т. Медвідь зазначають, що виявлення у майбутніх хореографів домінуючих здібностей та професійно-значимих якостей може успішно здійснюватися на всіх етапах проектної діяльності. Наприклад, при визначенні проблеми та завдань, що з неї витікають, проявляються схильності майбутніх хореографів до певного виду професійної діяльності (балетмейстерської, виконавської, педагогічної, мистецтвознавчої). У ході обговорення методів роботи та способів оформлення кінцевих результатів, у процесі збору, систематизації та аналізу отриманих даних проявляються переважний характер мислення (раціональне, креативне, аналітичне), ступінь ініціативності та самостійності дій, організаторські здібності, уміння оперувати наявною інформацією та навички поповнення інформаційно-знанневого багажу.

У ході презентації проєкту майбутні хореографи демонструють рівень загальнокультурного розвитку, мовної культури, вольові якості (Андрощук, 2014, Медвідь, 2019).

Дослідження Г. Кравченко та Н. Мовмиги переконують, що дидактична значущість проєктних технологій полягає не скільки у результатах, як у самому процесі їх отримання тими, хто навчається і використовує ці технології для досягнення поставленої мети. Цілком погоджуємося із дослідниками, що застосування проєктних технологій сприяє реалізації широкого спектру педагогічних завдань, що стоять перед педагогами, зокрема, викладачами хореографії: системній інтеграції знань, умінь і навичок (ЗУН), предметних завдань; інтенсифікації й оптимізації процесу навчання, підвищенню його дидактичної ефективності та якості результатів навчання здобувачів певного рівня освіти; розвитку вмінь пошуково-дослідницької й експериментальної діяльності тих, хто навчається; побудові відкритої системи освіти, яка зорієнтовує на пошук і використання нових знань, які нині знаходяться у відкритому доступі завдяки інтернет-технологіям, формування інформаційної культури та культури самоосвітньої діяльності; перспективній орієнтації та провадженню практично спрямованих досліджень; побудові індивідуальної траєкторії навчання та забезпеченні керованого мотиваційного розвитку (Кравченко, Мовмига, 2018).

Продовжуючи позицію дослідників наголосимо, що останній посил корелює з необхідністю професіоналізації процесу навчання майбутніх хореографів шляхом створення хореографічно-креативного освітнього середовища, у якому вибудовується система умов організації їх професійно-хореографічної діяльності, які спрямовуються на формування їхнього ціннісного ставлення до хореографічної освіти, до майбутньої професії, на набуття загальних та фахових компетентностей, на формування готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Застосування проєктних технологій в освітньому процесі підготовки фахівців, як свідчать дослідження вітчизняних науковців Н. Кононец (2021),

С. Нестулі (2021) та О. Нестулі (2021), базується на усталеній класифікації проєктів, яка ґрунтовно здійснена ними у їхньому монографічному дослідженні за низкою ознак (рис. 1.2):

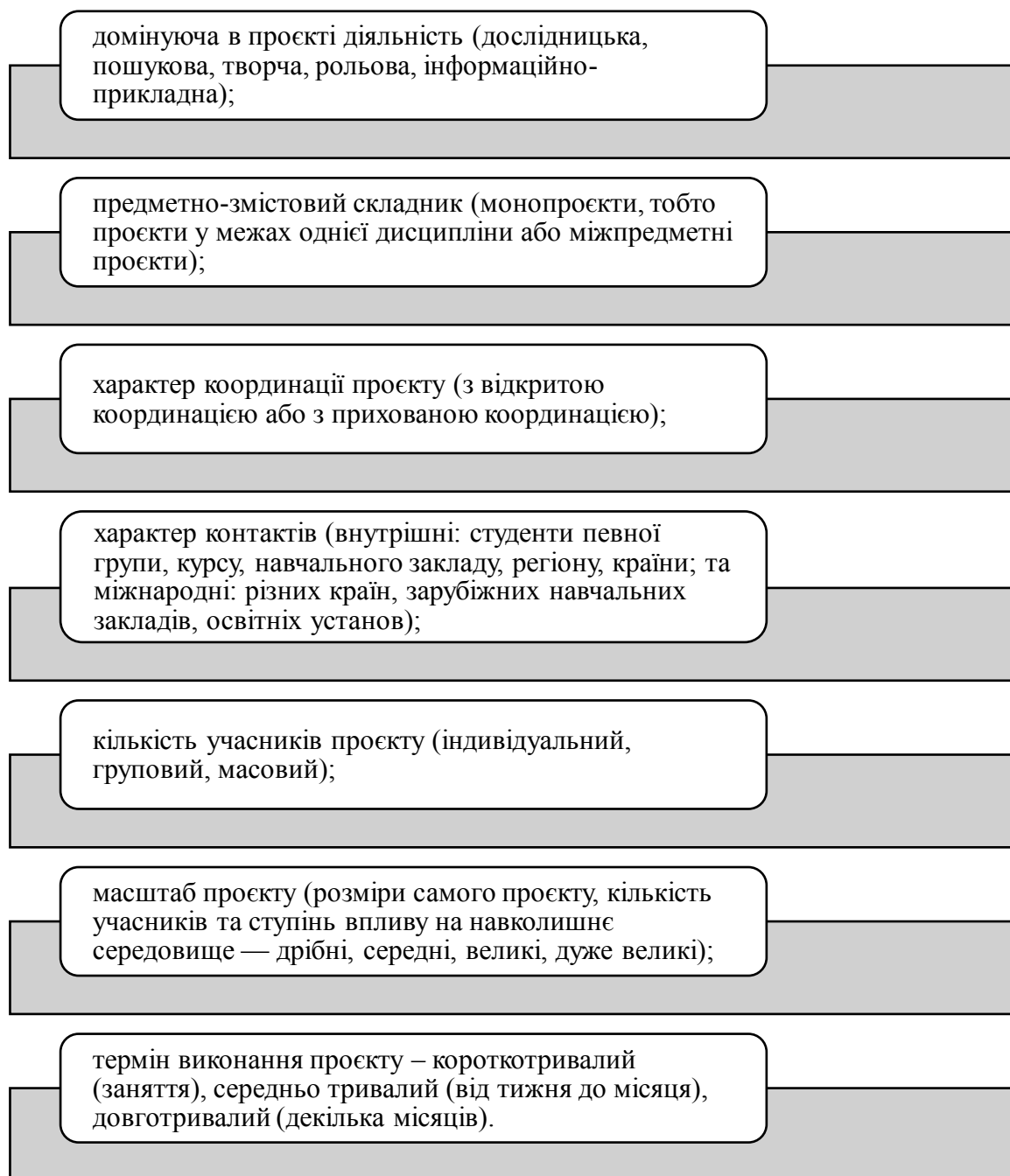

Рис. 1.2. Класифікація проєктів (за Н. Кононец, С. Нестулею та О. Нестулею) (розроблено авторкою)

Беручи за основу вище подану класифікацію, контекст нашого дослідження передбачає оперування ключовим поняттям – поняттям хореографічного проєкту.

Хореографічний проєкт, зазначають О. Барабаш та О. Лиманська, є мистецьким продуктом, в змісті й формі якого за допомогою виразних засобів хореографії актуалізується й підкреслюється культурологічна, гуманістична спрямованість сучасного мистецтва танцю, що реалізується колективом учасників від початкового задуму до його презентації на сцені (Лиманська, Барабаш, 2018). Хореографічний проєкт зорієнтований на формування «суб'єкт-суб'єктних» стосунків на основі співучасті і включеності майбутніх хореографів в освітній процес на паритетних засадах з викладачем (Пархоменко, 2021). У зв'язку з цим реалізація хореографічних проєктів базується на *принципі паритетності*, детально схарактеризованому у працях М. Гриньової, згідно якого «суб'єкт-суб'єктні» стосунки і взаємодія у тандемі «викладач-студент» передбачає максимальну активність студента та консультативно-координаційну функцію викладача, який застосовує широке розмаїття активних, інноваційних методів і форм навчання (Гриньова, 2008). На важливості цього принципу наголошують і зарубіжні вчені Р. Бар та Дж. Тег, котрі вважають таку активну взаємодію і співпрацю парадигмою, яка забезпечує успішність освітнього процесу та якість освіти (Bar, Tagg, 1995).

Як зазначає Н. Чашечнікова, хореограф створює проєкт, етапним результатом якого є виступ на сцені з хореографічною постановкою, а кінцевим – виховання культурної, освіченої особистості, патріота України, котра цінує й береже традиції свого народу, а також прагне розвивати свій творчий потенціал (Чашечнікова, 2017).

Разом із тим, поняття «результат проєктного навчання» у процесі підготовки майбутніх хореографів не зводиться лише до обсягу засвоених студентом ЗУН. Показниками його якості є, насамперед, набуття та збагачення досвіду різноманітної творчої діяльності у галузі хореографічного мистецтва (Єгорова, 2021, Мартиненко, 2020).

Вочевидь, результат хореографічного проєкту є двоїстим (рис. 1.3):

- 1) етапний результат (виступ учасника/учасників на сцені з хореографічною постановкою);
- 2) кінцевий результат (виховання особистості учасника/учасників та розвиток творчого потенціалу).

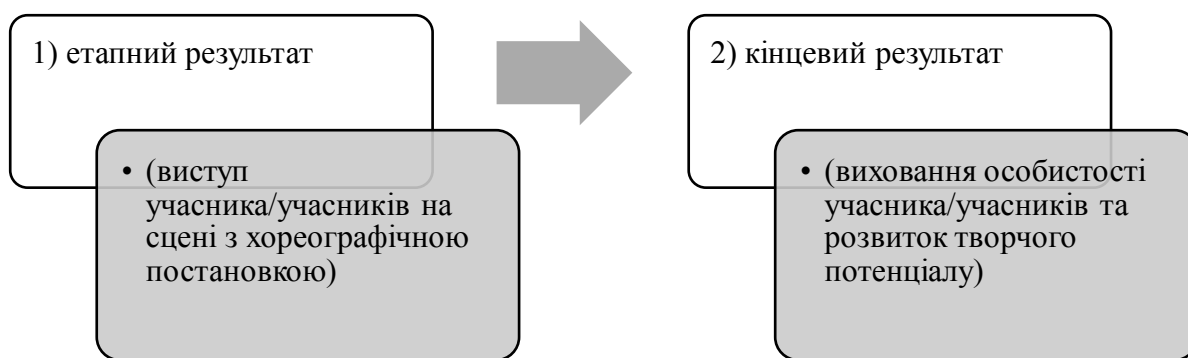

Рис. 1.3. Результат хореографічного проєкту (розроблено авторкою)

Разом із тим, ми переконані, що обидва результати хореографічного проєкту мають бути спрямовані на творчість і позитив, адже, як стверджує американський психолог К. Роджерс, один із лідерів гуманістичного підходу, усім людям властиво розвиватися у позитивному напрямі (Rogers, 1983), а хореографічний проєкт створює той позитив для особистості, її мотиваційно-емоційної сфери, який сприятиме досягненню дидактичних цілей навчання хореографії та розвитку особистості того, хто опановує мистецтво танцю.

Ми переконані, що майбутній хореограф, що має розвинену здатність до творчої діяльності (балетмейстерської, виконавської, педагогічної, мистецтвознавчої), становить значну цінність як у контексті окремої освітньої установи, де він працюватиме (заклад освіти, танцювальний гурток, школа танцю, культурно-мистецькі центри тощо), так і для суспільства в цілому, насамперед тим, що здатен урахувувати сучасні культурні реалії, ініціювати й підтримувати інноваційні процеси, завдяки яким інтенсивно здійснюється нині розвиток усіх галузей суспільного життя, і зокрема – хореографічної як такої, що має важливе культурно-просвітницьке та патріотично-виховне значення для

подальшого поступу вітчизняного суспільства, української культури та мистецтва.

Узагальнюючи науковий доробок Л. Андрошук (2014), Л. Гекалюк (2015), О. Отич (2010), доходимо висновку, що кожен хореографічний проєкт є *творчим*. Дослідники визначають творчий хореографічний (танцювальний) проєкт як «колективну постановку хореографічної вистави від творчого задуму до показу на сцені перед глядачами» (Гекалюк, 2015, с. 20). Таким чином, можемо стверджувати, що у контексті професійних вимог до сучасного майбутнього хореографа значною мірою актуалізується така його особистісно-професійна якість, як *творчий потенціал*, і цей фактор повинен братися до уваги протягом усього процесу його професійної підготовки у ЗВО. У трактуванні поняття «творчий потенціал» ми погоджуємося із визначенням В. Моляко та О. Музики, котрі розглядають його як «...ресурс творчих можливостей людини, здатність конкретної людини до здійснення творчих дій, творчої діяльності в цілому» (Моляко, Музика, 2006, с. 14)

У ході наукового пошуку виокремлюємо 3 ключові аспекти професійно-хореографічної діяльності майбутнього хореографа, котрі актуалізують і вимагають від нього вирішення завдань творчого характеру як основи проєктної діяльності у сфері навчання мистецтва танцю:

1) *організаційно-управлінський* (створення майбутнім хореографом організаційно-методичних умов для реалізації проєктних технологій, прийняття та реалізація управлінських рішень, пов'язаних із реалізацією хореографічного проєкту);

2) *комунікативно-стимуляційний* (активна комунікація та робота майбутнього хореографа з вихованцями, які опановують мистецтво танцю та залучені своїм педагогом до проєктної діяльності, стимулювання себе та інших до проєктної діяльності в галузі хореографії; проєктування системи комунікацій та стимулів, яка може забезпечити успіх проєктної діяльності для учасника проєкту та усього колективу у цілому);

3) *внутрішньо-особистісний* (управління власним розвитком творчого потенціалу, професійним становленням майбутнього хореографа, глибинне вивчення проєктних технологій для організації та реалізації соціально й культурно значущих хореографічних проєктів).

Вище згадані ключові аспекти професійно-хореографічної діяльності майбутнього хореографа, які водночас характеризують проєктну діяльність як основу розвитку його творчого потенціалу під час навчання мистецтва танцю, схематично відображено на рисунку 1.4:

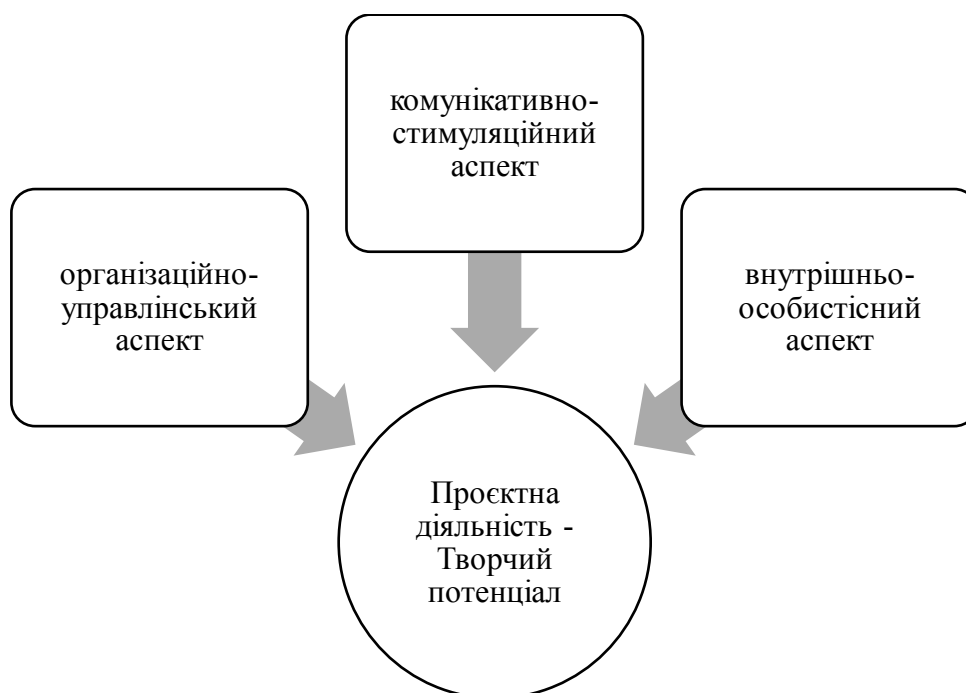

Рис. 1.4. Аспекти реалізації творчого потенціалу майбутнього хореографа під час проєктної діяльності *(розроблено авторкою)*

Варто відмітити, що науковці також акцентують увагу на тому, що сама особистість, зокрема, це стосується й майбутніх хореографів, не завжди повною мірою усвідомлює свої таланти й творчі перспективи. Відтак, цей факт потребує створення певних умов для того, аби творчий потенціал майбутніх хореографів зазнав належного розвитку ще у процесі навчання у ЗВО. Усвідомлюючи значущість творчого потенціалу для професійно-хореографічної майстерності хореографа та його здатності до застосування проєктних технологій, вважаємо, що такі умови повинні бути створені у процесі професійної підготовки у виші і

розглядаємо їх як один із факторів успішності дидактичного процесу, про що детальніше йтиметься в другому розділі дисертації.

Узагальнено, бачимо, що процес реалізації творчого потенціалу майбутнього хореографа під час проєктної діяльності актуалізує *творчий підхід* (Л. Андрощук (2014), О. Барабаш (2018), О. Лиманська (2018) та ін.) як важливий методологічний інструментарій у нашому дослідженні. Цей підхід у своїй основі спирається на твердження, що успішності й результативності професійної підготовки майбутніх хореографів в ЗВО (а отже, й процесу формування їхньої готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності як важливого складника цієї підготовки) завжди сприяє творчість у її двоїстому прояві в контексті освітнього процесу:

1) творчість у викладацькій діяльності науково-педагогічних кадрів ЗВО, котрі здійснюють професійну підготовку майбутніх хореографів (педагогічна творчість під час застосування проєктних технологій);

2) творчість у навчальній та самостійній проєктній діяльності майбутніх хореографів (творчість у побудові знань під час участі у проєктній діяльності та відпрацюванні методики застосування проєктних технологій у майбутній роботі).

На підставі аналізу праць науковців (Л. Андрощук (2014), О. Барабаш (2018), А. Вертохіна (2013), О. Лиманська (2018), Т. Медвідь (2019), М. Самакаєва (2013), Н. Чашечнікова (2017) та ін.) видається можливим виокремити *типологію хореографічних проєктів*, які за своєю суттю є творчими (рис. 1.5):

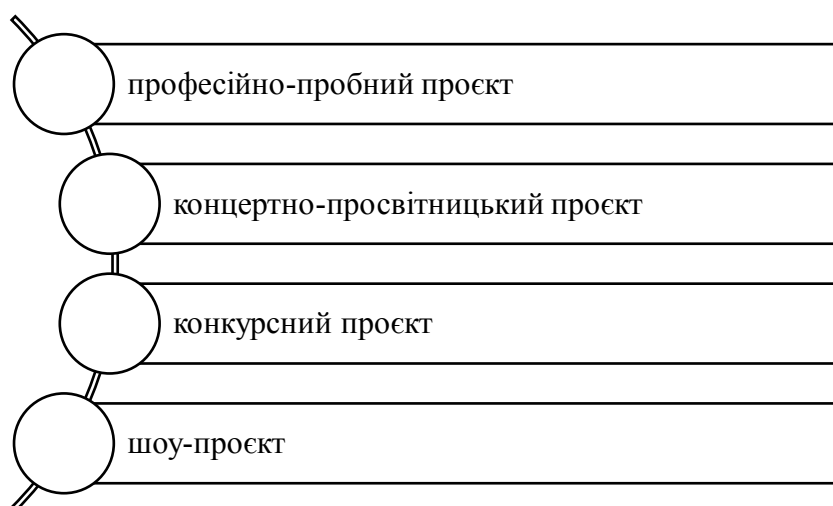

Рис. 1.5. Типологія хореографічних проєктів (розроблено авторкою)

Професійно-пробний проєкт є сукупністю завдань, котрі ставляться перед майбутнім хореографом, та пов'язані з професійною пробою – випробуванням, котре моделює складники конкретного виду професійної діяльності хореографа, має завершений вигляд та сприяє свідомому, обґрунтованому вибору професії. В умовах підготовки майбутніх хореографів проведення професійних проб здійснюється в ході реалізації проєктів за допомогою надання можливості студентові імітації професійної діяльності з подальшим осмисленням та аналізом того, наскільки обрана діяльність хореографа йому підходить. Занурюючись у професійну пробу, студент-майбутній хореограф може переконатися у відповідності або невідповідності власних можливостей професійним вимогам. Формами організації професійних проб для майбутніх хореографів в рамках проєктної діяльності можуть бути: проведення уроків хореографії з учнями у загальноосвітніх школах, гуртках, школах мистецтв, школах танцю; організація танцювальних конкурсів та концертів у вище згаданому середовищі; ведення блогу хореографа; участь у проєктах випускової кафедри у ЗВО та ін.

Концертно-просвітницький проєкт розглядається у дослідженні як змістовний, цікавий хореографічний проєкт, результатом якого є незвичайний захід (концерт, фестиваль, форум, спектакль, вистава, мюзикл тощо), який має

потужний культурно-просвітницький потенціал з метою просування його ключової ідеї у соціокультурний простір.

Так, пропозиції майбутнім хореографам у рамках проєктів концертно-просвітницького спрямування випробувати себе як автора сценарію або розробника фрагмента постановки вистави, провідної концертної програми, укладача текстів, виконавця, автора публікації про хореографічне мистецтво (твір, інтерв'ю), вірш та ін.) у процесі професійної підготовки у ЗВО дозволяють визначити ступінь стійкості їх інтересів у галузі хореографічного мистецтва та прагнення до знань у сфері професійної хореографічної діяльності, їхні потреби, ціннісні орієнтації, пов'язані з професійним самовизначенням, рівень умінь поєднувати та застосовувати в різноманітних ситуаціях різні види професійної хореографічної діяльності, ступінь готовності студентів до здійснення вольових зусиль у процесі роботи над проєктом та вирішення поставлених завдань.

Готовність до самостійного проєктування різновидів концертно-просвітницьких проєктів вбачаємо у творчому ставленні студентів-майбутніх хореографів щодо пізнання хореографічно-мистецьких явищ, що характеризується розвиненим творчим потенціалом, аналітичними здібностями, креативністю, переконаннями, інтересами, прагненнями до творчості під час проєктної діяльності у сфері хореографії.

Конкурсний проєкт як неординарна творча подія для майбутнього хореографа є серйозним випробуванням, тому що крім особливої ретельності під час підготовки репертуару, важливим для учасника такого хореографічного проєкту є гідно витримати психологічний іспит, запропонований конкурсною ситуацією. Для найкращої результативності у конкурсних проєктах студентів необхідно постійно поповнювати власний досвід виступів на незнайомому майданчику, орієнтування у новому сценічному просторі, руху на незнайомому покритті сцени, керування відчуттями від світлової партитури номера. Нерідко раніше прийняте рішення про свій рівень виконавських якостей і міру власного таланту в ході конкурсу піддається майбутнім хореографом переоцінці, оскільки в нових для себе обставинах, незвичній обстановці він інакше справляється з

емоціями, і в цьому випадку студентіві потрібна своєчасна педагогічна допомога.

Готовність до участі майбутніх хореографів у конкурсних проєктах убачаємо у сформованості у них лідерських якостей «...як рис, які забезпечують здатність виділитися в конкретній справі і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; займати лідерську позицію; використовувати інноваційні підходи для розв'язання проблеми; успішно впливати на інших членів колективу у напрямі досягнення спільних цілей; створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в хореографічному колективі» (Булага, Кононец, Гриньова, 2020, с. 84).

Шоу-проєкт є сукупністю завдань, котрі ставляться перед колективом майбутніх хореографів, та пов'язані з підготовкою і проведенням шоу-програм, основою яких є хореографічні номери. Відповідно, проєктна діяльність під час реалізації шоу-проєктів передбачає поетапну пошуково-дослідницьку й організаційно-управлінську роботу студентів-майбутніх хореографів: визначення теми шоу-проєктів, їх актуальність, соціально та культурно значущу мету і завдання; добір відповідного хореографічно-мистецького матеріалу; обговорення й складання плану шоу-проєкту; підбір учасників і розподіл ролей, вивчення хореографічних напрямів і творів; реалізація творчого задуму; організаційні засади реклами шоу-проєкту, зокрема, у соціальних мережах, робота із засобами масової інформації, планування і проведення інтерв'ю, медійність учасників проєкту; обговорення ходу реалізації шоу-проєкту та досягнення мети, підбиття підсумків і обговорення результатів шоу-проєкту, його культурно-виховного потенціалу та впливу на соціум, резонанс у суспільстві. Підкреслимо, що залучення майбутніх хореографів до розробки й реалізації шоу-проєктів вимагає інтеграції різних знань та умінь (культурологічних, народознавчих, загально-мистецьких, хореографічно-теоретичних, художньо-творчих, організаційно-управлінських, організаційно-виховних, концертно-виконавських, балетмейстерських, викладацьких, хореографічно-методичних, івент-менеджменту у сфері культури та організації

заходів тощо) для розв'язання сукупного завдання, володіння достатнім знанневим обсягом, здатністю до управління мистецькими проектами (зокрема, здійснювати оцінювання собівартості проекту, визначати потрібні ресурси, скласти реалізаційні алгоритми, планувати основні роботи) і, реалізуючи при цьому власні авторські ідеї, уможлиблює для кожного студента засвоєння нових способів професійної комунікації, котрі набувають особливої значущості в сучасному соціокультурному середовищі. У такий спосіб буде формуватися передовсім когнітивний та діяльнісний складники готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності.

Проектні технології (як сукупність вище схарактеризованих типів хореографічних проектів) як один із ефективних способів досягнення дидактичної мети через ґрунтовне дослідження навчальної проблеми у сфері хореографічного мистецтва, дозволяють отримати конкретний практичний результат кожного з обраних типів хореографічних проектів, який необхідно усвідомити, реалізувати, побачити результат, почути відгуки, застосувати у майбутній практичній діяльності успішного хореографа.

Етапність реалізації хореографічного проекту незалежно від обраної типології визначає складний творчий процес, схарактеризований у працях О. Барабаш та О. Лиманської (2018), і відображений на рисунку 1.6.

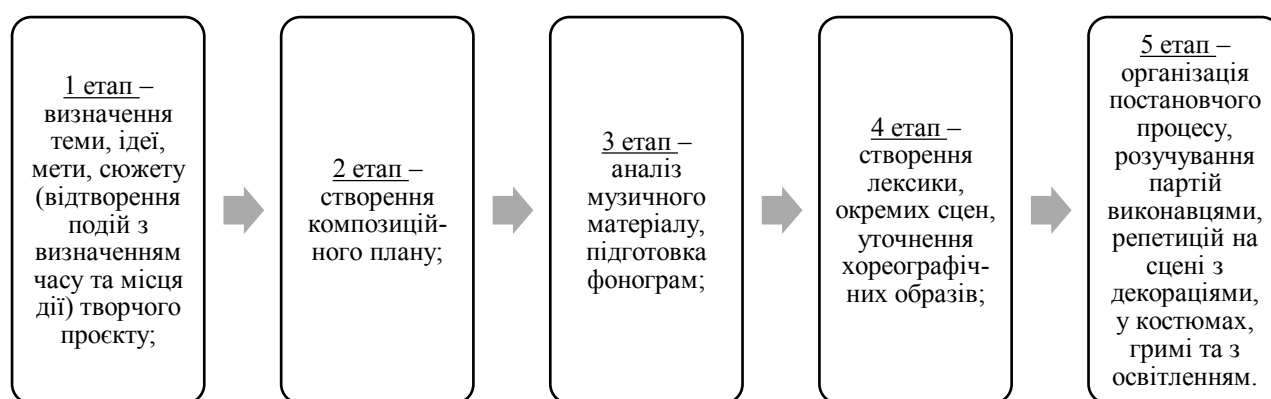

Рис. 1.6. Етапи реалізації хореографічного проекту (розроблено авторкою)

Цілком виправданою в контексті з'ясування суті поняття готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності є увага до феномену соціально-педагогічних ролей того, хто буде застосовувати проєктні технології на практиці. Ці ролі для викладача-керівника проєкту детально визначені й схарактеризовані українськими науковцями Н. Кононец, С. Нестулею та О. Нестулею у своєму монографічному дослідженні (Нестуля, Нестуля, Кононец, 2021). Продовжуючи позицію учених, доцільно спиратися на соціально-педагогічну рольову характеристику майбутніх хореографів, які будуть здатні до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (рис. 1.7).

- *хореограф-ентузіаст*, що надихає й мотивує вихованців, котрі опановують мистецтво танцю, на досягнення мети;
- *хореограф-фахівець*, що володіє ЗУН у декількох (не обов'язково в усіх) галузях (педагогіка, дидактика, теорія і методика навчання хореографії, основи композиції та постановки танцю, теорія виховання, педагогічна майстерність, лідерологія, освітній менеджмент, івент-менеджмент, управління проєктами, народознавство, практика з виконавської діяльності хореографа, цифрові технології тощо);
- *хореограф-консультант*, що організує доступ до інформаційних ресурсів, які допоможуть вихованцям опанувати мистецтво танцю;
- *хореограф-керівник* (особливо в питаннях планування часу – тайм-менеджмент);
- *хореограф-організатор* (організація дидактичного процесу під час опанування мистецтвом танцю, обговорення різних способів подолання труднощів, котрі виникають під час навчання хореографії);
- *хореограф-координатор* групового процесу навчання хореографії;
- *хореограф-експерт*, що аналізує результати виконаного хореографічного проєкту.

Рис. 1.7. Соціально-педагогічні ролі майбутніх хореографів під час застосування проєктних технологій (розроблено авторкою)

Узагальнюючи вище викладене, доходимо висновку, що застосування проєктних технологій у хореографічній освіті базується на принципі проєктно-орієнтованого навчання (project-based learning) як домінантного принципу реалізації проєктного підходу, мультидисциплінарного за своєю суттю, котрий вирішує складне завдання оптимального поєднання власне проблеми, яка розв'язується, проєктної діяльності, командної роботи, існуючих технологічних аспектів і вимог для забезпечення набуття практичного досвіду й розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів (Андрощук, 2014, Нестуля, Нестуля, Кононець, 2020).

Таким чином, *проєктні технології у дисертації номінуємо як сукупність різних типів хореографічних проєктів, етапна реалізація яких базується на принципі проєктно-орієнтованого навчання, котрий стимулює проєктну діяльність майбутніх хореографів під час професійної підготовки у ЗВО.* Підкреслимо, що проєктна діяльність майбутніх хореографів розглядається у двох контекстах:

1) як проєктна діяльність науково-педагогічних кадрів кафедр хореографії у ЗВО, яка характеризує процес розробки окремими викладачами або колективами викладачів хореографії цілей і конструктивних алгоритмів їх досягнення, дидактичних моделей, навчальних програм і методик їх реалізації;

2) як проєктна діяльність майбутніх хореографів, котра є невід'ємною складовою навчальної діяльності, підпорядкованою певним організаційним засадам.

Слід зазначити, що проблема формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності є цілком закономірним відображенням низки тих суперечностей, що виникають між: необхідністю інтеграції системи вітчизняної хореографічної освіти у світовий освітній простір та невідповідністю якості дидактико-методичної підготовки майбутніх хореографів викликам сучасності; значними науковими напрацюваннями з розвитку професійної компетентності майбутніх хореографів та відсутністю досліджень з питань формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності; узагальненими підходами до формування професійної компетентності майбутніх хореографів, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в хореографії, мистецькій освіті, виконавській діяльності, забезпечити широкий спектр якісних освітніх послуг при навчанні мистецтву танцю та реальними потребами майбутнього хореографа у сформованості готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності; необхідністю формування зазначеної готовності та відсутністю для цього науково обґрунтованих педагогічних умов.

Разом із тим, аби визначити відповідні педагогічні умови, слід здійснити уточнення ключового для нашого дослідження поняття «готовність майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності» та його структурно-компонентний аналіз. Задля цього проведено ґрунтовний аналіз низки науково-педагогічних праць таких дослідників, як Л. Андрощук (2014), Н. Базелюк (2020), О. Барабаш (2018), С. Белл (Bell, 2010), Т. Благова (2010), О. Бородієнко (2020), К. Булага (2020), Л. Волошина (2014), Н. Добролюбова (2018), С. Забрєдовський (2008), С. Калашник (2019), П. Коваль (2017), І. Кощавець (2014), С. Куценко (2015, 2020), Я. Левченко (2021), О. Лиманська (2018), В. Максименко (2020), Т. Медвідь (2019),

Я. Пейчань (2019), А. Пилипенко (2013), Л. Пуховська (2020), В. Радкевич (2020), О. Радкевич (2020), О. Самойленко (2020), О. Селенко (2019), В. Сизоненко (2017), І. Спінул (2011), О. Таранцева (2002), С. Твердохліб (2020), Т. Фурманова (2016), Л. Червонська (2018), О. Шабаліна (2016), В. Шевченко (2006) та інших науковців, які безпосередньо чи опосередковано торкалися проблематики дефінітивного та компонентно-структурного аналізу готовності майбутніх хореографів до того чи іншого виду професійної діяльності.

Послугуючись визначенням поняття готовності до професійної діяльності, сформульованим у працях з психології особистості О. Столяренко, вважаємо доцільним спиратися у дослідженні на тлумачення його як стану, за якого відбувається актуалізація усіх можливостей особистості та який не є вродженим, а виникає у результаті набуття особистістю досвіду, котрий базується на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомленні мотивів і потреб у ній (Столяренко, 2012). Цілком погоджуємося із ученою, що категорія «готовність» є індикатором професійної зрілості та запорукою успішності будь-якого виду діяльності особистості.

Узагальнюючи науковий доробок вище згаданих науковців, здійснимо уточнення ключового поняття нашого дослідження. Таким чином, у дисертації *готовність майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності є інтегральною якістю особистості студента, що характеризується його здатністю до проєктно-орієнтованого навчання у ЗВО та забезпечує майстерність у використанні різних типів хореографічних проєктів на основі стійкої мотивації проєктної діяльності в хореографічній освіті.*

Обстоюючи позицію учених (О. Барабаш (2018), Н. Добролюбова (2018), І. Кошавець (2014), О. Лиманська (2018), В. Сизоненко (2017), В. Шевченко (2006) та ін.), що майбутній хореограф повинен мати розвинену здатність до творчої діяльності (балетмейстерської, виконавської, педагогічної, мистецтвознавчої), яку йому доведеться здійснювати у загальноосвітніх,

дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО, вважаємо, що суть ключового поняття досліджуваної готовності лежить у системі координат, яку складають:

- система знань про хореографічно-педагогічну діяльність, теорії й методики викладання різних видів танцю, педагогічні технології, які сприяють ефективності процесу навчання хореографії, особливо, проєктні технології;
- система умінь і навичок організації хореографічних проєктів у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО;
- набутий досвід проєктної діяльності у результаті практичної реалізації проєктно-орієнтованого навчання та активної самостійної діяльності під час роботи над хореографічними проєктами;
- важливі особистісно-професійні якості для проєктної діяльності та спрямованість майбутнього хореографа на подальше застосування проєктних технологій у професійній діяльності (інтерес, мотиви, позитивні установки).

Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності розглядається як процес, котрий детермінує успішне вирішення комплексу завдань реалізації педагогічних умов, які сприяють набуттю сформованості у студентів усіх компонентів досліджуваного феномена.

У ході подальшого наукового пошуку нами виокремлено компонентну структуру готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності: *когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський* компоненти (рис. 1.8).

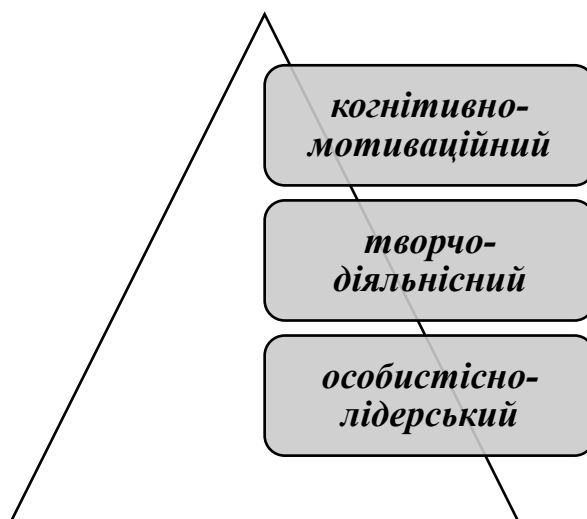

Рис. 1.8. Компоненти готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (розроблено авторкою)

Узагальнюючи напрацювання науковців, у нашому дослідженні *когнітивно-мотиваційний компонент* готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності є динамічною системою знань з теоретичних основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, низки знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті; знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт), а також системою мотивів до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Творчо-діяльнісний компонент готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності характеризує здатність студентів застосовувати динамічну систему ЗУН на практиці, здатність до творчої організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії, здатність до створення та втілення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах

освіти та ЗВО, здатність до систематичної проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Особистісно-лідерський компонент готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності віддзеркалює лідерські якості (наполегливість, пристрасть, впевненість, витримка, терплячість, дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт); використовувати інноваційні підходи під час проєктної діяльності; успішно впливати на інших членів колективу у напрямі досягнення спільних цілей під час організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії; створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі під час роботи над проєктами.

Отже, готовність майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності як інтегральна якість особистості студента, що характеризується його здатністю до проєктно-орієнтованого навчання у ЗВО та забезпечує майстерність у використанні різних типів хореографічних проєктів на основі стійкої мотивації проєктної діяльності в хореографічній освіті, складається із когнітивно-мотиваційного, творчо-діяльнісного та особистісно-лідерського компонентів. Виокремлені компоненти характеризують суть досліджуваного компонента у вище визначеній та схарактеризованій системі координат («система знань», «система умінь і навичок», «набутий досвід проєктної діяльності», «важливі особистісно-професійні якості»).

Разом із тим підкреслимо, що у нашому дослідженні ми не претендуємо на повний і вичерпний компонентний склад готовності майбутніх хореографів

до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, але вважаємо, що такими компонентами (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський) з їх показниками охопили схарактеризовану вище суть досліджуваного феномена.

Наступний підрозділ дисертації присвячено аналізу особливостей сучасного стану формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності у відповідності до визначених структурних компонентів та необхідності досягти у студентів їхньої сформованості.

1.2. Особливості сучасного стану формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності

Зміни, що відбувалися й відбуваються в сучасній хореографічній освіті, змушують по-новому дивитися на змістові, організаційні й методичні аспекти підготовки майбутніх хореографів у ЗВО. Однією з визначальних тенденцій сучасної вищої хореографічно-педагогічної освіти є підготовка майбутніх хореографів, здатних використовувати сучасні методи та технології у професійній діяльності для розв'язання спеціалізованих задач та практичних проблем в хореографії, мистецькій освіті, виконавській, навчально-виховній діяльності у різних закладах освіти. Пошук ефективних механізмів професійної підготовки майбутніх хореографів забезпечується Законами України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р., зі змінами та доповненнями), «Про культуру» (2011 р.), «Про Український культурний фонд» (2017 р.), Концепцією розвитку освіти України на період 2015-2025 роки (2014 р.), Концепцією художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексною програмою художньо-естетичного виховання в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах (2004 р.), Стандартами вищої освіти України бакалаврського та магістерського рівнів галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія (2020 р.), фахової передвищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія з підготовки фахових молодших бакалаврів (2021 р.), освітньо-професійними програмами спеціальності 014 Середня освіта (Хореографія) для підготовки бакалаврів і магістрів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, розробленими й запропонованими у ЗВО та фахової передвищої освіти, та іншими законодавчо-нормативними документами, які наголошують на широких можливостях для опанування

здобувачами різного рівня освіти методів, методик та технологій навчання мистецтву танцю у загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних закладах освіти, закладах фахової передвищої та вищої освіти, перетворення набуття освіти у процес, що триває протягом усього життя хореографа задля забезпечення потреб ринку праці та суспільства у кваліфікованих фахівцях.

Беручи за основу компонентний склад освітнього середовища сучасного ЗВО (змістовий, просторово-предметний, суб'єктний, інформаційно-освітній, процесуальний та дидактичний), визначений дослідницею В. Балюк (2020), здійснимо аналіз стану формування компонентів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Дослідження матеріалів щодо сучасного стану підготовки майбутніх хореографів виявило відсутність змістового узагальнення і методик стосовно формування їх готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, тому вважаємо за доцільне здійснити систематизовану структурування змісту такої підготовки у ЗВО.

У вітчизняних ЗВО підготовка майбутніх хореографів здійснюється за такими рівнями вищої освіти / освітньо-професійними ступенями, галузями знань та освітніми програмами (рис. 1.9):

Рівень вищої освіти / освітньо-професійний ступінь	Галузь знань та спеціальність	Освітні програми
<ul style="list-style-type: none"> • Фаховий молодший бакалавр • Бакалавр • Магістр 	<ul style="list-style-type: none"> • 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія • 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (Хореографія) 	<ul style="list-style-type: none"> • Хореографія • Класична хореографія • Бальна хореографія • Народна хореографія • Сучасна хореографія • Хореографія (за видами)

Рис. 1.9. Підготовка майбутніх хореографів в Україні (розроблено авторкою)

За даними сайтів Вступ.ОСВІТА.UA та Vstup.edbo.gov.ua, згенерованими системою ЄДЕБО станом на 22.07.2020 року, виявлено 64 освітні програми з підготовки фахових молодших бакалаврів у вітчизняних фахових коледжах, 49 бакалаврських освітніх програм, 33 магістерських спеціальності 024 Хореографія, 4 бакалаврські та 6 магістерських освітніх програм спеціальності 014 Середня освіта (Хореографія) у різних закладах освіти України, що свідчить про значний попит на ринку культурно-освітніх послуг у кваліфікованих фахівцях-хореографах (рис. 1.10).

Рис. 1.10. Освітні програми підготовки майбутніх хореографів
(розроблено авторкою за даними <https://vstup.edbo.gov.ua/>, 2022 р.)

Ключовим підходом до професійної підготовки майбутніх хореографів є, безперечно, *компетентнісний підхід*, ключові засади якого висвітлювали у своїх працях Н. Батюк (2018), Н. Бібік (2004), М. Гриньова (2021), Н. Кононец (2021), О. Мартиненко (2015) та Т. Медвідь (2016), Ю. Якуба (2019) та інші вчені.

Науковці О. Мартиненко (2015) та Т. Медвідь (2016) наголошують, що компетентнісний підхід забезпечує при підготовці майбутніх хореографів не лише набуття ними системи наукових знань у галузі хореографії, здатність їх трансформувати у стійкі вміння й навички професійної діяльності (балетмейстерської, виконавської, педагогічної, мистецтвознавчої), мотивацію до роботи хореографом, що віддзеркалює їхню професійну компетентність, але

й включає емоційно-образний світ хореографічного мистецтва, історичні традиції й сучасні інновації під час навчання мистецтву танцю, ціннісні орієнтації й відносини в хореографічному колективі, особистісні творчі прояви набутого досвіду хореографічної діяльності під час реалізації хореографічних проєктів (Мартиненко, 2015, Медвідь, 2016).

У своїх роботах Н. Батюк (2018) особливо наголошує на необхідності формування проєктних умінь у майбутніх хореографів, адже саме ці уміння входять до змісту професійної компетентності та складають основу проєктної діяльності, у межах якої фахівець буде здатним створювати колективні постановки, хореографічні вистави та інші хореографічні проєкти, починаючи від творчого задуму, репетицій до показу на сцені перед глядачами. Цілком погоджуємося із дослідницею, що для підготовки хореографа нового покоління, педагога, універсального танцівника-виконавця, хореографа-дослідника й інноваційного творця, проєктні уміння є вкрай необхідними, а отже потрібне інноваційне відношення до процесу професійної підготовки майбутніх хореографів та нові дидактичні моделі (Батюк, 2018).

Імпонує у контексті нашого дослідження й позиція ученої, згідно якої, поєднуючи компетентнісний та проєктний підходи до підготовки майбутніх хореографів, вона детально характеризує їх проєктні уміння (Батюк, 2018), котрі складають програмно-результативний складник професійної компетентності випускників-хореографів та, безперечно, творчо-діяльнісний компонент готовності студентів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (рис. 1.11):

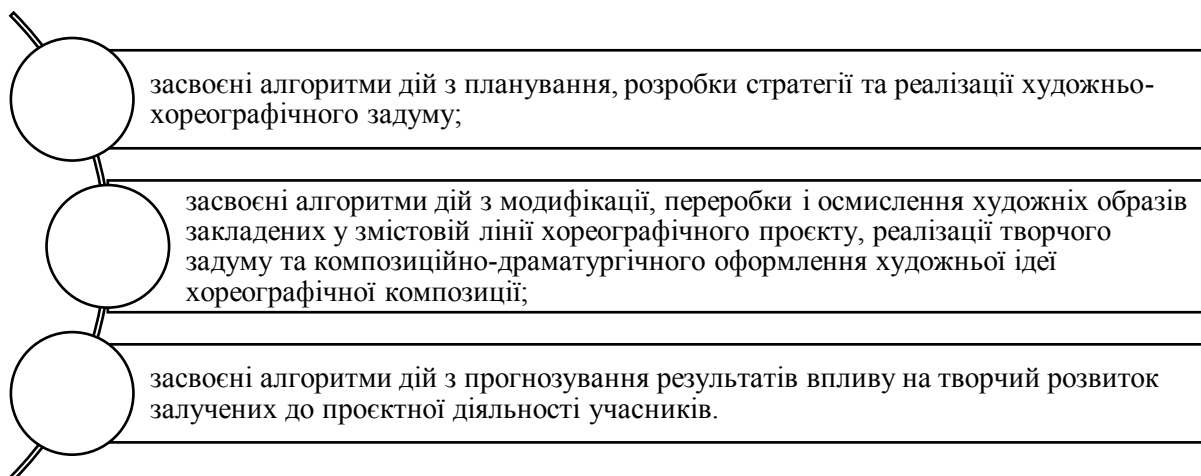

Рис. 1.11. Проєктні уміння майбутніх хореографів (за Н. Батюк)

(розроблено авторкою)

Аналітичне осмислення змісту освітніх програм підготовки майбутніх хореографів слугує підставою до висновку, що у самій суті реалізації компетентнісного підходу як одного з важливих підходів цієї підготовки закладено необхідність формування готовності випускників-хореографів до застосування проєктних технологій. Так, серед фахових (ФК) компетентностей та програмних результатів навчання (ПР), віддзеркалених у змісті освітніх програм вітчизняних вишів, можна узагальнено виокремити ті, які характеризують готовність студентів-хореографів до застосування проєктних технологій у майбутній професійній діяльності (рис. 1.12):

Фахові компетентності	Програмні результати навчання
<ul style="list-style-type: none"> •ФК. Здатність обирати оптимальну стратегію і тактику реалізації творчого проєкту. •ФК. Здатність застосовувати традиційні й альтернативні інноваційні технології (відео-, TV-, цифрове, медіа- мистецтва і т. ін.) в процесі створення мистецького проєкту, його реалізації та презентації •ФК. Здатність застосовувати набуті виконавські навички в концертно-сценічній діяльності, підпорядковуючи їх завданням хореографічного проєкту •ФК. Здатність розуміти теорію та практику хореографічного мистецтва, усвідомлювати його як специфічне творче відображення дійсності, проєктування художньої реальності в хореографічних образах 	<ul style="list-style-type: none"> •ПР. Організувати колективну діяльність (адміністративно-управлінську, педагогічну, мистецьку) задля реалізації планів, проєктів. •ПР. Визначати місце та роль хореографічної складової в контексті різножанрового художнього проєкту як одного із засобів реалізації творчої ідеї, використовуючи традиційні та альтернативні хореографічні техніки, комплексні прийоми, залучаючи суміжні види мистецтв •ПР. Використовувати методи, прийоми, стратегії сучасного менеджменту, розуміти особливості фінансового та адміністративного забезпечення творчого проєкту, особливості його реалізації. •ПР. Мати навички управління мистецькими проєктами, зокрема, здійснювати оцінки собівартості мистецького проєкту, визначати потрібні ресурси, планувати основні види робіт

Рис. 1.12. Компетентнісний та проєктний підходи у змісті сучасних освітніх програм підготовки майбутніх хореографів *(розроблено авторкою)*

У ході подальшого аналізу змісту освітніх програм та процесу підготовки майбутніх хореографів у ЗВО виявлено низку закономірностей вітчизняної хореографічної освіти, які окреслюють такі її загальні *особливості*:

– *Ступеневість хореографічної освіти.* Передбачає сукупність закономірностей, які визначають послідовність ланок неперервної хореографічної освіти: допрофесійна підготовка (танцювальні гуртки, школи мистецтв, профорієнтаційна робота та початкова хореографічна підготовка, котра розпочинається ще зі шкільної лави), професійна (здобуття професійної хореографічної освіти у ЗВО та фахової передвищої освіти – фаховий молодший бакалавр, бакалавр, магістр) та післядипломна (підвищення кваліфікації, перепідготовки, а також здобуття наукового ступеня доктора філософії).

– *Поділ змісту хореографічної освіти (процесу професійної підготовки).* Ця особливість передбачає поділ теоретичного, навчально-практичного й виконавського особистого досвіду, виконання майбутніми

хореографами різних видів діяльності (балетмейстерської, виконавської, педагогічної, мистецтвознавчої). Складники змісту освіти: обов'язкові компоненти (формування загальних та фахових компетентностей) та вибіркові компоненти (дисципліни самостійного вибору ЗВО та вільного вибору студента).

– *Баланс «Теорія/Практика»*. Визначає сукупність закономірностей реалізації освітніх програм підготовки майбутніх хореографів, що визначають необхідність поділу хореографічної освіти на теоретичну і практичну. Необхідність балансу між теорією і практикою в освітніх програмах зумовлений необхідністю формування професійної компетентності майбутніх хореографів через реалізацію принципів зв'язку теорії з практикою та міжпредметних зв'язків дисциплін, пропонованих у таких програмах.

– *Творчість та стимуляція розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів*. Передбачає розподіл освітніх компонентів у програмах підготовки майбутніх хореографів, що спрямовуються на формування творчих, лідерських якостей особистості майбутніх хореографів, уміння діяти самостійно в різних умовах професійної діяльності, зокрема, при реалізації хореографічних проєктів.

– *Студентоцентрований підхід та індивідуалізація навчання*. Студентоцентрований підхід визначається нині кожною освітньою програмою як ключовий під час організації навчання та викладання. Разом із тим, процес індивідуалізації навчання забезпечується кожному майбутньому хореографу під час навчання у ЗВО, що відображає специфіку індивідуального розвитку особистості і пов'язана з особистісно орієнтованою навчальною діяльністю майбутнього хореографа.

– *Технології проєктування творчого продукту як повний цикл його виконання від початкового задуму до його цілковитої реалізації* визначені освітніми програмами як важливий дидактичний інструментарій під час викладання та навчання майбутніх хореографів за усіма освітніми компонентами.

– *Самоосвіта майбутніх хореографів*. Відбивається в освітніх програмах через застосування адаптивних технологій, спрямованих на активізацію й оптимізацію самостійної роботи студентів з метою сформувати свідоме прагнення майбутніх хореографів до самовдосконалення у професійній діяльності, зокрема, їх проєктній діяльності під час навчання, до розвитку творчого потенціалу, вольових, духовно-моральних та фізичних якостей шляхом самовиховання в умовах трансформації хореографічної освіти.

Важливою характеристикою професійної підготовки майбутніх хореографів у контексті компетентнісного та проєктного підходів у виші бачиться її зорієнтованість на встановлення гармонійного співвідношення між цілями діяльності науково-педагогічних кадрів (однією з важливих цілей ми визначаємо формування готовності до застосування проєктних технологій) і студентів-хореографів, їхньої взаємодоповнюваності, яка й призводить до утворення цілісності такої поліаспектної діяльності, її нової, ситуативно зумовленої якості, котра виступає головною запорукою успішного результату.

Таким чином, зміст освітніх програм свідчить про увагу їх розробників до формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, їхнє розуміння важливості цієї готовності як індикатора високого рівня професійної компетентності випускників та декларування механізмів для успішності цього процесу (блок «Викладання та навчання» освітніх програм).

Цілком закономірно стверджувати, що особливістю формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності є реалізація *творчого підходу* (Л. Андрощук (2014), О. Барабаш (2018), Л. Гекалюк (2015), О. Отич (2010), О. Лиманська (2018), Т. Медвідь (2019) та ін.), який зорієнтовує увагу викладачів на художньо-творчий стиль взаємодії усіх суб'єктів освітнього процесу, а також на формування творчо-діяльнісного компонента досліджуваної у дисертації готовності. На підставі цього підходу до змісту освітніх програм включено творчі роботи, які мають підготувати й представити студенти-хореографи,

здійснюючи їх прилюдний захист; завдання, виконання яких сформує у них уміння творчо співпрацювати з учасниками хореографічного проєкту як творчого процесу, розвивати кожного майбутнього хореографа як творчу особистість автора цікавого й успішного проєкту. Разом із тим, творчий підхід зорієнтовує науково-педагогічні кадри на формування інноваційної особистості майбутнього хореографа як такого сформованого фахівця, котрий здатний творчо і результативно навчати усіх бажаючих мистецтву танцю, бути конкурентноспроможним на сучасному ринку праці.

Аналізуючи *просторово-предметний компонент*, тобто кампус закладу освіти, який здійснює підготовку майбутніх хореографів, з'ясовано, що кожен із цих закладів має у своєму арсеналі матеріально-технічного забезпечення необхідні будівлі, аудиторії, танцювальні зали та інші відповідно обладнані приміщення, завдяки яким є можливість здійснення ефективної підготовки здобувачів освіти. Вочевидь, саме просторово-предметний компонент освітнього середовища сучасного ЗВО забезпечує насамперед реалізацію *діяльнісного підходу* (К. Булага (2020), Н. Добролюбова (2018), С. Куценко (2014, 2020) та ін.) в хореографічній освіті як основи набуття майбутніми хореографами практичних навичок професійної діяльності (виконавської, концертної, балетмейстерської та ін.), а також набуття досвіду проєктної діяльності у результаті практичної реалізації проєктно-орієнтованого навчання та активної самостійної діяльності під час роботи над хореографічними проєктами.

У контексті формування творчо-діяльнісного компонента досліджуваної готовності цей підхід дає підстави усвідомити, що цей процес під час професійної підготовки майбутніх хореографів передбачає таку організацію освітнього процесу, за якого студент, маючи можливість скористатися усіма матеріально-технічними ресурсами ЗВО, зможе застосовувати динамічну систему ЗУН на практиці, формувати власну здатність до творчої організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії, до створення та втілення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням

різних типів хореографічних проєктів, будучи активним суб'єктом пізнання та організатором навчально-практичної діяльності.

Опитування серед студентів-хореографів (197 осіб) стосовно їхньої задоволеності просторово-предметним компонентом освітнього середовища ЗВО під час навчання засвідчує, що 85% повністю задоволені матеріально-технічною базою, 12% респондентів відмітили відповідь «частково задоволені», і лише 3% висловили своє незадоволення (рис. 1.13).

Рис. 1.13. Позиція майбутніх хореографів щодо задоволеності просторово-предметним компонентом освітнього середовища ЗВО (розроблено авторкою)

Разом із тим, бесіди зі студентами засвідчують, що у їхніх ЗВО просторово-предметний компонент освітнього середовища у цілому забезпечує можливість успішної роботи над хореографічними проєктами.

У ході наукового пошуку, аналізуючи сучасний стан *суб'єктного компонента* освітнього середовища ЗВО (науково-педагогічні кадри, самі майбутні хореографи та взаємовідносини між ними), доходимо висновку, що процес формування готовності студентів до застосування проєктних технологій у майбутній професійній діяльності потребує перегляду та вдосконалення, оскільки проєктна діяльність студентів здійснюється безсистемно та доволі опосередковано завдяки тому, що більшість викладачів не акцентують особливої уваги на проєктних технологіях у своїй роботі.

Експрес-анкетування науково-педагогічних кадрів (59 осіб), які викладають фахові дисципліни у майбутніх хореографів, зафіксувало наступні результати (рис. 1.14):

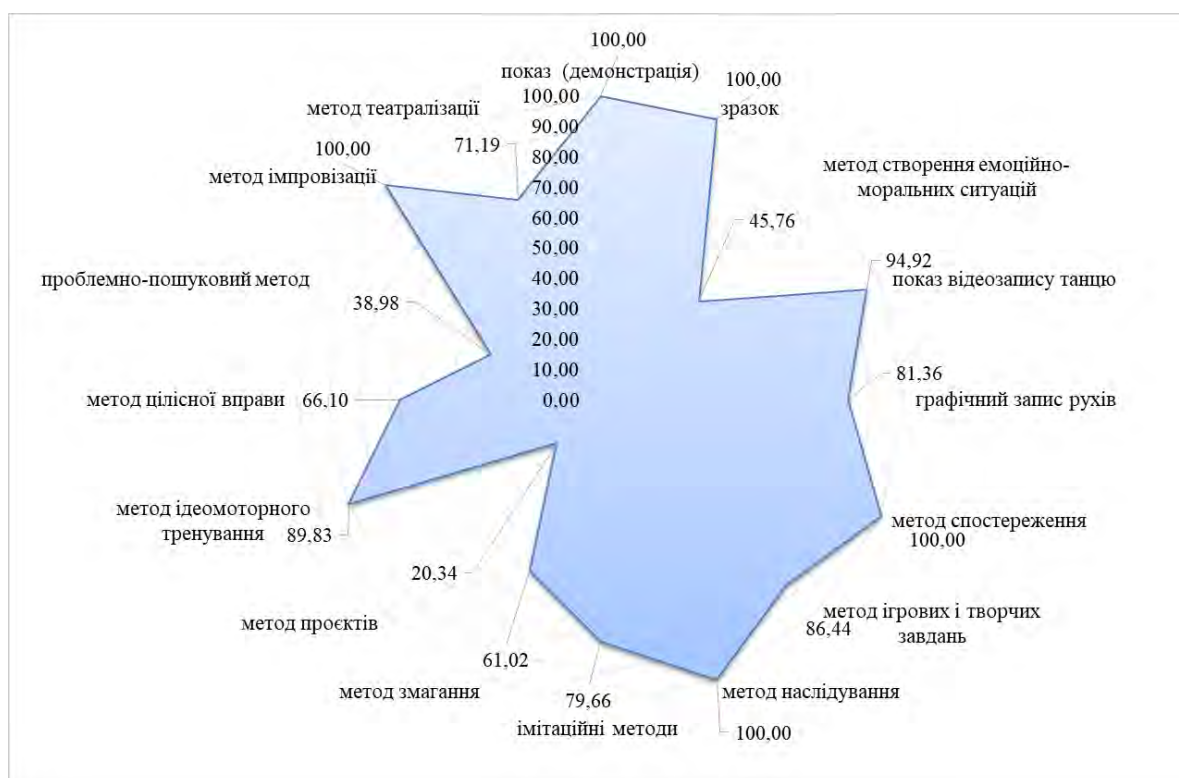

Рис. 1.14. Методи навчання, які використовують викладачі під час викладання фахових дисциплін (розроблено авторкою)

Як бачимо з рисунку 1.14, такі методи роботи зі студентами, як показ (демонстрація), зразок, метод спостереження, метод наслідування та метод імпровізації використовують 100% опитаних викладачів; показ відеозапису танцю використовують 94,92% респондентів; метод ідеомоторного тренування – 89,83%; метод ігрових і творчих завдань – 86,44%; графічний запис рухів – 81,36%; імітаційні методи – 79,66%; метод театралізації – 71,19%; метод цілісної вправи – 66,10%; метод змагання – 61,02%; метод створення емоційно-моральних ситуацій – 45,76%; проблемно-пошуковий метод – 38,98%; метод проєктів – 20,34%.

З вище викладеного слідує, що метод проєктів у роботі з майбутніми хореографами використовують лише 20,34% викладачів. У ході бесід з викладачами з'ясовано, що це пов'язано насамперед з тим, що викладачі-

хореографи не володіють достатньою мірою методиками упровадження проєктних технологій. На просте запитання «Сформулюйте поняття методу проєкту» викладачі дуже часто затруднялися дати відповідь, тож і організація проєктної діяльності студентів на заняттях з багатьох дисциплін («Методика роботи з хореографічним колективом», «Методика викладання віртуозних рухів», «Аналіз хореографічних форм», «Методика роботи з хореографічним колективом», «Методика викладання народно-сценічного (бального, класичного, сучасного, історико-побутового, соціального та ін.) танцю», «Мистецтво балетмейстера», «Історія і теорія музики», «Акторська майстерність та режисура в хореографії», «Хореографічний ансамбль» та ін.) належним чином не здійснюється. Водночас, ми переконані, що дидактичний потенціал проєктних технологій має здійснюватися під час вивчення студентами вище згаданих дисциплін. Також під час бесід з науково-педагогічними кадрами виявлено їхнє бажання поповнити знання з методики використання проєктних технологій при роботі з майбутніми хореографами: типологія проєктів, планування проєкту та етапи його реалізації, особливості організації проєктної діяльності студентів-хореографів під час роботи над хореографічним проєктом, основи управління проєктною діяльністю, оцінювання студентських проєктів (від визначення критеріїв до організації цього процесу) тощо.

Тож цілком логічно припустити, що суб'єктний компонент освітнього середовища ЗВО у контексті формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності потребує удосконалення шляхом спеціально організованого підвищення кваліфікації викладачів, змістом якого мають виступати теоретико-практичні засади використання цих технологій під час викладання фахових дисциплін.

Разом із тим, вище викладене свідчить про необхідність удосконалення *процесуального компонента* освітнього середовища ЗВО у контексті формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, оскільки дидактично доцільним є

актуалізація і розвиток у науково-педагогічних кадрів позитивної мотивації до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій, що передбачає перегляд форм організації навчальної діяльності студентів-хореографів, методик навчання, основу яких має складати метод проєктів, прийомів і засобів проєктно-орієнтованого навчання (project-based learning), добір педагогічних технологій, котрі підсилюють педагогічний ефект від такого навчання, стилів взаємодії в тандемі «викладач-студент» під час проєктної діяльності.

Аналізуючи *інформаційно-освітній* та *дидактичний* компоненти освітнього середовища ЗВО у контексті формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (сукупність навчальних, методичних та інформаційно-цифрових ресурсів, апаратно-програмного та навчально-методичного забезпечення, орієнтованих на задоволення освітніх потреб студентів-хореографів), доходимо висновку, що на сайтах ЗВО, кафедр хореографії та інших кафедр, викладачі яких беруть участь у підготовці майбутніх хореографів, відсутні матеріали (підручники, навчальні посібники, дистанційні курси тощо), зміст яких би розкривав можливості застосування вище згаданих технологій.

Звернення уваги нашого дослідницького пошуку на бібліотечні ресурси вишів (традиційний бібліотечний фонд та ресурси електронних бібліотек) спонукало до аналізу наявної друкованої та цифрової літератури на предмет змісту з тематики проєктних технологій. У ході аналізу виявлено, що значна кількість навчально-методичної літератури, вивчення якої дає можливість студентам-хореографам опанувати теорію й методику навчання мистецтву танцю, мало акцентує уваги у своєму змісті на проєктних технологіях. Так, до прикладу, аналіз змісту одного з нових навчальних посібників (автори В. Котов та Л. Одерій) «Теорія і методика класичного танцю: методичні рекомендації до курсу «Практикум класичного танцю»» (2021 р.), розробленого для здобувачів бакалаврського рівня спеціальності «Хореографія», засвідчив, що проєктним технологіям присвячено лише декілька абзаців: визначення технології «проєктного навчання» (Котов, Одерій, 2021, с. 17) та згадка «культурно-

мистецькі проєкти в сфері танцювального суспільства» (Котов, Одерій, 2021, с. 22).

Аналіз змісту навчально-методичного посібника авторського колективу (Н. Бугаєць, В. Волчукова, О. Ліманська, О. Тіщенко) «Методика роботи з хореографічним колективом: Основи курсу» (2013 р.) демонструє опосередковану увагу укладачів до проєктних технологій, акцентуючи увагу на необхідності активізації проєктно-творчої роботи студентів як інтеграції когнітивної та креативної діяльності, мотивації студентів до участі в низці телевізійних шоу-проєктів на кшталт «Майданс», «Танці з Зірками», «Україна має талант», «Танцюють всі» тощо (Волчукова, Бугаєць, Ліманська, Тіщенко, 2013). Водночас, основи застосування проєктних технологій у майбутній діяльності хореографа не знайшли у ньому належного висвітлення.

У навчальному посібнику «Теорія і методика роботи з хореографічним колективом: для студентів спеціальності 024 Хореографія» авторки О. Мартиненко (2016 р.), який часто знаходимо серед рекомендованої для студентів літератури, є лише згадки про поняття «танцювальні проєкти», «творчі проєкти», «проєктна діяльність» без визначення та методики їх реалізації, а також запропоновано завдання «Розробіть проєкт або відео презентацію свого професійного самовдосконалення» та «Представити проєкт роботи майбутнього хореографічного колективу» без рекомендацій щодо їх виконання (Мартиненко, 2016). Такий виклад навчального матеріалу, на наше глибоке переконання, не сприяє належному опануванню студентами основами проєктних технологій у роботі хореографа.

Проаналізувавши зміст навчального посібника Т. Повалій «Теорія та методика викладання українського народного танцю» (2015 р.), не знаходимо жодної згадки про метод проєктів, який дидактично доцільно використовувати майбутнім хореографам під час навчання основ цього виду танцю. Натомість, авторка присвячує увагу джерелам українського хореографічного мистецтва, становленню й розвитку українського народного танцю, класифікації за регіонами України, основним позиціям та положенню рук, ніг, корпусу і голови

в парах, трійках, масових танцях, а також характерним ознакам чоловічих і жіночих рухів та народному вбранню (Повалій, 2015).

У навчально-методичному посібнику С. Куценко «Теорія і методика народно-сценічного танцю» (2015 р.) автор розглядає лише історію національних видів народного танцю, їх основних рухів та особливості костюму, не акцентуючи увагу на застосуванні проєктних технологій у роботі хореографа (Куценко, 2015).

Запропонований Л. Шиловой та Н. Семеновою конспект лекцій «Класичний танець та методика його викладання» (2020 р.) також не містить згадки про методику застосування проєктних технологій роботі майбутнього хореографа, хоча методичним питанням викладання класичного танцю авторки присвячують належну увагу: музичні поняття та терміни, рухи та вимоги до їх виконання, методика побудови уроку класичного танцю тощо (Шилова, Семенова, 2020).

Авторський колектив (О. Бігус, О. Маншилін, Д. Кондратюк, Л. Мова, А. Журавльова, І. Герц, Н. Донченко, Н. Батєєва) навчального посібника «Сучасний танець. Основи теорії і практики» (2017 р.) зосередив свою увагу на генезі сучасного танцю за видами і напрямками, представниками танцювальних шкіл, висвітленні методик навчання сучасних популярних танців, техніки створення та виконання танців, методу імпровізації, базової підготовки фахівців із сучасної хореографії, але застосуванню проєктних технологій у роботі хореографа не присвячено жодного параграфа (Бігус, Маншилін, Кондратюк, Мова, Журавльова, Герц, Донченко, Батєєва, 2017).

Серед списку рекомендованої літератури, що пропонується майбутнім хореографам при вивченні фахових дисциплін та які впливають на формування їх професійної компетентності, можна зустріти навчально-методичний посібник автора О. Кашевського «Європейські бальні танці, теорія та методика викладання» (2018 р.), котрий містить детальні методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни та контрольні завдання. Але серед

їх змісту не йдеться про виконання проєктних завдань, як і немає жодної згадки про проєктні технології (Кашевський, 2018).

Зміст пропонованого майбутнім хореографам навчально-методичного посібника «Теорія і методика сучасного бального танцю» (укладач В. Сизоненко) включає доволі детальний опис основних фігур десяти бальних танців, що забезпечує можливість самостійного засвоєння ґрунтовних ЗУН у процесі практичних занять та самостійної роботи, але, знову ж таки, не містить ні згадки про проєктні технології, ні проєктних завдань, ні методику застосування цих технологій у майбутній роботі хореографа (Сизоненко, 2017).

У ході наукового пошуку з'ясовано, що автори колективної монографії «Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців мистецьких дисциплін як фактор їх професійної самореалізації» (2019 р.) присвятили окремий параграф методу проєктів при формуванні фахових компетентностей майбутніх педагогів-хореографів (Мартиненко та ін., 2019, с. 308-322), у якому запропонували визначення основних понять, схарактеризували різні види проєктів, стадії життєвого циклу проєкту, приклад хореографічного проєкту. Разом із тим, ми переконані, що такий інформаційний обсяг недостатній для формування усіх компонентів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Не претендуючи на повний перелік навчально-методичної літератури, яку використовують майбутні хореографи під час навчання у ЗВО, вважаємо, що схарактеризована вище тенденція відображає загальний стан дидактичного інструментарію проєктної підготовки студентів-хореографів, який, на нашу думку, нині не достатньо спрямований на формування їхньої готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності саме через те, що переважна більшість літератури взагалі не включає базову інформацію про проєктні технології та методику їх реалізації, а згадки про ці технології є, по суті, у змісті одиничним фактом.

Оптимальним дидактичним простором для корекції інформаційно-освітнього та дидактичного компонентів освітнього середовища ЗВО у

контексті формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності бачиться розробка відповідного навчально-методичного забезпечення та цифрових інформаційних ресурсів, зміст яких спрямований на вивчення студентами основ використання проєктних технологій у майбутній професійній діяльності хореографа, і якими здобувачі освіти вже з першого курсу можуть скористатися під час навчання.

Прагнучи роз'яснити студентам-хореографам важливість готовності не просто засвоювати навчальний матеріал відповідно до методичних рекомендацій під час вивчення фахових дисциплін, а бути ї у майбутньому інноваційним педагогом-хореографом, який володіє здатністю до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, доцільно розробити відповідне навчально-методичне забезпечення для опанування основами проєктної діяльності під час навчання мистецтву танцю, а отже, має бути спеціально розроблений курс, у межах якого викладач акцентуватиме увагу на особливостях проєктних технологій у роботі хореографа, педагогічного спілкування під час проєктно-орієнтованого навчання, підкреслюючи природність такої організації навчальної взаємодії. Проте мотиваційні засади готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності не зможуть розвинути в практичному сенсі, якщо не створити для цього належних умов. Однією з них, рахуючись із особливостями наявного навчально-методичного забезпечення проєктної діяльності майбутніх хореографів, має стати його удосконалення шляхом розробки відповідних навчально-методичних посібників та дистанційних курсів, у змісті яких відобразатимуться теоретичні та практичні засади використання проєктних технологій під час навчання мистецтву танцю.

Усвідомлення взаємозалежності навчальних результатів від якості навчально-методичного забезпечення також розглядається нами як одна з умов успішного включення студентів до навчального процесу з опанування основами практичного застосування проєктних технологій у роботі майбутнього хореографа. Формулюючи мету заняття на основі проєктно-орієнтованого

навчання чи окремої його частини, викладач має підкреслити поетапність її досягнення, зацентувати увагу на значенні проєктної діяльності майбутнього хореографа для досягнення цієї мети. Такий прийом має бути відображений у змісті навчально-методичних посібників як один із можливих як під час практичних занять, так і в процесі лекції, коли елементи орієнтованої на проєктну діяльність інформації дозволяють, поруч з іншим, активізувати мислення студентів-хореографів, формувати у них проєктні уміння і навички, а також компоненти досліджуваної у дисертації готовності.

Зміст навчально-методичного забезпечення для опанування студентами-хореографами основами проєктної діяльності під час навчання мистецтву танцю має відображати *технологічний підхід* (Т. Безверхнюк (2014), Н. Добролюбова (2021), О. Дубасенюк (2012), Л. Лук'янова (2009), О. Таранцева (2022) та ін.), котрий передбачає множинність застосовуваних проєктних технологій, орієнтацію на загальний функціонал хореографічних проєктів, а не на конкретну фахову дисципліну з відповідної освітньої програми, інтеграцію різних методів та педагогічних технологій, котрі підсилюють педагогічний ефект від проєктно-орієнтованого навчання, стилів взаємодії в тандемі «викладач-студент» під час проєктної діяльності у процесі підготовки майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. Цілком логічно припустити, що технологічний підхід до формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності є базисом для концептуального і проєктувального оволодіння різноманітними аспектами проєктної діяльності студентів. Він уможлиблює, як свідчить аналіз праць вище згаданих науковців: аналізувати й систематизувати на науковій основі практичний досвід проєктно-орієнтованого навчання і його використання у процесі професійної підготовки майбутніх хореографів; комплексно вирішувати педагогічні проблеми цієї підготовки; мінімізувати вплив несприятливих обставин у хореографічно-педагогічному процесі; оптимально використовувати наявні у ЗВО ресурси (просторові-предметні, суб'єктні, інформаційно-освітні та дидактичні); створювати найсприятливіші

умови насамперед для розвитку творчого потенціалу студентів під час застосування проєктних технологій.

Погоджуємося з Н. Добролюбовою, що цей підхід удосконалює процесуальний складник професійної підготовки як технологічний процес, котрий включає в себе організацію навчальної та пізнавальної діяльності студентів-хореографів, методи і форми роботи викладача під час проєктної діяльності, загальну діагностику освітнього процесу та динаміку у набутті студентами проєктних умінь і навичок (Добролюбова, 2021).

Імпонує позиція зарубіжних науковців (Н. Бланаріу (Blanariu, 2015), К. Бойдел (Boydell, 2011), Л. Ешлі (Ashley, 2005) та ін.), котрі наголошують на важливості формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності як інтегративного процесу співпраці для досягнення спільної мети у контексті хореографічної освіти і практики. Відтак, застосування кросдисциплінарних та міждисциплінарних проєктів, змістовим складником яких є танець, розвивають під час проєктної діяльності майбутніх хореографів вміння співпрацювати у команді, що буде запорукою успіху на сучасному ринку праці. Цьому сприяють принципи *перспективності* (орієнтація на можливість працевлаштування й успішну майбутню роботу хореографом після закінчення вишу) та *служіння суспільству* (участь педагогів та студентів-хореографів у громадських проєктах, спрямованих на розв'язання соціо-культурних та екологічних проблем громади, активізація партнерських стосунків вишу з громадськими інституціями та робота над дослідницькими проєктами, основою яких є хореографічне мистецтво) (Ashley, 2005, Blanariu, 2015, Boydell, 2011).

Звертаючись до зарубіжного досвіду формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності відзначимо, що в методологічному плані цікавим є *трансформаційно-системний підхід* (Л. Лавендер (Lavender, 2006), Н. Мур (Moore, 2002), Дж. Предок-Лайнелл (Predock-Linnell, 2005), Б. Салліван (2008), С. Хамалайнен (Hämäläinen, 2002) та ін.), котрий активно упроваджується під час підготовки

фахівців-хореографів. Згідно цього підходу, у навчальному закладі створюється гнучка, динамічна дидактична система, ключовою педагогічною технологією якої є проєктне навчання майбутніх хореографів, у межах якого використовуються 4 види діяльності (рис. 1.15):

Рис. 1.15. Суть трансформаційно-системного підходу у зарубіжній практиці проєктного навчання майбутніх хореографів (розроблено авторкою)

Постановка завдання (актуалізація), котра є основою хореографічного проєкту та стимулює подальший розвиток ідей, вільного володіння ними, гнучкості (різні види і категорії народжених ідей) й оригінальності (унікальність і рідкісність ідей) шляхом встановлення зв'язків між художніми концепціями і навичками креативності. Терміносполучення «вільне володіння» відноситься до широкого спектру ідей, котрі генерує студент-хореограф у відповідь на поставлене завдання (Moore, 2002).

Менторинг креативного процесу активізує розвиток творчого потенціалу майбутніх хореографів під час роботи над хореографічним проєктом, формує когнітивний складник готовності студентів до професійної діяльності шляхом встановлення неформальних стосунків у тандемі «педагог-хореограф – студент» з метою надання студентам допомоги у генерації нових ідей для реалізації хореографічного проєкту, реалізації їх мистецьких намірів, студійною практикою та новітніми формами проєктної діяльності (Predock-Linnell, 2005).

Репетиційна критика як педагогічна дія є важливим моментом під час основної навчально-пізнавальної, методичної, організаційно-управлінської діяльності у межах реалізації хореографічного проекту культивує студентський хореографічний винахід, його оцінювання й окреслює методи, які дадуть змогу максимізувати цінність студійної роботи з хореографами (Lavender, 2006, Lavender, Sullivan, 2008).

Провокативні майстерні складають змістово-процесуальний складник дидактичної системи проектного навчання майбутніх хореографів, діяльність яких передбачає залучення різноманітних прийомів реалізації проектних технологій, технік «мислення в русі» з метою пошуку різних шляхів реалізації та розкриття культурно-мистецького потенціалу хореографічного номеру. Практика роботи таких майстерень передбачає аналітичне дослідження й осмислення інтерпретаційної та оціночної перспектив майбутніх хореографів, розкриваючи різні способи сприйняття хореографічного матеріалу та його оцінювання під час роботи над хореографічним проектом (Hämäläinen, 2002).

Саме у таких видах діяльності бачиться науковцям трансформація дидактичної системи проектного навчання майбутніх хореографів, що дає змогу урахувати сучасні тенденції у хореографічній освіті та педагогічних технологіях, які реалізують проектно орієнтоване навчання. Водночас, реалізація трансформаційно-системного підходу у зарубіжній практиці проектного навчання майбутніх хореографів базується на *принципі науково-методичної інтегрованості*, згідно якого викладачі хореографії розробляють та постійно вдосконалюють науково-методичний супровід формування у майбутніх хореографів професійно-відповідних і креативно-відповідних навичок, а також мотивації студентів до виконання проектного завдання. Тож методична робота у закладах освіти забезпечує реалізацію інтегральної компетентності педагогів-хореографів щодо організації проектної діяльності студентів, їхньої самостійної роботи над хореографічним проектом, дисемінації досвіду проектної діяльності та здатності віднаходити шляхи й засоби

підвищення її ефективності (Kassing, Jay, 2003, Lim, Galantino, Bahring, Woolverton, 2018).

Таким чином, у параграфі визначено виявлено низку закономірностей вітчизняної хореографічної освіти, які окреслюють її загальні *особливості* (ступеневість хореографічної освіти, поділ змісту хореографічної освіти (процесу професійної підготовки), баланс «Теорія/Практика», творчість та стимуляція розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів, студентоцентрикований підхід та індивідуалізація навчання, технології проектування творчого продукту, самоосвіта майбутніх хореографів), а також задоволеність студентів просторово-предметним компонентом освітнього середовища ЗВО, що є, безсумнівно, позитивними складниками якісної підготовки майбутніх хореографів та передумовами формування у них готовності до застосування проектних технологій у професійній діяльності. Разом із тим, виявлено недоліки (відсутність спеціальної дисципліни, котра акцентує увагу студентів на вивчення основ використання проектних технологій у майбутній професійній діяльності хореографа, відсутність відповідного навчально-методичного забезпечення, потреба в актуалізації і розвитку у науково-педагогічних кадрів позитивної мотивації до викладання фахових дисциплін засобами проектних технологій), усунувши які можливо досягти позитивної динаміки у формуванні у майбутніх хореографів досліджуваної готовності.

На підставі аналізу низки зарубіжних наукових джерел (В. Мідгеллоу (Midgelow, 2019), С. Мінтон (Minton, 2000), В. Карку (Karkou, 2000), П. Сандерсон (Sanderson, 2000) та ін.) доведено, що проблема формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності як проблема педагогічна характеризується проектно-дослідницьким підходом, який зосереджує увагу на формуванні дослідницької культури та розвитку інтересів студентів-хореографів, що включає в себе проведення незалежних досліджень (проектів), пов'язаних з конкретним стилем танцю або створенням хореографічних композицій. Ці напрямки можуть

охоплювати такі теми як «Танець у контексті постмодернізму», «Соціокультурна практика танцю», «Роль танцю в освіті», «Специфічні танцювальні техніки», «Танець та інтегровані мистецтва», «Історія розвитку танцю», «Танець та його вплив на суспільну політику», «Хореотерапія» та інші. Учені наголошують, що проєктна діяльність має значний освітній, естетичний, пізнавальний та виховний потенціал. Під час творчого виконання проєктів студенти здобувають практичні навички роботи в команді, вміння ефективно управляти часом, здатність генерувати ідеї, здатність знаходити необхідну інформацію, проводити аналіз, експериментувати з драматургією, приймати рішення. Це допомагає розширити їх світогляд і здобути досвід в оволодінні різними аспектами творчої хореографічної діяльності (Minton, 2000, Midgelow, 2019).

Досвід підготовки майбутніх хореографів у Великій Британії, Німеччині слугує підтвердженням важливості для майбутніх хореографів бути готовим до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. Про це йдеться у роботах Д. Бідюка (2020), І. Ткаченко (2018), які наголошують на упровадженні інноваційних форм і методів навчання у підготовці хореографів, а саме творчих проєктних груп; упровадженні креативних спільних мистецько-освітніх проєктів, створенні сприятливих умов для обміну результатами наукових досліджень, моделями, програмами, методологічними розробками, досвідом у галузі хореографічної освіти; стимулюванні під час освітнього процесу в закладах освіти спільних наукових мистецько-хореографічних проєктів і перспективних досліджень різних аспектів проблематики хореографічної освіти, виконанні студентами-хореографами міждисциплінарних досліджень і проєктів (Бідюк, 2020, Ткаченко, 2018). Дослідники зазначають, що у зв'язку із особливими вимогами до навчання майбутніх хореографів, найбільш актуальними є практичні види занять. Це включає студійну практику, творчу практику, групові проєкти, фасилітацію у навчальних закладах. Велика увага приділяється індивідуальному і груповому навчанню, навчанню на практиці, самостійному дослідженню, реалізації проєктів та використанню різних

ресурсів (наприклад, студії, майстерні, лабораторії, бібліотеки, архіви, інтернет), навчанню через інтенсивну студійну діяльність, індивідуальні та групові практики, вивченню практичного досвіду через події, такі як вистави, інсталяції, майстер-класи, прослуховування та покази. Також реалізуються міждисциплінарні проекти, які співвідносяться з музикою або танцями, такі як кіно, інсталяції та фотографія. Особлива увага приділяється незалежним дослідницьким проектам у галузі хореографії, участі студентів-хореографів у спільних проектах для розвитку навичок управління проектами та міжособистісної командної роботи в межах їх професійної компетентності. Відтак, формування готовності майбутніх хореографів до проєктної діяльності та застосування проєктних технологій у хореографічній підготовці є важливим напрямом реалізації зарубіжних освітніх програм.

Особливості освітніх компонентів цих програм, зокрема, дисциплін вільного вибору мотивують студентів шукати власну освітню і професійну траєкторію та розвивати різні навички, такі як художньо-інтелектуальні, етичні, соціально-культурні, імпровізаційні, творчі, управлінські, проєктні вміння. Важливою складовою пошуково-дослідницької діяльності студентів, які вивчають хореографію, є проєктна робота, яка відрізняється значущими освітніми, естетичними, пізнавальними та виховними можливостями. Дослідницькі проєкти охоплюють такі напрями, як розроблення хореографічних композицій в певному стилі танцю, створення сценічної хореографії з історичною перспективою, розроблення хореографічних композицій та інші (Бідюк, 2020).

Аналіз процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності в зарубіжних дослідженнях уможливив дійти висновку, що досвід проєктної діяльності має позитивні ознаки й особливості, які можуть бути перенесені в систему хореографічної освіти України: застосування кросдисциплінарних та міждисциплінарних проєктів, змістовим складником яких є танець; формування умінь співпрацювати у команді над хореографічним проєктом; реалізація

трансформаційно-системного підходу до проєктного навчання майбутніх хореографів (постановка завдання (актуалізація), менторинг креативного процесу, репетиційна критика, провокативні майстерні); реалізація принципів перспективності, служіння суспільству, науково-методичної інтегрованості.

Підводячи підсумки, зазначимо, що процес формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності у вітчизняних ЗВО є складним і динамічним процесом організації проєктної діяльності, ключовою метою якого є перехід студентів на вищий рівень цієї готовності, але, на нашу думку, процесом недостатньо системно-організованим, методично-скоординованим та науково-обґрунтованим. Це потребує розробки педагогічних умов формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та моделювання процесу їх реалізації, чому й буде присвячено наступний розділ дисертації.

Висновки до першого розділу

У розділі виявлено, що з урахуванням загальноосвітніх тенденцій до зміни основної парадигми хореографічної освіти (амбівалентність хореографічної освіти, котра орієнтується й зберігає канони академічної школи і водночас набуває динамічності й змістовно-організаційної мінливості в сучасних реаліях; становлення й розвиток творчої діяльності хореографа, котрий усвідомлює, що танець є засобом трансляції культурно значущої інформації; культурологічний, зокрема, етнокультурологічний знаннєвий базис хореографа; забезпечення підготовки нового типу хореографа, професійно мобільного, адаптованого до змін та інноваційного типу роботи та ін.), створення нової педагогіки підготовки майбутнього хореографа, орієнтованої на розробку нових технологій навчання за різними видами професійно-хореографічної діяльності (мистецько-хореографічної, спортивно-хореографічної, хореографічно-педагогічної, мистецько-управлінської), проблема формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності є актуальною та найбільш пріоритетною.

Для розуміння суті поняття готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності з'ясовано поняття «проєкт», «проєктні технології», «метод проєктів», «проєктні методи навчання», «проєктне навчання», «освітній проєкт», «проєктна діяльність», «технологія освітнього проєкту», «хореографічний проєкт», визначено й схарактеризовано типологію хореографічних проєктів (професійно-пробний проєкт, концертно-просвітницький проєкт, конкурсний проєкт та шоу-проєкт).

Проєктні технології потрактовано як сукупність різних типів хореографічних проєктів, етапна реалізація яких базується на принципі проєктно-орієнтованого навчання, котрий стимулює проєктну діяльність майбутніх хореографів під час професійної підготовки у ЗВО. Виявлено, що проєктна діяльність майбутніх хореографів віддзеркалена у двох контекстах:

1) як проєктна діяльність науково-педагогічних кадрів кафедр хореографії у ЗВО, яка характеризує процес розробки окремими викладачами або колективами викладачів хореографії цілей і конструктивних алгоритмів їх досягнення, дидактичних моделей, навчальних програм і методик їх реалізації;

2) як проєктна діяльність майбутніх хореографів, котра є невід'ємною складовою навчальної діяльності, підпорядкованою певним організаційним засадам.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури визначено поняття *«готовність майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності»* як інтегральну якість особистості студента, що характеризується його здатністю до проєктно-орієнтованого навчання у ЗВО та забезпечує майстерність у використанні різних типів хореографічних проєктів на основі стійкої мотивації проєктної діяльності в хореографічній освіті. Виокремлено компоненти цієї готовності: *когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський*.

Когнітивно-мотиваційний компонент є динамічною системою знань з теоретичних основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, низки знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті; знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт), а також системою мотивів до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Творчо-діяльнісний компонент характеризує здатність студентів застосовувати динамічну систему ЗУН на практиці, здатність до творчої організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії, здатність до створення та втілення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у

загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО, здатність до систематичної проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Особистісно-лідерський компонент віддзеркалює лідерські якості (наполегливість, пристрасть, впевненість, витримка, терплячість, дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт); використовувати інноваційні підходи під час проєктної діяльності; успішно впливати на інших членів колективу у напрямі досягнення спільних цілей під час організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії; створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі під час роботи над проєктами.

Проаналізовано сучасний стан формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та виявлено низку закономірностей вітчизняної хореографічної освіти, які окреслюють її загальні особливості (ступеневість хореографічної освіти, поділ змісту хореографічної освіти (процесу професійної підготовки), баланс «Теорія/Практика», творчість та стимуляція розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів, студентоцентрикований підхід та індивідуалізація навчання, технології проєктування творчого продукту, самоосвіта майбутніх хореографів), а також задоволеність студентів просторово-предметним компонентом освітнього середовища ЗВО, що є, безсумнівно, позитивними складниками якісної підготовки майбутніх хореографів та передумовами формування у них готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. Разом із тим, виявлено недоліки (відсутність

спеціальної дисципліни в освітніх програмах вітчизняних ЗВО, котра акцентує увагу студентів на вивченні основ використання проєктних технологій у майбутній професійній діяльності хореографа, відсутність відповідного навчально-методичного забезпечення, потреба в актуалізації і розвитку у науково-педагогічних кадрів позитивної мотивації до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій), усунувши які можливо досягти позитивної динаміки у формуванні в майбутніх хореографів досліджуваної готовності.

У ході аналізу процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності в зарубіжних дослідженнях з'ясовано, що досвід проєктної діяльності має позитивні ознаки й особливості, які можуть бути перенесені в систему хореографічної освіти України: застосування кросдисциплінарних та міждисциплінарних проєктів, змістовим складником яких є танець; формування умінь співпрацювати у команді над хореографічним проєктом; реалізація трансформаційно-системного підходу до проєктного навчання майбутніх хореографів (постановка завдання (актуалізація), менторинг креативного процесу, репетиційна критика, провокативні майстерні); реалізація принципів перспективності, служіння суспільству, науково-методичної інтегрованості.

РОЗДІЛ 2. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У розділі визначено критеріально-рівневий апарат для діагностики готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, окреслено та схарактеризовано педагогічні умови, розроблено та науково обґрунтовано модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

2.1. Критерії готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності

Задля досягнення мети, вирішення поставлених у дисертації завдань та розкриття теоретичних засад нашого дослідження необхідно змоделювати процес формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

«Моделювання, – стверджує у своїх дослідженнях А. Лопатьєв, – це науковий метод дослідження реальних і абстрактних об'єктів-прототипів, різних систем шляхом побудови їх моделей, що зберігають деякі основні особливості предмета дослідження та вивчення функціонування моделей з перенесенням одержуваних даних на предмет дослідження із застосуванням методів аналогії, теорії подібності й теорії обробки даних експерименту» (Лопатьєв, 2007, с. 5).

Під поняттям «моделювання», як зазначають В. Кушнір (2003) та А. Цимбалару (2007), слід розуміти процес гносеологічно-пізнавального характеру, результатом якого є побудована модель педагогічної реальності. Ми

погоджуємося із ученими, що така модель не лише відбиває певний стан педагогічної реальності, але й окреслює форми діяльності, репрезентує майбутню практику та очікуваний результат. У зв'язку з цим процес побудови моделі виконує низку функцій, серед яких пізнавальна, цілепокладання, планування, управління, прогнозування. Зважаючи на це, проблема моделювання процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності набуває особливої актуальності. Разом із тим, необхідною умовою успішного виконання моделлю процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності вище згаданих функцій, і, насамперед, пізнавальної, є вимога її об'єктивної відповідності оригіналу.

Відомий учений Г. Балл зазначає, що при моделюванні педагогічного процесу важлива як категорія мети, від якої залежить призначення авторської моделі, визначення зв'язків і відношень, що її характеризують та підкреслюють особливість, так і категорія кінцевого результату навчання (Балл, 2008). Цілком логічно, що саме таке розуміння процесу моделювання важливе для моделювання процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, оскільки містить попереднє проєктування освітнього процесу з його подальшим відтворенням.

Послугуючись дослідженнями М. Гриньової (2021), доходимо висновку, що модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності передбачає цілеспрямований, раціонально організований порядок організаційно-дидактичних та управлінських дій, запрограмований на позитивний результат (сформованість у студентів-хореографів цієї готовності): використання різних форм, методів, засобів навчання, спеціально створених педагогічних умов та результатів діяльності. Ми погоджуємося з ученою, що на основі такої створеної моделі, нам вдасться спрогнозувати можливості функціонування системи навчання, результатом якого буде сформованість готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності,

визначити взаємозв'язок та взаємодію між внутрішніми складниками такої системи, а також системою в цілому та зовнішнім середовищем (Гриньова, 2021). Необхідно в процесі підготовки майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності моделювати такі ситуації, в яких студенти змушені активно мислити і нестандартно діяти, приймати рішення, нести відповідальність за власний вибір та отримані результати.

Таким чином, спираючись на праці вчених, присвячених моделюванню у педагогічних дослідженнях (Г. Балл (2008), В. Балюк (2021), Н. Брюханова (2015), М. Гриньова (2021), В. Жамардій (2021), Н. Кравцова (2021), Н. Кононець (2021), Н. Корольова (2015), В. Кушнір (2003), А. Лопатьєв (2007), Л. Петренко (2021), Ю. Помаз (2021), А. Цимбалару (2007), О. Школа (2021) та ін.), констатуємо, що в дисертації моделювання як метод наукового дослідження створює умови поєднання емпіричного й теоретичного в дослідженні процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності; збагатити й розвинути форми, методи у засоби навчання, які сприятимуть у найбільшій мірі формуванню цієї готовності на основі узагальнення освітньої практики, визначити необхідні для цього педагогічні умови та механізми їх імплементації в освітню практику ЗВО. Вочевидь, моделювання розглядаємо у нашому дослідженні як опосередкований метод пізнання процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, що передбачає наявність проміжної ланки – моделі, котра відбиватиме не лише певний стан реальної практики формування цієї готовності, але й окреслюватиме форми діяльності, репрезентуватиме майбутню практику, віддзеркалену у низці педагогічних умов, та очікуваний результат – готовність майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Безперечно, вирішення цього питання потребує чіткого визначення критеріально-рівневого апарату готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

У основу визначення критеріально-рівневого апарату для діагностики готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності покладаємо визначення поняття критерію як ознаки, за якою здійснюється порівняльна оцінка досліджуваного явища, діяльності студентів, зокрема при їх формалізації (Гончаренко, 1997). Водночас, як свідчить аналіз наукового доробку вчених, прояв виокремленого критерію віддзеркалюється у його показниках – свідченнях, доказах, знакових характеристиках чого-небудь; наочних даних про результати певної діяльності, якогось процесу; даних про досягнення у чомусь (Курило, 1999).

Ефективність процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності передбачається з'ясувати шляхом дослідження динаміки сформованості усіх її компонентів: *когнітивно-мотиваційного, творчо-діяльнісного та особистісно-лідерського* – як чинника впливу на якість (успішність) професійної підготовки студентів у ЗВО.

Відтак, діагностичним інструментарієм для дослідження динаміки процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності є критерії, показники та рівні її сформованості, які й було визначено:

- *когнітивно-мотиваційний критерій,*
- *творчо-діяльнісний критерій,*
- *особистісно-лідерський критерій.*

У визначенні вимог до критеріїв ми погоджуємося із Л. Калініною, яка розглядає таку їх триєдиність: адитивність, адекватність та кількісність (Калініна, 2010).

Продовжуючи позицію вченої та визначаючи зміст вище згаданих критеріїв, дотримуємося:

- *адитивності* (при застосуванні критерію до компонентів готовності, його повна міра отримується за допомогою складання окремих результатів, тобто, кожен із визначених критеріїв є сумою його показників);

– *адекватності* (визначені критерії, когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський, відповідають досліджуваній готовності, і в кожному з них має відбиватися як природа цього феномена, так і динаміка його змін);

– *кількісності* (визначені критерії, когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський, мають бути числовим, тобто можливість бути вимірним і оцінюваним для порівняння та дослідження динаміки).

Зупинімося на детальній характеристиці критеріїв готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності, підґрунтями для якої постали праці таких учених, як Л. Андрущук (2014), О. Барабаш (2018), Н. Батюк (2018), С. Белл (Bell, 2010), Т. Благова (2010), О. Бородієнко (2020), К. Булага (2020), Л. Волошина (2014), Н. Добролюбова (2018), І. Кошавець (2014), О. Лиманська (2018), Т. Медвідь (2016), С. Міхарді (Mihardi, 2013), А. Пилипенко (2013), Л. Пуховська (2020), В. Радкевич (2020), Р. Сані (Sani, 2013), В. Сизоненко (2017), О. Таранцева (2002), С. Твердохліб (2020), Т. Фурманова (2016), М. Харахап (Narahap, 2013), Л. Червонська (2018), О. Шабаліна (2016), В. Шевченко (2006) та ін.

Так, *когнітивно-мотиваційний критерій* готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності віддзеркалює ступінь сформованості динамічної системи знань з теоретичних основ проектного підходу в освіті, організації проектно-орієнтованого навчання, низки знань із проблематики у сфері проектних технологій в хореографічній освіті; знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проектів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект), а також систему мотивів до проектної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проектних технологій у майбутній роботі.

Для опису і перевірки когнітивно-мотиваційного критерію застосовуємо наступні *показники*:

1) якість освоєння теоретичного навчального матеріалу з основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, низки знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті;

2) якість засвоєння знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт);

3) прагнення до оволодіння теоретичним навчальним матеріалом, наявність особистого інтересу до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

У контексті нашого дослідження, ґрунтуючись на дослідженнях В. Шинкарука (2002), поняття «якість» витлумачуємо як ступінь вартості, цінності знань про проєктні технології, їх придатності для використання у майбутній професійній діяльності хореографа; внутрішню визначеність знань, котра віддзеркалює їхню специфіку, та вирізняє від усіх інших (Шинкарук, 2002).

Поряд із показниками, виокремлюємо 3 рівні готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності – *початковий, достатній та високий*. Рівні досліджуваної готовності за когнітивно-мотиваційним критерієм окреслюємо наступним чином.

Так, *початковий рівень* готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності характеризується слабким освоєнням теоретичного навчального матеріалу з основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, мінімальним об'ємом знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті, методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт); не стійким прагненням до оволодіння теоретичного навчального матеріалу, відсутністю особистого

інтересу до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Достатній рівень готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності характеризується нерівноцінним освоєнням теоретичного навчального матеріалу з основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, знання із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті, методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) не мають ознак повноти, системності й гнучкості; епізодичним прагненням до оволодіння теоретичного навчального матеріалу, тимчасовим характером особистого інтересу до проєктної діяльності та непослідовністю у визначенні соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Високий рівень готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності характеризується цілісним усвідомленням цінності знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті, методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) та рівномірно високою результативністю освоєнням теоретичного навчального матеріалу з основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання; стійким прагненням до оволодіння теоретичного навчального матеріалу, постійним проявом особистого інтересу до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Відтак, у такий спосіб буде можливо оцінити ступінь прояву когнітивно-мотиваційного критерію досліджуваної готовності.

Узагальнено зміст когнітивно-мотиваційного критерію досліджуваної готовності представлено на рисунку 2.1.

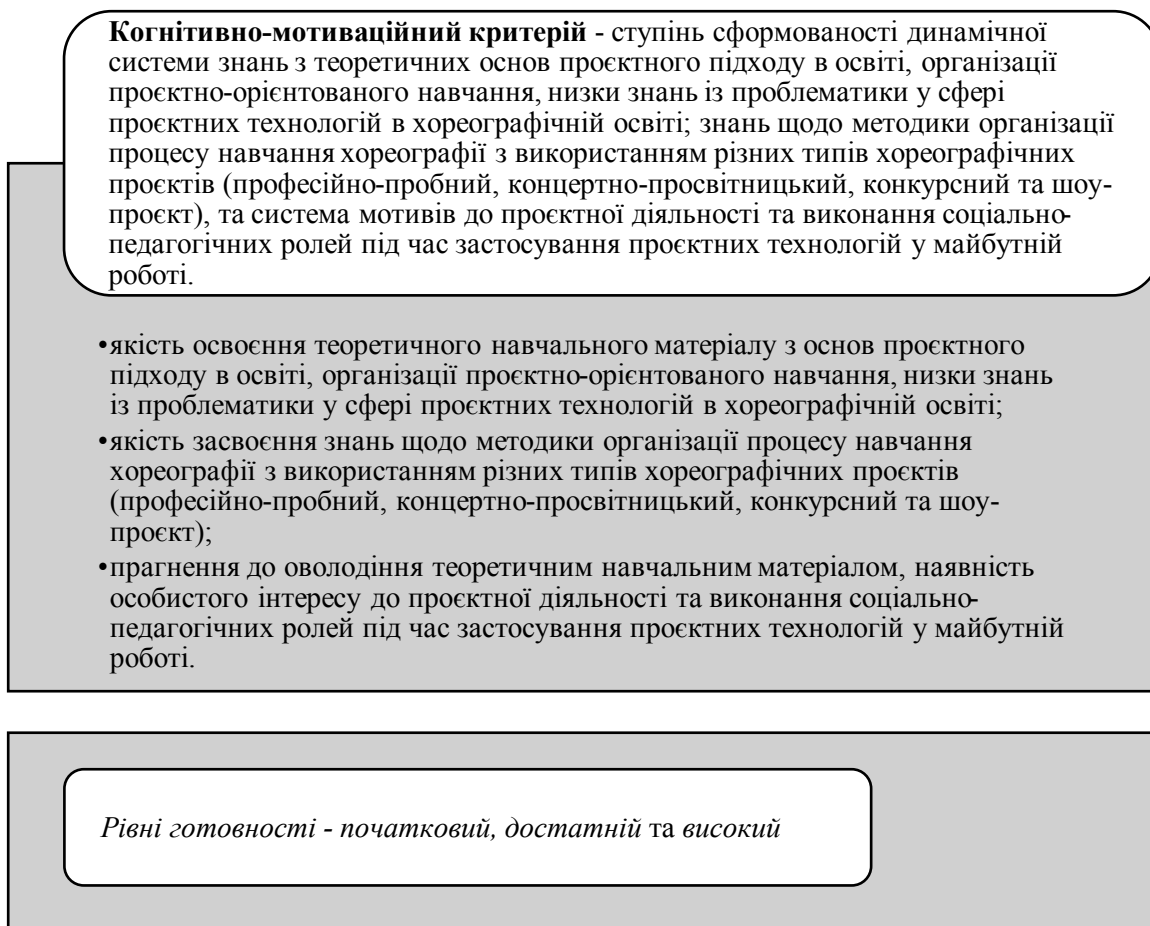

Рис. 2.1. Когнітивно-мотиваційний критерій готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності
(розроблено авторкою)

Творчо-діяльнісний критерій готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності характеризує ступінь сформованості здатності студентів застосовувати динамічну систему знань з теоретичних основ проектного підходу в освіті, організації проектно-орієнтованого навчання, методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проектів на практиці, ступінь ефективності й дієвості умінь та навичок.

Для опису і перевірки творчо-діялісного критерію застосовуємо наступні *показники*:

1) здатність студентів застосовувати динамічну систему ЗУН на практиці, творчо організовувати проектно-орієнтоване навчання хореографії;

2) здатність до створення та втілення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО;

3) здатність до систематичної проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Аналогічно з попереднім критерієм, поряд із показниками творчо-діяльнісного, виокремлюємо початковий, достатній та високий рівні готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Узагальнено зміст творчо-діяльнісного критерію досліджуваної готовності представлено на рисунку 2.2.

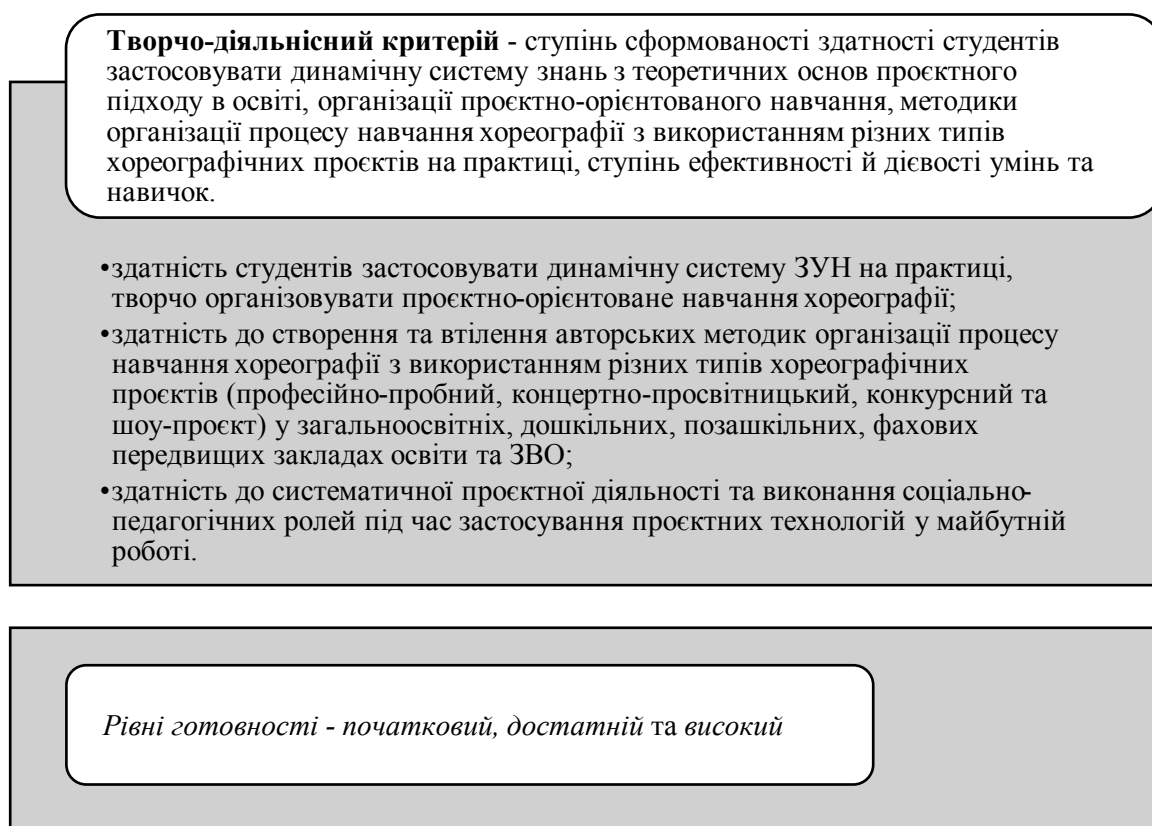

Рис. 2.2. Творчо-діяльнісний критерій готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (розроблено авторкою)

Рівні досліджуваної готовності за творчо-діяльнісним критерієм окреслюємо наступним чином. Так, *початковий рівень* готовності студентів-хореографів за творчо-діяльнісним критерієм характеризується не чітко обґрунтованим та іноді некваліфікованим застосуванням простих прийомів при реалізації набутих ЗУН на практиці, при творчій організації проектно-орієнтованого навчання хореографії; наявністю труднощів під час створення та втілення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проектів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО; відсутністю прагнення до систематичної проектної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проектних технологій у майбутній роботі.

Достатній рівень готовності студентів-хореографів за творчо-діяльнісним критерієм характеризується частковою освоєністю тих чи інших прийомів при застосуванні набутих ЗУН на практиці, при творчій організації проектно-орієнтованого навчання хореографії; наявністю незначних труднощів під час створення та втілення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проектів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО, які долаються студентом за допомоги викладача; епізодичним прагненням до проектної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проектних технологій у майбутній роботі.

Високий рівень готовності студентів-хореографів за творчо-діяльнісним критерієм характеризується чітко обґрунтованим та кваліфікованим застосуванням набутих ЗУН на практиці, уміннями творчо організовувати проектно-орієнтоване навчання хореографії; уміннями створювати та втілювати авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проектів (професійно-пробний, концертно-

просвітницький, конкурсний та шоу-проект) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО; стійким прагненням до систематичної проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Особистісно-лідерський критерій готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності віддзеркалює ступінь сформованості лідерських якостей, які забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; здатність займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект) та демонструвати лідерську поведінку під час організації проєктної діяльності.

Для опису і перевірки особистісно-лідерського критерію готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності застосовуємо наступні *показники*:

1) лідерські якості (наполегливість, пристрась, впевненість, витримка, терплячість, дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях;

2) здатність займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект);

3) здатність демонструвати лідерську поведінку під час проєктної діяльності (використовувати інноваційні підходи під час проєктної діяльності, успішно впливати на інших членів колективу у напрямі досягнення спільних цілей під час організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії,

створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі під час роботи над проектами).

Аналогічно з двома попередніми критеріями, у відповідності до показників особистісно-лідерського критерію, також виокремлюємо початковий, достатній та високий рівні готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Вище зазначена показникова характеристика змісту особистісно-лідерського критерію досліджуваної готовності у нашій науковій роботі уможлиблює узагальнити й візуалізувати його структуру за допомогою схеми, про що свідчить рисунок 2.3.

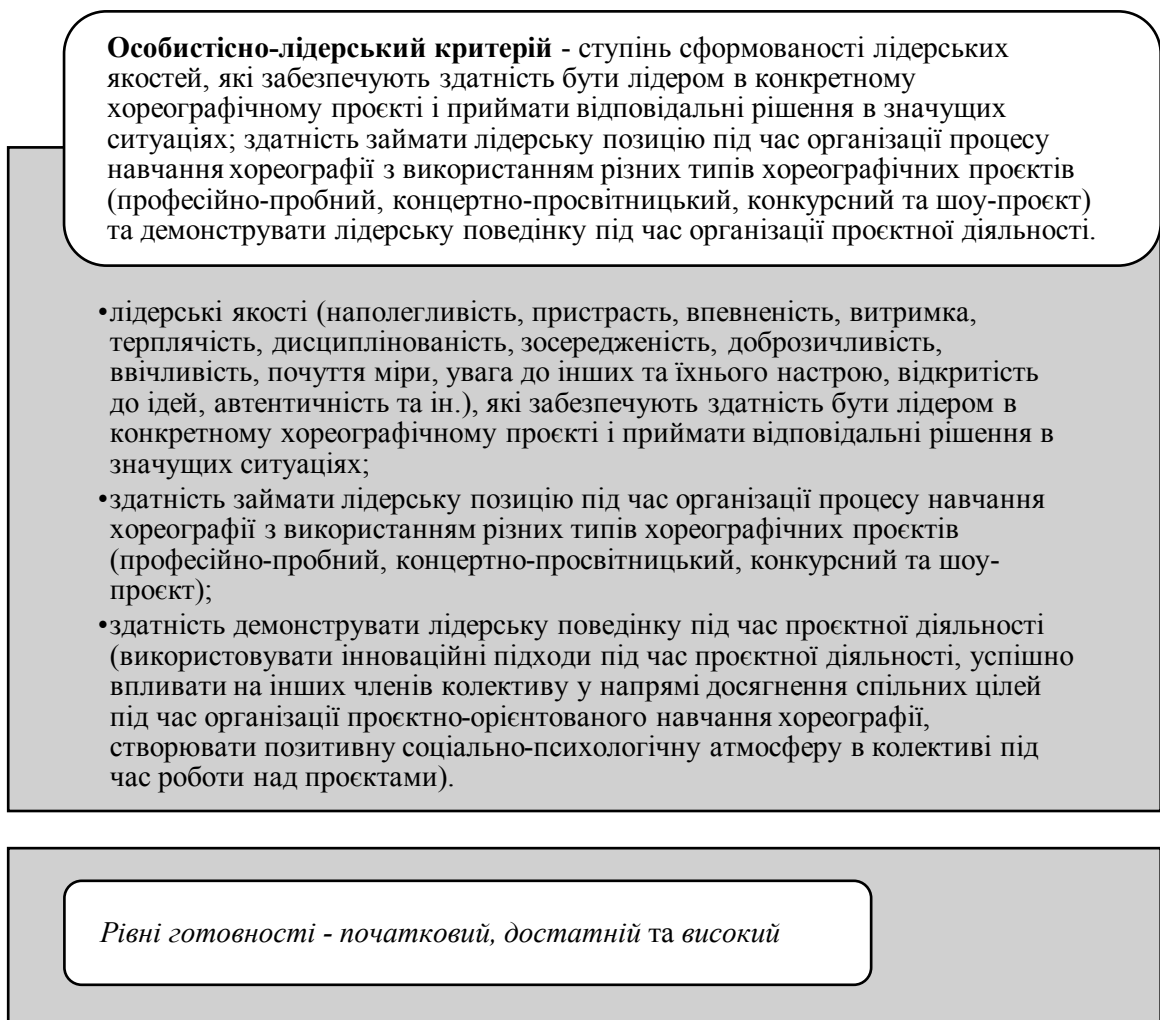

Рис. 2.3. Особистісно-лідерський критерій готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності
(розроблено авторкою)

Рівневу характеристику змісту особистісно-лідерського критерію досліджуваної готовності розкриваємо наступним чином.

Початковий рівень готовності за особистісно-лідерським критерієм притаманний тим студентам-хореографам, у яких слабо виражені лідерські якості (наполегливість, пристрасть, впевненість, витримка, терплячість, дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які не завжди забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях. Таким студентам доволі важко займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт); вони не можуть демонструвати лідерську поведінку під час проєктної діяльності (використовувати інноваційні підходи під час проєктної діяльності, успішно впливати на інших членів колективу у напрямі досягнення спільних цілей під час організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії, створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі під час роботи над проєктами).

Достатній рівень готовності студентів-хореографів за особистісно-лідерським критерієм характеризується ситуативним проявом лідерських якостей (наполегливість, пристрасть, впевненість, витримка, терплячість, дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які не завжди забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях. Такі студенти епізодично можуть займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт), а також демонструвати лідерську поведінку під час проєктної діяльності (використовувати інноваційні підходи під час проєктної діяльності, успішно

впливати на інших членів колективу у напрямі досягнення спільних цілей під час організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії, створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі під час роботи над проєктами).

Високий рівень готовності студентів-хореографів за особистісно-лідерським критерієм характеризується стійкою сформованістю лідерських якостей (наполегливість, пристрасть, впевненість, витримка, терплячість, дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які забезпечують їм здатність завжди бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях. Такі студенти завжди займають лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт), а також демонструють лідерську поведінку під час проєктної діяльності (використовують інноваційні підходи під час проєктної діяльності, успішно впливають на інших членів колективу у напрямі досягнення спільних цілей під час організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії, створюють позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі під час роботи над проєктами).

Підсумовуючи вище викладене, можемо констатувати, що у такий спосіб нами розроблено критеріально-рівневий апарат для діагностики готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, до складу якого входять *когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний, особистісно-лідерський критерії*, їх показники та рівні (*початковий, достатній, високий*). У цих критеріях відображаються закономірності функціонування і розвитку досліджуваного феномена та процесу його формування; вони сприяють установленню зв'язків між компонентами готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності; зміст критеріїв розкривається через сукупність

показників, котрі вказують на інтенсивність прояву кожного з них; у сукупності визначених критеріїв знаходить вираження динаміка вимірюваної готовності в часі та освітньому просторі. Водночас підкреслимо, що у нашому дослідженні ми не претендуємо на повний і вичерпний критеріально-рівневий апарат для діагностики готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, але вважаємо, що такими критеріями (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський) з їх показниками та рівнями буде можливо оцінити ступінь сформованості досліджуваного феномена.

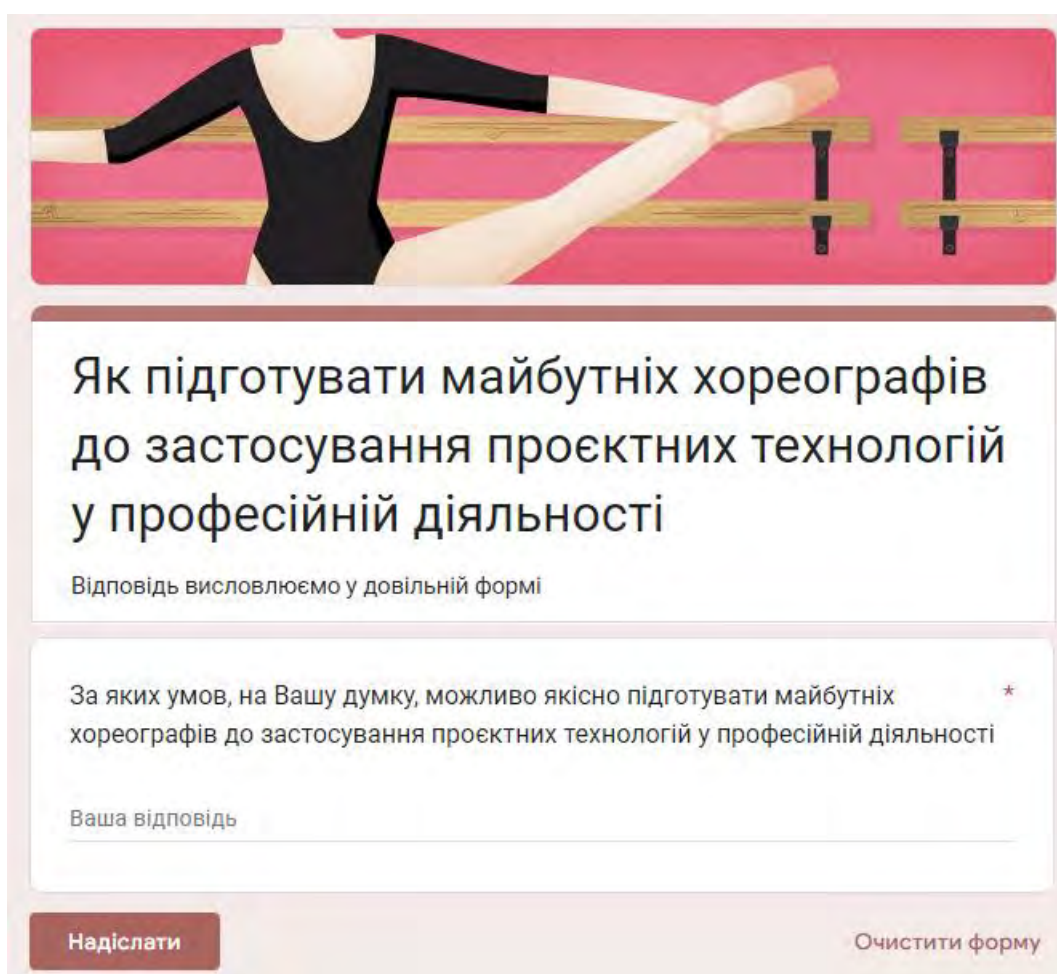
Наступний параграф дисертації буде присвячено визначенню та науковому обґрунтуванню педагогічних умов формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

2.2. Педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності

У нашому дослідженні ми спираємося на два ключові аспекти проблеми готовності, на яких наголошують у своїх працях Н. Батюк, Н. Добролюбова (2018) та Т. Медвідь (2019): перший – готовність до певного виду професійної діяльності хореографа (у нашому дослідженні – готовність майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій) та власне сама ця діяльність є прямо зумовленими феноменами; другий – процесом формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності можна успішно керувати, якщо будуть педагогічно доцільно встановлені чинники, визначені педагогічні умови та обрано організаційно-методичний супровід для формування цієї готовності. Відтак, із урахуванням особливостей сучасного стану формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, потребує визначення, обґрунтування та апробації комплекс педагогічних умов, котрі сприятимуть успішному формуванню досліджуваної готовності.

Під педагогічними умовами, як зазначають науковці М. Гриньова (2021), А. Литвин (2014), слід розуміти низку обставин, котрі спеціально створюються в результаті добору, конструювання та реалізації складників педагогічного процесу з метою ефективного вирішення різних освітніх завдань (Гриньова, 2021, Литвин, 2014). Послугуючись науковим доробком учених, *педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності* розглядаємо у дисертації як комплекс цілеспрямовано розроблених дидактичних та організаційно-методичних заходів, котрі забезпечують ефективність цього процесу з метою найпродуктивнішого формування актуального для сучасного ринку праці рівня досліджуваної готовності студентів-хореографів під час навчання у ЗВО.

Визначенню педагогічних умов передували: аналіз особливостей сучасного стану формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності; глибокі інтерв'ю з викладачами, які здійснюють професійну підготовку майбутніх хореографів у ЗВО, педагогами-хореографами шкіл мистецтв, загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти, керівниками танцювальних гуртків тощо; онлайн-опитування педагогів-хореографів на тему «За яких умов можливо якісно підготувати майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності» (рис. 2.4).

The image shows a screenshot of an online survey form. At the top, there is a decorative banner with a pink background and a stylized illustration of a person in a black leotard performing a dance move at a ballet barre. Below the banner, the main title of the survey is displayed in a large, bold, black font: "Як підготувати майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності". Underneath the title, a subtitle reads: "Відповідь висловлюємо у довільній формі". The survey question is presented in a white box with a light gray border: "За яких умов, на Вашу думку, можливо якісно підготувати майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності". To the right of the question is a small red asterisk (*). Below the question is a text input field with the placeholder text "Ваша відповідь". At the bottom left of the form is a red button with the text "Надіслати", and at the bottom right is a link that says "Очистити форму".

Рис. 2.4. Онлайн-форма для опитування (розроблено авторкою)

Унаслідок комплексного застосування вище згаданих методів дослідження за допомогою ранжування та визначення вагомості запропонованих педагогами-хореографами варіантів як чинників впливу на процес формування досліджуваної готовності (Лаврук, 2021, Староста, 2019),

обговорення їхньої суті з викладачами кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (О. Жданова-Неділько, М. Гриньова, Н. Пивовар, Н. Сас, А. Ткаченко та ін.) визначено низку найвагоміших, на нашу думку, педагогічних умов.

Таким чином, педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності визначено у наступному формулюванні (рис. 2.5):

- 1) *актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій;*
- 2) *удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»;*
- 3) *реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання.*

Рис. 2.5. Комплекс педагогічних умов (розроблено авторкою)

У основу **першої педагогічної умови** – *актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій* – покладаємо тезу про те, що процес формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності буде ефективним, якщо викладачі фахових дисциплін самі будуть належним чином підготовлені до використання цих технологій у своїй щоденній роботі, умітимуть добирати різні прийоми і способи реалізації методу проєктів, будуватимуть свою роботу зі студентами за допомогою проєктного навчання. Ми переконані, що науково-педагогічні кадри при викладанні фахових дисциплін мають володіти на високому рівні знаннями щодо реалізації проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті, бути здатними їх застосувати в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання, творчо організовувати проєктно-орієнтоване навчання хореографії; уміти розробляти та успішно реалізовувати авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО.

Актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій бачиться нам як процес підвищення не лише їх рівня із знань та практичних умінь, але й мотиваційної забезпеченості самостійної діяльності викладачів. Реалізаційним механізмом цього процесу є розроблення та упровадження *програми підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»*.

У основу розроблення змісту програми підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів» покладаємо

компетентнісний підхід (Н. Батюк (2018), Н. Бібік (2004), М. Гриньова (2021), Н. Кононец (2021), О. Мартиненко (2015) та Т. Медвідь (2016), Ю. Якуба (2019) та ін.), згідно якого після опанування її змістом викладачі зможуть розвинути свою проектну компетентність.

На підставі аналізу наукових праць, присвячених проблематиці формування проектної компетентності педагогів (О. Аніщенко (2019), І. Гонтаренко (2016), Н. Іванова (2019), І. Левіна (2016), С. Пріма (2019) та ін.), визначення поняття «*проектна компетентність*» викладачів фахових дисциплін освітніх програм з підготовки майбутніх хореографів потрактуємо як інтегральну властивість особистості, котра проявляється у здатності до самостійної проектної діяльності по розробці хореографічних проектів та при застосуванні проектних технологій у педагогічній практиці. Складниками цієї компетентності у контексті нашого дослідження виокремлюємо:

- знання щодо реалізації проектного підходу в освіті, організації проектно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті;
- здатність застосувати знання з методики організації проектно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання;
- здатність творчо організовувати проектно-орієнтоване навчання фахових дисциплін;
- здатність розробляти та успішно реалізовувати авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проектів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект) у ЗВО.

У зв'язку з цим, *мету* програми підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проектних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів» детермінуємо як формування у науково-педагогічних кадрів, які викладають фахові дисципліни освітніх програм з підготовки майбутніх хореографів, проектної

компетентності. Завдання детермінуються у відповідності до складників цієї компетентності.

Наступним кроком є окреслення шляхів формування проєктної компетентності у педагогів-хореографів, на якому здійснюється добір змісту матеріалу, який сприятиме розв'язанню поставлених завдань і розвитку у педагогів-хореографів складників цієї компетентності (з урахуванням тенденцій в хореографічній освіті та проєктних педагогічних технологій зокрема), пропонуються форми, методи, засоби її формування під час реалізації програми.

Разом із тим, вище згаданий організаційно-методичний супровід має бути спрямований на мотиваційну забезпеченість самостійної діяльності викладачів під час проходження змісту програми, на паритетну взаємодію слухачів програми та тренерів, на зручний формат навчання педагогів-хореографів. З огляду на це, покладено наступні *принципи* реалізації програми підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»: *принцип паритетності, принцип позитивної мотивації, принцип структурованості навчальної інформації та діяльності, принцип гнучкості, принцип усвідомленої перспективи.*

Принагідно зазначимо, що *принцип паритетності* (М. Гриньова, П. Янченко) як реалізаційний механізм упровадження програми підвищення кваліфікації, згідно якого активізуються «суб'єкт-суб'єктні» стосунки і взаємодія у тандемі «тренер програми – слухач програми», передбачає максимальну активність слухачів та консультативно-координаційну функцію тренерів, котрі застосовують широке розмаїття активних, інноваційних методів і форм навчання педагогів-хореографів застосовувати проєктні технології під час викладання фахових дисциплін (Гриньова, 2008, Янченко, 2015).

Ми переконані, що успішність формування проєктної компетентності у педагогів-хореографів буде залежати саме від активної суб'єкт-суб'єктної взаємодії слухачів і тренерів під час проходження програми підвищення кваліфікації, а від цього залежатимуть і показники набутих знань, умінь,

навичок та досвіду проєктної діяльності. З огляду на це І. Левіна зауважує, що «для формування проєктної компетентності важливим є мотиваційний складник цього процесу, котрий включає активне стимулювання інтересу, мотивації, вольової регуляції та розвиток позитивного ставлення до проєктної діяльності у роботі педагога» (Levina, 2016, с. 27). Вочевидь, вище зазначене актуалізує *принцип позитивної мотивації* (В. Гончаров, О. Додонов, М. Радомська, С. Радомський), згідно якого тренери упродовж усього терміну проходження програми підвищення кваліфікації мотивують педагогів-хореографів до використання у своїй педагогічній діяльності проєктні технології. Разом із тим, тренери спрямовують свою діяльність і на мотиваційну забезпеченість самостійної діяльності викладачів-хореографів, показниками якої є спрямованість у самостійному вивченні методик застосування проєктних технологій у своїй педагогічній діяльності, позитивне ставлення до цих технологій; мотиви навчальної, зокрема, самостійної діяльності під час опанування змістом програми; активність в умовах очного, онлайнного та змішаного навчання, задоволеність навчанням у межах підвищення кваліфікації. Вочевидь, цей принцип тісно пов'язаний із реалізацією компетентнісного підходу, оскільки детермінує необхідністю забезпечити позитивне ставлення науково-педагогічних кадрів до самого процесу вивчення проєктних технологій, їх типології, змісту, вимог до організації проєктної діяльності під час викладання фахових дисциплін освітніх програм підготовки майбутніх хореографів, тобто, сформуванню передумови для їхнього активного включення до навчальної програми підвищення кваліфікації.

Наступний принцип – *принцип структурованості навчальної інформації та діяльності* – обрано на підставі вивчення праць О. Жданової-Неділько. Так, принцип структурованості навчальної інформації та діяльності слухачів програми передбачає визначення чіткої структури програми підвищення кваліфікації (3 модулі) та структурованості діяльності слухачів під час вивчення навчальної інформації, поданої у її змісті. Разом із тим, педагогам-хореографам, які проходять програму підвищення кваліфікації, ця програма презентується як

дидактичний проєкт із чітко визначеними параметрами (мета, завдання, зміст тем і завдань, терміни їх виконання, конкретні очікувані результати, критерії оцінювання цих результатів). Цілком погоджуємося із ученою, що має бути розроблене відповідне навчально-методичне забезпечення для слухачів, у якому відбиваються ключові моменти вивчення змісту модулів програми, визначаються перспективи їхньої аудиторної та самостійної роботи (Жданова-Неділько, 2016). У такий спосіб, кожен слухач програми підвищення кваліфікації повинен мати змогу вчасно зорієнтуватися як у можливостях, які відкриває перед ним ця програма, так і в проблемах, котрі можуть виникнути під час опанування її змістом.

Принцип гнучкості (С. Алексеева, О. Кивлюк) при реалізації програми підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів» забезпечує як гнучкість самого процесу навчання (можливість індивідуального графіку навчання для кожного слухача, свобода вибору ним часу та місця, свобода вибору творчих завдань), що детермінується ролями тренерів та слухачів під час, так і гнучкість в обранні дидактичного інструментарію (різноманітних засобів, методів, організаційних форм). Продовжуючи позицію ученої С. Алексеевої (2021), можемо стверджувати, що цей принцип уможливить (наприклад, на профільних кафедрах ЗВО чи закладів післядипломної неперервної освіти, або міжвузівського співробітництва) створення гнучкої системи підвищення кваліфікації, доступної кожному викладачеві-хореографу, яка розвивається на основі формальних та інноваційних знань у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті, їх передачі і контролю з використанням педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечуватимуть максимально комфортне й успішне вирішення поставлених завдань.

Згідно цього принципу, проаналізувавши низку праць науковців, присвячених сучасним інноваційним методам навчання, цифровій дидактиці, педагогічним технологіям у системі неперервної педагогічної освіти

(А. Анджеєвська (2015), Ю. Беднарк (2015), І. Брітченко (2013), Л. Бузова (2018), Т. Герлянд (2016), А. Грішин (2010), М. Гриньова (2021), І. Дичківська (2004), Н. Кононец (2021), О. Корнійчук (2018), Н. Кулалаєва (2016), Ю. Любчик (2010), О. Нестуля (2021), С. Нестуля (2021), Т. Пащенко (2016), І. Прокопенко (2018), Г. Романова (2016), Л. Романов (2016), В. Стрельников (2013), О. Янкович (2015) та ін.), нами обрано такий організаційно-методичний супровід реалізації програми підвищення кваліфікації (рис. 2.6):

<i>Форма навчання: змішана</i>		
<i>Форми організації навчання: інтерактивні лекції в онлайн-форматі та тренінги (в аудиторії та онлайн)</i>	<i>Методи навчання: метод кейсів, метод індивідуальних та групових проєктів, метод вебквестів, метод відео за запитом, метод модерації та ін.</i>	<i>Навчально-методичне забезпечення: цифровий формат (платформа для онлайн-навчання)</i>

Рис. 2.6. Організаційно-методичний супровід реалізації програми підвищення кваліфікації *(розроблено авторкою)*

Принцип усвідомленої перспективи (М. Гриньова, Н. Кононец) у процесі реалізації програми підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів» потребує глибокого розуміння кожним слухачем близьких, середніх та далеких перспектив (Гриньова, 2008, Кононец, 2013). Вочевидь, цей принцип забезпечується створенням умов для усвідомлення слухачами цілей програми, її завдань та значення проєктних технологій для власної педагогічної діяльності викладача-хореографа, проєктної компетентності для успішного викладання фахових дисциплін освітньої програми підготовки майбутніх хореографів, а також можливостями її розвитку. Цей принцип спрямовує слухачів на усвідомлення: траєкторії власної діяльності у межах проходження програми підвищення кваліфікації; мети; значущих

результатів; необхідність застосовування проєктних технологій у своїй педагогічній практиці; необхідність формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Перераховані принципи дозволяють актуалізувати підготовку науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій, підвищити мотивацію до проєктної діяльності під час роботи з майбутніми хореографами, сформувані чіткі уявлення про неї у контексті роботи над різними хореографічними проєктами, долучатися до цих проєктів відповідно до нахилів і внутрішніх потреб, домагатися високого рівня сформованості проєктної компетентності, та саморозвиватися в процесі професійної діяльності викладача хореографічних дисциплін. Разом із тим, проєктна компетентність, що стає набутком після проходження програми, дає змогу науково-педагогічним кадрам конструктивно коригувати її професійний сценарій, виробляючи стратегію подальшого професійного розвитку загалом і розвитку проєктної компетентності – зокрема.

У ході наукового пошуку, розробляючи зміст програми підвищення кваліфікації, ми орієнтувалися на логіку поетапного розвитку проєктної компетентності: розуміння комплексу знань у сфері проєктних технологій → спрямованість на розв'язання проєктних завдань → вільне володіння способами професійно-педагогічної проєктної діяльності → здатність до проєктних інновацій на практиці. З огляду на це, у змісті програми виокремлено наступні 3 модулі:

- Модуль 1. Основи проєктного підходу в хореографічній освіті: методологія, принципи, методика.
- Модуль 2. Інноваційні методи реалізації проєктних технологій у педагогічній діяльності.
- Модуль 3. Авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів.

Детальніше ознайомитися зі змістом програми можна у додатку А. Разом із тим зазначимо, що реалізація кожного з модулів програми підвищення

кваліфікації базується на засадах *трансформаційно-системного підходу*, згідно якого для слухачів створюється гнучка, динамічна дидактична система проєктного навчання у поєднанні з менторингом креативного навчального процесу як допомоги викладачам у період їх входження у проєктну діяльність, що передбачає адаптацію до умов та оволодіння майстерністю організації проєктно-орієнтованого навчання майбутніх хореографів. Ураховуючи позицію зарубіжних дослідників (К. Вільєрд (Willyerd, 2010), Л. Лансфорд (Lunsford, 2016), Дж. Мейстер (Meister, 2010) та ін.), *менторинг креативного навчального процесу* розуміємо як процес взаємодії і взаємодопомоги між тренерами й слухачами програми підвищення кваліфікації, можливість відкриття нових аспектів методики викладання хореографічних дисциплін на основі проєктних технологій.

У відповідності до трансформаційно-системного підходу, який володіє значним потенціалом щодо визначення закономірностей функціонування цілісного процесу підвищення кваліфікації пропонованої програми та його складників, під час реалізації програми відбувається трансформація усталених методик викладання фахових дисциплін освітніх програм підготовки майбутніх хореографів та актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій.

Погоджуючись з міркуваннями М. Гриньової (2021) стосовно структурних компонентів дидактичної системи, підпорядкованих цілям навчання та механізмам досягнення відповідних їм результатів, виокремлюємо структуру програми підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів» як динамічної дидактичної системи проєктного навчання:

– мета (формування у науково-педагогічних кадрів, які викладають фахові дисципліни освітніх програм з підготовки майбутніх хореографів, проєктної компетентності);

- навчальна інформація (зміст програми, віддзеркалений у трьох модулях);
- засоби педагогічної комунікації (вербальні, невербальні, цифрові засоби комунікації в освітньому процесі, які трансформуються у залежності від форм організації навчання, менторинг креативного навчального процесу як системотвірний чинник ефективності засобів педагогічної комунікації під час реалізації програми);
- тренери, які задіяні у реалізації змісту програми (здобувач, викладачі кафедр ЗВО, викладачі хореографічного відділення Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Р. О. Кириченко);
- слухачі програми (науково-педагогічні працівники, які викладають фахові дисципліни освітніх програм підготовки майбутніх хореографів, педагоги-хореографи закладів загальної середньої, мистецької, дошкільної, позашкільної, фахової передвищої освіти).

Спираючись на положення трансформаційно-системного підходу, ми вважаємо, що програма підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проектних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів» буде результативною лише за умови, що процес її реалізації буде втілювати в собі базові ознаки дидактичної системи. У відповідності до цього ж підходу обрано форму навчання слухачів – *змішану* (Garrison, 2008, Moebs, Moebs, Weibelzahl, 2006, Sobchenko, 2021): інтерактивні лекції в онлайн-форматі та практичні заняття у форматі тренінгу (в аудиторії та онлайн). Саме завдяки змішаному навчанню є можливість трансформації традиційних підходів до підвищення кваліфікації педагогів-хореографів та осучаснення цього процесу у відповідь на виклики часу. Відтак, програма підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проектних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів» частково реалізується засобами онлайн-навчання (платформа для онлайн-навчання, якісний цифровий контент), очне навчання здійснюється у спеціально обладнаних аудиторіях, в межах цієї програми

відбувається інтеграція онлайн-компонентів і компонентів очного навчання, а також поєднання різних технологій навчання слухачів.

Пропонована програма віддзеркалює модель співробітництва закладів освіти (Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка та Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Р. О. Кириченко), що передбачає надання можливості дисемінації та інтеграції досвіду проєктної діяльності. Вочевидь, *принцип співробітництва* є важливим принципом актуалізації підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій.

Розкриваючи детальніше організаційно-методичний супровід реалізації програми підвищення кваліфікації, зокрема, методи навчання (метод кейсів, метод індивідуальних та групових проєктів, метод вебквестів, метод відео за запитом та ін.), особливо наголошуємо на методі кейсу як одного з методів, що є складником проєктних технологій. Так, метод кейсів, який базується на інтеграції інтернет-сервісів та кейсів, передбачає надання слухачам програми нових інформаційно-освітніх ресурсів у формі кейсу (цифрових матеріалів, спеціалізованих завдань, які треба самостійно виконати, методичних рекомендацій щодо їх виконання). Робота над кейсом для слухачів програми підвищення кваліфікації, зазвичай, включає проведення колективних і групових обговорень, формат та час яких попередньо анонсуються на платформі для онлайн-навчання, роботу в малих групах, що безпосередньо спрямована на створення проєкту (Сурмін, 2005). Підкреслимо, що метод кейсів передбачає надання відповідного інформаційно-методичного забезпечення до кейсу, зокрема посилення на відеоматеріали, віртуальні бібліотеки чи спеціально створені мультимедійні файли тощо.

Тренери програми підвищення кваліфікації зорієнтовані на використання й інших методів навчання слухачів за змішаної форми її реалізації: метод індивідуальних та групових проєктів, метод вебквестів, метод відео за запитом та ін. Суть цих методів детально схарактеризовано у працях В. Вихрущ (2013),

Р. Гуревича (2013), Н. Добролюбової (2021), М. Кадемії (2013), Н. Кононец (2012), О. Лисенко (2018), В. Сідорова (2017), М. Скрипника (2013), Л. Шевченко (2013) та інших науковців.

У відповідності до *діяльнісного підходу*, програму підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів» можемо умовно подати, як це робить О. Жданова-Неділько (2016), як синтез трьох напрямів діяльності (рис. 2.7):

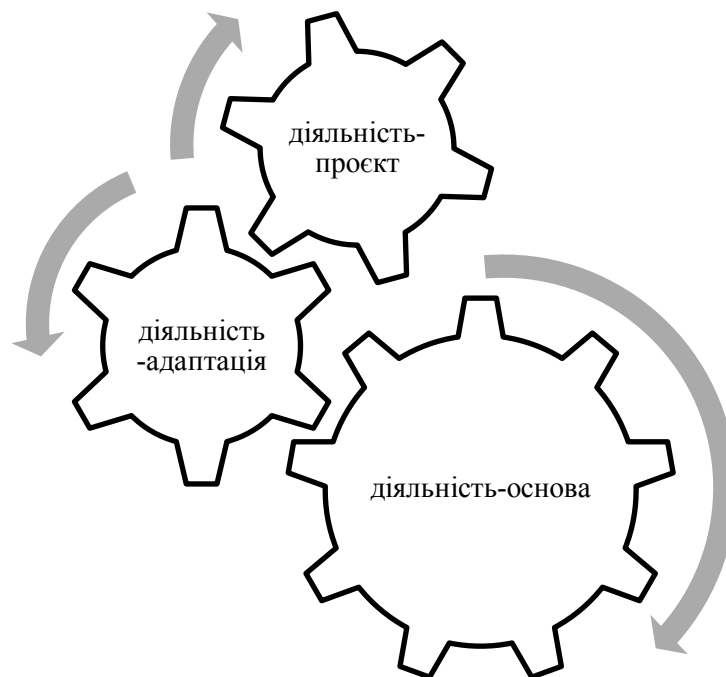

Рис. 2.7. Напрями діяльності слухачів програми підвищення кваліфікації
(розроблено авторкою)

– *діяльність-основа*, спрямована на формування у слухачів програми ЗУН щодо реалізації проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті, котрі втілюють апробований об’єктивний досвід їх застосування на практиці у педагогічній діяльності;

– *діяльність-адаптація*, в ході якої досвід застосувати знання з методики організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання, творчо організовувати проєктно-орієнтоване навчання фахових дисциплін набуває конкретно-особистісної

значущості і трансформується в індивідуальний дидактичний інструментарій викладача;

– *діяльність-проект*, що втілює уявлення викладача про власну професійну майстерність, котра відбивається у здатності розробляти та успішно реалізовувати авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проектів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект) у ЗВО, сформованої завдяки обом попереднім видам діяльності, і виступає чинником активізації проектної діяльності під час викладання фахових дисциплін.

Отже, залучення слухачів програми підвищення кваліфікації до всіх перелічених вище видів діяльності бачиться нам основним способом актуалізації підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проектних технологій, що забезпечує формування й розвиток проектної компетентності, необхідної для конструктивної проектної діяльності на практиці.

З огляду на це, важливим методом паритетної взаємодії тренерів та слухачів програми під час навчання є *метод модерації* (С. Барабаш (2011), О. Вашків (2008), Л. Вашків (2008), В. Сідоров (2017), Р. Чубук (2016), П. Рамбе (Rambe, 2017) та ін.) як дієвий метод групової роботи, зорієнтований на досягнення ефективного рівня ділової комунікації в умовах активної групової участі слухачів, стимулювання інтересу та підвищення мотивації до опанування змістом програми, до організації проектно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті. Цілком погоджуємося із науковцями, що завдяки цьому методу підвищується ступінь зосередженості на конкретній проблемі, є можливість реалізації принципу співробітництва (орієнтація слухачів не на конкуренцію, а на ефективну співпрацю, комфортні умови навчання для слухачів, котрі є викладачами-фахівцями своєї справи із власним досвідом педагогічної діяльності), виключення формального контролю та оцінювання діяльності слухачів, активізації способів пошуку шляхів розв'язання проблеми

за принципом «вчимося разом» (learning together), трансформації знань у досвід (Барабаш, 2011, Вашків, Вашків, 2008, Сідоров, 2017, Чубук, 2016).

Результат навчання викладачів фахових дисциплін за програмою підвищення кваліфікації відбивається у рівнях сформованості їх проєктної компетентності, прояв яких ми диференціюємо на високий, середній та низький.

Високий рівень проєктної компетентності: слухач має стійкі системні знання щодо реалізації проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті та творчо їх використовує у процесі педагогічної діяльності; вільно застосовує знання з методики організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання, здатний творчо організовувати проєктно-орієнтоване навчання фахових дисциплін; активно розробляє та успішно реалізовує авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у ЗВО.

Середній рівень проєктної компетентності: слухач демонструє знання щодо реалізації проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті та використовує їх у процесі педагогічної діяльності; епізодично застосовує знання з методики організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання; у певних ситуаціях здатний творчо організовувати проєктно-орієнтоване навчання фахових дисциплін, але відчуває певні труднощі при розробці авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у ЗВО, які долає за допомогою тренера.

Низький рівень проєктної компетентності: слухач на мінімально достатньому рівні знає та розуміє принципи реалізації проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті, основні знання з методики організації проєктно-орієнтованого навчання в

хореографічній освіті в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання. Виконує елементарне навчальне завдання, пов'язане із здатністю організувати проєктно-орієнтоване навчання фахових дисциплін, за допомогою тренера; має елементарні навички застосування проєктних технологій та організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у ЗВО.

Логічним продовженням першої педагогічної умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності є реалізація **другої** – *удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»*. Цілком логічно припустити, що викладачі фахових дисциплін освітньої програми підготовки майбутніх хореографів, які володіють високим рівнем проєктної компетентності та здатні самі застосовувати проєктні технології у педагогічній практиці, зможуть підготувати до цього і своїх студентів.

Науковим підґрунтям для виокремлення другої педагогічної умови слугували праці таких учених, як Л. Андрощук (2014), О. Барабаш (2018), Т. Безверхнюк (2011, 2014), В. Безкровна (2014), В. Биков (2001), Л. Бурова (2018), О. Корнійчук (2018), Є. Коробов (2014), Н. Котова (2011), О. Лиманська (2018), О. Лисенко (2018), Л. Лук'янова (2009), О. Мармаза (2003), О. Мартиненко (2013), Т. Медвідь (2019), В. Сідоров (2017) та ін.

Послугуючись думкою В. Сідорова (2017) щодо визначення змістової суті спецкурсу, вважаємо, що *спецкурс «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»* є одним із способів удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів, що детермінує одну з ефективних форм диференційованого навчання, яка спрямована на розширення знань майбутніх хореографів з низки дисциплін (педагогіка, дидактика, теорія і методика навчання хореографії, основи композиції та

постановки танцю, теорія виховання, педагогічна майстерність, лідерологія, освітній менеджмент, івент-менеджмент, управління проектами, народознавство, практика з виконавської діяльності хореографа, цифрові технології тощо), а також на розвиток їх пізнавальних інтересів, здібностей та формування готовності до застосування проєктних технологій у роботі хореографа. Відтак, головне його завдання – мобілізація майбутніх хореографів на поглиблене вивчення проєктних технологій.

Спецкурс «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа» зумовлений необхідністю формування у майбутніх хореографів готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. Ми переконані, що поява цього спецкурсу у системі професійної підготовки майбутніх хореографів віддзеркалює глибинні зміни, які відбуваються в сучасній освіті, зокрема, в хореографічній.

Запропонований спецкурс є розробкою технологій професійної підготовки майбутніх хореографів, які успішно функціонують в різних ЗВО, котрі здійснюють таку підготовку за різними освітніми програмами, а також розробкою технологій формування у студентів готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності хореографа.

Предметом вивчення спецкурсу є суть та особливості застосування проєктних технологій як складника успішної професійної діяльності хореографа.

Загальна кількість годин, яка відведена на вивчення спецкурсу – 90 (3 кредити), з яких: 18 год – інтерактивні лекції; 18 год – інтерактивні семінари та практикуми; індивідуальна робота з майбутніми хореографами (менторинг креативного навчального процесу) – 20 год, 34 год – самостійна робота.

На підставі аналізу праць вище згаданих науковців, змісту освітніх програм підготовки майбутніх хореографів, змісту кожного з освітніх компонентів та робочих програм розроблено зміст спецкурсу (додаток Б), який в узагальненому вигляді віддзеркалений у двох модулях (рис. 2.8):

- «Теоретичні засади застосування проєктних технологій у професійній діяльності хореографа» (теоретичний компонент);
- Проєктний практикум «Проєктно-орієнтоване навчання мистецтву танцю» (практичний компонент).

<p>Модуль 1. Теоретичні засади застосування проєктних технологій у професійній діяльності хореографа</p>	<p>Модуль 2. Проєктний практикум «Проєктно-орієнтоване навчання мистецтву танцю»</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Тема 1. Проєктні технології у професійній діяльності хореографа. Поняття хореографічного проєкту. • Тема 2. Методика організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів. • Тема 3. Планування й реалізації хореографічного проєкту. Моніторинг та оцінювання освітнього проєкту. 	<ul style="list-style-type: none"> • Проєктний практикум: створення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів.

Рис. 2.8. Зміст спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа» (розроблено авторкою)

Реалізація змісту спецкурсу спрямована на ключові аспекти професійно-хореографічної діяльності майбутнього хореографа, котрі актуалізують і вимагають від нього вирішення завдань творчого характеру як основи проєктної діяльності у сфері навчання мистецтва танцю, а саме:

1) *організаційно-управлінський* (створення майбутнім хореографом організаційно-методичних умов для реалізації проєктних технологій, прийняття та реалізація управлінських рішень, пов'язаних із реалізацією хореографічного проєкту);

2) *комунікативно-стимуляційний* (активна комунікація та робота майбутнього хореографа з вихованцями, які опановують мистецтво танцю та залучені своїм педагогом до проєктної діяльності, стимулювання себе та інших до проєктної діяльності в галузі хореографії; проєктування системи комунікацій

та стимулів, яка може забезпечити успіх проєктної діяльності для учасника проєкту та усього колективу у цілому);

3) *внутрішньо-особистісний* (управління власним розвитком творчого потенціалу, професійним становленням майбутнього хореографа, глибинне вивчення проєктних технологій для організації та реалізації соціально й культурно значущих хореографічних проєктів).

З огляду на це, покладено принципи реалізації змісту спецкурсу, які за своєю суттю суголосні з принципами реалізації першої педагогічної умови (принцип паритетності, принцип позитивної мотивації, принцип структурованості навчальної інформації та діяльності, принцип гнучкості, принцип усвідомленої перспективи), оскільки вони забезпечують формування у студентів досліджуваної готовності до застосування проєктних технологій у майбутній професійній діяльності хореографа.

Методологічним підґрунтям реалізації змісту спецкурсу у середовищі студентської спільноти, окрім компетентнісного, студентоцентрованого, діяльнісного, проєктного та творчого підходів, виступає й *етнопедагогічний підхід* (Т. Горохова (2011), П. Фриз (2015), О. Хоружа (2008), В. Сідоров (2018), Сюй Цзяюй (2017) та ін.). Згідно цього підходу, зміст спецкурсу, зокрема, його практична частина (проєктні завдання) має орієнтуватися на етнопедагогічну діяльність майбутніх хореографів, у межах якої впроваджуються фундаментальні положення вітчизняної хореографії, котрі ґрунтуються на засадах цінностей народної педагогіки. Погоджуючись із Сюй Цзяюй, цей підхід охоплює складник етнокультурної підготовки студентів, оскільки не лише дає змогу забезпечити майбутнім хореографам пізнання матеріальних та духовних надбань, цінностей народу, на яких базується національне хореографічне мистецтво, але й сприяє розвитку особистості майбутнього хореографа через призму усвідомлення приналежності до свого народу (Сюй Цзяюй, 2017). Ми переконані, що організація етнопедагогічної діяльності майбутніх хореографів під час виконання проєктних завдань уможливить утілити у свою творчу проєктну діяльність культурні традиції, на які багате

національне мистецтво танцю, збагатити свій етнокультурний базис, у межах якого підкреслюється індивідуальність, неповторність кожної з етнічних культур. Цілком погоджуємося з В. Сідоровим (2018), який особливо наголошує на важливості етнопедагогічного підходу у професійній підготовці фахівців, адже саме етнопедагогіка віддзеркалює образ народу в його найкращих рисах та сприяє національному відродженню, піднесенню, розвитку, етнічному самовихованню (Сідоров, 2018). Для майбутніх хореографів використання у хореографічних проєктах народного танцю як засобу виховання дітей та молоді є важливим аспектом виховної діяльності педагога-хореографа, адже важливим та особливо актуальним завданням є зберігати традиції, звичаї, обряди, свою ментальність, самих себе як українську націю, український народ. З огляду на це, до змісту спецкурсу доцільно включати *етнопедагогічні хореографічні проєкти* як мистецькі продукти, в змісті й формі який за допомогою виразних засобів хореографії актуалізується й підкреслюється культурологічна, гуманістична спрямованість сучасного українського танцю, що реалізується колективом учасників від початкового задуму до його презентації на сцені та виступає потужним виховним засобом (Лиманська, Барабаш, 2018).

Підкреслимо, що етнопедагогічні хореографічні проєкти сприяють національній спрямованості майбутніх хореографів і водночас пошуку інноваційних технологій в галузі теорії і методики навчання хореографії, що в свою чергу уможливають творче переосмислення багатого досвіду українського народу, зокрема, у танцювальному мистецтві.

Разом із тим, етнопедагогічний підхід актуалізує *принцип інтеркультуралізму*, котрий передбачає, що процес етнопедагогічної підготовки майбутніх хореографів під час виконання етнопедагогічних хореографічних проєктів має відбуватися на основі порівняння культур світу з рідною через призму українських народних танців та танців народів світу, та уможливить забезпечити адаптацію до взаємодії з представниками інших культур засобами хореографічного мистецтва. Цей принцип, як справедливо зазначає В. Сідоров (2018), вимагає відкритості до інших культур, зокрема, до мистецтва танцю

різних народів та етносів, а це, на нашу думку, слугує фундаментом для виникнення конструктивного діалогу культур, взаємодії та взаєморозуміння засобами хореографічного мистецтва. Відтак, розроблення й реалізація студентами різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект) на засадах етнопедagogічного підходу та принципу інтеркультуралізму створить той унікальний простір, у якому такий діалог культур буде можливим.

Логічним продовженням етнопедagogічного підходу є *кроскультурний підхід*, детально схарактеризований у працях В. Зубова (2014), В. Сідорова (2018), А. Солодкої (2014) та інших науковців. У контексті нашого дослідження цей підхід полягає у відборі змісту проєктних завдань для вивчення спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа», котрі зорієнтовують майбутніх хореографів на опанування інформацією про хореографічну культуру іншої країни, про лексику, особливості національних танців народів світу для забезпечення зв'язку української культури з культурою цієї країни та налагодження успішної кроскультурної комунікації засобами хореографічного мистецтва. Цей підхід сприяє вирішенню важливих питань з проблеми розуміння народу через вивчення його танцювальних традицій, лексики національних танців, адже кожен танець є творінням народу, віддзеркаленням його історичного минулого і сучасного, його національної хореографічної культури загалом (Чернишова, 2018).

Відтак, до змісту спецкурсу доцільно включити *кроскультурні хореографічні проєкти* як мистецькі продукти, в змісті й формі яких за допомогою виразних засобів хореографії актуалізується й підкреслюється культурологічна, гуманістична спрямованість національного танцю різних народів світу, що реалізується колективом учасників від початкового задуму до його презентації на сцені та зорієнтовує на успішну кроскультурну комунікацію засобами хореографічного мистецтва.

Таким чином, урахувавши загальну типологію хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект)

схарактеризовану у п.1.1, котра відбиває професійно-діяльнісні та форматні характеристики, вважаємо, що кожен із цих типів за своєю спрямованістю може бути етнопедагогічним або кроскультурним. З огляду на це, зміст спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа» детермінується іншою типологією хореографічних проектів, культурологічною (рис. 2.9):

Рис. 2.9. Типи хореографічних проектів спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа» (розроблено авторкою)

З урахуванням вище зазначеного, зміст спецкурсу реалізує *принцип культуровідповідності*, який зумовлює врахування під час добору проектних завдань етнопедагогічної та кроскультурної складової професійної підготовки майбутніх хореографів, включення етнопедагогічних та кроскультурних хореографічних проектів, відкриває потужні можливості для етнопедагогічної й кроскультурної підготовки майбутніх хореографів з позиції завдань удосконалення хореографічної освіти; формування загальних компетентностей та низки фахових, які детермінують здатність аналізувати основні етапи історичного розвитку мистецтв, зокрема, хореографічного, виявляти їх закономірності, аналізувати види і жанри, стильові особливості, визначати ключові принципи координації історико-стильових періодів світової художньої культури, про що зазначається у кожній освітній програмі підготовки майбутніх хореографів. У відповідності до цього принципу ми маємо можливість посилити

значущість країнознавчого та культурологічного складника в процесі професійної підготовки майбутніх хореографів, культурологізації педагогічної взаємодії під час організації проєктно-орієнтованого навчання студентів, сприяти формуванню у студентів потужного багажу знань, розширюючи його знаннями з етнопедагогіки та кроскультурними знаннями (Білополий, Прокоф'єва, Складановська, 2013, Благова, 2015). Вище згадані методологічні підходи у сукупності з принципом культуровідповідності, який, за висловом О. Жданової-Неділько, має нині своїм основним призначенням сформувати педагога, «здатного декодувати культурологічний зміст педагогічної інформації і, водночас, застосовувати педагогічні знання як засіб культурозбереження та культуротворення» (Жданова-Неділько, 2016, с. 10), забезпечать успішне формування компонентів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності під час вивчення спецкурсу.

Зміст другого модуля – проєктний практикум «Проєктно-орієнтоване навчання мистецтву танцю» – зорієнтовує на проведення майстер-класів та тренінгів зі створення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів. Етапи проєктного практикуму «Проєктно-орієнтоване навчання мистецтву танцю» відображено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Етапи проєктного практикуму «Проєктно-орієнтоване навчання мистецтву танцю»

<i>№</i>	<i>Етап проєктного практикуму</i>	<i>Зміст діяльності</i>
1	Настановчий	Постановка мети, мотивація проєктної діяльності майбутніх хореографів, введення у тематичне поле проєкту, формування груп для виконання групового проєкту, обрання тематики проєкту (етнопедагогічний, кроскультурний) та його типу (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт), підготовка до роботи, побудова орієнтованого плану роботи над проєктом.
2	Реалізаційний	Засвоєння нових знань та способів дій під час роботи

		над хореографічним проєктом; збір інформації, дослідження етапів реалізації хореографічного проєкту (див. рис.1.6); виконання плану роботи над проєктом.
--	--	--

3	Корекційний	Корекція знань та способів дій майбутніх хореографів під час роботи над хореографічним проектом; коригування проміжних результатів роботи над проектом, консультації з викладачами.
4	Презентаційний	Демонстрація результатів проектної діяльності майбутніх хореографів, оформлення опису проекту та методичних рекомендацій щодо його реалізації, захист проектів.
5	Підсумковий	Обговорення та оцінювання результатів проектної діяльності майбутніх хореографів, узагальнення й систематизація набутих ЗУН, рефлексія та інтерв'язія, само та взаємооцінювання.

Організаційно-методичний супровід спецкурсу обрано по аналогії з реалізаційним механізмом першої педагогічної умови – програми підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проектних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів». У продовження до вище поданих характеристик методів навчання зацентруємо увагу на вебквестах, котрі, на думку О. Муковоза (2016), забезпечать нам тривірневу модель освоєння ЗУН під час вивчення спецкурсу:

перший рівень – розвиток елементарної цифрової грамотності під час опанування системою знань з теоретичних основ проектного підходу в освіті, організації проектно-орієнтованого навчання, набуття низки знань із проблематики у сфері проектних технологій в хореографічній освіті; знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проектів;

другий рівень – засвоєння нових знань за допомогою сучасних цифрових технологій та інтернет-сервісів, а також їх адаптація до виконання проектних завдань і презентації результатів проектної діяльності;

третій рівень – майбутній хореограф самостійно вчиться будувати і керувати навчанням, майбутньою професійною діяльністю, зокрема, проектною діяльністю, за допомогою комп'ютерного моделювання.

Цілком погоджуємося з ученим, що саме комп'ютерні програми та цифрові технології, навички використання яких удосконалюватимуться завдяки виконанню вебквестів, забезпечать можливість неперервної освіти під час опанування змістом спецкурсу за змішаного формату навчання (Муковіз, 2016).

Підсумовуючи, зазначимо, що у такий спосіб реалізація другої педагогічної умови формування досліджуваної у дисертації готовності – удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа» – втілена на засадах *проектно-модульного підходу* (Т. Ваколя (2013), І. Осадчий (1999), Л. Романишина (1999) та ін.), спроектувавши його зміст за двома модулями та наповнивши його навчальним контентом, котрий забезпечить не лише формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності, але й розвиток проектної компетентності тих викладачів, які викладатимуть цей спецкурс, підкресливши тим самим тісний взаємозв'язок з першою педагогічною умовою, а сам спецкурс позиціонується як дидактичний проект (Nestulya, Kononets, 2019).

У ході наукового пошуку з'ясовано, аби досягти системності у формуванні готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності, трансформувати професійну підготовку нового типу хореографа, професійно мобільного, адаптованого до змін та інноваційного типу роботи в сучасний освітній процес, тим самим реалізуючи *трансформаційно-системний підхід*, визначено **третю педагогічну умову** – *реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проектно-орієнтованого навчання*.

Науковим підґрунтям для обґрунтування цієї педагогічної умови слугують засадничі положення *принципу проектно-орієнтованого навчання (project-based learning)* як домінантного принципу реалізації проектного підходу, мультидисциплінарного за своєю суттю, котрий вирішує складне завдання оптимального поєднання власне проблеми, яка розв'язується, проектною

діяльності, командної роботи, існуючих технологічних аспектів і вимог для забезпечення набуття практичного досвіду й розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів. Детальному висвітленню суті цього принципу присвячені праці вітчизняних та зарубіжних учених, таких як Л. Андрощук (2014), Е. Грааф (Graaff, 2009), Л. Емері (Emery, 2017), А. Колмос (Kolmos, 1996, 2009), Н. Кононец (2020), С. Морган (Morgan, 2017), С. Нестулі (2020) та ін. У контексті зазначеного реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання бачиться нам у двох аспектах: 1) як цілеспрямована й системна проєктна діяльність науково-педагогічних кадрів кафедр хореографії у ЗВО, яка характеризує процес розробки окремими викладачами або колективами викладачів хореографії цілей і конструктивних алгоритмів їх досягнення, дидактичних моделей, методик їх реалізації під час професійної підготовки студентів за усіма освітніми компонентами освітніх програм; 2) як цілеспрямовано й системно організована проєктна діяльність майбутніх хореографів, котра є невід'ємною складовою навчальної діяльності, підпорядкованою певним технологічним засадам.

Схарактеризуємо етапи технології проєктно-орієнтованого навчання майбутніх хореографів під час професійної підготовки.

Маємо наголосити, що ця технологія є педагогічною як науково обґрунтованою системною моделлю діяльності науково-педагогічних кадрів, котра, як слушно зазначає М. Гриньова (2006), містить опис алгоритму їх дій з розв'язання певної освітньої проблеми (у нашому дослідженні – сформулювати у майбутніх хореографів готовність до застосування проєктних технологій у професійній діяльності).

З огляду на це, *технологію проєктно-орієнтованого навчання майбутніх хореографів* під час професійної підготовки у ЗВО потрактуємо як упорядковану послідовність дій викладачів і студентів, зорієнтовану на стимулювання проєктної діяльності останніх, при виконанні яких обов'язково має настати запланований результат – позитивна динаміка у рівнях готовності студентів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Спираючись на думку М. Гриньової, переконуємося, що упровадження технології проектно-орієнтованого навчання майбутніх хореографів передбачає й апробацію нового проекту навчального процесу, що окреслює принципово іншу структуру, формат та зміст навчально-пізнавальної, й особливо самостійної діяльності студентів, а це дасть можливість забезпечити вищу результативність проектної діяльності будь-якої кількості студентів (Гриньова, 2006).

Для розроблення ефективної технології проектно-орієнтованого навчання майбутніх хореографів під час професійної підготовки у ЗВО ми спиратимемося на методологічні підходи: технологічний, проектний, творчий, компетентнісний, студентоцентрований, діяльнісний, трансформаційно-системний, етнопедагогічний та кроскультурний.

У відповідності до *технологічного підходу* викладання усіх дисциплін освітньої програми підготовки майбутніх хореографів здійснюється за чітко визначеним алгоритмом, який презентують у своїх наукових працях О. Березюк та О. Власенко (2017). Орієнтовно цей алгоритм подаємо наступним чином:

- чітка постановка викладачем цілей проектної діяльності майбутніх хореографів, їх диференціація та орієнтація на успішне досягнення результатів;
- орієнтація на предметно-змістовий складник (монопроекти, тобто проекти у межах однієї дисципліни або міжпредметні проекти) та терміни виконання проекту, які детермінуються як короткотривалі (у межах одного заняття, аудиторного чи онлайн), середньотривалі (від тижня до місяця), довготривалі (декілька місяців) проекти;
- підготовка навчально-методичних матеріалів для виконання різних видів проектів та організація проектної діяльності студентів відповідно окреслених цілей;
- оцінювання проміжних результатів проектної діяльності майбутніх хореографів, корекція навчального процесу, спрямовану на досягнення поставлених цілей;

– організація підсумкового оцінювання результатів проєктної діяльності майбутніх хореографів, визначення для цього відповідних критеріїв та засобів діагностики результату.

На підставі аналізу результатів наукових досліджень учених (А. Анджеєвська (2015), В. Бевз (2015), Ю. Беднарек (2015), Т. Безверхнюк (2014), О. Дубасенюк (2012), Л. Лук'янова (2009), Г. Луценко (2015), О. Янкович (2015) та ін.), визначено 3 етапи *технології проєктно-орієнтованого навчання майбутніх хореографів* під час професійної підготовки у ЗВО: *мотиваційно-підготовчий, організаційно-діяльнісний, оцінювально-результативний.*

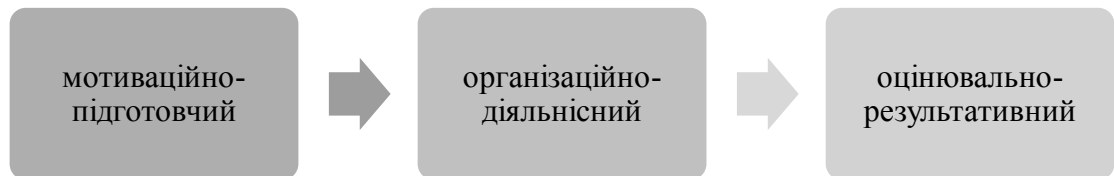

Рис. 2.10. Етапи реалізації під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання *(розроблено авторкою)*

Мотиваційно-підготовчий етап технології передбачає мотиваційну підготовку студентів до проєктної діяльності на заняттях з дисциплін освітньої програми (демонстрація елементів проєктного навчання, ознайомлення майбутніх хореографів з поняттям монопроєктів, тобто проєкти у межах однієї дисципліни, та міжпредметних проєктів), орієнтація на використання під час навчання короткотривалих (заняття), середньотривалих (від тижня до місяця) та довготривалих у декілька місяців проєктів). На цьому етапі визначаються тематика індивідуальних проєктів, розподіл майбутніх хореографів на групи, завданням яких буде виконання групових проєктів; складається орієнтовний графік виконання проєктів, посилюється мотивація до їх виконання. Кожен викладач на першому занятті зі своєї дисципліни оголошує загальну мету –

вивчення навчального матеріалу за технологією проектно-орієнтованого навчання, що передбачає використання вище згаданих проєктів. Особливо наголошується на самостійній проєктній роботі майбутніх хореографів та форматі її представлення й оцінювання: результатом роботи проєкту може бути розробка сайту, блогу, відеоролику, створення відеоканалу, методичних рекомендацій, сценарію концерту чи культурно-просвітницького заходу, постановка танцю, хореографічного конкурсу тощо. До прикладу, результат проєкту «Педагогічні прийоми та подача навчального матеріалу на заняттях у школі танцю» може бути представлений комплексно: створений сайт з навчальним текстовим та відеоконтентом, конспектами занять, методичними рекомендаціями, відеофрагментами проведення занять тощо. Здійснюється активна підготовка викладачами навчально-методичних матеріалів для виконання майбутніми хореографами різних видів проєктів.

На *організаційно-діяльнісному етапі* безпосередньо реалізується графік виконання проєктів у межах дисциплін навчального плану. Викладачі зорієнтовують майбутніх хореографів при роботі над проєктами дотримуватися формули «5П+1» (див. рис. 1.1), а також етапів реалізації хореографічного проєкту (див. рис. 1.6). Підкреслимо, що практичні заняття, на яких застосовуються проєктні завдання, проводяться із урахуванням *дидактичних принципів*, котрі, на думку дослідників (К. Булага (2020), К. Зозуля (2019), Г. Падалка (2008) та ін.), є основою для побудови навчального процесу не залежно від дисципліни освітньої програми, обраних форм та методів навчання: принципи науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою, наочності, систематичності і послідовності у проєктній діяльності майбутніх хореографів, свідомості й активності, оптимізації навчання, культуровідповідності, поєднання індивідуалізації навчання із груповою роботою, міцності знань тощо (Булага, 2020, Зозуля, 2019, Падалка, 2008). Разом із тим, під час організації проєктної діяльності та реалізації дидактичних принципів, майбутніх хореографів доцільно зорієнтувати на застосування у своїх проєктах *методів навчання хореографії* (методи демонстрації та ілюстрації, пояснення, розповідь

та бесіда, метод показу та зразку, метод вправ, ігровий метод, робота з літературою та відеоматеріалом тощо), надавши їм нового, яскравішого вираження (Зозуля, 2020). Здатність органічно поєднувати вище згадані методи навчання хореографії під час виконання проєктних завдань слугуватиме основою унікальності розроблених студентами авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів. Практичний аспект полягає у тому, що ці методики студентам рекомендовано відпрацьовувати з вихованцями (тими, хто бажає навчатися мистецтву танцю) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти, танцювальних гуртках, школах мистецтв тощо.

Для забезпечення можливості придбання початкового досвіду в різних видах проєктної хореографічної діяльності майбутнім хореографам пропонується широкий вибір професійних проб, які включають елементи різних видів хореографічної діяльності – балетмейстерської, виконавської, педагогічної, репетиторської, мистецтвознавчої, котрі реалізуються в процесі різноманітних за формою групових проєктів (конкурс, концерт, спектакль, форум, фестиваль, видавничий проєкт та ін.). З огляду на це, під час виконання групових проєктів застосовуються *елементи тренінгу лідерських якостей* (В. Карманенко (2017), С. Клім (2008), Ю. Кращенко (2012), Ю. Мельник (2008), С. Нестуля (2013), О. Нестуля (2013) та ін.), під час яких формується особистісно-лідерський компонент готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Оцінювально-результативний етап передбачає контроль за проєктною діяльністю майбутніх хореографів, аналіз отриманих результатів у контексті сформованості усіх компонентів готовності студентів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності хореографа, виявлення недоліків у здійсненні процесу формування досліджуваної готовності, визначення перспектив подальшої проєктної діяльності як викладачів, так і студентів. Результатом реалізації технології є сформованість кожного компонента

готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності і досліджуваного феномена у цілому.

Підсумовуючи, зазначимо, що реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання забезпечує, у сукупності з першими двома педагогічними умовами, фундаменталізацію процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, котра є посиленням взаємозв'язку теоретичної й практичної підготовки студентів до сучасної життєдіяльності та майбутньої професії хореографа, котрий буде професійно мобільним, адаптованим до змін та інноваційного типу роботи. Вочевидь, третя педагогічна умова актуалізує *принцип фундаменталізації навчання* (Н. Завидівська (2012), С. Клепко (1994), Л. Червонська (2018) та ін.) майбутніх хореографів як специфічний принцип формування досліджуваної готовності.

Таким чином, у цьому параграфі ми науково обґрунтували педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. Тож наступний параграф присвячуємо розробці моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та характеристиці її складників.

2.3. Характеристика складників моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності

Моделювання процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності є важливим етапом дослідно-експериментальної роботи у нашому дослідженні, оскільки дає змогу осмислити об'єктивні зв'язки між усіма складниками моделі, окремими етапами професійної підготовки фахівців у ЗВО, педагогічними умовами. Складність побудови такої моделі полягає у її полівекторності, оскільки в ній мають бути поєднані процеси формування інтегральної компетентності майбутніх хореографів, задекларованої в освітніх програмах, зв'язок з процесом формування у них готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, а також особливості сучасного стану її формування.

Ураховуючи думку вчених В. Кушнір (2003) та А. Цимбалару (2007), що модель не лише відбиває певний стан педагогічної реальності, але й окреслює форми діяльності, репрезентує майбутню практику та очікуваний результат, а якість підготовки майбутніх фахівців набуває фундаментального значення для кардинальних змін у соціумі, доходимо висновку, що об'єктом педагогічного моделювання у нашому дослідженні виступає процес формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, що реалізується в певному освітньому середовищі ЗВО. У зв'язку з цим, при побудові моделі ми враховували компонентний склад освітнього середовища сучасного ЗВО, котрий здійснює підготовку майбутніх хореографів: змістовий, просторово-предметний, суб'єктний, інформаційно-освітній, процесуальний та дидактичний (Балюк, 2020). Разом із тим, пропонована модель розрахована на будь-який рівень професійної хореографічної освіти у ЗВО та закладах фахової передвищої освіти, а отже, її можна застосувати під час професійної підготовки студентів, які здобувають рівень фахового

молодшого бакалавра, бакалавра або магістра. Цей висновок сформульовано на підставі аналізу особливостей сучасного стану формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, висвітлених у п. 1.2.

У п. 2.1 нами зазначалося, що модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності передбачає цілеспрямований, раціонально організований порядок організаційно-дидактичних та управлінських дій, запрограмований на позитивний результат (сформованість у студентів-хореографів цієї готовності): використання різних форм, методів, засобів навчання, спеціально створених педагогічних умов та результатів діяльності. Особливо значущими є поставлені завдання щодо імплементації педагогічних умов в освітній процес ЗВО, зокрема, їх реалізаційні механізми мають зачіпати усі складники змісту професійної підготовки майбутніх хореографів: обов'язкові компоненти (формування загальних та фахових компетентностей) та вибіркові компоненти (дисципліни самостійного вибору ЗВО та вільного вибору студента). Відтак, модель ураховує можливість поділу теоретичного, навчально-практичного й виконавського особистого досвіду, виконання майбутніми хореографами різних видів діяльності (балетмейстерської, виконавської, педагогічної, мистецтвознавчої) через призму проєктної; дотримання балансу «Теорія/Практика»; стимуляцію розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів засобами проєктних технологій.

Для побудови моделі необхідно визначити її основні складники. На підставі аналізу праць науковців (Г. Балл (2008), Н. Брюханова (2015), М. Гриньова (2021), В. Жамардїй (2021), Н. Кравцова (2021), Н. Кононец (2021), Н. Корольова (2015), В. Кушнір (2003), Л. Петренко (2021), Ю. Помаз (2021), О. Таранцева (2022), А. Цимбалару (2007), О. Школа (2021) та ін.) доходимо висновку, що зазвичай, у педагогічному моделюванні учені використовують трьох- або чотирьохкомпонентну структуру. З огляду на це, авторська модель

містить такі складники – блоки: *методологічно-цільовий, змістово-процесуальний, діагностико-результативний.*

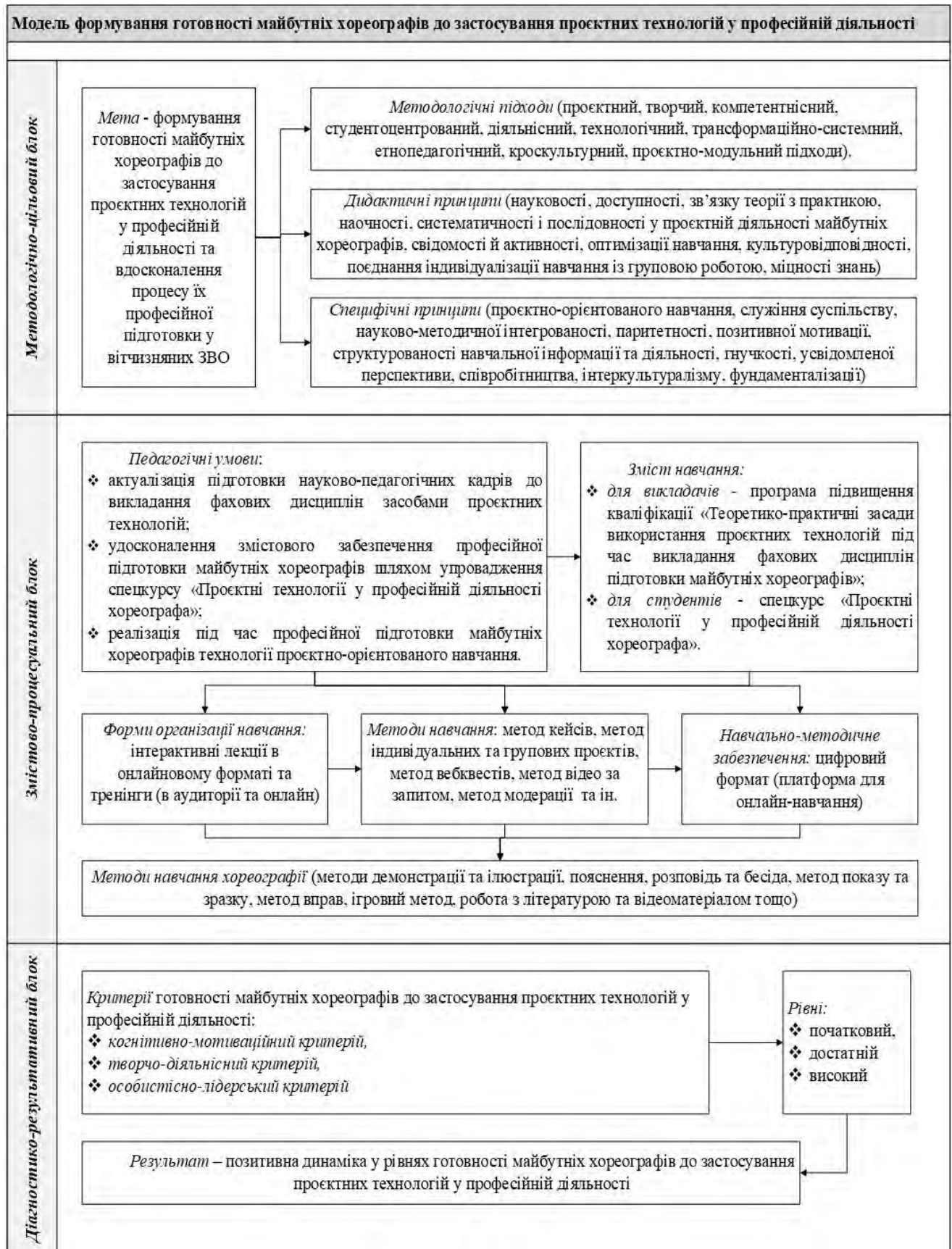

Рис. 2.11. Модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності *(розроблено авторкою)*

Така структура моделі (рис. 2.11), презентований її аналітико-графічний опис, на наше глибоке переконання, повністю відбиває весь перебіг процесу теоретичного аналізу проблеми формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, а також дослідно-експериментальну частину дисертації.

У ході побудови моделі нами враховано відповідність підготовки майбутніх хореографів вимогам і потребам роботодавців щодо готовності випускників до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, професійної самостійності та мобільності під час роботи над хореографічними проєктами, здатності до активного проєктно-орієнтованого навчання вихованців хореографічних гуртків і колективів, творчої самореалізації у проєктній діяльності.

Організаційно-структурною основою застосованого наукового пошуку у процесі моделювання ми обрали трансформаційно-системний підхід, що дозволяє урахування найбільш значущих взаємозв'язків у навчальному процесі загалом та процесі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності зокрема, і охоплення його основних компонентів – цілей, принципів і методології цього процесу, що були поєднані нами у методологічно-цільовому складнику розробленої моделі; змісту навчання, педагогічних умов та організаційно-методичному супроводі, що складають змістово-процесуальний складник моделі, та аналіз результатів навчання, діагностика рівнів досліджуваної готовності після упровадження педагогічних умов, що є змістовим наповненням її діагностико-результативного складника.

Схарактеризуємо детальніше визначені складники моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Методологічно-цільовий блок моделі віддзеркалює насамперед її мету – формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та вдосконалення процесу їх професійної підготовки у вітчизняних ЗВО. Досягненню цієї мети сприяють:

методологічні підходи (проєктний, творчий, компетентнісний, студентоцентрований, діяльнісний, технологічний, трансформаційно-системний, етнопедагогічний, кроскультурний, проєктно-модульний підходи),

дидактичні принципи (науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою, наочності, систематичності і послідовності у проєктній діяльності майбутніх хореографів, свідомості й активності, оптимізації навчання, культуровідповідності, поєднання індивідуалізації навчання із груповою роботою, міцності знань)

специфічні принципи (проєктно-орієнтованого навчання, служіння суспільству, науково-методичної інтегрованості, паритетності, позитивної мотивації, структурованості навчальної інформації та діяльності, гнучкості, усвідомленої перспективи, співробітництва, інтеркультуралізму, фундаменталізації) принципи формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Підкреслимо, що процес досягнення мети пов'язаний із реалізацією низки суперечностей, які відображають специфіку професійної підготовки майбутніх хореографів і виникають між: необхідністю інтеграції системи вітчизняної хореографічної освіти у світовий освітній простір та невідповідністю якості дидактико-методичної підготовки майбутніх хореографів викликам сучасності; значними науковими напрацюваннями з розвитку професійної компетентності майбутніх хореографів та відсутністю досліджень з питань формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності; узагальненими підходами до формування професійної компетентності майбутніх хореографів, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в хореографії, мистецькій освіті, виконавській діяльності, забезпечити широкий спектр якісних освітніх послуг

при навчанні мистецтву танцю та реальними потребами майбутнього хореографа у сформованості готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності; необхідністю формування зазначеної готовності та відсутністю для цього науково обґрунтованих педагогічних умов. З огляду на потребу подолання цих суперечностей, до цього блоку включено відповідний методологічний інструментарій.

У межах *змістово-процесуального блоку* визначалися провідні характеристики процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та напрями реалізації педагогічних умов (актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій; удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»; реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання).

У блоці віддзеркалено зміст навчання, реалізація якого в освітньому середовищі ЗВО забезпечить результативність процесу формування досліджуваної у майбутніх хореографів готовності:

- для викладачів – програма підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»;

- для студентів – спецкурс «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа».

Також до цього блоку включено організаційно-методичний супровід реалізації педагогічних умов досліджуваної готовності:

- форми організації навчання: інтерактивні лекції в онлайн-форматі та тренінги (в аудиторії та онлайн);

- методи навчання: метод кейсів, метод індивідуальних та групових проєктів, метод вебквестів, метод відео за запитом, метод модерації тощо;

– методи навчання хореографії (методи демонстрації та ілюстрації, пояснення, розповідь та бесіда, метод показу та зразку, метод вправ, ігровий метод, робота з літературою та відеоматеріалом тощо);

– навчально-методичне забезпечення: цифровий формат (платформа для онлайн-навчання).

Підкреслимо, що організаційно-методичний супровід реалізації педагогічних умов досліджуваної готовності зорієнтований також на самоосвіту майбутніх хореографів, що відбивається в проєктних завданнях через застосування адаптивних технологій, спрямованих на активізацію й оптимізацію самостійної роботи студентів з метою сформувати у них свідоме прагнення до самовдосконалення у проєктній діяльності під час навчання, до розвитку творчого потенціалу, вольових, духовно-моральних та фізичних якостей шляхом самовиховання в умовах реалізації авторської моделі.

Разом із тим, змістово-процесуальний блок віддзеркалює технології проєктування творчого продукту у сфері навчання мистецтву танцю як повний цикл його виконання від початкового задуму до його цілковитої реалізації, котрі позиціонуються у моделі як важливий дидактичний інструментарій під час викладання та навчання майбутніх хореографів за усіма освітніми компонентами. Виконання творчих проєктних завдань, які включено до навчально-методичного забезпечення реалізації змісту спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа», їх презентація та захист сформує у майбутніх хореографів уміння творчо співпрацювати з учасниками хореографічного проєкту як творчого процесу, розвивати кожного майбутнього хореографа як творчу особистість автора цікавого й успішного проєкту. У такий спосіб науково-педагогічні кадри спрямовують свої зусилля на формування інноваційної особистості майбутнього хореографа як такого сформованого фахівця, котрий здатний творчо і результативно навчати усіх бажаючих мистецтву танцю, бути конкурентноспроможним на сучасному ринку праці.

Варто наголосити, що для успішної імплементації педагогічних умов важливим є просторово-предметний компонент освітнього середовища ЗВО,

тобто кампус закладу освіти, який здійснює підготовку майбутніх хореографів, повинен мати у своєму арсеналі матеріально-технічного забезпечення необхідні будівлі, аудиторії, танцювальні зали та інші відповідно обладнані приміщення, завдяки яким є можливість здійснення ефективної підготовки здобувачів освіти. Цей компонент слугує основою набуття майбутніми хореографами практичних навичок професійної діяльності (виконавської, концертної, балетмейстерської та ін.), а також набуття досвіду проєктної діяльності у результаті практичної реалізації проєктно-орієнтованого навчання та активної самостійної діяльності під час роботи над хореографічними проєктами.

Інваріантний складник змістово-процесуального блоку моделі, котрий характеризує насамперед реалізаційні механізми третьої педагогічної умови (реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання), віддзеркалює необхідність включення проєктних завдань, які пропонуватимуться майбутнім хореографам під час вивчення різних дисциплін освітньої програми, як-от: «Методика роботи з хореографічним колективом», «Методика викладання віртуозних рухів», «Аналіз хореографічних форм», «Методика роботи з хореографічним колективом», «Методика викладання народно-сценічного (бального, класичного, сучасного, історико-побутового, соціального та ін.) танцю», «Мистецтво балетмейстера», «Історія і теорія музики», «Акторська майстерність та режисура в хореографії», «Хореографічний ансамбль» та ін. Цей складник формується на підставі розгляду і пропозицій гарантів освітніх програм підготовки майбутніх хореографів та викладачів випускових кафедр, котрі працюватимуть зі своїми студентами за технологією проєктно-орієнтованого навчання (мотиваційно-підготовчий, організаційно-діяльнісний та оцінювально-результативний етапи).

Діагностику, висновки і результати дослідження процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності відображає *діагностико-результативний блок* спроектованої нами моделі. Так, до блоку увійшли критерії досліджуваної

готовності (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський критерій), їх показники і рівні (початковий, достатній та високий), а також прогнозований результат – позитивна динаміка у рівнях готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. Принагідно зазначимо, що при визначенні змісту критеріїв було дотримано вимоги адитивності (при застосуванні критерію до компонентів готовності, його повна міра отримується за допомогою складання окремих результатів, тобто, кожен із визначених критеріїв є сумою його показників); адекватності (визначені критерії: когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський, що відповідають досліджуваній готовності, і в кожному з них має відбиватися як природа цього феномена, так і динаміка його змін); кількості (визначені критерії: когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський, що мають бути числовим, тобто можливість бути вимірним і оцінюваним для порівняння та дослідження динаміки) (Калініна, 2010).

З огляду на це, *когнітивно-мотиваційний критерій* готовності відбиває ступінь сформованості динамічної системи знань з теоретичних основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, низки знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті; знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт), та систему мотивів до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі; *творчо-діяльнісний критерій* віддзеркалює ступінь сформованості здатності студентів застосовувати динамічну систему знань з теоретичних основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів на практиці, ступінь ефективності й дієвості умінь та навичок; *особистісно-лідерський критерій* детермінує ступінь сформованості лідерських якостей, які

забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; здатність займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) та демонструвати лідерську поведінку під час організації проєктної діяльності.

Беручи до уваги позицію учених (І. Зязюн (1997), В. Кушнір (2003), Г. Сагач (1997), А. Цимбалару (2007) та ін.), побудована нами модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності виконує низку функцій (пізнавальну, цілепокладання, планування, управління, прогнозування), а також їй притаманні:

– *суб'єктність* (активізація суб'єктного компонента освітнього середовища ЗВО: науково-педагогічні кадри, самі майбутні хореографи та взаємовідносини між ними, залучені до процесу проєктно-орієнтованого навчання студентів викладачі кафедр ЗВО, викладачі хореографічного відділення Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Р. О. Кириченко, педагоги-хореографи закладів загальної середньої, мистецької, дошкільної, позашкільної, фахової передвищої освіти);

– *інтерактивність* (організація між усіма суб'єктами навчального процесу, які залучені до реалізації моделі, оперативного зворотного зв'язку за допомогою цифрових технологій та інтернет-сервісів; підвищення інтерактивності змішаного навчання як формату, обраного для реалізації моделі та визначених педагогічних умов формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності);

– *адаптивність* (адаптивність моделі для застосування у будь-якому ЗВО, фахової передвищої освіти у межах реалізації будь-якої освітньої програми підготовки майбутніх хореографів; застосування адаптивних технологій, спрямованих на активізацію й оптимізацію самостійної роботи студентів з метою сформувати свідоме прагнення майбутніх хореографів до

самовдосконалення у професійній діяльності, зокрема, їх проєктній діяльності під час навчання, до розвитку творчого потенціалу, вольових, духовно-моральних та фізичних якостей шляхом самовиховання в умовах трансформації хореографічної освіти);

– *відкритість* (реалізація моделі є відкритим процесом, узяти участь у якому може кожен бажаючий студент-хореограф, викладач, котрий викладає дисципліну освітньої програми, зовнішній стейкхолдер, зацікавлений у підготовці сучасного хореографа з високим рівнем готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності; навчально-методичне забезпечення знаходиться у відкритому доступі завдяки цифровим технологіям та розроблених платформах для онлайн-навчання; доведення до майбутніх хореографів результатів їх успішності під час навчання у межах пропонованої моделі та, за необхідності, роз'яснення суті помилок та можливості корекції навчального процесу);

– *валідність* (наявність у моделі критеріальної бази для діагностики готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності за трьома рівнями, що якраз і дозволяє визначити міру ефективності авторської моделі).

Варто зазначити, що розробка платформ для онлайн-навчання та діагностики досліджуваної готовності за усіма критеріями бачиться нам як конструктивна спроба об'єднати в роботі кожного викладача, який викладає дисципліни з освітніх програм підготовки майбутніх хореографів, найефективніші, демократичні форми організації навчального процесу при реалізації авторської моделі, забезпечити можливість змішаного формату для реалізації педагогічних умов, індивідуальну траєкторію навчання кожного суб'єкта реалізації моделі у ЗВО. З іншого боку, таке навчально-методичне забезпечення реалізації моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності сприятиме розбудові інформаційного середовища ЗВО та втіленню сучасних комунікативних стратегій, які, як стверджує Н. Кононець, ґрунтуються на

активному використанні цифрових технологій, поєднують інструментально-функціональні комунікативні дії усіх суб'єктів реалізації моделі, забезпечують новий тип їх спілкування: віртуальність, інтерактивність, глобальність, креативність, гіпертекстуальність (Кононец, 2016).

З огляду на це, та з урахуванням наукового обґрунтування у п.2.1-2.2 критеріально-рівневого апарату й педагогічних умов формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, доходимо висновку, що запропонована модель поєднує основні педагогічні функції (мотиваційну, інформаційну, функцію управління навчальною діяльністю, навичкоформуючу, контролююче-коригувальну) і можливості цифрових технологій щодо стимулювання творчої активності майбутніх хореографів до вивчення матеріалу із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті і пошуку відповідей на запитання щодо розробки авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів; гнучкості, адаптивності й діагностики пізнавальних можливостей студентів під час проєктної діяльності; тренуванні навичок застосування проєктних технологій у майбутній професійній діяльності хореографа. Відтак, наша модель включає цілеспрямовану, впорядковану послідовність дій викладачів і майбутніх хореографів через спільне та індивідуальне вивчення структурованих навчальних ресурсів та активну проєктну діяльність в освітній спільноті хореографів-професіоналів.

Таким чином, нами здійснено моделювання процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. На підставі аналізу наукових праць учених встановлено орієнтовну структуру авторської моделі в сукупності трьох блоків: *методологічно-цільового, змістово-процесуального та діагностико-результативного.*

Запропонована нами авторська модель слугує методологічним орієнтиром побудови й організації процесу формування готовності майбутніх хореографів

до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та збагачує традиційну систему професійної підготовки майбутніх хореографів за рахунок структуризації змістового компонента освітніх програм бакалаврського та магістерського рівнів галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія (2020 р.), фахової передвищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія з підготовки фахових молодших бакалаврів (2021 р.), освітньо-професійних програмам спеціальності 014 Середня освіта (Хореографія) для підготовки бакалаврів і магістрів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка доповненням спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа», а також систему інформальної освіти науково-педагогічних кадрів програмою підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів», завдяки якій викладачі фахових дисциплін самі будуть належним чином підготовлені до використання цих технологій у своїй щоденній роботі, умітимуть добирати різні прийоми і способи реалізації методу проєктів, будуватимуть свою роботу зі студентами за допомогою проєктно-орієнтованого навчання. Така модель передбачає зміну акцентів у системі професійної підготовки студентів-хореографів за рахунок впровадження визначених педагогічних умов та посилення уваги до створення навчально-методичного забезпечення формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності й організаційно-методичного супроводу реалізації цих умов.

У логічному та змістово-процесуальному сенсі розроблену нами модель можна позиціонувати як дієвий інструмент удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх хореографів у вітчизняних ЗВО загалом. Разом із тим, ефективність моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності передбачається довести за допомогою спеціально організованої дослідно-експериментальної роботи, чому й буде присвячено наступний розділ дисертації.

Висновки до другого розділу

У розділі визначено критеріально-рівневий апарат для діагностики готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, окреслено та схарактеризовано педагогічні умови, розроблено та науково обґрунтовано модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

У роботі підсумовано, що ефективність процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності передбачається з'ясувати шляхом дослідження динаміки сформованості усіх її компонентів: когнітивно-мотиваційного, творчо-діяльнісного та особистісно-лідерського – як чинника впливу на якість (успішність) професійної підготовки студентів у ЗВО. Схарактеризовано зміст критеріїв та їх показників і рівнів (початковий, достатній та високий).

Так, *когнітивно-мотиваційний критерій* готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності віддзеркалює ступінь сформованості динамічної системи знань з теоретичних основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, низки знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті; знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт), а також систему мотивів до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі. *Показниками критерію визначено:* якість освоєння теоретичного навчального матеріалу з основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, низки знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті; якість засвоєння знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт);

прагнення до оволодіння теоретичного навчального матеріалу, наявність особистого інтересу до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Творчо-діяльнісний критерій готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності характеризує ступінь сформованості здатності студентів застосовувати динамічну систему знань з теоретичних основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів на практиці, ступінь ефективності й дієвості умінь та навичок. *Показниками критерію визначено:* здатність студентів застосовувати динамічну систему ЗУН на практиці, творчо організовувати проєктно-орієнтоване навчання хореографії; здатність до створення та втілення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО; здатність до систематичної проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Особистісно-лідерський критерій готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності віддзеркалює ступінь сформованості лідерських якостей, які забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; здатність займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) та демонструвати лідерську поведінку під час організації проєктної діяльності. *Показниками критерію визначено:* лідерські якості (наполегливість, пристрась, впевненість, витримка, терплячість,

дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; здатність займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт); здатність демонструвати лідерську поведінку під час проєктної діяльності (використовувати інноваційні підходи під час проєктної діяльності, успішно впливати на інших членів колективу у напрямі досягнення спільних цілей під час організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії, створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі під час роботи над проєктами).

На підставі аналізу науково-педагогічної літератури виявлено, що педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності слід трактувати як комплекс цілеспрямовано розроблених дидактичних та організаційно-методичних заходів, котрі забезпечують ефективність цього процесу з метою найпродуктивнішого формування актуального для сучасного ринку праці рівня досліджуваної готовності студентів-хореографів під час навчання у ЗВО. Визначено комплекс педагогічних умов формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності:

- 1) актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій;
- 2) удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»;
- 3) реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання.

Розроблено авторську модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, яка складається із трьох взаємопов'язаних блоків: *методологічно-цільового, змістово-процесуального, діагностико-результативного.*

Методологічно-цільовий блок моделі віддзеркалює насамперед мету (формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та вдосконалення процесу їх професійної підготовки у вітчизняних ЗВО), методологічні підходи (проєктний, творчий, компетентнісний, студентоцентрований, діяльнісний, технологічний, трансформаційно-системний, етнопедагогічний, кроскультурний, проєктно-модульний підходи), дидактичні (науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою, наочності, систематичності і послідовності у проєктній діяльності майбутніх хореографів, свідомості й активності, оптимізації навчання, культуровідповідності, поєднання індивідуалізації навчання із груповою роботою, міцності знань) та специфічні принципи (проєктно-орієнтованого навчання, служіння суспільству, науково-методичної інтегрованості, паритетності, позитивної мотивації, структурованості навчальної інформації та діяльності, гнучкості, усвідомленої перспективи, співробітництва, інтеркультуралізму, фундаменталізації) принципи формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Змістово-процесуальний блок віддзеркалює провідні характеристики процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та напрями реалізації педагогічних умов (актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій; удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»; реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання); зміст навчання, реалізація якого в

освітньому середовищі ЗВО забезпечить результативність процесу формування досліджуваної у майбутніх хореографів готовності (для викладачів – програма підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»; для студентів – спецкурс «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»), організаційно-методичний супровід реалізації педагогічних умов досліджуваної готовності (форми організації навчання: інтерактивні лекції в онлайн-форматі та тренінги (в аудиторії та онлайн); методи навчання: метод кейсів, метод індивідуальних та групових проєктів, метод вебквестів, метод відео за запитом, метод модерації тощо; методи навчання хореографії (методи демонстрації та ілюстрації, пояснення, розповідь та бесіда, метод показу та зразку, метод вправ, ігровий метод, робота з літературою та відеоматеріалом тощо); навчально-методичне забезпечення: цифровий формат, платформа для онлайн-навчання).

Діагностико-результативний блок уміщує критерії досліджуваної готовності (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський критерій), їх показники і рівні (початковий, достатній та високий), а також прогнозований результат – позитивну динаміку у рівнях готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У розділі схарактеризовано програму педагогічного експерименту, презентовано його результати під час перевірки ефективності моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

3.1. Програма педагогічного експерименту та аналіз результатів констатувального етапу експерименту

Підготовка до перевірки ефективності моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності передбачала вивчення низки наукових праць (Т. Агапова (2001), К. Аренс (Arens, 2020), С. Гончаренко (2008), М. Гриньова (2008), О. Дубасенюк (2016), В. Євдокимов (2001), О. Жосан (2008), В. Журавльов (1972), О. Лудченко (2001), Я. Лудченко (2001), В. Петрук (2022), Т. Примак (2001), Ю. Сабадош (2022), О. Семеніхіна (2022), Ю. Тараненко (2017), О. Таранцева (2002), В. Хіміч (2020) та ін.), присвячених організації та проведенню педагогічного експерименту. Їх ґрунтовний аналіз засвідчив, що для успіху експериментальних досліджень у педагогіці побудова експерименту має базуватися на наявності вхідних умов, чіткої системи фіксування його результатів, глибинному порівняльно-співставляючому аналізу відповідності отриманих результатів сформульованій гіпотезі. З огляду на це, особливу увагу слід приділити розробці програми експерименту як дорожньої карти процесу перевірки ефективності моделі формування готовності майбутніх хореографів

до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, чітко визначивши його етапи та очікувані результати.

Програму педагогічного експерименту з перевірки ефективності моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності подано у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Програма педагогічного експерименту з перевірки ефективності моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності

<i>№</i>	<i>Етап</i>	<i>Зміст етапу</i>	<i>Методи дослідження</i>	<i>Очікуваний результат</i>
1	Теоретичний	Здійснити теоретичний аналіз поняття готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, її структурних компонентів; з'ясувати особливості сучасного стану формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. Визначення критеріїв готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, їх показників та рівнів.	Аналіз науково-педагогічної, навчально-методичної літератури, синтез, порівняння, зіставлення, узагальнення, педагогічне моделювання (для розроблення критеріально-рівневого апарату дослідження).	Уточнене поняття готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, визначено зміст структурних компонентів. Схарактеризовано критерії досліджуваної готовності (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний, особистісно-лідерський), їх показники та рівні (початковий, достатній, високий).

2	Констатувальний	Визначити експериментальну базу для експерименту. З'ясувати стан підготовленості викладачів до застосування проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін. Підготувати викладачів до проведення дослідно-експериментальної роботи. Діагностувати стан готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (констатувальна діагностика). Здійснити розподіл студентів на КГ та ЕГ. Визначити педагогічні умови та побудувати модель.	Анкетування (експрес-анкетування), бесіди, опитування, глибинні інтерв'ю. Педагогічне спостереження. Статистичні методи (критерій Пірсона). Діагностичний пакет для оцінювання досліджуваної готовності.	Обрано ЗВО для проведення експерименту. З'ясовано стан підготовленості викладачів до застосування проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін. Визначено комплекс педагогічних умов та розроблено модель. Проведено констатувальну діагностику серед майбутніх хореографів.
3	Формувальний	Апробувати модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, перевіривши ефективність педагогічних умов. Установити наявність/відсутність різниці у рівнях досліджуваної готовності в майбутніх хореографів КГ та ЕГ. Провести обробку результатів експерименту за допомогою статистичних методів. З'ясувати ефективність моделі.	Педагогічний експеримент, педагогічне спостереження, порівняльно-співставляючий аналіз, узагальнення. Статистичні методи (критерій Пірсона). Діагностичний пакет для оцінювання досліджуваної готовності.	Упроваджено в освітній процес обраних ЗВО авторську модель, з'ясовано ефективність педагогічних умов. Здійснено статистичну обробку результатів експерименту.

Таким чином, вище схарактеризовані етапи (теоретичний, констатувальний, формувальний) експериментальної роботи ієрархічно підпорядковані загальній меті (перевірити ефективність моделі формування

готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності), із визначенням індивідуальних завдань, методів, засобів вирішення та очікуваних результатів у межах кожного з етапів.

Педагогічний експеримент організований в умовах освітнього процесу таких ЗВО, які згодилися, на засадах добровільності, взяти участь у педагогічному експерименті: Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, а також на бази Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Раїси Кириченко.

До експерименту, який тривав упродовж 2019-2022 н.р., залучено: 249 майбутніх хореографів, студентів ЗВО, котрі здобувають бакалаврський рівень вищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія (2020 р.) та спеціальності 014 Середня освіта (Хореографія) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Студентів-хореографів випускних курсів було довільно розподілено на експериментальні групи (ЕГ – 123 студенти вище зазначених ЗВО), у яких здійснювалися діагностика та реалізовувалася авторська модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, і контрольні групи (КГ – 126 студентів), у яких лише констатувався стан досліджуваної готовності. Також у педагогічному експерименті взяли участь 59 викладачів, котрі викладають дисципліни вище згаданих освітніх програм підготовки майбутніх хореографів.

Сформульовано робочу *гіпотезу* педагогічного експерименту: за умови реалізації авторської моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та визначених у другому розділі педагогічних умов (актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій; удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки

майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа»; реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проектно-орієнтованого навчання), можна досягти позитивної динаміки у формуванні досліджуваної готовності.

У межах *теоретичного етапу* (2019-2020 н.р.) експерименту, про що свідчить зміст перших двох розділів дисертації, нами уточнено поняття готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності, визначено зміст структурних компонентів як інтегральної якості особистості студента, що характеризується його здатністю до проектно-орієнтованого навчання у ЗВО та забезпечує майстерність у використанні різних типів хореографічних проектів на основі стійкої мотивації проектної діяльності в хореографічній освіті. Виокремлено компоненти цієї готовності (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський), схарактеризовано критерії досліджуваної готовності у відповідності до її компонентного складу (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний, особистісно-лідерський), а також показники їх прояву та рівні (початковий, достатній, високий).

На *констатувальному етапі* (2020-2021 н.р.) обрано ЗВО для проведення експерименту, з'ясовано стан підготовленості викладачів до застосування проектних технологій під час викладання фахових дисциплін (див. п.1.2); визначено комплекс педагогічних умов та розроблено модель (див. п.2.2 та 2.3). Важливим завданням цього етапу було проведення констатувальної діагностики рівнів готовності застосування проектних технологій у професійній діяльності серед майбутніх хореографів ЕГ та КГ.

Задля цього розроблено діагностичний пакет для оцінювання рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності (додаток В). Так, до цього пакету увійшли (рис. 3.1):

1) тестові завдання, укладені автором (діагностика готовності за когнітивно-мотиваційним критерієм);

2) авторська методика оцінювання хореографічних проєктів (діагностика готовності за творчо-діяльнісним критерієм);

3) тести на виявлення лідерських якостей, укладені М. Гриньовою (2008): «Лідер», «Діагностика лідерських здібностей», «Я і колектив», «Адміністратор або лідер», тест на лідерство Д. Уелча (діагностика готовності за особистісно-лідерським критерієм).

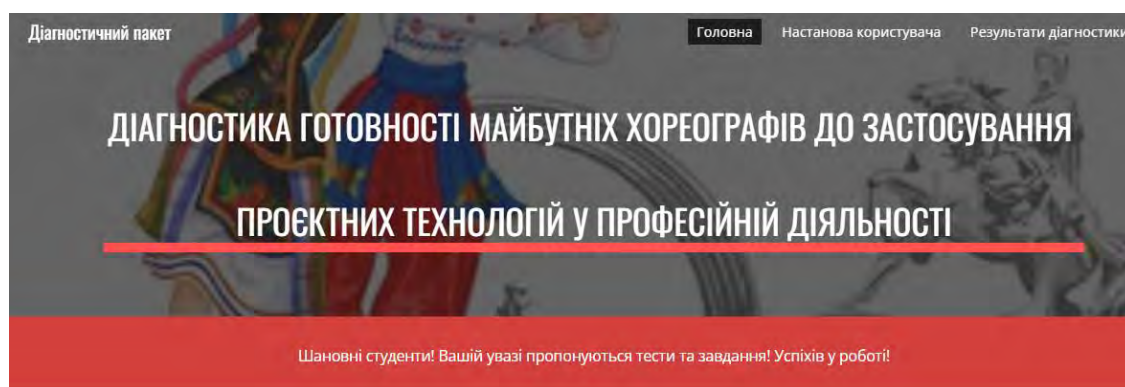
Діагностика готовності за когнітивно-мотиваційним критерієм	Діагностика готовності за творчо-діяльнісним критерієм	Діагностика готовності за особистісно-лідерським критерієм
<ul style="list-style-type: none"> тестові завдання, укладені автором 	<ul style="list-style-type: none"> авторська методика оцінювання хореографічних проєктів 	<ul style="list-style-type: none"> тести на виявлення лідерських якостей (за М. Гриньовою (2008))

Рис. 3.1. Діагностичний пакет для оцінювання рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності
(розроблено авторкою)

Підкреслимо, що тестові завдання, укладені автором (діагностика готовності за когнітивно-мотиваційним критерієм), створені за зразком тесту успішності, котрий є, за визначенням дослідників (І. Булах (2006), Т. Лукіна (2007), М. Мруга (2006) та ін.), комплексом завдань, зорієнтованих на вимірювання рівня успішності засвоєння студентами певних частин змісту навчання (Булах, Мруга, 2006, Лукіна, 2007). З огляду на це, тестові завдання для діагностики готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності за когнітивно-мотиваційним критерієм уміщують 50 завдань специфічної форми (відкритої та закритої), певного змісту (віддзеркалюють теоретичні основи проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, знання із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті; знання щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів),

різного типу складності, а також автоматизованої методики обробки й аналізу результатів для здійснення надійного та валідного оцінювання рівня обізнаності/навченості студентів у зазначеній сфері. Варто зазначити, що низка тестових завдань відкритої форми (запитання з розгорнутою відповіддю, есе) сформульовані з метою виявлення ступеня сформованості системи мотивів до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі, прагнень майбутніх хореографів до вивчення теоретичного навчального матеріалу, виявлення наявності особистого інтересу до проєктної діяльності, оскільки ці показники слугують проявом когнітивно-мотиваційного критерію.

Доступ студентів до діагностичного пакету здійснювався за допомогою посилання на онлайн-платформу «Діагностика готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності» (рис. 3.2), яке вони отримували через месенджер «Телеграм».

[Отримати довідку](#)

КОГНІТИВНО-МОТИВАЦІЙНИЙ
КРИТЕРІЙ

ТВОРЧО-ДІЯЛЬНИСНИЙ КРИТЕРІЙ

ОСОБИСТІСНО-ЛІДЕРСЬКИЙ
КРИТЕРІЙ

Рис. 3.2. Скріншот онлайн-платформи «Діагностика готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності»
(розроблено авторкою)

Підкреслимо, що представлені діагностичному пакеті методики обиралися відповідно до структури готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, із урахуванням критеріїв та показників її вимірювання за відповідно визначеними рівнями, та спрямовані на комплексне оцінювання досліджуваного феномена.

Вирішення проблеми констатувальної діагностики рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності пов'язуємо насамперед з проведенням анкетування студентів ЕГ та КГ за допомогою авторської анкети «Самооцінювання рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності», котра містила 8 запитань (додаток Г).

Результати цього дослідження (249 респондентів) засвідчили, що згідно відповідей на перше запитання анкети, 57,03% студентів задоволені рівнем викладання дисциплін з освітньої програми підготовки майбутнього хореографа у своєму ЗВО; не задоволені – 23,29%; 19,68% опитаних респондентів було важко дати відповідь на запитання (рис. 3.3).

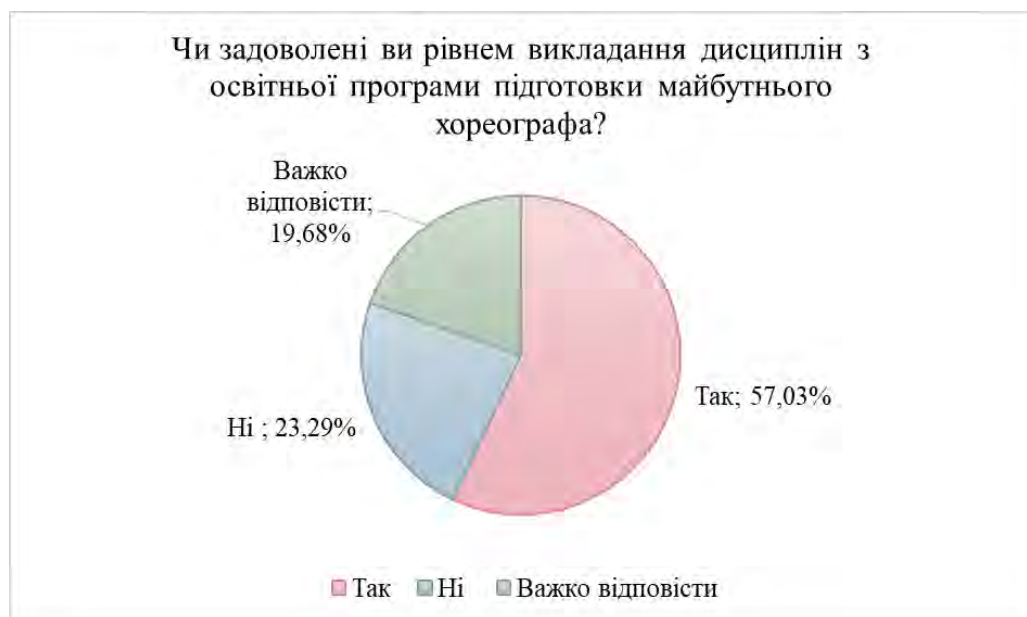

Рис. 3.3. Графічна інтерпретація відповідей на перше запитання
(розроблено авторкою)

У відповідності до отриманих результатів відповідей на друге запитання анкети, 10,44% студентів брали участь у проєктній діяльності під час навчання у ЗВО; не брали – 65,06% студентів; 24,5% опитаних респондентів іноді долучалися до різного виду культурно-освітніх проєктів у ЗВО, які передбачали підготовку й виконання танцювальних номерів (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Графічна інтерпретація відповідей на друге запитання
(розроблено авторкою)

Разом із тим, бесіди зі студентами засвідчили, що участь у проєктній діяльності під час навчання у ЗВО позиціонується ними здебільшого як підготовка танцювальних номерів до різноманітних культурно-просвітницьких заходів, які проходять у ЗВО, на факультеті чи кафедрі. Ряд студентів-хореографів вважає, що проєктна діяльність – це виконання студентських наукових робіт під керівництвом викладачів кафедри хореографії, участь у конференціях та конкурсах. Висловлювалася серед студентської спільноти досить поширена думка, що участь у проєктній діяльності передбачає залучення їх у якості конкурсанта на танцювальні конкурси та шоу-програми на кшталт

«Танці з зірками», «Шукаємо таланти» чи «Танцюють усі», відповідно, такі студенти чітко обирали відповідь «ні» на друге запитання анкети.

Згідно відповідей на третє запитання анкети, 71,89% студентів готові поглиблювати свої знання з методики викладання хореографії під час навчання у ЗВО; не мають такого бажання – 9,24% студентів; 18,88% опитаних респондентів було важко дати відповідь на запитання (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Графічна інтерпретація відповідей на третє запитання
(розроблено авторкою)

Дослідження контексту, у якому вживається студентами відповідь «ні» на третє запитання, слугує підставою до висновку, що неготовність поглиблювати свої знання з методики викладання хореографії під час навчання у ЗВО пов'язана насамперед із браком часу, оскільки ними відмічається перевантаженість навчального матеріалу, який слід засвоїти при вивченні дисциплін навчального плану. Проведення дистанційного навчання за останні роки викликало певні труднощі в процесі навчання, коли студентам-хореографам потрібно було значну кількість матеріалу опановувати самостійно. Вочевидь, цим пояснюється відсутність у студентів бажання вивчати матеріал, котрий не входить до задекларованого викладачем змісту дисципліни.

Згідно відповідей на четверте запитання анкети, 20,48% студентів зазначили, що викладачі на заняттях з фахових дисциплін використовують

метод проєктів; 16,87% студентів вважають, що викладачі не використовують цей метод на заняттях з фахових дисциплін; 62,65% опитаних респондентів було важко дати відповідь на це запитання (рис. 3.5).

Рис. 3.6. Графічна інтерпретація відповідей на четверте запитання
(розроблено авторкою)

Варто зазначити, що відповіді майбутніх хореографів на четверте запитання студентської анкети корелюють з результатами експрес-анкетування науково-педагогічних кадрів (59 осіб), які викладають фахові дисципліни у майбутніх хореографів, (див. рис. 1.14, п. 1.2): метод проєктів у роботі з майбутніми хореографами використовують лише 20,34% викладачів. У першому розділі дисертації зазначалося, що в ході бесід з викладачами зафіксовано недостатнє володіння ними методиками упровадження проєктних технологій.

Згідно відповідей на п'яте запитання анкети, 69,88% студентів зазначили, що у роботі хореографа потрібно використовувати проєктні технології; 4,82% студентів вважають, що хореограф цілком може не використовувати проєктні технології у своїй роботі, для нього достатньо традиційних методів навчання хореографії; 25,3% опитаних респондентів було важко дати відповідь на це запитання (рис. 3.7).

Рис. 3.7. Графічна інтерпретація відповідей на п'яте запитання (розроблено авторкою)

Аналіз відповідей на шосте запитання анкети засвідчив, що 86,35% студентів відмітили необхідність знань з методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт); 2,01% студентів вважають ці знання зайвими; 11,65% опитаних респондентів було важко дати відповідь на це запитання (рис. 3.8).

Рис. 3.8. Графічна інтерпретація відповідей на шосте запитання (розроблено авторкою)

Аналітичне осмислення результатів відповідей на сьоме запитання анкети, де студентам слід було обрати одне або декілька запропонованих тверджень, з якими він цілковито погоджується, засвідчив такий розподіл ранжованих позицій (рис. 3.9):

Рис. 3.9. Графічна інтерпретація відповідей на сьоме запитання
(розроблено авторкою)

Так, з твердженням «Підвищення професійної майстерності хореографа та успіх у кар'єрі неможливі без проєктних технологій» погоджуються 184 студенти (73,90%); «Здатність до систематичної проєктної діяльності – це ефективність навчання мистецтву танцю» – 102 (40,96%) студенти; «Успішний хореографічний колектив має працювати над конкурсними проєктами», – 215 (86,35%) студентів; «Кожному хореографу потрібно уміти організувати концертно-просвітницькі хореографічні проєкти» – 228 (91,57%) студентів; «Творчі хореографічні проєкти є важливими під час навчання у ЗВО» – 118 (47,39%) студентів; «Лідером у хореографічному колективі бути важко і незручно» – 92 (36,95%) студенти; «Проєктна діяльність і лідерство в хореографічному колективі взаємопов'язані та взаємозумовлені» – 53 (21,29%)

студенти; «Проектна діяльність для хореографа не є обов'язковою» – 31 (12,45%) студент; «На проектну діяльність під час навчання немає часу – 84 (33,73%) студенти; «Мені подобається брати участь у танцювальних проектах» – 41 (16,47%) студент; «Я маю досвід проектної діяльності під час навчання» – 26 (10,44%) опитаних респондентів.

Нарешті, на восьме запитання «Оцініть рівень власної готовності до застосування проектних технологій у майбутній професійній діяльності хореографа», відповіді майбутніх хореографів розподілилися наступним чином: високий для себе обрали 11,24% опитаних майбутніх хореографів, середній – 24,10%, і низький – 64,66% респондентів (рис. 3.10).

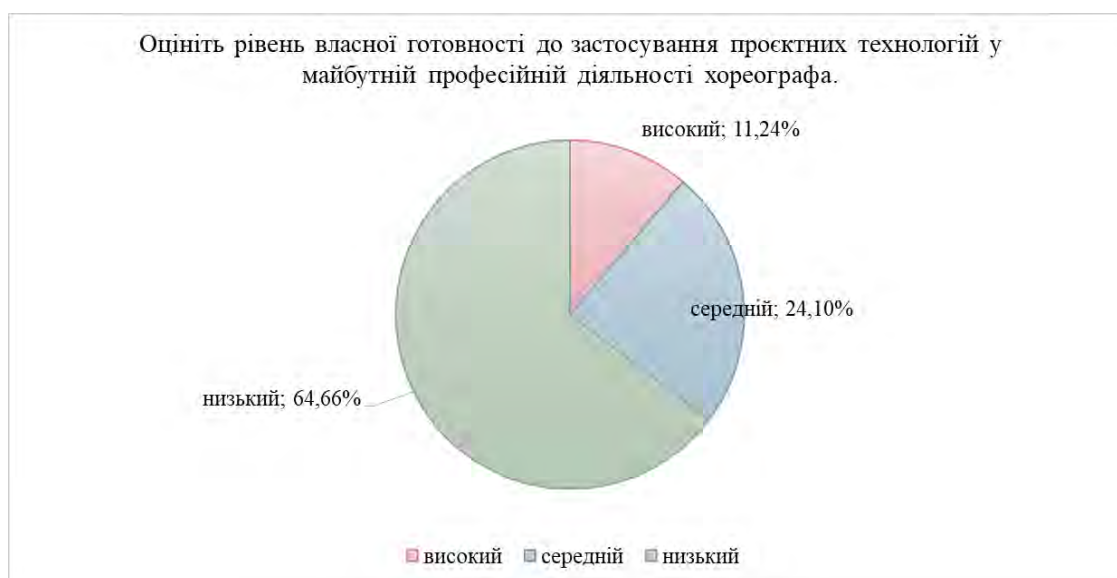

Рис. 3.10. Графічна інтерпретація відповідей на восьме запитання
(розроблено авторкою)

Як бачимо, результати самооцінювання студентів свідчать про те, що процес формування їхньої готовності до застосування проектних технологій у професійній діяльності є тим складником професійної підготовки майбутніх хореографів, котрий потребує удосконалення. Ми переконані, що 64,66% низького рівня готовності у майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності – це досить низький відсоток студентів для четвертого курсу, фактично випускників, які через рік уже можуть працювати у

системі хореографічної освіти, що потребує перегляду позицій науково-педагогічних працівників випускових кафедр до проблеми формування цієї готовності та пошуку нових умов і підходів щодо вдосконалення цього процесу.

Стан готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності серед студентів ЕГ та КГ визначався відповідно до програми педагогічного експерименту на констатувальному етапі за допомогою вище схарактеризованого діагностичного пакету. Проведемо кількісний і якісний аналіз одержаних результатів констатувальної діагностики рівнів досліджуваного феномена.

Результати констатувального етапу експерименту щодо рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності за когнітивно-мотиваційним критерієм подано у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Результати діагностики рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності за когнітивно-мотиваційним критерієм (до експерименту)

Рівень готовності	КГ		ЕГ	
Початковий	44	34,92%	41	33,33%
Достатній	53	42,06%	54	43,90%
Високий	29	23,02%	28	22,76%

Аналіз табличних даних (табл. 3.2) свідчить, що за когнітивно-мотиваційним критерієм високий рівень готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності мають 29 (23,02%) студентів КГ та 28 (22,76%) студентів ЕГ; достатній рівень мають 53 (42,06%) студенти КГ та 54 (43,90%) студенти ЕГ, початковий рівень мають 44 (34,92%) студенти КГ та 41 (33,33%) студент ЕГ. Відтак, порівняльно-співставляючий аналіз отриманих даних дає змогу констатувати, що розподіл майбутніх хореографів в КГ та ЕГ за загальною оцінкою рівня готовності за когнітивно-мотиваційним критерієм майже однаковий.

Згідно даних таблиці 3.3, за творчо-діяльнісним критерієм високий рівень готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності мають 14 (11,11%) студентів КГ та 12 (9,76%) студентів ЕГ; достатній рівень мають 51 (40,48%) студент КГ та 46 (37,40%) студентів ЕГ, початковий рівень мають 61 (48,41%) студент КГ та 65 (52,85%) студентів ЕГ.

Таблиця 3.3.

Результати діагностики рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності за творчо-діяльнісним критерієм (до експерименту)

Рівень готовності	КГ		ЕГ	
	Кількість	Відсоток	Кількість	Відсоток
Початковий	61	48,41%	65	52,85%
Достатній	51	40,48%	46	37,40%
Високий	14	11,11%	12	9,76%

Аналітичне осмислення результатів діагностики за творчо-діяльнісним критерієм слугує підставою до певною мірою невтішного висновку, що половина студентів в обох групах мають початковий рівень досліджуваної готовності, тобто у майбутніх хореографів немає практики із застосування проєктних технологій, їхня діяльність характеризується не чітко обґрунтованим та іноді некваліфікованим застосуванням простих прийомів при реалізації набутих ЗУН на практиці, при творчій організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії. Такі студенти, як свідчить авторська методика оцінювання хореографічних проєктів, відчують труднощі під час створення методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти, у них відсутнє прагнення до систематичної проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

У ході подальшого аналізу отриманих даних (табл.3.4) з'ясовано, що за особистісно-лідерським критерієм високий рівень готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності мають 11 (8,73%) студентів КГ та 9 (7,32%) студентів ЕГ; достатній рівень мають 43 (34,13%) студенти КГ та 43 (34,96%) студенти ЕГ; початковий рівень мають 72 (57,14%) студенти КГ та 71 (57,72%) студент ЕГ.

Таблиця 3.4.

Результати діагностики рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності за особистісно-лідерським критерієм (до експерименту)

Рівень готовності	КГ		ЕГ	
Початковий	72	57,14%	71	57,72%
Достатній	43	34,13%	43	34,96%
Високий	11	8,73%	9	7,32%

Перевага початкового та достатнього рівня готовності за особистісно-лідерським критерієм за результатами констатувальної діагностики свідчить про недостатню сформовані у студентів КГ та ЕГ лідерські якості (наполегливість, пристрасть, впевненість, витримка, терплячість, дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях. Їм важко займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів, а також демонструвати лідерську поведінку під час проєктної діяльності.

Узагальнення даних усіх використаних методик діагностики дозволяє одержати результати загального рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності як середнє значення сумарної оцінки прояву показників усіх критеріїв (Боднар, 2007,

Лукіна, 2007). З огляду на це, у ході констатувального етапу експерименту підсумовано, що результати діагностики загального рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (табл. 3.5) свідчать про наступне: високий рівень готовності мають 18 (14,29%) студентів КГ та 16 (13,01%) студентів ЕГ; достатній рівень мають 49 (38,89%) студентів КГ та 48 (39,02%) студентів ЕГ; початковий рівень мають 59 (46,83%) студентів КГ та 59 (47,97%) студентів ЕГ.

Таблиця 3.5.

Результати діагностики загального рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (до експерименту)

Рівень готовності	КГ		ЕГ	
	Число	Відсоток	Число	Відсоток
Початковий	59	46,83%	59	47,97%
Достатній	49	38,89%	48	39,02%
Високий	18	14,29%	16	13,01%

Результати констатувальної діагностики загального рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності візуалізовано за допомогою гістограми (рис. 3.11).

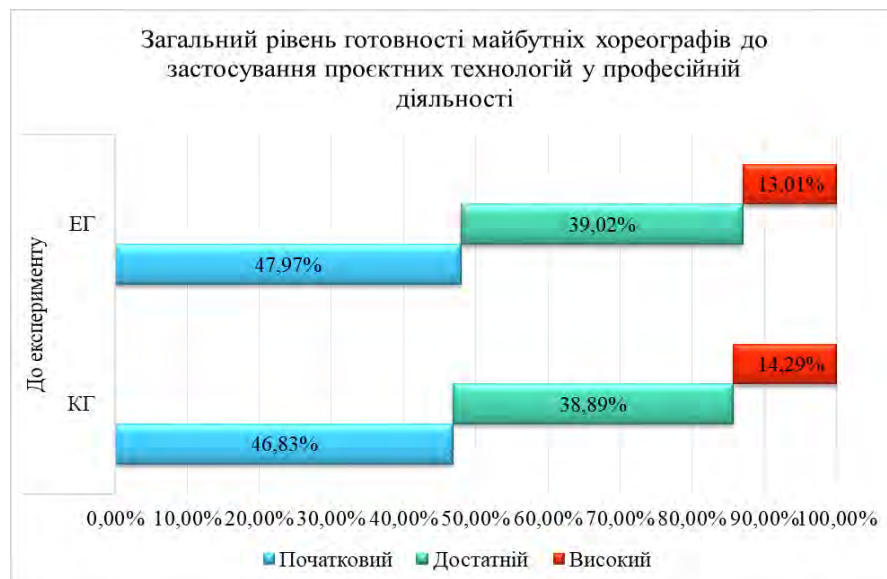

Рис. 3.11. Графічна інтерпретація результатів констатувальної діагностики
(розроблено авторкою)

Порівняльно-співставляючий аналіз табличних даних, візуалізованих на рисунку 3.11, дає змогу констатувати фактично однаковий розподіл студентів КГ та ЕГ за загальною оцінкою рівня досліджуваної готовності. Для більш ґрунтовного порівняння рівнів готовності студентів КГ та ЕГ до застосування проєктних технологій у професійній діяльності передбачено послугування статистичними методами, які висвітлено у роботах науковців (С. Гаркуша (2019), О. Жданова-Неділько (2016), Г. Кашканова (2006), Н. Кононец (2016), В. Малихіна (2012), В. Петрук (2022), В. Руденко (2012), Ю. Сабадош (2022), О. Семеніхіна (2022), Ю. Тараненко (2017), О. Таранцева (2002), В. Хіміч (2020) та ін.).

Репрезентативність вибірки, вірогідність отриманих результатів на констатувальному етапі експерименту та достовірність вище презентованих експериментальних даних перевірено за допомогою критерію узгодження Пірсона χ^2 , оскільки обсяг нашої вибірки (249 студентів > 100) дозволяє використати цей критерій (Жданова-Неділько, 2016, Захарченко, 2014, Малихіна, 2012, Петрук, Семеніхіна, Сабадош, 2022).

Сформулювавши нульову гіпотезу H_0 , котра полягала у припущенні, що майбутні хореографи з КГ та ЕГ мають однаковий рівень готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, обчисливши емпіричне значення критерію узгодження Пірсона χ^2 та порівнявши його з критичним ($\chi^2_{\text{емп}} < \chi^2_{\text{крит}}$, тобто $0,09 < 7,81$), доходимо висновку, що індикатори констатувального етапу експерименту при визначенні рівнів цієї готовності у студентів КГ та ЕГ істотно не відрізняються, тобто вибірка репрезентативна, а значить, вона цілком адекватно відбиває структуру генеральної сукупності студентської спільноти, унаслідок чого повно й адекватно презентує її досліджувані ознаки. З огляду на це, досліджувані групи студентів-хореографів вирізняються якісною однорідністю та незначущістю відмінностей у кількісних показниках прояву досліджуваної готовності, тобто майбутні хореографи з КГ та ЕГ мають однаковий рівень готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Вочевидь, кількісно-якісний аналіз отриманих експериментальних даних засвідчує недостатню дієвість системи професійної підготовки майбутніх хореографів у ЗВО, котра не забезпечує формування у значної частини студентів належного рівня сформованості усіх компонентів готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, не орієнтує їх на вивчення основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, набуття ЗУН у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті, опанування методиками організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт), активну практику проєктної діяльності. З огляду на це, результати проведеного констатувального експерименту дають усі підстави до висновку, що проблема формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності є актуальною та потребує вирішення шляхом упровадження відповідних педагогічних умов і моделі.

Відтак, наступний параграф нашої дисертаційної роботи буде присвячено результатам формувального етапу експерименту з перевірки ефективності моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, визначених педагогічних умов, а також здійснено їх кількісно-якісний та порівняльно-співставляючий аналіз.

3.2. Аналіз результатів формувального етапу експерименту

Наступним кроком дослідно-експериментальної роботи було здійснення *формувального етапу* (2021-2022 н.р.) педагогічного експерименту, завданням якого було: апробувати модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, перевіряючи ефективність педагогічних умов; установити наявність/відсутність різниці у рівнях досліджуваної готовності в майбутніх хореографів КГ та ЕГ; провести обробку результатів експерименту за допомогою статистичних методів та з'ясувати ефективність авторської моделі. Варто зазначити, що всі навчально-методичні розробки, здійснені й застосовані в ході педагогічного експерименту, відповідали первинним вимогам до організаційно-методичного супроводу навчального процесу, а позааудиторні форми роботи студентів-хореографів і викладачів для перших становили частину передбаченої робочими програмами самостійної роботи з фахових дисциплін, що вивчалися (інваріантний складник змістово-процесуального блоку моделі, котрий віддзеркалює необхідність включення проєктних завдань, які пропонуватимуться майбутнім хореографам під час вивчення різних дисциплін освітньої програми типу «Методика роботи з хореографічним колективом», «Методика викладання віртуозних рухів», «Аналіз хореографічних форм», «Методика роботи з хореографічним колективом», «Методика викладання народно-сценічного (бального, класичного, сучасного, історико-побутового, соціального та ін.) танцю», «Мистецтво балетмейстера», «Історія і теорія музики», «Акторська майстерність та режисура в хореографії», «Хореографічний ансамбль» та ін.), входили до програми виробничої практики; а для других – так само стосувалися завдань організації самостійної роботи під час проходження програми підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів».

Таким чином, на цьому етапі перевірено гіпотезу, з'ясовано ефективність моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, верифіковано визначені педагогічні умови, а саме:

- актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій;
- удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»;
- реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання.

Нижче запропоновано стисло характеристику процесу апробації моделі в освітніх середовищах обраних для експерименту ЗВО серед студентської спільноти ЕГ.

Так, у процесі апробації методологічно-цільового блоку моделі, котрий віддзеркалює насамперед її мету – формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та вдосконалення процесу їх професійної підготовки у вітчизняних ЗВО – для 59 викладачів, які погодилися брати участь в експерименті, проведено методологічний семінар «Методологічні орієнтири реалізації моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності». Зміст семінару було спрямовано на розкриття реалізаційних механізмів методологічних підходів (проєктний, творчий, компетентнісний, студентоцентрований, діяльнісний, технологічний, трансформаційно-системний, етнопедагогічний, кроскультурний, проєктно-модульний), дидактичних (науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою, наочності, систематичності і послідовності у проєктній діяльності майбутніх хореографів, свідомості й активності, оптимізації навчання, культуровідповідності, поєднання індивідуалізації навчання із груповою роботою, міцності знань) та специфічних принципів (проєктно-орієнтованого

навчання, служіння суспільству, науково-методичної інтегрованості, паритетності, позитивної мотивації, структурованості навчальної інформації та діяльності, гнучкості, усвідомленої перспективи, співробітництва, інтеркультуралізму, фундаменталізації) принципи формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. На семінарі викладачі спочатку докладно вивчали методологічний інструментарій імплементації моделі, а потім висловлювали пропозиції щодо його застосування під час реалізації комплексу педагогічних умов, обговорювали ситуаційні вправи. У ході опитування серед викладачів з'ясовано вагомість визначених методологічних підходів під час апробації моделі. Розподіл ранжованих позицій відображено на рисунку 3.12.

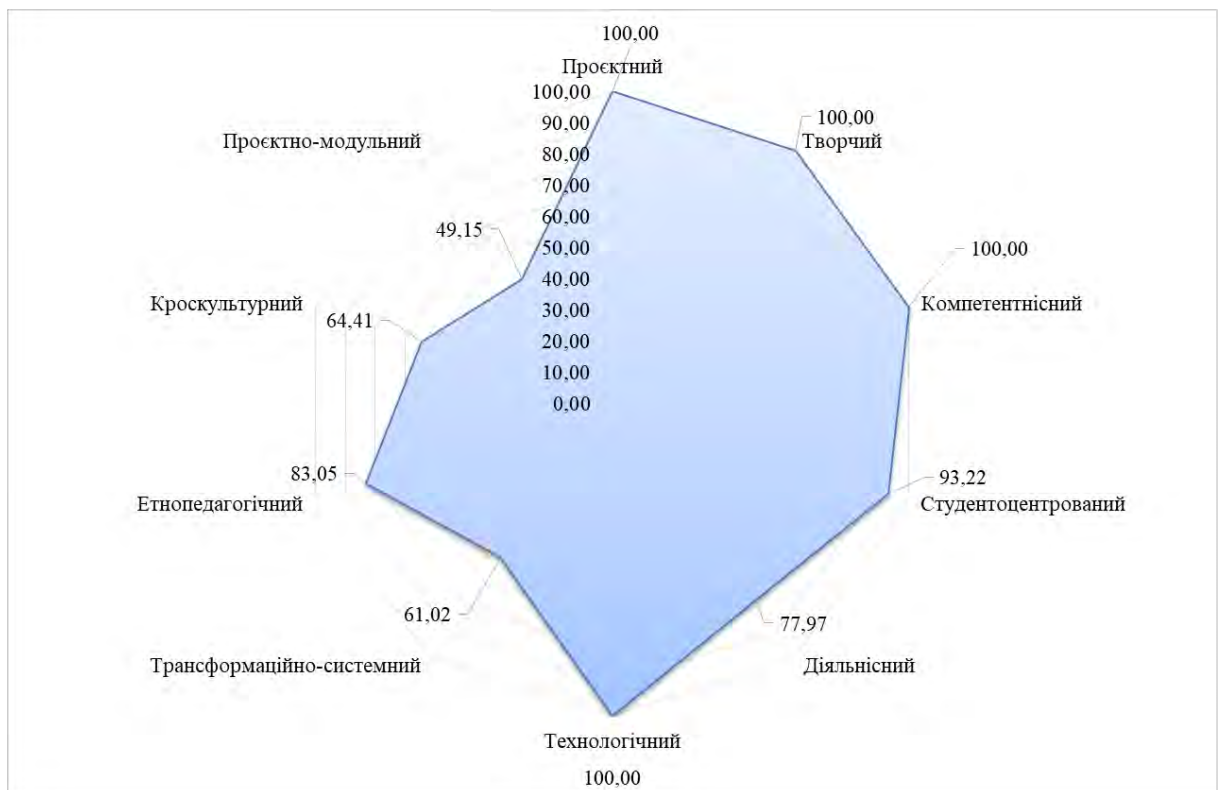

Рис. 3.12. Графічна інтерпретація результатів опитування викладачів
(розроблено авторкою)

Як видно з рисунку 3.12, проєктний, творчий, технологічний та компетентнісний підходи обрали 100,00% опитаних респондентів, студентоцентриваний – 93,22%, етнопедагогічний – 83,05%, діяльнісний –

77,97%, кроскультурний – 64,41%, трансформаційно-системний – 61,02%, проєктно-модульний – 49,15% викладачів.

Крім того, для викладачів проводились онлайн-лекції, спеціальні наради, вебінари, засідання кафедр, науково-методичні семінари на такі теми: «Етапи моніторингу навчальних досягнень студентів-хореографів та їх готовності до застосування проєктних технологій», «Методи та форми організації навчання майбутніх хореографів з використанням методу проєктів», «Основні вимоги до застосування проєктних технологій у вищій школі», «Проєктна компетентність викладача хореографічних дисциплін», «Залучення майбутніх хореографів до організації самооцінювання готовності до застосування проєктних технологій», «Формулювання цілей під час проведення проєктної діяльності студентів-хореографів», «Методи навчання хореографії та проєктні технології», «Розроблення змісту спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»», «Суть та реалізація проєктно-орієнтованого навчання студентів-хореографів», «Проєктний підхід до організації виробничої практики майбутніх хореографів» тощо, що забезпечувало вдосконалення знань та вмінь викладачів з різних аспектів проєктної діяльності.

З метою апробації змістово-процесуального блоку моделі в освітній процес студентів ЕГ упроваджено комплекс педагогічних умов (актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій; удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»; реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання).

Так, у межах реалізації першої педагогічної умови – актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій – 59 викладачів пройшли навчання за програмою підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки

майбутніх хореографів», метою якої є формування у науково-педагогічних кадрів, які викладають фахові дисципліни освітніх програм з підготовки майбутніх хореографів, проєктної компетентності як інтегральної властивості особистості педагога-хореографа, котра проявляється у здатності до самостійної проєктної діяльності по розробці хореографічних проєктів та при застосуванні проєктних технологій у педагогічній практиці.

Таким чином, у межах реалізації цієї педагогічної умови проведено локальний педагогічний експеримент (З. Ваколя (2021), О. Власенко (2014), О. Жосан (2008), М. Кухта (2021), Т. Лукіна (2007) та ін.), тобто експеримент з малою кількістю учасників з метою упровадження нової програми підвищення кваліфікації. Результати навчальної діяльності викладачів оцінювалися на підставі виконаної випускової роботи «Авторська методика організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів» за допомогою таких критеріїв, які відбивають складники проєктної компетентності:

- *когнітивно-інформаційний* – знання щодо реалізації проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті;
- *операційно-діяльнісний* – здатність застосувати знання з методики організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання;
- *організаційно-творчий* – здатність творчо організовувати проєктно-орієнтоване навчання фахових дисциплін;
- *проєктно-методичний* – здатність розробляти та успішно реалізовувати авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у ЗВО.

Принагідно зазначимо, що на підставі аналізу праць науковців (О. Аніщенко (2019), І. Гонтаренко (2016), Н. Іванова (2019), І. Левіна (2016), С. Пріма (2019) та ін.) нами визначено критерії сформованості проєктної

компетентності викладачів фахових дисциплін освітніх програм з підготовки майбутніх хореографів, котрі уможливають її діагностувати: *когнітивно-інформаційний, операційно-діяльнісний, організаційно-творчий та проєктно-методичний*.

Результати локального педагогічного експерименту з упровадження програми підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів» відображено у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6.

Результати діагностики рівня сформованості проєктної компетентності викладачів (до експерименту та після упровадження програми)

Критерії	когнітивно-інформаційний		операційно-діяльнісний		організаційно-творчий		проєктно-методичний	
	До експер.	Після експер.	До експер.	Після експер.	До експер.	Після експер.	До експер.	Після експер.
Низький	49,15	5,08	81,36	23,73	61,02	20,34	83,05	35,59
Середній	42,37	66,10	13,56	44,07	35,59	59,32	11,86	52,54
Високий	8,47	28,81	5,08	32,20	3,39	20,34	5,08	11,86
Усього викладачів	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Як свідчать експериментальні дані з таблиці 3.6, до початку експерименту (на основі вхідного есе «Мій досвід використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів») спостерігалось домінування низького рівня сформованості проєктної компетентності викладачів-хореографів за усіма критеріями: викладачі на мінімально достатньому рівні знають та розуміють принципи реалізації проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті, демонструють лише основні знання з методики організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті в умовах

очною, дистанційною та змішаною навчання, мають елементарні навички застосування проєктних технологій та організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів у ЗВО.

Під час упровадження програми підвищення кваліфікації було залучено тренерів реалізації її змісту (здобувач, викладачі кафедр ЗВО, викладачі хореографічного відділення Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Р. О. Кириченко), застосовано засоби педагогічної комунікації (вербальні, невербальні, цифрові засоби комунікації в освітньому процесі, які трансформуються у залежності від форм організації навчання, менторинг креативного навчального процесу як системотвірний чинник ефективності засобів педагогічної комунікації під час реалізації програми), активізовано напрями діяльності слухачів (діяльність-основа, діяльність-адаптація, діяльність-проєкт), організаційно-методичний супровід реалізації програми підвищення кваліфікації (див. рис. 2.6). У ході педагогічного спостереження зафіксовано позитивний вплив методу модерації як дієвий метод групової роботи, зорієнтований на досягнення ефективного рівня ділової комунікації в умовах активної групової участі слухачів, стимулювання інтересу та підвищення мотивації до опанування змістом програми, до організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті та менторингу креативного навчального процесу.

Підкреслимо, що програма підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів» реалізована за змішаною формою навчання: очне навчання проведено у спеціально обладнаних аудиторіях, а дистанційне – засобами спеціально створеної платформи для онлайн-навчання «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів» (рис. 3.13). Відтак, у межах цієї програми забезпечено інтеграцію онлайн-компонентів і компонентів очного навчання, а також поєднання різних технологій навчання слухачів. Разом із тим, реалізація програми базувалася на принципі

співробітництва як одного із важливих принципів актуалізації підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій модель співробітництва закладів освіти – досвідченими педагогами Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка та Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Р. О. Кириченко.

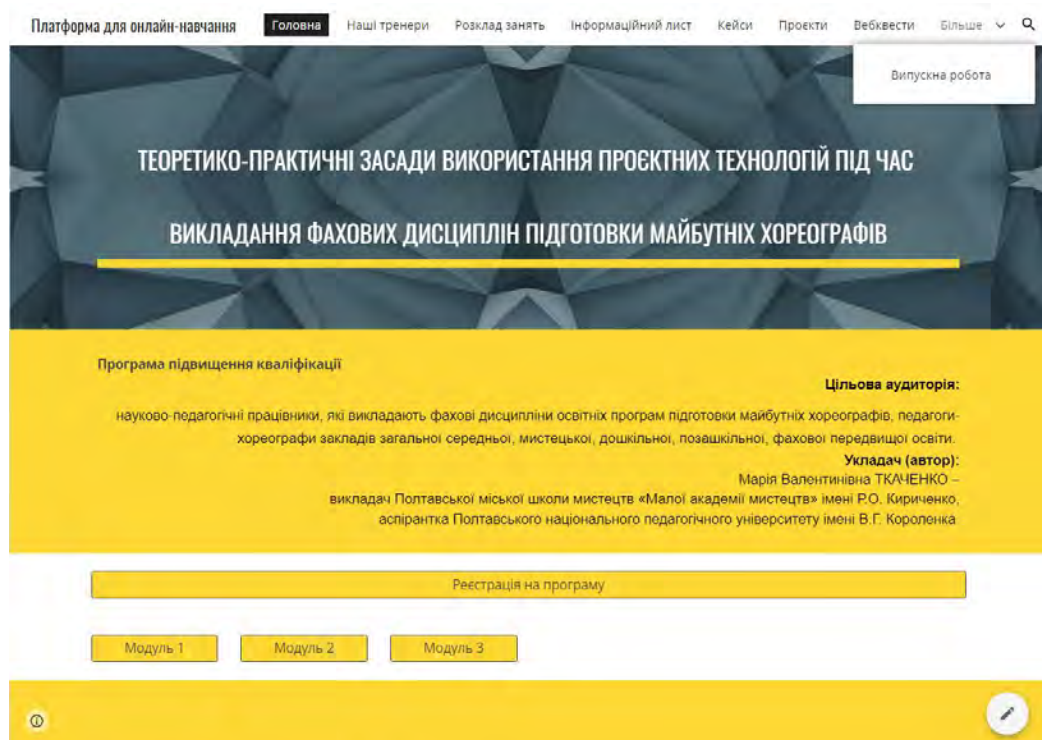

Рис. 3.13. Скріншот головної сторінки платформи для онлайн-навчання викладачів (розроблено авторкою)

Динаміку змін у рівнях сформованості проєктної компетентності викладачів після упровадження програми підвищення кваліфікації подано у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7.

Зміни у рівнях сформованості проєктної компетентності викладачів (після упровадження програми «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»)

Критерії (зміни у %)	когнітивно- інформаційний	операційно- діяльнісний	організаційно- творчий	проектно- методичний
Низький	-44,07	-57,63	-40,68	-47,46
Середній	23,73	30,51	23,73	40,68
Високий	20,34	27,12	16,95	6,78

Як свідчать дані таблиці 3.6, після упровадження програми підвищення кваліфікації відмічається позитивна динаміка – зниження кількості викладачів, які продемонстрували низький рівень сформованості проектної компетентності за усіма критеріями та, водночас, позитивне підвищення середнього та високого рівнів. Так, за когнітивно-інформаційним критерієм кількість науково-педагогічних кадрів, які мають високий рівень проектної компетентності, підвищилася на 20,34%; зросла на 23,73% кількість викладачів, які мають середній рівень, і водночас кількість викладачів, які продемонстрували низький рівень, знизилася на 44,07%; за операційно-діяльнісним критерієм кількість викладачів, які мають високий рівень проектної компетентності, зросла на 27,12%; кількість викладачів, які мають середній рівень, зросла на 30,51%; кількість викладачів, які мають низький рівень, знизилася на 57,63%; за організаційно-творчим критерієм кількість науково-педагогічних кадрів, які мають високий рівень проектної компетентності, зросла на 16,95%; кількість викладачів, які мають середній рівень, зросла на 23,73%; кількість викладачів, які мають низький рівень, знизилася на 40,68%; за проектно-методичним критерієм кількість викладачів, які мають високий рівень проектної компетентності, зросла на 6,78%; кількість викладачів, які мають середній рівень, зросла на 40,68%; кількість викладачів, які мають низький рівень, знизилася на 47,46%.

Таким чином, результати локального експерименту слугували підставою до висновку, що зросла кількість викладачів, які продемонстрували стійкі системні знання щодо реалізації проектного підходу в освіті, організації проектно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті та можуть творчо їх використовувати у процесі педагогічної діяльності; вільно застосовують знання з методики організації проектно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті

в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання, здатні творчо організувати проєктно-орієнтоване навчання фахових дисциплін; активізували свою роботу у напрямі розроблення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) та їх реалізації під час педагогічної діяльності у ЗВО.

Графічну інтерпретацію динаміки змін у рівнях сформованості проєктної компетентності викладачів після упровадження програми «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів», котра віддзеркалює актуалізацію підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій як першу педагогічну умову формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, презентовано на рисунку 3.14.

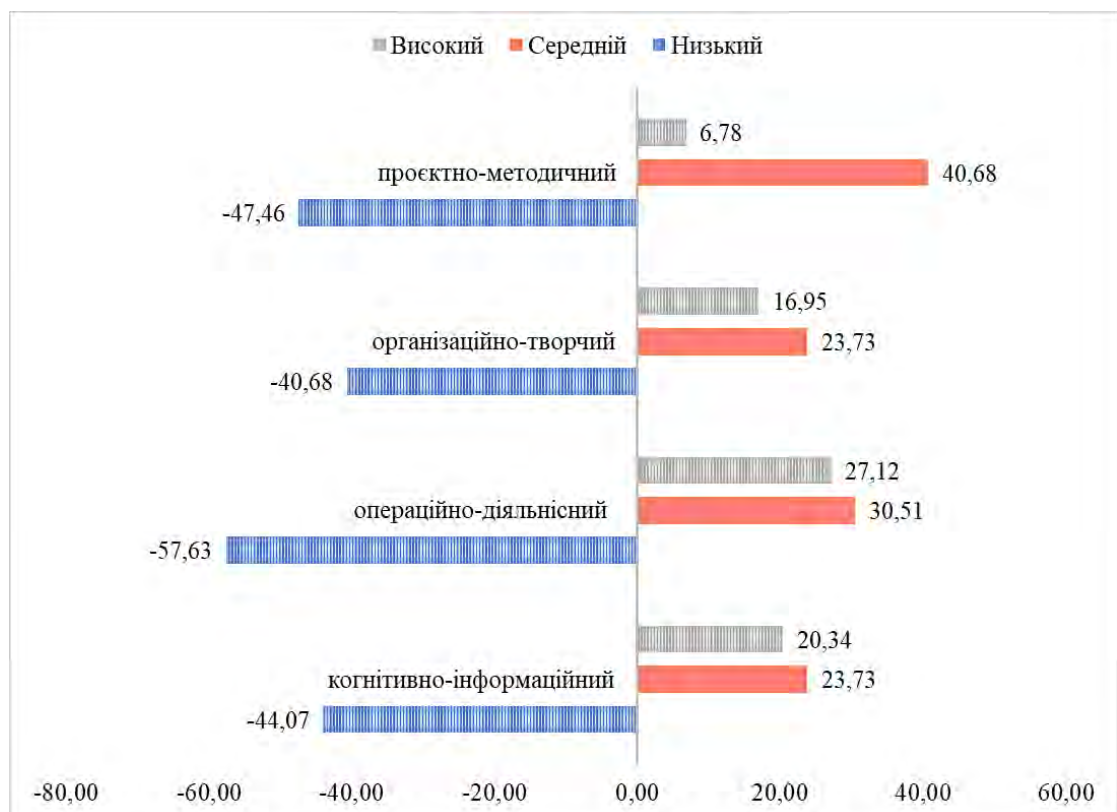

Рис. 3.14. Графічна інтерпретація результатів упровадження першої педагогічної умови (розроблено авторкою)

Послуговуючись проведеними дослідженнями, результати локального експерименту було обговорено на розширеному засіданні кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, засіданнях кафедр хореографії ЗВО, котрі взяли участь в педагогічному експерименті, а також хореографічного відділення Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Р. О. Кириченко. У ході обговорення відзначено позитивну динаміку у рівнях сформованості проєктної компетентності як індикатора професійного зростання викладачів, належний рівень підготовки науково-педагогічних кадрів до використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін, уміння викладачів добирати різні прийоми і способи реалізації методу проєктів, будувати свою роботу зі студентами за допомогою проєктного навчання.

Учасники розширеного засідання відмітили, що слухачі програми підвищення кваліфікації поповнили свій багаж знань щодо реалізації проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті; проявили здатність застосувати знання з методики організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання, творчо організовувати проєктно-орієнтоване навчання фахових дисциплін, а також розробляти та успішно реалізовувати авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у ЗВО.

Варто зазначити, що оволодіння викладачами фахових дисциплін освітніх програм підготовки майбутніх хореографів методикою організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів передбачало усвідомлення суті низки ключових понять, пов'язаних із проблемою застосування проєктних технологій в освітньому процесі. Для полегшення засвоєння цих понять, як особливо відмічали у ході обговорення й

аналізу цифрового контенту платформи для онлайн-навчання «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів», було створено спеціальні комп'ютерні презентації та відеоматеріали, в яких пропонувались тлумачення тих чи інших термінів, класифікації видів освітніх та хореографічних проєктів, методик роботи над проєктами, вимог до реалізації проєктів тощо. Ці навчальні матеріали широко використовувались під час проведення занять з викладачами фахових дисциплін.

Під час обговорення особливу увагу було приділено організаційно-методичному супроводу, який був спрямований на мотиваційну забезпеченість самостійної діяльності викладачів під час проходження змісту програми, на паритетну взаємодію слухачів програми та тренерів, на зручний формат навчання педагогів-хореографів. Відтак, відзначено педагогічну доцільність обраних принципів реалізації програми підвищення кваліфікації (паритетності, позитивної мотивації, структурованості навчальної інформації та діяльності, гнучкості, усвідомленої перспективи), які у своїй комплексній дії дали змогу досягти поставленої мети.

Позитивні відгуки слухачів програми про тренерів, модульність програми (Модуль 1. Основи проєктного підходу в хореографічній освіті: методологія, принципи, методика; Модуль 2. Інноваційні методи реалізації проєктних технологій у педагогічній діяльності; Модуль 3. Авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів), змішаний формат навчання, інтерактивні лекції в онлайн-форматі та тренінги (в аудиторії та онлайн), метод кейсів, вебквестів та модерації, якісний цифровий контент платформи для онлайн-навчання, навчально-методичних матеріалів слугували підставою до визнання результатів локального педагогічного експерименту значущими, доказовими, об'єктивними й такими, які сприятимуть формуванню у майбутніх хореографів готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Резюмуючи, учасники розширеного засідання кафедр дійшли висновку, що доцільно створити на кафедрах у ЗВО гнучку систему підвищення кваліфікації з цікавими й актуальними програмами на кшталт уже реалізованої програми «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів», доступну кожному викладачеві-хореографу, котра розвивається на основі формальних та інноваційних знань у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті, їх передачі і контролю з використанням педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечуватиме максимально комфортне й успішне вирішення педагогічних завдань у межах професійної підготовки майбутніх хореографів.

У межах реалізації другої педагогічної умови удосконалено змістове забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження серед студентів ЕГ спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа», котрий уміщує навчальний матеріал з двох модулів: «Модуль 1. Теоретичні засади застосування проєктних технологій у професійній діяльності хореографа» та «Модуль 2. Проєктний практикум «Проєктно-орієнтоване навчання мистецтву танцю»». Вивчення спецкурсу відбувалося упродовж одного семестру (перший чи другий – на вибір ЗВО).

Ключові теми першого модуля «Тема 1. Проєктні технології у професійній діяльності хореографа. Поняття хореографічного проєкту», «Тема 2. Методика організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів», «Тема 3. Планування й реалізації хореографічного проєкту. Моніторинг та оцінювання освітнього проєкту» забезпечували теоретичну частину спецкурсу та виступали інтегративно-діяльнісним втіленням основних механізмів формування когнітивно-мотиваційного компонента готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності при вивченні їх змісту, враховуючи в своїй концептуальній частині дидактичні та специфічні принципи, на яких будується цей процес, та наукові підходи щодо його організації з акцентуванням положень

етнопедагогічного та кроскультурного підходів. Організація змішаної форми навчання студентів-хореографів ЕГ передбачала відвідування ними занять (аудиторних та онлайн); захист проєктних завдань; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань. Студентам ЕГ запропоновано до виконання вебквест «Хореографічні напрями, стилі, форми, жанри», міні-проєкт «Українські обрядові танці», кроскультурний хореографічний проєкт довільної тематики, етнопедагогічний хореографічний проєкт довільної тематики, а також індивідуальний проєкт «Танцювальні портрети» тощо.

Значну увагу студентів ЕГ звертали на моменти емоційної привабливості як української хореографії, так і світового хореографічного мистецтва; усвідомлення ролі проєктних технологій під час навчання мистецтву танцю, лідерських якостей (наполегливість, пристрасть, впевненість, витримка, терплячість, дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які забезпечують студентам ЕГ здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт); використовувати інноваційні підходи під час проєктної діяльності; успішно впливати на інших членів колективу у напрямі досягнення спільних цілей під час організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії; створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі під час роботи над проєктами. На заняттях зі спецкурсу було створено таке культуропросвітницьке середовище та позитивну емоційну атмосферу, в яких кожен студент ЕГ відчував себе рівноправним суб'єктом активної проєктної діяльності, спрямованої на досягнення успіху у роботі над професійно-пробними, концертно-просвітницькими, конкурсними хореографічними проєктами та шоу-проєктами. Це досягалося за допомогою цілеспрямованого формування позитивної установки студентів ЕГ на результати навчання під час вивчення

першого модуля спецкурсу шляхом актуалізації їх особистісно значущих мотивів, а також підвищення мотивації до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі хореографа.

У межах вивчення другого модуля «Проєктний практикум: створення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів» студентів ЕГ було зорієнтовано на розробку плану та реалізації одного з типів хореографічних проєктів на вибір студента (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у межах ЗВО (або у системі закладів загальної середньої, мистецької, дошкільної, позашкільної, фахової передвищої освіти). Студенти ЕГ здійснювали сценарну розробку хореографічних мініатюр, підготовку презентації проєкту, музичний та інформаційний супровід проєкту, написання методичних рекомендацій щодо підготовки й реалізації хореографічного проєкту. Складено графік занять в репетиційній залі, а також презентацій проєктів.

Для студентів ЕГ розроблено платформу для онлайн-навчання спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа» (рис. 3.15).

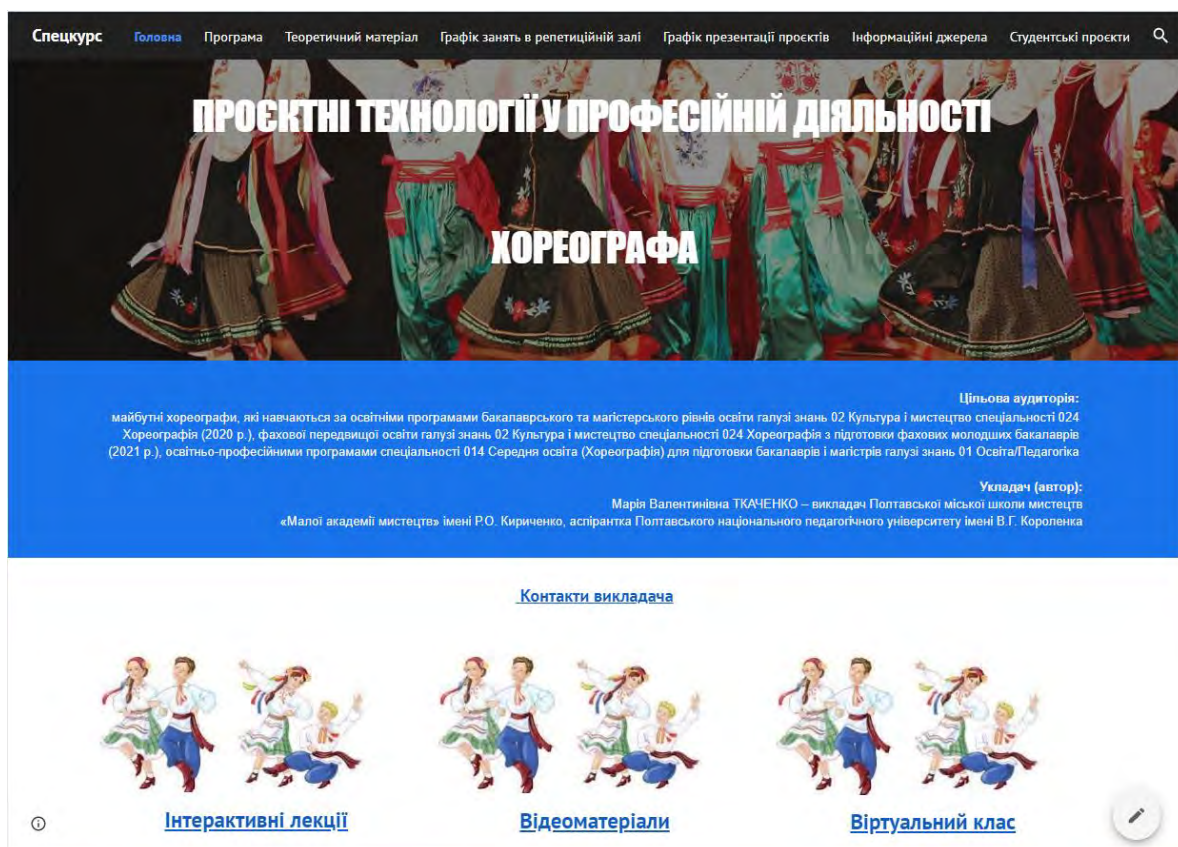

Рис. 3.15. Скріншот головної сторінки платформи для онлайн-навчання спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа»
(розроблено авторкою)

Ця платформа містить такі сторінки: «Головна», «Програма», «Теоретичний матеріал», «Графік занять в репетиційній залі», «Графік презентації проєктів», «Інформаційні джерела» та «Студентські проєкти». Окрім цього, на головній сторінці містяться посилання на контакти викладача, інтерактивні лекції, відеоматеріали та віртуальний клас (інтернет-сервіси Google Classroom та Google Meet), у середовищі якого безпосередньо здійснювалося проведення усіх онлайн-занять згідно розкладу.

Слід відмітити, що завдання другого модуля «Проектний практикум: створення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів» передбачали формування творчо-діяльнісного компонента готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. Саме під час виконання комплексного завдання з розробки плану та реалізації одного з типів

хореографічних проєктів на вибір студента (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у студентів ЕГ формувалися здатність застосовувати динамічну систему ЗУН на практиці, здатність до творчої організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії, до створення та втілення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних закладах освіти, до систематичної проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі, а також здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів.

Завдання викладача під час усіх етапів проєктного практикуму «Проєктно-орієнтоване навчання мистецтву танцю» (настановчий, реалізаційний, корекційний, презентаційний та підсумковий) зводилося до того, щоб заохочувати студентів ЕГ і підтримувати їх прагнення до підвищення рівня готовності застосовувати проєктні технології, прагнення самовдосконалення, надання допомоги у пошуку інформації про хореографічні проєкти різного типу. Основною характеристикою процесу навчання були процеси самостійного пошуку необхідної інформації з теоретичних основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, низки знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті, самооцінки й оцінки результатів навчання за модулями. Визначальними при цьому були відповідні форми та методи навчання: інтерактивні лекції в онлайн-форматі, семінарські та практичні заняття (в аудиторії та онлайн), метод кейсів, метод індивідуальних та групових проєктів, метод вебквестів, метод відео за запитом та ін.

Особлива увага в навчальній роботі зі студентами ЕГ приділялась підвищенню їхньої компетентності щодо впровадження у проєктну діяльність

сучасних цифрових технологій. З огляду на це, результати навчання студенти ЕГ презентували у формі фотозвіту, відео (проведення заходу) та цифрового формату сценарію. Так, для прикладу, в додатку Д презентовано проєкт «Танцювальні портрети», який передбачав розробку студентами ЕГ сценарію виховного заходу для дітей 9-10 років. Загалом, студентські проєкти завантажено у середовище онлайн-платформи, доступ до яких можливий зі сторінки «Студентські проєкти».

Акцентування уваги на цифрових технологіях під час роботи над хореографічними проєктами, як свідчить педагогічне спостереження, дав нам змогу забезпечити трирівневу модель освоєння ЗУН під час вивчення спецкурсу: перший рівень – розвиток у студентів ЕГ елементарної цифрової грамотності під час опанування системою знань з теоретичних основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, набуття низки знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті; знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів; другий рівень – засвоєння студентами ЕГ нових знань за допомогою сучасних цифрових технологій та інтернет-сервісів, а також їх адаптація до виконання проєктних завдань і презентації результатів проєктної діяльності; третій рівень – студенти ЕГ самостійно вчилися будувати свої знання і керувати навчанням, майбутньою професійною діяльністю, зокрема, проєктною діяльністю, за допомогою комп'ютерного моделювання.

У ході педагогічного спостереження також зафіксовано, що реалізація змісту спецкурсу охоплювала ключові аспекти професійно-хореографічної діяльності майбутніх хореографів, котрі актуалізували і вимагали від них вирішення завдань творчого характеру як основи проєктної діяльності у сфері навчання мистецтва танцю, а саме: організаційно-управлінський (створення студентами ЕГ організаційно-методичних умов для реалізації проєктних технологій, прийняття та реалізація управлінських рішень, пов'язаних із реалізацією хореографічного проєкту); комунікативно-стимуляційний (активна

комунікація та робота студентів ЕГ з вихованцями, які опановують мистецтво танцю та залучені своїм педагогом до проєктної діяльності, стимулювання себе та інших до проєктної діяльності в галузі хореографії; проєктування системи комунікацій та стимулів, яка може забезпечити успіх проєктної діяльності для учасника проєкту та усього колективу у цілому); внутрішньо-особистісний (управління власним розвитком творчого потенціалу, професійним становленням майбутнього хореографа, глибинне вивчення проєктних технологій для організації та реалізації соціально й культурно значущих хореографічних проєктів).

Реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання (третя педагогічна умова) забезпечила апробацію цієї технології за трьома етапами: *мотиваційно-підготовчим, організаційно-діяльним та оцінювально-результативним*. У ЗВО, які погодилися брати участь у педагогічному експерименті, на кафедрах хореографії було визначено дисципліни, процес навчання яких було організовано за технологією проєктно-орієнтованого навчання: «Методика роботи з хореографічним колективом», «Методика викладання віртуозних рухів», «Аналіз хореографічних форм», «Методика викладання народно-сценічного (бального, класичного, сучасного, історико-побутового, соціального та ін.) танцю», «Мистецтво балетмейстера», «Історія і теорія музики», «Акторська майстерність та режисура в хореографії», «Хореографічний ансамбль» та ін.

Як уже вказувалось у параграфі 2.2, на мотиваційно-підготовчому етапі технології викладачі фахових дисциплін забезпечували мотиваційну підготовку студентів ЕГ до проєктної діяльності на заняттях (демонстрація елементів проєктного навчання, ознайомлення майбутніх хореографів з поняттям монопроєктів, тобто проєкти у межах однієї дисципліни, та міжпредметних проєктів), орієнтація на використання під час навчання короткотривалих (заняття), середньотривалих (від тижня до місяця) та довготривалих у декілька місяців проєктів). На цьому етапі студенти ЕГ визначалися із тематикою

індивідуальних проєктів, відбувався розподіл студентів ЕГ на групи, завданням яких буде виконання групових проєктів; складено орієнтовний графік виконання проєктів, посилювалася мотивація до їх виконання за допомогою мотиваційних промов. Кожен викладач на першому занятті зі своєї дисципліни оголошував загальну мету – вивчення навчального матеріалу за технологією проєктно-орієнтованого навчання, що передбачає використання вище згаданих проєктів.

На організаційно-діяльнісному етапі реалізовано графік виконання проєктів у межах дисциплін навчального плану. Викладачі зорієнтовували студентів ЕГ на дотримання при роботі над проєктами формули «5П+1» (див. рис. 1.1), а також етапів реалізації хореографічного проєкту (див. рис. 1.6). З цією метою для студентів ЕГ проведено круглий стіл у режимі онлайн «Технологія проєктно-орієнтованого навчання: 5П+1». Також з метою формування особистісно-лідерського компонента готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності для студентів ЕГ проведено тренінг лідерських якостей (запрошено викладачів кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка – І. Бабенко, Р. Величко, О. Жданова-Неділько, М. Гриньова, Н. Пивовар та ін.).

Оцінювально-результативний етап передбачав контроль за проєктною діяльністю студентів ЕГ, аналіз отриманих результатів у контексті сформованості усіх компонентів готовності студентів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності хореографа, виявлення недоліків у здійсненні процесу формування досліджуваної готовності, визначення перспектив подальшої проєктної діяльності як викладачів, так і студентів. На цьому етапі застосовувалися різні форми контролю за навчальною діяльністю студентів ЕГ: поточний контроль за ходом роботи над проєктом, перевірка портфоліо проєктів (створення папки проєкту, в якій зібрані всі матеріали, зокрема, календар, чернетки, щоденні плани, фото та відеозвіти тощо), презентація проєкту. Із прикладом проєктної діяльності студентів ЕГ можна

ознайомитися у додатку Е. Так, у цьому додатку презентовано сценарну розробку хореографічної мініатюри «Чари любові», зміст якої відбиває обґрунтування вибору теми, ідейно-тематичний аналіз композиції, джерела постановки, лібрето, аналіз музики, сценарно-композиційний план та архітекtonіку, опис танцю та костюми виконавців. Разом із тим, результатом проєктної діяльності є відеозвіт про реалізацію хореографічного проєкту «Чари любові».

Принагідно відзначимо, що в ході формувального експерименту за змішаної форми навчання студентів ЕГ форматом представлення результатів проєктної діяльності було переважно цифрове відео (рис. 3.16).

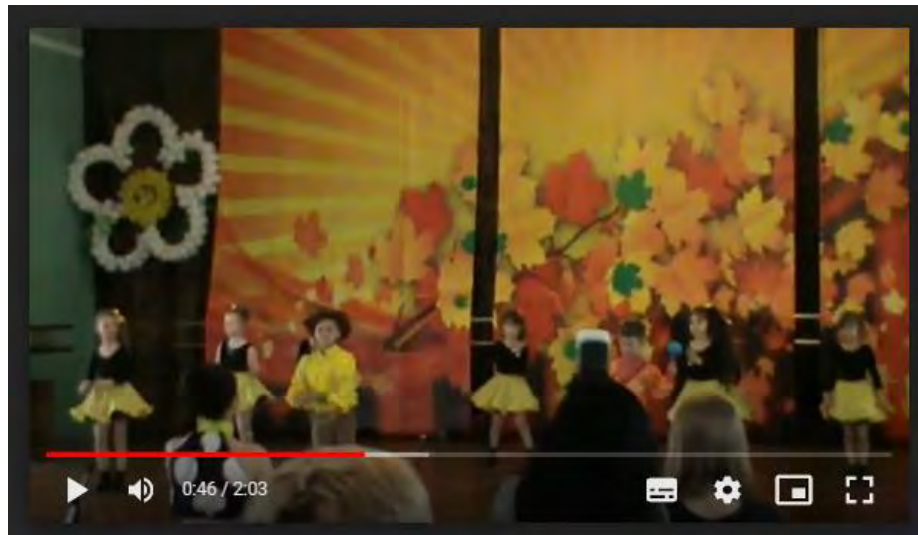

Рис. 3.16. Скріншот головної сторінки відеозвіту хореографічного проєкту
(розроблено авторкою)

У такий спосіб під час реалізації третьої педагогічної умови було сформовано банк відеоматеріалів хореографічних проєктів (Google Drive), який відбиває результати проєктної діяльності студентів ЕГ під час проєктно-орієнтованого навчання фахових дисциплін. Ґрунтовний аналіз відеоматеріалів слугує підставою до висновку, що студенти ЕГ презентували унікальні авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів, які уже відпрацьовані з вихованцями у

загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти, танцювальних гуртках, школах мистецтв тощо.

У останній тиждень роботи зі студентами ЕГ (кінець навчального року) відбувався контрольний зріз, що включав як окремі дослідницькі процедури щодо діагностики рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, так і базувався на даних, зібраних у ході формувального експерименту (заклучна частина педагогічного спостереження). Отримані в його ході експериментальні дані наведено в таблицях 3.8 – 3.11.

Таблиця 3.8.

Результати діагностики рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності за когнітивно-мотиваційним критерієм (після експерименту)

Рівень готовності	КГ		ЕГ	
Початковий	40	31,75%	21	17,07%
Достатній	55	43,65%	62	50,41%
Високий	31	24,60%	40	32,52%

Аналіз табличних даних (табл. 3.8) свідчить, що за когнітивно-мотиваційним критерієм високий рівень готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності мають 31 (24,60%) студентів КГ та 40 (32,52%) студентів ЕГ; достатній рівень мають 55 (43,65%) студентів КГ та 62 (50,41%) студенти ЕГ, початковий рівень мають 40 (31,75%) студентів КГ та 21 (17,07%) студент ЕГ. Відтак, порівняльно-співставляючий аналіз отриманих даних дає змогу констатувати, що розподіл майбутніх хореографів в КГ та ЕГ за загальною оцінкою рівня готовності за когнітивно-мотиваційним критерієм суттєво різниться.

Таблиця 3.9.

Результати діагностики рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності за творчо-діяльнісним критерієм (після експерименту)

Рівень готовності	КГ		ЕГ	
Початковий	58	46,03%	35	28,46%
Достатній	53	42,06%	67	54,47%
Високий	15	11,90%	21	17,07%

У відповідності до даних таблиці 3.9, за творчо-діяльнісним критерієм високий рівень готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності мають 15 (11,90%) студентів КГ та 21 (17,07%) студентів ЕГ; достатній рівень мають 53 (42,06%) студенти КГ та 67 (54,47%) студентів ЕГ, початковий рівень мають 58 (46,03%) студентів КГ та 35 (28,46%) студентів ЕГ. Як бачимо, більше половини студентів ЕГ мають достатній рівень досліджуваної готовності, що вказує на часткову освоєність ними тих чи інших прийомів при застосуванні набутих ЗУН на практиці, при творчій організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії; наявність незначних труднощів під час створення та втілення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО, які долаються студентами за допомоги викладача; епізодичним прагненням до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Згідно даних таблиці 3.10, за особистісно-лідерським критерієм високий рівень готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності мають 12 (9,52%) студентів КГ та 31 (25,20%) студентів ЕГ; достатній рівень мають 48 (38,10%) студентів КГ та 55 (44,72%) студентів

ЕГ, початковий рівень мають 66 (52,38%) студентів КГ та 37 (30,08%) студентів ЕГ.

Таблиця 3.10.

Результати діагностики рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності за особистісно-лідерським критерієм (після експерименту)

Рівень готовності	КГ		ЕГ	
	Початковий	66	52,38%	37
Достатній	48	38,10%	55	44,72%
Високий	12	9,52%	31	25,20%

У ході подальшого аналізу отриманих даних (табл.3.11) з'ясовано, що результати діагностики загального рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності свідчать про наступне: високий рівень готовності мають 19 (15,08%) студентів КГ та 31 (25,20%) студент ЕГ; достатній рівень мають 52 (41,27%) студенти КГ та 61 (49,59%) студент ЕГ; початковий рівень мають 55 (43,65%) студентів КГ та 31 (25,20%) студент ЕГ.

Таблиця 3.11.

Результати діагностики загального рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (після експерименту)

Рівень готовності	КГ		ЕГ	
	Початковий	55	43,65%	31
Достатній	52	41,27%	61	49,59%
Високий	19	15,08%	31	25,20%

Результати формувальної діагностики загального рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності візуалізовано за допомогою гістограми (рис. 3.17).

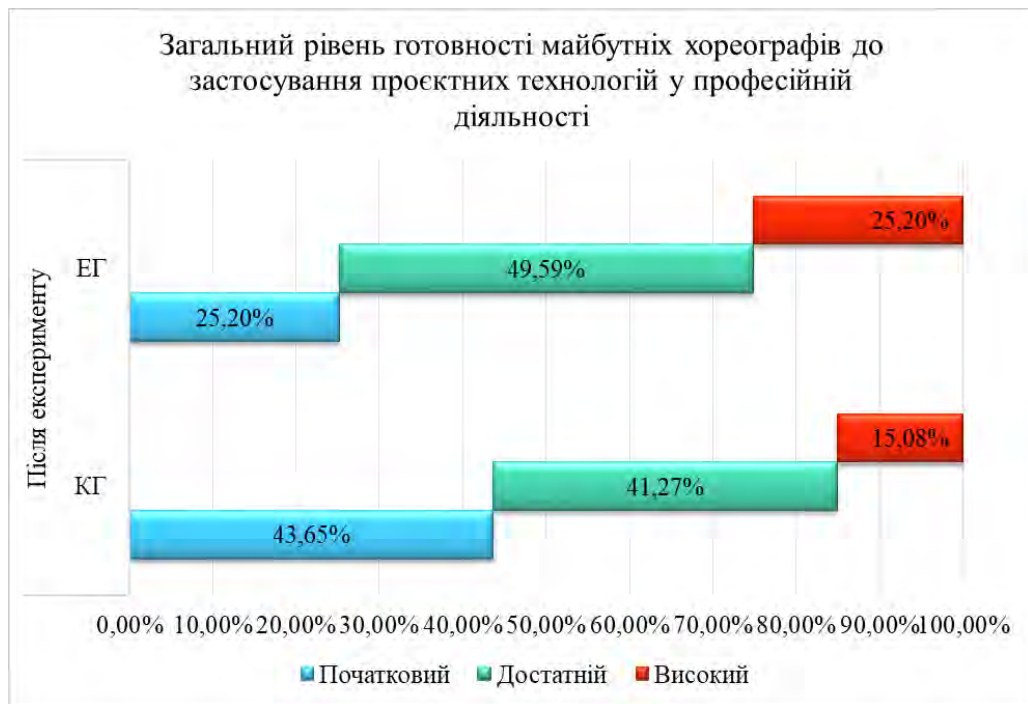

Рис. 3.17. Графічна інтерпретація результатів формувальної діагностики
(розроблено авторкою)

Порівняльно-співставляючий аналіз експериментальних даних констатувального та формувального етапів дає нам можливість прослідкувати динамку змін у рівнях досліджуваної готовності (рис. 3.18).

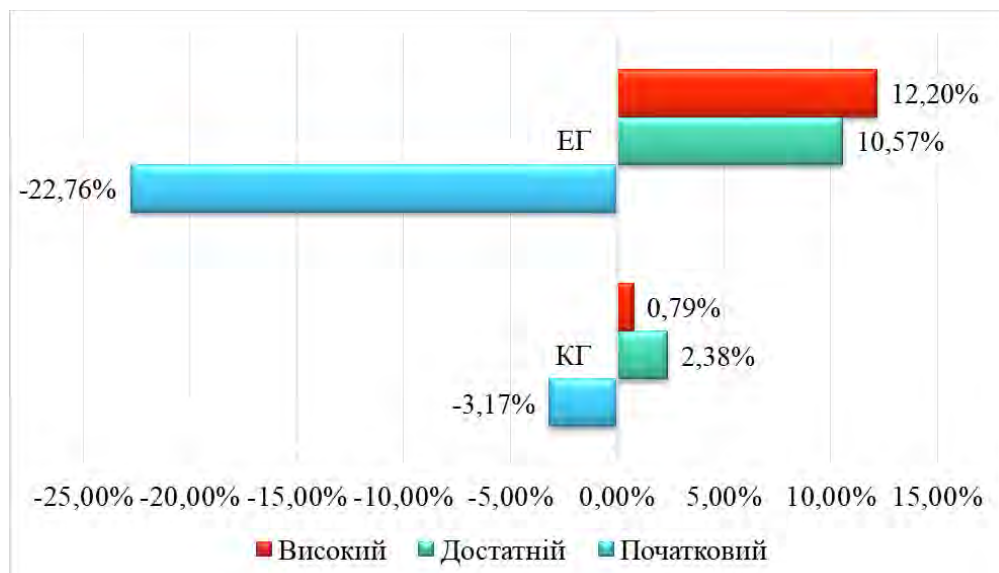

Рис. 3.18. Графічна інтерпретація динаміки змін (розроблено авторкою)

Таким чином, результати діагностики загального рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності свідчать, що високий рівень готовності в КГ зріс лише на 0,79%, у

той час як в ЕГ він зріс на 12,20%; достатній рівень готовності в КГ зріс 2,38%, а в ЕГ – на 10,57%; початковий рівень готовності в КГ знизився на 3,17%, а в ЕГ – на 22,76%.

Наведені вище дані засвідчили наявність більш значної динаміки формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності в ЕГ і деяке позитивне зміщення показників у КГ, що працювали не за авторською моделлю, а спиралися на класичні схеми вивчення дисциплін у межах освітньої програми.

Суттєве збільшення респондентів з високим рівнем готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності доводить, що студенти ЕГ демонструють цілісне усвідомлення цінності знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті, методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) та високу результативністю освоєнням теоретичного навчального матеріалу з основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання; стійке прагнення до оволодіння теоретичного навчального матеріалу, проявляють інтерес до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі. Вони здатні успішно застосувати набуті ЗУН на практиці, уміють творчо організовувати проєктно-орієнтоване навчання хореографії, створювати та втілювати авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти. Водночас, проявляють сформовані лідерські якості (наполегливість, пристрасть, впевненість, витримка, терплячість, дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які забезпечують їм здатність завжди бути лідером в конкретному хореографічному

проекті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях. Такі студенти продемонстрували здатність займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект), а також лідерську поведінку під час проєктної діяльності. У такий спосіб було апробовано діагностико-результативний блок авторської моделі.

Вірогідність отриманих результатів на формульованому етапі експерименту та достовірність вище презентованих експериментальних даних знову перевірено за допомогою критерію узгодження Пірсона χ^2 . Сформулювавши нульову гіпотезу H_0 , котра полягала у припущенні, що майбутні хореографи з КГ та ЕГ мають однаковий рівень готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, а також альтернативну H_1 , що вибірки КГ та ЕГ різні за рівнем готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, обчисливши емпіричне значення критерію узгодження Пірсона χ^2 та порівнявши його з критичним ($\chi^2_{\text{емп}} < \chi^2_{\text{крит}}$, тобто $10,26 > 7,81$), доходимо висновку, що значна різниця, виявлена в студентів ЕГ у порівнянні з КГ, є наслідком упровадження моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та комплексу педагогічних умов.

Підводячи підсумки, можемо стверджувати, що запропонована нами модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, яка враховує одночасність та неперервність реалізації комплексу педагогічних умов (актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій; удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»; реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання), є ефективною, що підтверджується поданою вище статистичною обробкою експериментальних даних.

Отже, на основі отриманих даних було підтверджено основоположну гіпотезу дослідження: успішне здійснення процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності потребує розробки і впровадження моделі, яка включає методологічно-цільовий, змістово-процесуальний та діагностико-результативний блоки, що інтегрують реалізаційні механізми комплексу педагогічних умов.

Висновки до третього розділу

У розділі схарактеризовано програму педагогічного експерименту, презентовано його результати під час перевірки ефективності моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Програму педагогічного експерименту з перевірки ефективності моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності схарактеризовано за трьома етапами: теоретичним, констатувальним та формувальним. До експерименту залучено: 249 майбутніх хореографів, студентів ЗВО, котрі здобувають бакалаврський рівень вищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія (2020 р.) та спеціальності 014 Середня освіта (Хореографія) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Студентів-хореографів випускних курсів довільно розподілено на експериментальні групи (ЕГ – 123 студенти вище зазначених ЗВО), у яких здійснювалися діагностика та реалізовувалася авторська модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, і контрольні групи (КГ – 126 студентів), у яких лише констатувався стан досліджуваної готовності. Також у педагогічному експерименті взяли участь 59 викладачів, котрі викладають дисципліни вище згаданих освітніх програм підготовки майбутніх хореографів.

У межах *теоретичного етапу* (2019-2020 н.р.) експерименту, про що свідчить зміст перших двох розділів дисертації, нами уточнено поняття готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, визначено зміст структурних компонентів як інтегральної якості особистості студента, що характеризується його здатністю до проєктно-орієнтованого навчання у ЗВО та забезпечує майстерність у використанні різних типів хореографічних проєктів на основі стійкої мотивації проєктної діяльності в хореографічній освіті. Виокремлено компоненти цієї готовності (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-

лідерський), схарактеризовано критерії досліджуваної готовності у відповідності до її компонентного складу (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний, особистісно-лідерський), а також показники їх прояву та рівні (початковий, достатній, високий).

На *констатувальному етапі* (2020-2021 н.р.) обрано ЗВО для проведення експерименту, з'ясовано стан підготовленості викладачів до застосування проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін; визначено комплекс педагогічних умов та розроблено модель; проведено констатувальну діагностику рівнів готовності застосування проєктних технологій у професійній діяльності серед майбутніх хореографів ЕГ та КГ.

У ході констатувального етапу експерименту підсумовано, що результати діагностики загального рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності свідчать про те, що високий рівень готовності мають 18 (14,29%) студентів КГ та 16 (13,01%) студентів ЕГ; достатній рівень мають 49 (38,89%) студентів КГ та 48 (39,02%) студентів ЕГ; початковий рівень мають 59 (46,83%) студентів КГ та 59 (47,97%) студентів ЕГ. Статистично доведено, що досліджувані групи студентів-хореографів вирізняються якісною однорідністю та незначущістю відмінностей у кількісних показниках прояву досліджуваної готовності, тобто майбутні хореографи з КГ та ЕГ мають однаковий рівень готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

На *формуальному етапі* (2021-2022 н.р.) педагогічного експерименту апробовано модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, перевірено ефективність педагогічних умов; встановлено наявність різниці у рівнях досліджуваної готовності в майбутніх хореографів КГ та ЕГ; проведено обробку результатів експерименту за допомогою статистичних методів (критерій узгодження Пірсона χ^2) та підтверджено ефективність авторської моделі: результати діагностики загального рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності свідчать, що

високий рівень готовності в КГ зріс лише на 0,79%, у той час як в ЕГ він зріс на 12,20%; достатній рівень готовності в КГ зріс 2,38%, а в ЕГ – на 10,57%; початковий рівень готовності в КГ знизився на 3,17%, а в ЕГ – на 22,76%.

У розділі підсумовано, що запропонована модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, яка враховує одночасність та неперервність реалізації комплексу педагогічних умов (актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій; удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»; реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання), є ефективною, що підтверджується статистичною обробкою експериментальних даних.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі на основі теоретичного узагальнення подано нове вирішення наукової проблеми підвищення рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності як підґрунтя їхньої професійної компетентності. Окреслену проблему розв'язано шляхом визначення й упровадження у процес професійної підготовки майбутніх хореографів педагогічних умов та моделі формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. Узагальнення теоретичного пошуку та результатів експерименту дало можливість дійти таких висновків:

1. На основі аналізу науково-педагогічної літератури з'ясовано суть поняття готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності як інтегральної якості особистості студента, що характеризується його здатністю до проєктно-орієнтованого навчання у ЗВО та забезпечує майстерність у використанні різних типів хореографічних проєктів на основі стійкої мотивації проєктної діяльності в хореографічній освіті. Виокремлено компоненти цієї готовності: *когнітивно-мотиваційний* (динамічна система знань з теоретичних основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, низка знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті; знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт), а також система мотивів до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі), *творчо-діяльнісний* (здатність студентів застосовувати динамічну систему ЗУН на практиці, здатність до творчої організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії, здатність до створення та втілення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів

(професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО, здатність до систематичної проектної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проектних технологій у майбутній роботі) та *особистісно-лідерський* (лідерські якості (наполегливість, пристрасть, впевненість, витримка, терплячість, дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проекті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проектів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект); використовувати інноваційні підходи під час проектної діяльності; успішно впливати на інших членів колективу у напрямі досягнення спільних цілей під час організації проектно-орієнтованого навчання хореографії; створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі під час роботи над проектами).

2. Визначено критерії готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності (когнітивно-мотиваційний, творчо-діяльнісний та особистісно-лідерський), їх показники і рівні (початковий, достатній та високий).

Когнітивно-мотиваційний критерій віддзеркалює ступінь сформованості динамічної системи знань з теоретичних основ проектного підходу в освіті, організації проектно-орієнтованого навчання, низки знань із проблематики у сфері проектних технологій в хореографічній освіті; знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проектів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект), а також систему мотивів до проектної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проектних технологій у майбутній роботі. *Показники критерію*: якість освоєння

теоретичного навчального матеріалу з основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, низки знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті; якість засвоєння знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт); прагнення до оволодіння теоретичного навчального матеріалу, наявність особистого інтересу до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Творчо-діяльнісний критерій характеризує ступінь сформованості здатності студентів застосовувати динамічну систему знань з теоретичних основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів на практиці, ступінь ефективності й дієвості умінь та навичок. *Показники критерію:* здатність студентів застосовувати динамічну систему ЗУН на практиці, творчо організовувати проєктно-орієнтоване навчання хореографії; здатність до створення та втілення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО; здатність до систематичної проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі.

Особистісно-лідерський критерій віддзеркалює ступінь сформованості лідерських якостей, які забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; здатність займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) та демонструвати лідерську поведінку під час організації проєктної діяльності.

Показники критерію: лідерські якості (наполегливість, пристрасть, впевненість, витримка, терплячість, дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; здатність займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт); здатність демонструвати лідерську поведінку під час проєктної діяльності (використовувати інноваційні підходи під час проєктної діяльності, успішно впливати на інших членів колективу у напрямі досягнення спільних цілей під час організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії, створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі під час роботи над проєктами).

3. Обґрунтовано, експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності: 1) актуалізація підготовки науково-педагогічних кадрів до викладання фахових дисциплін засобами проєктних технологій; 2) удосконалення змістового забезпечення професійної підготовки майбутніх хореографів шляхом упровадження спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа»; 3) реалізація під час професійної підготовки майбутніх хореографів технології проєктно-орієнтованого навчання. Теоретично обґрунтовано й розроблено модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, яка складається із трьох взаємопов'язаних блоків: методологічно-цільового, змістово-процесуального та діагностико-результативного. Експериментально перевірено результативність розроблених педагогічних умов та моделі. Позитивну динаміку в ЕГ зафіксовано в підвищенні рівня готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності:

високий рівень готовності в зріс на 12,20%; достатній рівень зріс на 10,57%; початковий рівень готовності знизився на 22,76%.

4. Розроблено навчально-методичне забезпечення для формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності: авторський спецкурс «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа», програма підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»; платформи для онлайн-навчання «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа» та «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»; діагностичний пакет для оцінювання рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та онлайн-платформа «Діагностика готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності».

Проведене дослідження й репрезентовані висновки не вичерпують усіх аспектів проблеми формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. Перспективними залишаються такі напрями науково-дослідницької роботи: подальше розроблення досліджуваного питання на матеріалі фахових дисциплін освітніх програм підготовки майбутніх хореографів, вивчення зарубіжного досвіду підготовки майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, удосконалення організаційно-методичного супроводу та пошуку реалізаційних механізмів педагогічних умов формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева С. Дидактика в умовах інформатизації освіти. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. Луцьк : Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2021. № 4. Ч. 1. С.25-30.
2. Андрущук Л. М. Розвиток творчого потенціалу в процесі постановки творчого проекту як аспект професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії. *Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (Умань, 23-24 травня 2014 р.) / ред. кол. О. В. Дудник, Л. М. Андрущук. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2014. С. 7-12.
3. Андрущук Л. М. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії у процесі постановки творчого проекту. *Мистецтво та освіта*. 2014. № 4 (74). С. 55–59.
4. Балл Г. О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах). Вид. 2, допов. Житомир : ПП «Рута», Видавництво «Волинь», 2008. 232 с.
5. Балюк В. О. Дидактичні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю в освітньому середовищі університету. (Дис. канд. пед. наук). Полтава, 2020. 322 с.
6. Барабаш С. І. Метод модерації як форма групової комунікації в менеджменті сучасної бібліотеки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2011. № 4. С. 41-43.
7. Батюк Н. О. Структурні компоненти формування проектних умінь майбутніх керівників хореографічних колективів. *Наукові записки Центрально-українського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*. 2018. Вип. 163. С. 77-81.
8. Безкровна В. І., Коробов Є. Т. Метод проектів як один із сучасних методів навчання. *Pridneprovskiy Scientific Bulletin*. 2014. №7 (375).

9. Березюк О. С., Власенко О. М. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посіб. для студентів гуманітарних факультетів. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 212 с.
10. Биков В. Ю. Проектний підхід і дистанційне навчання у професійній підготовці управлінських кадрів. *Кримські педагогічні читання : матеріали Міжнародної наукової конференції*. 2001. С. 30-50.
11. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики*. Київ : «К.І.С.», 2004. С. 47–52.
12. Бігус О. О. Сучасні тенденції хореографічної освіти в Україні. *Танцювальні студії*. 2021. № 4(2). С. 154–161.
13. Бідюк Д. Є. Професійна підготовка хореографів в університетах Великої Британії. (Дис. канд. пед. наук). Хмельницький, 2020. 314 с.
14. Білополий В. В., Прокоф'єва К. А., Складановська М. Г. Культурологічний підхід: допоміжні матеріали до вивчення курсів та спецкурсів «Вітчизняна та світова культура», «Екологічна культура», «Історія культури», «Прикладна культурологія», «Теорія культури», «Українська культура», «Філософія культури» / за заг. ред. К.А. Прокоф'євої. Донецьк : ПДАБА, 2013. 324 с.
15. Благова Т. О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2010. Вип. 50. С. 72-76.
16. Благова Т. О. Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів-хореографів у процесі фахової практичної підготовки. *Зб. наук. пр. Херсонськ. держ. ун-ту. Серія: Педагогічні науки*. Херсон : ХДУ, 2010. Вип. 56. С. 244–250.
17. Благова Т. О. Формування теорії української народної хореографії в історико-культурологічному вимірі. *Science and Education a New Dimension: humanities and Social Sciences*. 2015. Т. 3. № 59. С. 27-30.

18. Боднар О. С. Критерії експертного оцінювання навчально-виховної діяльності загальноосвітніх шкіл : навч.-метод. посіб. Тернопіль : СМП «Тайп», 2007. 116 с.
19. Брюханова Н. О., Корольова Н. В. Педагогічне моделювання: стан і тенденції розвитку. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2015. № 3. С. 64-71.
20. Булага К. М. Дидактичні умови організації навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу. (Дис. канд. пед. наук). Полтава, 2020. 339 с.
21. Булага К. М. Дидактико-технічне забезпечення навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу. *Science Review: Open Access Peerreviewed Journal*. RS Global Sp. z O.O., Warsaw, Poland, 2020. Vol. 4(31). P. 20–24.
22. Булага К. М. Принцип інтернаціоналізму при організації навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу. *Сучасний рух науки: тези доповіді X міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (2-3 квітня 2020 р. м. Дніпро). Дніпро, 2020 Т.1. С. 171–174.
23. Булага К., Кононець Н., Гриньова М. Технологія кайдзен у процесі формування лідерських якостей вихованців дитячого хореографічного колективу. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2020. №2. С. 80–93.
24. Булах І. Є., Мруга М. Р. Створюємо якісний тест : навчальний посібник. К. : Майстер-клас, 2006. 160 с.
25. Буркова Л. Проектний підхід в освіті: концептуальні основи. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2015. Вип. 2. С. 6–14.
26. Бурля О. А. Формування професійних якостей хореографа як соціальний попит суспільства. *Наукові праці : збірник*. Миколаїв : Вид-во МФ НАУКМА. 2001. Т. 13 : Педагогіка. С. 98–101.

27. Ваколя Т. І. Проектно-модульний підхід до формування дослідницьких компетентностей майбутнього вчителя початкової школи. *Інформаційні технології в освіті*. 2013. Вип. 17. С. 142-146.
28. Вашків О. П., Вашків Л. П. Використання модерації у сучасному навчальному процесі. *Вища освіта України*. 2008. № 4. С. 117-122.
29. Ветринська А. В. Українська хореографічна освіта ХХІ ст.: сучасний стан та шляхи вдосконалення. *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (14-15 квітня, 2016 р., м. Київ). Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016. С. 17-23.
30. Вихрущ В. О. Технологія веб-квест у формуванні корпоративної культури курсанта-прикордонника: методичний аспект. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 3. Взято з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_2
31. Власенко О. М. Специфіка викладання спецкурсу «Методика педагогічного експерименту». *Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія* / за ред. проф. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 380-396.
32. Волошина Л. Професійне становлення хореографів. *Вісник Львівського університету*. 2014. №14. С. 267.
33. Волчукова В. М., Бугаєць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. Методика роботи з хореографічним колективом: основи курсу : навч.-метод. посіб. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. 326 с.
34. Гаркуша С. В. Методи математичної статистики в педагогічних дослідженнях : навч.-метод. посіб. для аспірантів, спец. 014 Середня освіта (фізична культура), 017 Фізична культура і спорт. Чернігів, 2019. 72 с.
35. Гекалюк Л. Ю. Розвиток творчого потенціалу дітей в умовах МДЦ засобами хореографії. *Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною*

участю (Умань, 16 -17 травня 2015 р.) / ред. кол. : О. В. Дудник, Л. М. Андросук. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. С. 16-21.

36. Герлянд Т. М., Кулаласєва Н. В., Пащенко Т. М., Романова Г. М., Романов Л. А. Веб-квест у професійному навчанні : методичні рекомендації; за заг. редакцією Т.М. Герлянд. К. : ІПТО НАПН України, 2016. 141 с.

37. Гонтаренко І. С. Формування проектної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін засобами інтернет-ресурсів. (Дис. канд. пед. наук). Х., 2016. 296 с.

38. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.

39. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям . Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008.

40. Гончаров В. Н., Радомський С. И., Радомська М. С., Додонов О. В. Механізми реалізації основних принципів гуманізації праці и трудової мотивації: монографія. Донецьк : СПД Купріянов, 2006. 200 с.

41. Горохова Т. О. Реалізація принципів культуровідповідності та етнізації у процесі вивчення студентами класичного університету дисципліни «Етнопедагогіка». *Педагогічний процес: теорія і практика : збірник наукових праць*. Вип. 2. Київ : Едельвейс, 2011. С .45-54.

42. Гриньова М. В. Модель підготовки майбутнього вчителя для педагогічної діяльності в Новій українській школі. *Моделі підготовки майбутнього вчителя до Нової української школи: колективна монографія / І. В. Бабенко, В. В. Барбінов, А. В. Барбінова та ін.; за ред. проф. М. В. Гриньової*. Полтава : Астроя, 2021. С. 6-15.

43. Гриньова М. В. Педагогічні технології: теорія та практика: навч.-метод. посіб. Полтава, 2006. 230 с.

44. Гриньова М. В. Саморегуляція : навч.-метод. посіб. Полтава : АСМІ, 2008. 286 с.

45. Гриньова М. В., Сас Н. М., Ворона П. В. Процеси управління проектами : навч.-метод. посіб. Ч. І. Полтава, 2010. 51 с.

46. Грішин А. М., Любчик Ю. М. Освітні технології та їх використання в навчальному процесі. *Освіта в інформаційному суспільстві: філософські, психологічні та педагогічні аспекти : матеріали всеукр. науково-практ. конф.* (м. Суми, 27 – 28 жовтня 2010 р.). Суми : Університетська книга, 2010. С. 7–9.
47. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інтерактивні технології навчання у вищому педагогічному навчальному закладі : навчальний посібник. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. 309 с.
48. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. К. : Академвидав, 2004. 352 с.
49. Добролюбова Н. В. Професійна підготовка майбутніх педагогів-хореографів. *Молодий вчений*. 2018. № 7(1). С. 67-70.
50. Добролюбова Н. В. Формування готовності до навчання постановочних дій майбутніх педагогів-хореографів. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2018. Вип. 5. С. 83–86.
51. Добролюбова Н. В. Формування готовності майбутніх викладачів хореографії до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності. (Дис. канд. пед. наук). Харків, 2021.
52. Дубасенюк О. А. Методологія та методи науково-педагогічного дослідження: навч.-методичний посібник. Житоир: Полісся, 2016. 256 с.
53. Дубасенюк О. А. Теоретико-технологічні засади впровадження особистісно орієнтованого підходу у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя. *Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід : монографія*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 14-40.
54. Євдокимов В. І., Агапова Т. П. Педагогічний експеримент: навч. посібник для студентів пед. Вузів. Харків: ХДПУ ім. Г. Сковороди, 2001. 147 с.
55. Жданова-Неділько О. Г. Дидактичні основи навчальної взаємодії викладача і студента в процесі вивчення педагогічних дисциплін. (Дис. докт. пед. наук). Полтава, 2016. 483 с.

56. Забрєдовський С. Г. Сучасні аспекти хореографічної діяльності : методичні рекомендації для студентів хореографічних спеціалізацій і керівників хореографічних колективів. К. : ДАКККіМ, 2008. 39 с.

57. Завидівська Н. Н. Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти: аспект здоров'язбережувального навчання студентів: монографія. Київ: УБСНБУ, 2012. 402 с.

58. Захарченко Н. Експеримент як один із методів педагогічного дослідження. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць / редкол. : І. Зязюн (голова) та ін. Вип. 39. Київ ; Вінниця : ТОВ «Планер», 2014. С. 230–234.

59. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир : Вид-во Рута, 2006. 320 с.

60. Зозуля К. В. Організація навчання хореографії дітей молодшого шкільного віку у позашкільних закладах України (друга половина ХХ століття). (Дис. канд. пед. наук (доктора філософії)). Харків, 2020.

61. Зозуля К. В. Основні дидактичні принципи навчання хореографії дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / Класич. приват ун-т ; редкол.: А. В. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя : КПУ, 2019. Вип.62, Т. 1. С. 16–21.

62. Зубов В. Кроскультурний пастиш в умовах глобалізації: світоглядний аспект: монографія. К. : ІВО НАПН України, 2014. 278 с.

63. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії: навч. посібн. К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.

64. Іванова Н. Педагогічні умови формування проєктної компетентності майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2019. № 2(16). С. 67-75.

65. Ігнат'єва І. А. Проектний підхід як методологічна основа трансформації бізнес-освіти. *Формування сучасної парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері : збірник доп. Всеукр. наук.-метод. сем.* (6 квітня 2017 р. Київ). К. : КНУЕіМ, 2017. С. 76-77.

66. Калашник С. Професійне формування майбутнього вчителя хореографії засобами систематичної творчої діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* 2019. № 4. С. 51-62.

67. Калініна Л. М. Критерії оцінки ефективності діяльності загальноосвітніх навчальних закладів. *Директор школи, ліцею, гімназії.* 2010. №3. С. 62–73.

68. Кашевський О. В. Європейські бальні танці, теорія та методика викладання: методичні рекомендації до навчальної дисципліни. Луцьк : Надстир'я, 2018. 57 с.

69. Кивлюк О. П. Інформаційна педагогіка: філософія, теорія, практика: монографія. К. : УАН ВІР, 2011. 336 с.

70. Клепко С. Ф. Інтеграція як фундаменталізація змісту освіти. *Інтеграція елементів змісту освіти: матер. Всеукр. наук.практ. конф.* Полтава, 1994. С. 12.

71. Коваль П. Професійна підготовка майбутніх педагогів з ритміки і хореографії для дошкільної та початкової галузі освіти. *Освітній простір України.* 2017. № 9. С. 69-74.

72. Кононець Н. В. Особливості організації індивідуальної роботи студента при ресурсно-орієнтованому навчанні у сучасному аграрному коледжі. *Педагогіка А. С. Макаренка в полікультурному освітньому просторі : матер. міжнар. наук.-практ. конф.* Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2013. С. 70-71.

73. Кононець Н. В. Технологія веб-квест у контексті ресурсно-орієнтованого навчання студентів. *Витоки пед. майстерності: зб. наук. праць.* Вип. 10. Полтава, 2012. С. 138–143.

74. Кононець Н. В. Технологія освітнього проекту як педагогічна технологія ресурсно-орієнтованого навчання. *Витоки пед. майстерності: зб. наук. праць*. Вип. 14. Полтава, 2014. С. 136–144.
75. Корнійчук О. П., Бутова Л. М. Освітня технологія «метод проектів»: стан розробки в науково-методичній літературі. 2018. Взято з: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/index
76. Котов В. Г., Одерій Л. Є Теорія і методика класичного танцю: методичні рекомендації до курсу «Практикум класичного танцю» для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти, спеціальності 013 Початкова освіта, спеціалізації «Хореографія». Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 58 с.
77. Кошавець І. М. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 38. С. 171-178.
78. Кравченко Г. Ю., Мовмига Н. Є. Проектний підхід як складова педагогічної інноватики на шляху до якісної вищої професійної освіти. *Pedagogical and psychological sciences: development prospects in countries of Europe at the the beginning of the third millennium: Collective monograph*. Vol. 2. Riga Izdevnieciba "Baltija Publishing". 2018. P. 192 -209.
79. Кращенко Ю. П. Виховання лідерських якостей майбутніх учителів у системі студентського самоврядування. (Дис. канд. пед. наук). Полтава, 2012. 276 с.
80. Курило В. С. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 2. С. 35–39.
81. Кухта М. І., Ваколя З. М. Методи дослідження в педагогіці: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 20 с.
82. Куценко С. В. Комплексний розвиток індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів-хореографів на заняттях з народно-

сценічного танцю. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 29, Т. 3. С. 133–139.

83. Куценко С. В. Педагогічна майстерність майбутнього вчителя хореографії як гарант ефективності формування його творчого потенціалу. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання: зб. наук. пр.* Суми, 2015. Вип. 1–2 (5–6). С. 113–121.

84. Куценко С. В. Теорія і методика народно-сценічного танцю : навч.-метод. посіб. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. 438 с.

85. Куценко С. В. Творчо-діяльнісний підхід до навчання в процесі формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2014. Вип. 3. С. 149–154.

86. Кучай Т. П., Кучай О. В. Забезпечення якості вищої освіти в європейському освітньому просторі. *Освітній простір України*. 2019. Вип. 16. С. 15-19.

87. Кушнір В. А. Теоретико-методологічні основи системного аналізу педагогічного процесу вищої школи. (Дис. докт. пед. наук). Київ, 2003.

88. Лаврук М. М. Методика науково-педагогічних досліджень : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 148 с.

89. Левченко Я. Е., Чжуан Ян. Професійна підготовка майбутніх хореографів як педагогічна проблема. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць*. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 80 (т. 2). С. 10-13.

90. Лиманська О. В., Барабаш О. В. Реалізація творчих проєктів як складова професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії. *Наукові записки Центрально-українського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки*. 2018. Вип. 163. С. 106-110.

91. Лисенко О. Застосування інноваційних технологій при підготовці професійних хореографів сучасного танцю. *Науковий вісник МНУ ІМЕНІ В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 2 (61). С. 150-155.
92. Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» : на допомогу здобувачам наукового ступеня. Львів : СПОЛОМ, 2014. 76 с.
93. Лопатьєв А. О. Моделювання як методологія пізнання. *Physical Education Theory and Methodology*. 2007. №8. С. 4–10.
94. Лудченко О. А., Лудченко Я. О., Примак Т. О. Основи наукових досліджень: навч. посібник. К., О-во "Знання", КОО, 2001.
95. Лук'янова Л. Технологія організації проектної діяльності. *Імідж сучасного педагога*. 2009. № 10. С. 16–21.
96. Лукіна Т. О. Педагогічна діагностика: завдання, методи, інструменти : навчально-методичні матеріали до модуля. К. : Проект "Рівний доступ до якісної освіти в Україні", 2007. 59 с.
97. Луценко Г. В., Бевз В. П. Організація проектно-орієнтованого навчання майбутніх інженерів у вивченні методології управління проектами. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Т. 45, Вип. 1. С. 123-133.
98. Максименко В. Особливості формування художньо-творчого досвіду в системі фахової підготовки майбутнього вчителя хореографії. *Молодь і ринок*. 2020. №6-7. С. 167–172.
99. Малихіна В. М. Математичні та статистичні методи аналізу результату педагогічного дослідження. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 22(2). С. 42-49.
100. Мармаза О. І. Проектний підхід до управління навчальним закладом. Х. : Основа, 2003. 80 с.
101. Мартиненко О. Методика роботи з хореографічним колективом: теорія і практика: підручник для здобувачів першого рівня вищої освіти спеціальностей 024 Хореографія, 014 Середня освіта (Хореографія).

Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2020. 390 с.

102. Мартиненко О. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя хореографії до роботи в дитячому танцювальному колективі. *Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Сер.: Педагогічні науки*. Луганськ, 2013. № 10(2). С. 105–111.

103. Мартиненко О. В. Теорія і методика роботи з хореографічним колективом : навчальний посібник для студентів спеціальності 024 Хореографія. Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2016. 342 с.

104. Мартиненко О. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя хореографії до роботи в дитячому танцювальному колективі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2013. № 10 (269), ч. II. С. 105–111.

105. Мартиненко О. В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії в умовах вищого навчального закладу. *Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань : ВПЦ Візаві, 2015. Вип. 12. С. 165–173.

106. Медвідь Т. А. Компетентнісний підхід як основа сучасного процесу підготовки майбутнього хореографа у вищій школі. *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття : матер. II Міжнарод. наук.-практ. конф.* (14-15 квіт. 2016 р., м. Полтава). Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. С. 100-108.

107. Медвідь Т. А. Творчі проекти як засіб формування професійних компетентностей майбутнього хореографа. *Художні практики та мистецька освіта у крос культурному просторі сучасності: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф.* (7-8 жовтня 2019 р., м. Полтава). Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2019. С. 38-73.

108. Мельник Ю., Клім С. Енергія тренінгу. К. : Главник, 2008.

109. Методи педагогічних досліджень. Лекції для студентів педагогічних інститутів / Під ред. В.І. Журавльова. М.: "Просвіта", 1972.

110. Муковіз О. П. Дистанційне навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи: теорія та методика : монографія. Умань : Видавець “Сочінський М. М.”, 2016. 393 с.

111. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононець Н. В. Проектний підхід (project-based learning) до викладання дисципліни «Основи лідерства» для магістрантів спеціальності 011 освітні, педагогічні науки в умовах дистанційного навчання. *Психологія та педагогіка: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень: збірник наукових робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф.* (18–19 вересня 2020 р., м. Одеса). Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2020. С. 60-63.

112. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононець Н. В. Модель освітньо-соціального проекту «Університет третього віку» як ефективний інструмент реалізації концепції lifelong learning. *Психологічна підтримка літніх осіб в період карантину: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (29 листопада 2021 року) / Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ : Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2021. С. 174-187.

113. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононець Н. В. Дидактика лідерства: сучасні погляди на формування лідерської компетентності здобувачів вищої освіти: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2021. 591 с.

114. Нестуля С. І., Нестуля О. О., Карманенко В. В. Основи лідерства : практикум (індивідуальні практичні та творчі завдання); вид. 5-е, перероб. та допов. Полтава : ПУЕТ, 2017. 124 с.

115. Нестуля С. І., Нестуля О. О. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера : навч. посіб. Київ : Знання, 2013. 287 с.

116. Ніколаї Г. Ю., Реброва О. Є., Теоретико-методологічні засади дослідження хореографічно-педагогічної освіти в Україні. *Мистецтво та освіта: науково-методичний журнал.* 2016. № 3 (81). С. 6-12.

117. Осадчий І. Г. Проектно-модульний підхід до моделювання та організації функціонування системи загальної середньої освіти сільського адміністративного району. *Директор школи*. 1999. № 18 (67).

118. Отич О. Розвиток творчої індивідуальності особистості засобами хореографічного мистецтва. 2010. Взято з: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/OD/2010_2/10OOMZHM.pdf (дата звернення 12.09.2021)

119. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ : Освіта України, 2008. 274 с.

120. Пархоменко О. До проблеми створення хореографічного проєкту в процесі балетмейстерської діяльності студентів-магістрів. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія "Психолого-педагогічні науки 2021. №2. С. 97-101.*

121. Педагогічний експеримент : навч.-метод. посіб. / укладач О. Е. Жосан. Кіровоград : Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2008. 72 с.

122. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.

123. Пейчань Яо. Проблема педагогічної спрямованості професійної підготовки майбутніх учителів хореографічного мистецтва в сучасних наукових розвідках. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. №9 (93), С. 310–325.

124. Петрук В., Семеніхіна О., Сабашко Ю. (2022). нові підходи до статистичного аналізу результатів педагогічного експерименту. *Фізико-математична освіта*. 2022. № 33(1). С. 36–42.

125. Петрук В. А., Кашканова Г. Г. Ймовірно-статистичні моделі та статистична оцінка рішень: навч. посіб. Вінниця: ВДГУ, 2000. 147 с.

126. Пилипенко А. І. Конкретизація педагогічних принципів у фаховій підготовці майбутніх учителів хореографії. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2013. Вип.1. С. 63-73.

127. Повалій Т. Л. Теорія та методика викладання українського народного танцю: навч. посібн. Суми : СПДФО Повалій К. В., 2015. 250 с.

128. Практика реалізації педагогічних проектів: навчально-методичний посібник до курсу / авт.-упоряд. І. В. Єгорова. Івано-Франківськ, 2021. 112 с.

129. Проектна діяльність у системі професійної (професійно-технічної) освіти: практичний посібник / В. О. Радкевич, О. В. Бородієнко, Л. П. Пуховська, О. А. Самойленко, О. П. Радкевич, Н. В. Базелюк. Житомир : «полісся», 2020. 236 с.

130. Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців мистецьких дисциплін як фактор їх професійної самореалізації: колективна монографія / за ред. А.І. Омельченко. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2019. 361 с.

131. Романишина Л. М. З досвіду впровадження модульної технології навчання у педагогічному університеті. *Зб. наук. праць “Проблеми розробки впровадження модульної системи профільного навчання”*. Харків, 1999. С.144-147.

132. Ростовська Ю. Професійна підготовка майбутніх викладачів хореографії у процесі вивчення фахових теоретичних дисциплін. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. 2023. №3. С. 81-85.

133. Руденко В. Математико-статистичні методи в педагогічних дослідженнях : навчальний посібник. Рівне : Волинські обереги, 2012. 584 с.

134. Сас Н. М. Використання проектної організації навчального процесу та управління діяльністю вищих навчальних закладів. *Витоки педагогічної майстерності*. 2013. Вип. 11. С. 300-305.

135. Селенко О. О. Етапи формування творчого потенціалу майбутніх хореографів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2019. №155, С. 122–126.

136. Сергеев И. С. Как организовать проектную деятельность учащихся: Практическое пособие для работников общеобразовательных учреждений. М. : Аркти, 2004. 250 с.
137. Сизоненко В. А. Теорія і методика сучасного бального танцю: навч.-метод. посіб. Умань: АЛМІ, 2017. 200 с.
138. Сизоненко В. А. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами бального танцювального мистецтва. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання : науковий журнал*. Вип. 2 (10) / гол. ред. Ніколаї Г. Ю. Суми : ФОП Цьома С. П., 2017. С. 57-64.
139. Сідоров В. І. Основи кроскультурної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму: монографія. Харків : Видавництво «Стильна типографія», 2018.
140. Сідоров В. І. Розробка кроскультурного веб-квесту для підготовки майбутніх фахівців галузі туризму. *Modern Methodology of Science and Education: Proceedings of the International Scientific Conference*. Warsaw, Poland, 2017. Vol.2. С. 46-50.
141. Скрипник М. І. Інтерактивні технології в післядипломному навчанні: довідник. К. : НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2013. 202 с.
142. Солодка А. К. Кроскультурний підхід до вивчення культур. *Кроскультурна взаємодія: теорія, методологія, практика: монографія*. Миколаїв : Іліон, 2014. С. 9–33.
143. Спінул І. В. Теоретичні підходи до інтерпретації професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії. *Наукові записки КДПУ. Сер.: Педагогічні науки*. Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. Вип. 101. С. 271–278.
144. Староста В. Педагогічні дослідження: методичні матеріали для практичних занять та самостійної роботи студентів. Ужгород : Видавництво «ФОП Сабов А.М.», 2019. 32 с.
145. Столяренко О. Б. Психологія особистості: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

146. Стрельніков В. Ю., Брітченко І. Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПІК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.

147. Сурмін Ю. П. Метод аналізу ситуацій (Casestudy) та його навчальні можливості. Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології: кол. моногр. К. : МАУП, 2005.

148. Сучасний танець. Основи теорії і практики : навч. посіб. / О. О. Бігус, О. О. Маншилін, Д. О. Кондратюк, Л. В. Мова, А. В. Журавльова, І. І. Герц, Н. П. Донченко, Н. П. Батєєва. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 264 с.

149. Сюй Цзяюй. Сутність етнокультурної підготовки студентів факультетів мистецтв до продуктивної роботи з школярами. *Наукові записки. КДПУ імені Володимира Винниченка: зб. наук. праць. Серія «Педагогічні науки»*. Кропивницький : РВВ КДПУ: МНУ імені В. Винниченка, 2017. Вип. 155. С. 205-208.

150. Тараненко Ю. П. Підготовка майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів. (Дис. канд. пед. наук). Бердянськ, 2017. 282 с.

151. Тараненко Ю. Інноваційний аспект формування позитивної мотивації у майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. Вип. 12(2). С. 106–113.

152. Таранцева О. Дидактична модель викладання класичного танцю у фаховій підготовці майбутніх учителів хореографії. *Педагогічні науки*. 2022. № 80. С. 76-80.

153. Таранцева О. О. Формування фахових умінь майбутніх учителів хореографії засобами українського народного танцю. (Дис. канд. пед. наук). Київ, 2002. 220 с.

154. Технологія управління соціальними проектами : монографія / Т. М. Безверхнюк та ін. ; за заг. ред. Т. М. Безверхнюк. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. 291 с.

155. Ткаченко І. О. Розвиток вищої хореографічної освіти в Німеччині (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). (Автореф. дис. канд. пед. наук). Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Суми, 2018. 20 с.

156. Ткаченко М. В. Види музично-хореографічної діяльності на уроках ритміки в закладах початкової мистецької освіти. *Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції*, 24 квітня 2020 р. м. Умань : ВПЦ «Візаві», 2020. С. 66-69.

157. Ткаченко М. В. Використання регіональних мистецьких надбань у формуванні змістового компонента хореографічних занять у школі мистецтв (на прикладі ПМШМ «Мала академія мистецтв» ім. Р.О.Кириченко. Дидакал : часопис : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. Учасцю «Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст», 16–17 лист. 2021 р. / Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. № 22. С. 195-197.

158. Ткаченко М. В. Візуалізація дидактичного процесу під час спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа». *Витоки педагогічної майстерності*. 2023. Випуск 31. С. 240-247.

159. Ткаченко М. В. Дидактичні особливості спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа». *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф.*, 11-12 жовтня 2022 р. Полтава : 2022. С. 132-134.

160. Ткаченко М. В. Механізми професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності: методологічний аспект. *Імідж сучасного педагога: електрон. наук. фах. журн.* 2023. 5 (212). С. 115-121.

161. Ткаченко М. В. Організаційно-методична модель хореографічної освіти учнів підготовчого відділення шкіл мистецтв. *The 8 th International scientific and practical conference “Dynamics of the development of world science”* (April 15-17, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. С. 879-882.

162. Ткаченко М. В. Особливості становлення сучасної початкової хореографічної освіти та її роль в системі мистецької освіти в Україні. *Неперервна педагогічна освіта XXI століття: зб. матеріалів XIX Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької* / [наук. ред.: Г.І. Сотська, М.П. Вовк]. Вип. 5 (17). К.: Талком, 2022. С. 137-139.

163. Ткаченко М. В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. *Педагогічні науки*. Випуск 79.2022. С. 101-105.

164. Ткаченко М. В. Ритміка як складник дисциплін хореографічного циклу в школах мистецтв. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., (3-4 червня 2021 р., м. Бердянськ)* / [упоряд. М. М. Погребняк]. Полтава : Сімон, 2021. С. 220-224.

165. Ткаченко М. В. Розвивальний потенціал хореографічної підготовки учнів шкіл мистецтв. *Художні практики та мистецька освіта у крос культурному просторі сучасності: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., 7-8 жовтня 2019 р., Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2019. С. 50-52.*

166. Ткаченко М. В. Роль хореографічного компонента в системі мистецьких дисциплін навчально-виховного процесу шкіл мистецтв. *Наукові записки*. Випуск 195. 2021. С. 205-208.

167. Ткаченко М. В. Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.)*. «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава. ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 266-268.

168. Управління проектами в публічній сфері : навч. посіб. / Т. М. Безверхнюк, Н. О. Котова, С. А. Попов. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2011. 344 с.
169. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін. Київ : Абрис, 2002. VI. 742 с.
170. Фриз П. Формування етнокультурної компетентності майбутніх хореографів. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2015. С. 544-552.
171. Фурманова Т. І. Формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії. *Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту. Сер.: Педагогічні науки*. Чернігів, 2016. Вип. 135. С. 139–143.
172. Хе Сюефей. Взаємодія хореографічних і музичних знань у процесі фахового навчання студентів-хореографів. *Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів XIV Міжнар. педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької*. Вип. 8 (12). К. : Талком, 2017, С. 236–238.
173. Хе Сюефей. Методика вдосконалення музичної підготовки майбутніх учителів хореографії. *Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. пр.* 2017. Вип. 15. С. 132–140.
174. Хімич В. Перевірка ефективності методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання засобів народного хореографічного мистецтва. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2020. № 20(1). С. 232-248.
175. Хоружа О. В. Етнокультурна освіта в системі фахової підготовки майбутнього вчителя музики. *Наука і молодь: Збірник праць щорічної науково-практичної конференції студентів та молодих учених (18 квітня 2008 року)*. К. : Міжгалузевий інститут управління, 2008. Вип. 3. С. 14-16.
176. Цимбалару А. Д. Педагогічне моделювання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2007. Вип. 6. С. 196–199.

177. Чашечнікова Н. В. Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в позашкільних навчальних закладах. (Дис. канд. пед. наук). Івано-Франківськ, 2017. 285 с.

178. Червонська Л. Особливості професійної підготовки студентів-хореографів в умовах сучасної вищої школи. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб.наук. пр.* Вип.1. Бердянськ : БДПУ, 2018. С. 255-259.

179. Чернишова А. М. Теорія і методика народно-сценічного танцю: Конспект лекцій з навчальної дисципліни. Житомир, 2018. 124 с.

180. Чубук Р. В. Модерація як інтерактивна форма підготовки соціальних працівників. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, IV (49), Issue: 103, 2016.

181. Шабаліна О. М. Підготовка хореографічних кадрів у контексті переходу до системи відкритої освіти. *Хореографія XXI століття: мистецький та освітній потенціал: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.*, м. Київ, 15–16 квітня, 2016 р. К. : КНУКіМ, 2016. С. 290–293.

182. Шалапа С. В., Корисько Н. М. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник. Ч.1. К. : НАКККіМ, 2015. 252 с.

183. Шалапа С. В., Корисько Н. М. Методика роботи з хореографічним колективом : підручник Ч.2. К. : НАКККіМ, 2015. 220 с.

184. Шевченко В. Т. Мистецтво балетмейстера в народно-сценічній хореографії : навчально-методичний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтва України. К. : ДАКККіМ, 2006. 184 с.

185. Шилова Л. М., Семенова Н. М. Класичний танець та методика його викладання: конспект лекцій навчальної дисципліни першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія освітньої програми Сучасна хореографія. Х. ХДАК, 2020. 75 с.

186. Якуба Ю. В. Принципи фахової підготовки майбутніх вчителів хореографії. *Витоки педагогічної майстерності: наук. журн.* Полтава, 2019. Вип. 24. С. 244-248.

187. Янкович О., Беднарєк Ю., Анджєєвська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів: навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015. 212 с.
188. Янченко П. В. Принцип паритетності та гуманізму при формуванні правової культури майбутніх юристів у процесі фахової підготовки. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Інформаційне суспільство: глобальний та національний виміри змін»*. Полтава: АКУП ПДАА, 2015.
189. Anette Kolmos. Reflection on Project Work and Problem-based Learning. *European Journal of engineering Education*. 1996. Vol. 21, No. 2, p. 141-148.
190. Ardhyantama V., Apriyanti C., Erviana L. Project-Based Learning as the Alternative for Distance Learning in COVID-19 Outbreak. *Indonesian Journal of Primary Education*. 2020. vol. 4, No. 2. P. 141–151.
191. Arens K. The Structure of Academic Self-Concept: A Methodological Review and Empirical Illustration of Central Models. *The Review of Educational Research*. 2020. №91(1). P. 34-72.
192. Ashley L. Dance Theory in Practice for Teachers : Physical and Performance Skills. Invercargill : Essential Resources, 2005. 60 p.
193. Azizkhanova D. K., Almetov N. S., Turdaliyeva S. Z., Musakhanova G. M., Aitzhanova A. B. Formation of professional mobility of future specialists in the process of choreographic education. *Cypriot Journal of Educational Sciences*. 2021. №16(4). P. 1680-1703.
194. Bidyuk D. Using web-based technologies and tools in future choreographers' training: British experience. *Comparative Professional Pedagogy*. 2016. №6 (3). P. 49–56.
195. Bidyuk D. Professional training of choreography students in European universities. *Comparative Professional Pedagogy*. 2018. №6 (3). P. 39–46.

196. Bell S. Project-Based Learning for the 21st Century: Skills for the Future. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 2010. №83(2). P. 39–43.
197. Blanariu N. P. Paradigms of Communication in Performance and Dance Studies. *Comparative Literature and Culture*. 2015. Vol. 17, Is. 2. P. 1–9.
198. Boydell K. M. Using performative art to communicate research : dancing experiences of psychosis research-based dance as a knowledge translation strategy. *Canadian Theatre Review*. 2011. Vol. 146. P. 12–17.
199. Emery L. R., Morgan S. L. The application of project-based learning in bioinformatics training. *PLOS Computational Biology*. 2017, August 17. №13 (8). P. 32-36.
200. Garrison D. Blended learning in higher education: Framework, principles, and guidelines. Jossey-Bass. 2008. 272 p.
201. Hämäläinen S. Evaluation in Choreographic Pedagogy. *Research in Dance Education*. 2002. Vol. 3, Is. 1. P. 35–45.
202. Kanivets O.V., Kanivets I.M, Kononets N.V., Gorda T. M. & Shmeltser E. O. (2019). Development of mobile applications of augmented reality for projects with projection drawings. *Proceedings of the 2nd International Workshop on Augmented Reality in Education (AREdu 2019)*, Kryvyi Rih, Ukraine, March 22, 2019, CEUR-WS.org, online. P. 262–273.
203. Karkou V., Sanderson P. Dance movement therapy in UK education. *Research in Dance Education*. 2000. №1. P. 69–85.
204. Kassing G., Jay D. Dance Teaching Methods and Curriculum Design. Champaign, IL : Human Kinetics, 2003. 421 p.
205. Kolmos Anette, de Graaff Erik and Du Xiangyun Diversity of PBL – PBL learning principles. *Research on PBL Practice in Engineering Education* / ed. Du X., de Graaff Eric and Kolmos Anette. Rotterdam : Sense, 2009.
206. Kononets N. V., Nestulya S. I. Project activity of students in the conditions of blended learning. *The 11th International scientific and practical*

conference “Science, innovations and education: problems and prospects” (June 1-3, 2022) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. P.443-447.

207. Kononets N., Baliuk V., Zhamardiy V., Petrenko L., Pomaz Yu., Kravtsova N., Shkola O. Didactic model of information and communication competence formation of future specialists of economic. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*. 2021. Vol. 12(4). P. 170–181.

208. Kononets N., Denysovets I., Derevianko L., Blahova T., Zhyrov O., Shkola O., Zhamardiy V. Resource-Based Learning Of Students In The System Of Cross-Cultural Training Of Future Specialists In Fitness And Recreation. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*. 2022. Vol. 13(1). P. 41–50.

209. Kuchai T.P., Kuzminskyi A.I., Bida O.A., Kuchai O.A., Yezhova O.V., Information Support of Educationalists as an Important Function of a Postgraduate Education System. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2019, Volume 11, Issue 3. P. 263-279.

210. Lavender L. Creative Process Mentoring : Teaching the ‘Making’ in Dance Making. *Journal of Dance Education*. 2006. Vol. 6. P. 6–13.

211. Lavender L. Dancers talking dance : Critical evaluation in the choreography class. Champaign, IL : Human Kinetics, 1996. 149 p.

212. Lavender L., Sullivan B. Transformative Systems for Teaching and Learning Choreography Published. *Legacy in Dance Education : Essays and Interviews on Values, Practices, and People* / T. K. Hagood (ed.). New York : Cambria Press, 2008. P. 176–217.

213. Levina I. The model of future teachers’ project competence formation in the process of professional training. *Science and education*. 2016. №10. P. 24-29.

214. Lim J.-H., Galantino M.-L., Bahring S., Woolverton K. Interdisciplinary Experiences in Dance and Physical Therapy Students : A Mixed-Methods Study. *Journal of Dance Education*. 2018. Vol. 18, Is. 2. P. 62–68.

215. Limanskaya, O., Kriventsova, I., Podrigalo, L., Yefimova, O., Jagiello, M. The influence of professional training disciplines on the physical fitness level of

the folk dance department students. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*. 2020. №24(5). P. 248-254.

216. Lunsford L. G. *A Handbook for Managing Mentoring Programs: Starting, Supporting and Sustaining*. NY: Routledge, 2016.

217. Meister J. C., Willyerd K. *The 2020 Workplace. How Innovative Companies Attract, Develop, and Keep Tomorrow's Employees Today*. Harper Collins press, 2010.

218. Midgelow V. L. (Ed.). *The Oxford Handbook of Improvisation in Dance*. Oxford: Oxford University Press, 2019.

219. Mihardi S., Harahap M. B., Sani R. A. The effect of project based learning model with kwl worksheet on student creative thinking process in physics problems. *Journal of Education and Practice*. 2013. №4(25). P. 188–200.

220. Minton S. Research in dance: educational and scientific perspectives. *Dance Research*, 2000. №32/1. P. 110–116.

221. Moebis S., Moebis S., Weibelzahl S. Towards a good mix in blended learning for small and medium sized enterprises – Outline of a Delphi Study. *Proceedings of the Workshop on Blended Learning and SMEs held in conjunction with the 1 st European Conference on Technology Enhancing Learning Crete*. Greece, 2006. P. 1–6.

222. Moore N. G. Chicago Forum on Performance Ephemeral Evidence : A Conversation on Dance, Documentation and Research. *Dance Research Journal*. 2002. Vol. 34, No. 2. P. 125–127.

223. Nataliia Sas, Maryna Grynova, Odacir Antonio Zanatta, Leandro Rafael Pinto, Ruslana Velychko, Mariia Tkachenko. Definition, classification, characteristics and opportunities of development receptivity to the new. *Lifelong learning: models and methods of implementation: collective monograph*. Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 2023. P. 116-147.

224. Nestulya S., Kononets N. Implementation of the course «Fundamentals of leadership» as a didactic project in the educational environment of the university. *The results of scientific mind's development: 2019: Collection of scientific*

papers «ΑΙΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (2권), 12 월22 일, 2019. 서울, 대한민국: 유럽과학플랫폼. P. 33–39.

225. Predock-Linnell J. Standing Aside and Making Space : Mentoring Student Choreographers. *Teaching dance studies* / J. Bennahum (ed.). New York : Routledge, 2005. P. 149–168.

226. Pryima S., Anishchenko O. Dayong Yuan, Ivanova N. Formation of the project competence of future specialists in information, library and archive services under the conditions of society digitalization. *Information Technologies and Learning Tools*. 2019. № 64. 2.

227. Rambe P. Spaces for interactive engagement or technology for differential academic participation? Google Groups for collaborative learning at a South African. *Journal of Computing in Higher Education University*. 2017. Vol. 29, issue 2. P. 353–387.

228. Robert B.Bar, John Tagg. From Teaching to Learning. – A new Paradigm for Undergraduate Education. *Change*. 1995, November / December. P. 13–25.

229. Rogers C. Freedom to learn for the 80's. Columbus – Toronto – London – Sydney : Ch. E. Merrill Publ. Company, A Bell & Howell Company, 1983. 312 p.

230. Rogers C. R. Bringing Together Ideas and Feelings in Learning. *Learning Today*, 5, Spring, 1972. P. 32–43.

231. Sobchenko T. Choice of blended learning models for higher pedagogical education students. *Physical and Mathematical Education*. 2021. Issue 2 (28). P. 17–21.

232. Tverdokhlib S. S. Formation of interpretation competence of future teachers of choreography. Paradigm of knowledge. *Multidisciplinary Scientific Journal*. Frankfurt : Muscat, 2020. № 1 (45). P. 75–86.

ДОДАТКИ**Додаток А**

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

**ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ»**

Цільова аудиторія:

науково-педагогічні працівники, які викладають фахові дисципліни освітніх програм підготовки майбутніх хореографів, педагоги-хореографи закладів загальної середньої, мистецької, дошкільної, позашкільної, фахової передвищої освіти.

Укладач (автор):

Марія Валентинівна ТКАЧЕНКО –
викладач Полтавської міської школи мистецтв
«Малої академії мистецтв» імені Р.О. Кириченко,
аспірантка Полтавського національного
педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Полтава 2021

Укладач програми	Марія Валентинівна ТКАЧЕНКО – викладач Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Р.О. Кириченко, аспірантка Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка					
Найменування програми	ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»					
Мета	формування у науково-педагогічних кадрів, які викладають фахові дисципліни освітніх програм з підготовки майбутніх хореографів, <i>проєктної компетентності</i> як інтегральної властивості особистості, котра проявляється у здатності до самостійної проєктної діяльності по розробці хореографічних проєктів та при застосуванні проєктних технологій у педагогічній практиці					
Напрямок підвищення кваліфікації	Розвиток та вдосконалення професійної компетентності науково-педагогічних кадрів шляхом формування складників <i>проєктної компетентності</i> : <ul style="list-style-type: none"> • набуття слухачами системи знань щодо реалізації проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті; • формування здатності застосувати знання з методики організації проєктно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання; • формування здатності творчо організовувати проєктно-орієнтоване навчання фахових дисциплін; • формування здатності розробляти та успішно реалізовувати авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у ЗВО». 					
Модулі	№ з/п	Теми	Кількість годин			ПІБ лектора
			Лекція	Практичне заняття	Всього	
Модуль 1. Основи проєктного підходу в хореографічній освіті: методологія, принципи, методика	1.	Проєктна технологія: історія та сучасний стан	2	-	2	М. Ткаченко
	2.	Проєктний підхід в хореографічній освіті	-	4	4	М. Ткаченко
	3.	Класифікація проєктів. Структура творчого проєкту	2	-	2	М. Ткаченко
	4.	Організація роботи на різних етапах проєкту.	-	4	4	М. Ткаченко
	5.	Технології постановки завдань, правила	-	2	2	М. Ткаченко

		зворотного зв'язку та контроль				
Модуль 2. Інноваційні методи реалізації проєктних технологій у педагогічній діяльності	6.	Метод кейсів при роботі з хореографічним проєктом, метод індивідуальних та групових проєктів, метод вебквестів, метод відео за запитом та ін.	-	4	2	М. Ткаченко, запрошені викладачі кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна
	7.	Індивідуальні та групові проєкти у навчанні хореографії	2	2	4	Запрошені викладачі хореографічного відділення Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Р.О. Кириченко
Модуль 3. Авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів	8.	Розробка методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів	-	2	2	Запрошені викладачі хореографічного відділення Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Р.О. Кириченко
	9.	Реалізація методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів	2	4	6	Запрошені викладачі хореографічного відділення Полтавської міської школи мистецтв «Малої академії мистецтв» імені Р.О. Кириченко
		Всього:	8	22	30	
Обсяг програми	60 годин (2 кредити)					
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться	<ul style="list-style-type: none"> - загальнодидактична - здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання хореографії тощо; - проєктна – здатність до самостійної проєктної діяльності по розробці хореографічних проєктів та при застосуванні проєктних технологій у педагогічній практиці; - інформаційно-аналітична - здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків; - цифрова - здатність до застосування сучасних цифрових 					

	<p>технологій для розв'язання проектних завдань у професійній діяльності педагога-хореографа й у повсякденному житті;</p> <ul style="list-style-type: none"> - адаптивна - здатність до адаптації в професійно- педагогічному середовищі та дії в нових ситуаціях, зокрема тих, що передбачають проектне навчання; - рефлексивна компетентність – дає можливість найефективніше й адекватно здійснювати рефлексивні процеси, реалізацію рефлексивної здатності, що забезпечує процес розвитку та саморозвитку, сприяє творчому підходу до професійної діяльності, досягненню її максимальної ефективності й результативності; - управлінська компетентність передбачає сформованість здатності організувати проектну діяльність майбутніх хореографів під час викладання фахових дисциплін.
Строки виконання програми	2021-2022 р.
Очікувані результати навчання	<ul style="list-style-type: none"> • набуття слухачами системи знань щодо реалізації проектного підходу в освіті, організації проектно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті; • сформованість здатності застосувати знання з методики організації проектно-орієнтованого навчання в хореографічній освіті в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання; • сформованість здатності творчо організувати проектно-орієнтоване навчання фахових дисциплін; • сформованість здатності розробляти та успішно реалізовувати авторські методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проектів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект) у ЗВО». <p>Диспозиції (цінності, ставлення):</p> <ul style="list-style-type: none"> - компетентнісний, творчий, діяльнісний, проектний підхід; - готовність до змін, гнучкість, професійна мобільність, толерантність; - готовність застосовувати інноваційні методи реалізації проектних технологій у педагогічній діяльності; - неперервний професійний розвиток; - рефлексія власної професійної практики реалізації проектних технологій у педагогічній діяльності.
Місце виконання програми	Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Організаційно-методичний супровід реалізації програми підвищення кваліфікації	<p>Форма навчання: змішана.</p> <p>Форми організації навчання: інтерактивні лекції в онлайн-форматі та тренінги (в аудиторії та онлайн).</p> <p>Методи навчання: метод кейсів, метод індивідуальних та групових проєктів, метод вебквестів, метод відео за запитом та ін.</p> <p>Навчально-методичне забезпечення: цифровий формат (платформа для онлайн-навчання).</p>
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Сертифікат про підвищення кваліфікації

Розроблено авторкою.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

**СПЕЦКУРС
«ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ХОРЕОГРАФА»**

Цільова аудиторія:

майбутні хореографи, які навчаються за освітніми програмами бакалаврського та магістерського рівнів освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія (2020 р.), фахової передвищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 024 Хореографія з підготовки фахових молодших бакалаврів (2021 р.), освітньо-професійними програмами спеціальності 014 Середня освіта (Хореографія) для підготовки бакалаврів і магістрів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Укладач (автор):

Марія Валентинівна ТКАЧЕНКО –
викладач Полтавської міської школи мистецтв
«Малої академії мистецтв» імені Р.О. Кириченко,
аспірантка Полтавського національного
педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Полтава 2021

СПЕЦКУРС «ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ХОРЕОГРАФА»

Метою спецкурсу є: формування у майбутніх хореографів готовності до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

Завдання спецкурсу:

1) забезпечити формування *когнітивно-мотиваційного компонента* готовності (динамічна система знань з теоретичних основ проєктного підходу в освіті, організації проєктно-орієнтованого навчання, низки знань із проблематики у сфері проєктних технологій в хореографічній освіті; знань щодо методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт), а також системою мотивів до проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі);

2) забезпечити формування *творчо-діяльнісного компонента* (здатність студентів застосовувати динамічну систему ЗУН на практиці, здатність до творчої організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії, здатність до створення та втілення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт) у загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних, фахових передвищих закладах освіти та ЗВО, здатність до систематичної проєктної діяльності та виконання соціально-педагогічних ролей під час застосування проєктних технологій у майбутній роботі);

3) забезпечити формування *особистісно-лідерського компонента* (лідерські якості (наполегливість, пристрасть, впевненість, витримка, терплячість, дисциплінованість, зосередженість, доброзичливість, ввічливість, почуття міри, увага до інших та їхнього настрою, відкритість до ідей, автентичність та ін.), які забезпечують здатність бути лідером в конкретному хореографічному проєкті і приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях; займати лідерську позицію під час організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт); використовувати інноваційні підходи під час проєктної діяльності; успішно впливати на інших членів колективу у напрямі досягнення спільних цілей під час організації проєктно-орієнтованого навчання хореографії; створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі під час роботи над проєктами).

Форма навчання: змішана.

Форми організації навчання: інтерактивні лекції в онлайн-форматі, семінарські та практичні заняття (в аудиторії та онлайн).

Методи навчання: метод кейсів, метод індивідуальних та групових проєктів, метод вебквестів, метод відео за запитом та ін.

Навчально-методичне забезпечення: цифровий формат (платформа для онлайн-навчання).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СПЕЦКУРСУ

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи у розрізі тем
Модуль 1. Теоретичні засади застосування проєктних технологій у професійній діяльності хореографа		
Тема 1. Проєктні технології у професійній діяльності хореографа. Поняття хореографічного проєкту.	Відвідування занять (аудиторні та онлайн); захист домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань. Вебквест «Хореографічні напрями, стилі, форми, жанри».	Підготовка доповіді або презентації за темою. Підготуватися до дискусії на тему «У яких умовах, на вашу думку, повинне реалізуватися проєктне навчання?».
Тема 2. Методика організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів.	Відвідування занять (аудиторні та онлайн); захист домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань. Етнопедагогічний хореографічний проєкт. Міні-проєкт «Українські обрядові танці».	Підготовка доповіді або презентації за темою. Відео за запитом: пошук відеоматеріалів про хореографічні проєкти. Виконання практичного завдання: груповий проєкт «Танцювальний фольклор Полтавщини». Розв'язання ситуаційних завдань (менторинг креативного навчального процесу).
Тема 3. Планування й реалізації хореографічного проєкту. Моніторинг та оцінювання освітнього проєкту.	Відвідування занять (аудиторні та онлайн); захист домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань. Кроскультурний хореографічний проєкт. Індивідуальний проєкт «Танцювальні портрети». Тематика: «Народні танці світу», «Бальні танці», «Street dance: танці вулиць», «Стилі	Підготовка доповіді або презентації за темою. Виконання практичного завдання: «Планування хореографічного проєкту». Розв'язання ситуаційних завдань (менторинг креативного навчального процесу).

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи у розрізі тем
	клубних танців», «Танці на подіумі», «Джаз», «Латиноамериканські танці», «Балет і його сучасні форми».	
Модуль 2. Проектний практикум «Проектно-орієнтоване навчання мистецтву танцю»		
Проектний практикум: створення авторських методик організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проектів.	Розробка плану та реалізація одного з типів хореографічних проектів на вибір студента (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проект) у межах ЗВО (або у системі закладів загальної середньої, мистецької, дошкільної, позашкільної, фахової передвищої освіти). Заняття в репетиційній залі. Презентація проектів.	Сценарна розробка хореографічних мініатюр. Підготовка презентації проекту, музичний та інформаційний супровід проекту, написання методичних рекомендацій щодо підготовки й реалізації хореографічного проекту.

Інформаційні джерела

1. Андрощук Л. М. Розвиток творчого потенціалу в процесі постановки творчого проекту як аспект професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії. *Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти: матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції з міжнародною участю* (Умань, 23-24 травня 2014 р.) / ред. кол. О. В. Дудник, Л. М. Андрощук. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2014. С. 7-12.
2. Андрощук Л. М. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії у процесі постановки творчого проекту. *Мистецтво та освіта*. 2014. № 4 (74). С. 55–59.
3. Березова Г. О. Хореографічна робота з дошкільнятами. К. : Муз. Україна, 2001. 204 с.
4. Березюк О. С., Власенко О. М. Дидактика: теорія і практика : навч.-метод. посіб. для студентів гуманітарних факультетів. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 212 с.
5. Бондар В. І. Дидактика. К., Либідь, 2005. 264 с.
6. Василенко К. Ю. Композиція українського народно-сценічного танцю. К. : Мистецтво, 2000. 96 с.

7. Годовський В. М. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом: методичні рекомендації, лекції, навчальна програма. Рівне: РДГУ, 2000. 76 с.
8. Голдрич О.С. Методика викладання хореографії: навч. посіб. Львів: «Сполом», 2006. 84 с.
9. Голдрич О.С. Методика роботи з хореографічним колективом: посібник для студентів-хореографів мистецьких навчальних закладів України I-II рівня акредитації. Вид. 2-е. Львів: «Сполом», 2007. 72 с.
10. Гриньова М.В. Педагогічні технології: теорія та практика: Навч.-метод. посіб. Полтава, 2006. 230 с.
11. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; [головний ред. В.Г. Кремень]. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1036 с.
12. Кононець Н. В. Технологія освітнього проекту як педагогічна технологія ресурсно-орієнтованого. *Витоки пед. майстерності: зб. наук. праць*. Вип. 14. Полтава, 2014. С. 136–144.
13. Кривохижа А. М. Гармонія танцю: навч.-метод. посібн. для студентів пед. навч. закладів. Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. 324 с.
14. Мармаза О.І. Проектний підхід до управління навчальним закладом. Х.: Основа, 2003. 80 с.
15. Медвідь Т. А. Творчі проекти як засіб формування професійних компетентностей майбутнього хореографа. *Художні практики та мистецька освіта у крос культурному просторі сучасності: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф.*, 7-8 жовтня 2019 р., Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2019. С. 38-73.
16. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. К.: А.С.К., 2001. 256 с.
17. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 142 с.
18. Рехліцька А. М. Класичний танець: програма навчального курсу. Херсон : Атлант. 2003. 116 с.
19. Станішевський Ю. В. Балетний театр України: 225 років історії. К.: Музична Україна, 2003. 440 с.
20. Технологія управління соціальними проектами : монографія / Т. М. Безверхнюк та ін. ; за заг. ред. Т. М. Безверхнюк. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. 291 с.
21. Фесенко Т. Г. Управління проектами: теорія та практика виконання проектних дій: навч. Посібник. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х. : ХНАМГ, 2012. 181 с.
22. Цветкова Л. Ю. Методика викладання класичного танцю: підручник. К.: Альтепрес, 2005. 324 с.
23. Шевчук А.С. Дитяча хореографія: програма та навчально-методичне забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3-7 років: навчально-методичний посібник. К. : Шкільний світ, 2008. 127 с.
24. Ярошенко Г. В. Освітні технології. 1999. 136 с.

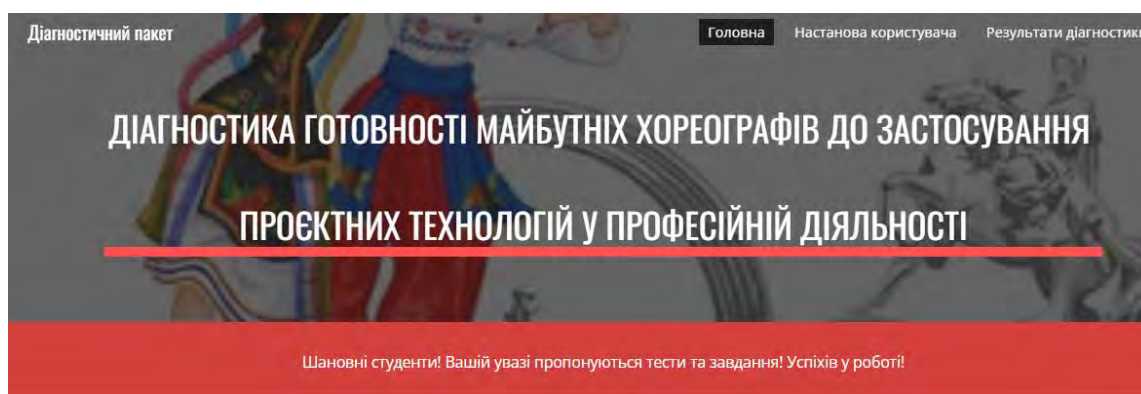
Розроблено авторкою.

ДІАГНОСТИЧНИЙ ПАКЕТ для оцінювання рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності

Укладач (автор):

Марія Валентинівна ТКАЧЕНКО –
викладач Полтавської міської школи мистецтв
«Малої академії мистецтв» імені Р.О. Кириченко,
аспірантка Полтавського національного
педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Онлайн-платформа «Діагностика готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності»:

[Отримати довідку](#)

КОГНІТИВНО-МОТИВАЦІЙНИЙ
КРИТЕРІЙ

ТВОРЧО-ДІЯЛЬНІСНИЙ КРИТЕРІЙ

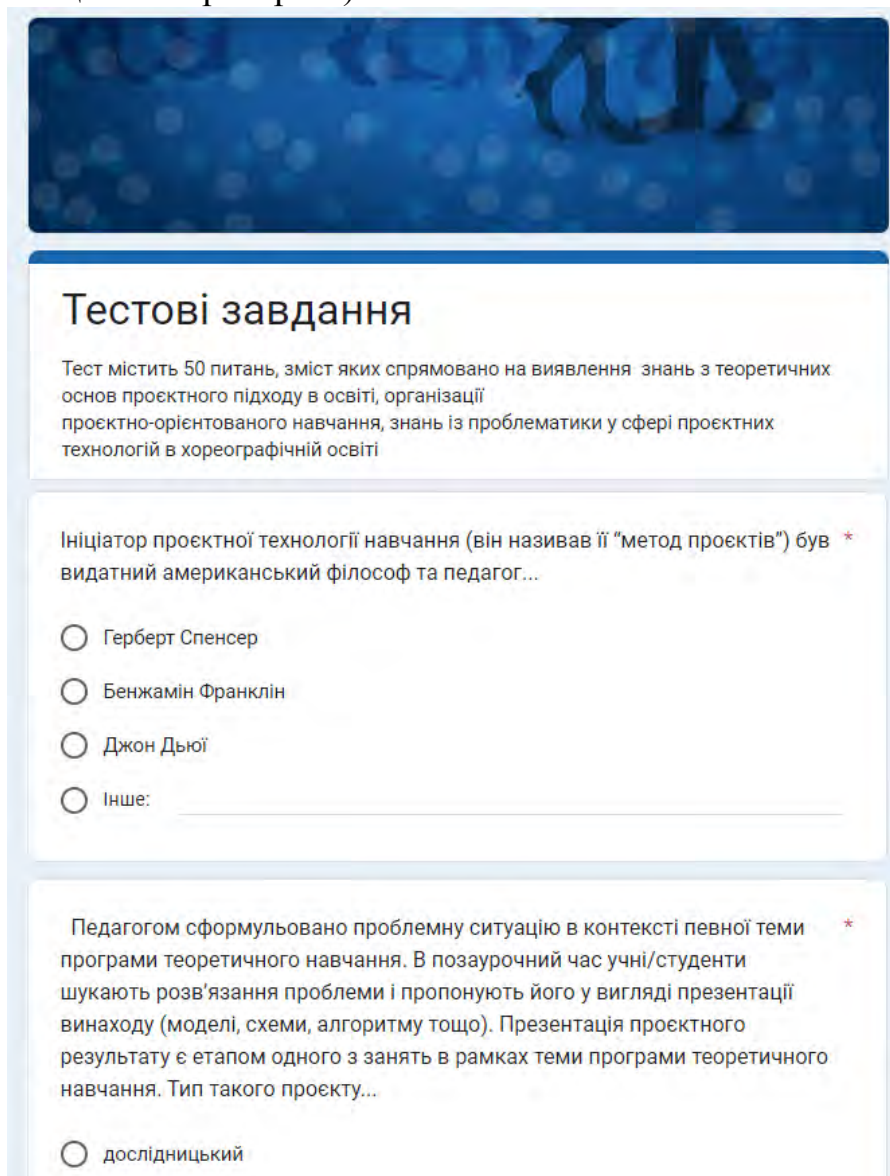

ОСОБИСТІСНО-ЛІДЕРСЬКИЙ
КРИТЕРІЙ

⊙

Доступ до онлайн-платформи студенти отримують за запитом на електронну пошту автора: mashadance17@gmail.com.

1) Тестові завдання, укладені автором (діагностика готовності за когнітивно-мотиваційним критерієм).

Тестові завдання

Тест містить 50 питань, зміст яких спрямовано на виявлення знань з теоретичних основ проектного підходу в освіті, організації проектно-орієнтованого навчання, знань із проблематики у сфері проектних технологій в хореографічній освіті

Ініціатор проектної технології навчання (він називав її "метод проектів") був *
видатний американський філософ та педагог...

Герберт Спенсер

Бенжамін Франклін

Джон Дьюї

Інше: _____

Педагогом сформульовано проблемну ситуацію в контексті певної теми *
програми теоретичного навчання. В позаурочний час учні/студенти шукають розв'язання проблеми і пропонують його у вигляді презентації винаходу (моделі, схеми, алгоритму тощо). Презентація проектного результату є етапом одного з занять в рамках теми програми теоретичного навчання. Тип такого проекту...

дослідницький

2) Авторська методика оцінювання хореографічних проєктів (діагностика готовності за творчо-діяльнісним критерієм);

Бланк оцінювання хореографічних проєктів

Критерії оцінювання		Самооцінка	Оцінка викладача	Оцінка одногрупників
1. Актуальність та новизна рішень, складність теми	15 балів			
2. Обсяг розробок і кількість варіантів рішень	10 балів)			
3. Реальність впровадження і практична цінність	15 балів			

4. Прояв глибини і широти завдань з теми	15 балів			
5. Прояв глибини і широти завдань з даного предмета	15 балів			
6. Теоретична цінність	15 балів			
7. Творчість	15 балів			
8. Уміння працювати самостійно	15 балів			
Захист проєкту	9. Презентація 10 балів			
	10. Відповіді на питання 10 балів			
	11. Якість оформлення 15 балів			
Рівень готовності	від 120 до 150 балів – високий рівень від 90 до 120 балів – достатній рівень від 60 до 90 балів – початковий рівень			

3) Тести на виявлення лідерських якостей, укладені М. Гриньовою (2008): «Лідер», «Діагностика лідерських здібностей», «Я і колектив», «Адміністратор або лідер», тест на лідерство Д. Уелча <https://pintosevich.com/kak-byit-liderom-test-na-liderstvo-duelcha-3-minutyi/> (діагностика готовності за особистісно-лідерським критерієм).

Тест «Лідер»

Вам буде запропоновано 50 питань, до кожного з яких дано два варіанти відповідей. Виберіть, будь ласка, один з варіантів

Чи часто ви буваєте в центрі уваги людей навколо вас? *

так

ні

Чи згодні ви із твердженням: «Все саме корисне у світі є витвір невеликого числа видатних особистостей»? *

так

ні

Чи отримуєте ви велике задоволення, коли вам вдається переконати когонебудь, хто вам до цього заперечував? *

так

ні

Тест «Діагностика лідерських здібностей»

1. Дружба для вас:

- а) співпраця;
- б) підтримка;
- в) альтруїзм.

2. Справжній художник (артист) має насамперед володіти:

- а) талантом;
- б) рішучістю;
- в) підготовкою.

3. На вечірці ви найчастіше почуваетесь:

- а) півником;
- б) куркою;
- в) курчам.

4. Якби ви були геометричною фігурою, то:

- а) циліндром;
- б) сферою;
- в) кубом.

5. Коли вам подобається дівчина (хлопець), ви:

- а) робите перший крок;
- б) чекаєте, поки він (вона) зробить перший крок;
- в) робите дрібні кроки.

6. Ви зіткнулися з несподіванкою і:

- а) гальмуєте;
- б) додаєте швидкості;
- в) нічого не змінюєте.

7. Якщо вам доводиться виступати перед аудиторією, ви відчуваєте, що:

- а) вас слухають;
- б) критикують;
- в) бентежитесь.

8. В експедицію краще брати товаришів:

- а) міцних;
- б) розумних;
- в) досвідчених.

9. Попелюшка була:

- а) нещасною дівчинкою;
- б) хитрункою-кар'єристкою
- в) буркункою.

10. Як би ви визначили своє життя:

- а) партія в шахи;
- б) матч з боксу;
- в) гра в покер.

Оцінка результатів відповідей

- 1. а—3, б—2, в—1
- 2. а—3, б—2, в—1
- 3. а—3, б—2, в—1
- 4. а—1, б—3, в—2
- 5. а—3, б—2, в—1
- 6. а—3, б—2, в—1
- 7. а—3, б—2, в—1
- 8. а—3, б—2, в—1
- 9. а—1, б—3, в—2
- 10. а—2, б—1, в—3

Інтерпретація

16 балів і менше. Ви — «рядовий». Ви занадто поважаєте інших і ототожнюєте свої слабкості зі слабкостями ближніх, а тому не здатні командувати і конкурувати, адже для цього необхідно вміти «поглинати й перетравлювати» чужі труднощі. Якщо і без лідерства ви почуваетесь прекрасно, залишайтеся трохи осторонь подій. По суті, це не так вже й погано — так спокійніше.

17—23 бали. Ви — «офіцер». Це досить неприємне становище — між молотом і кувалдою. Ви з труднощами приймаєте рішення, трошки керівник і трошки підлеглий. Вам важко домагатися великого визнання, ваші аргументи занадто раціональні й ґрунтуються тільки на власному досвіді.

24 бали і більше. Ви — «капітан».

З дитячих років ви завжди в числі перших. З віком ваш вплив на людей міцнів і особливо виявлявся у тяжкі хвилини. Якщо ви честолюбні й не боїтеся роботи, це може вас підняти дуже високо.

Тест «Я і колектив»

Могу успішно працювати з великим колом людей *

так

ні

Багатослівний, якщо мова заходить про нові ідеї. *

так

ні

Для користі справи можу бути авторитарним і деспотичним *

так

ні

Тест «Адміністратор або лідер»

Ретельно продумавши нижченаведені вислови, постарайтеся визначити по одинадцятибальній шкалі (0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10) ступінь Вашої згоди з кожним із них. Зафіксуйте результати Ваших міркувань у відповідних клітинках реєстраційного бланка. Майте на увазі, що тут 10 означає повну згоду з висловленням, 0 - повна незгода, 5 - згода наполовину. Інші ступені згоди розташовуються по висхідній від 0 до 5 і від 5 до 10.

1. Я довіряю людям.
2. Я вважаю, що про рішення своїх соціально-побутових проблем люди повинні піклуватися самі, а не їхні керівники.
3. Я за те, щоб члени трудових колективів самі вибирали собі керівників.
4. Коли це необхідно, я вмію змусити людей «крутитися».
5. Люди добре знають, що я вмію зберігати особисті таємниці довіряють мені їх.
6. Всі люди хочуть одного - влади, я не виключення.
7. Я схильний і готовий заступитися за членів колективу щораз, коли з ними обходяться несправедливо.
8. Думаю, що в інтересах справи людям вигідніше мати керівником людину непохитну й жорстоку (безжалісну).
9. Я за повну гласність.
10. Погоджуюсь з тим, що основне для досягнення успіху в керуванні – уміння будь-якими засобами примусити людей виконувати корисну роботу.
11. Я можу ладити (спрацьовуватися) навіть із тими людьми, які мені не до душі.
12. Я віддаю команди, розпорядження, накази, вказівки всім підлеглим в однаковій формі.
13. Я схильний і здатний використати в інтересах справи думки, протилежні моїй власній точці зору.

14. Моє глибоке переконання полягає в тому, що ефективним може бути лише той керівник, якого бояться.
15. Мені здається, що я добре знаю загальні потреби й проблеми свого колективу.
16. Мені легше керувати людьми, коли я знаю те, що вони не хотіли б афішувати.
17. Я особисто зацікавлений у тім, щоб загальні проблеми й труднощі членів того колективу, у якому я працюю, розв'язалися.
18. Я впевнений, що острах покарання - більший стимул для будь-якого працівника, ніж очікування заохочення.
19. Я почуваю в собі здатність й готовність практично діяти для рішення загальних для колективу проблем.
20. Коли треба, я вмю поставити себе так, що люди погоджуються із мною з побоювання «нарватися на неприємності».

Ключ

Л 1 3 5 7 11 13 15 17 19 (лідер)

А 2 4 6 8 10 12 14 16 18 20 (адміністратор)

Підсумуйте всі бали по шкалі Л (непарні висловлення, підсумок запишіть). Проробіть ту ж операцію з А, підсумок запишіть. Результат Відношення Л/А відбиває співвідношення у вашій діяльності рис лідера й адміністратора. Наприклад: Л=90, А=60, значить на 60% лідер і на 40% адміністратор.

Розроблено авторкою.

АНКЕТА ДЛЯ СТУДЕНТІВ
«САМООЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
ХОРЕОГРАФІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Чи задоволені Ви рівнем викладання дисциплін з освітньої програми підготовки майбутнього хореографа?
 Так   Ні   Важко відповісти
2. Чи брали Ви участь у проєктній діяльності під час навчання у ЗВО?
 Так   Ні   Іноді
3. Чи готові Ви поглиблювати свої знання з методики викладання хореографії?
 Так   Ні   Важко відповісти
4. Чи використовують викладачі на заняттях з фахових дисциплін метод проєктів?
 Так   Ні   Важко відповісти
5. Чи вважаєте Ви за потрібне використовувати проєктні технології у роботі хореографа?
 Так   Ні   Важко відповісти
6. Як Ви вважаєте, чи потрібно сучасному хореографу знання з методики організації процесу навчання хореографії з використанням різних типів хореографічних проєктів (професійно-пробний, концертно-просвітницький, конкурсний та шоу-проєкт)?
 Так   Ні   Важко відповісти
7. Відмітьте твердження, з якими Ви погоджуєтесь:
 Підвищення професійної майстерності хореографа та успіх у кар'єрі неможливі без проєктних технологій.
 Здатність до систематичної проєктної діяльності – це ефективність навчання мистецтву танцю.
 Успішний хореографічний колектив має працювати над конкурсними проєктами.
 Кожному хореографу потрібно уміти організовувати концертно-просвітницькі хореографічні проєкти.
 Творчі хореографічні проєкти є важливими під час навчання у ЗВО.
 Лідером у хореографічному колективі бути важко і незручно.

- Проектна діяльність і лідерство в хореографічному колективі взаємопов'язані та взаємозумовлені.
- Проектна діяльність для хореографа не є обов'язковою.
- На проектну діяльність під час навчання немає часу.
- Мені подобається брати участь у танцювальних проєктах.
- Я маю досвід проектної діяльності під час навчання.

8. Оцініть рівень власної готовності до застосування проектних технологій у майбутній професійній діяльності хореографа.

- Високий
- Середній
- Низький

Розроблено авторкою.

ПРОЄКТ «ТАНЦЮВАЛЬНІ ПОРТРЕТИ»

Сценарій виховного заходу для дітей 9-10 років

Мета: познайомити дітей з бальними та історико-побутовими танцями народів світу на прикладі музичних творів; порівнювати різні танці, навчити виявляти схожі і відмінні риси в їх музиці; сформувати свої визначення музичних понять; розвивати здібності сприймання характеру музики; використовувати на практиці різноманітні види музично-практичної діяльності; розвивати творче мислення, увагу, пам'ять; сприяти формуванню духовної культури учнів, вихованню комунікативних якостей, інтересу й поваги до світової музичної і хореографічної культури.

Методи:

За джерелом отримання знань – словесний, наочний, практичний;

За характером пізнавальної діяльності – пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий.

Форми роботи: фронтальна, індивідуальна.

Наочність: портрети композиторів, відеофрагменти танців, музична головоломка «Танцювальна розминка», гра «Виправ мої помилки», гра «Вгадай день тижня за мелодією».

Технічне забезпечення: музичний програвач, ноутбук.

Музичний матеріал: Ф. Шопен «Полонез Ля Мажор», чеська народна пісня «Полька», Л. Боккеріні «Менует», С. Рахманінов «Італійська полька», «Вальс», «Полонез» Огінського, YVES MONTAND «SOUS LE CHIEL DE PARIS», пісня з кінофільму «Три горішки для Попелюшки» у виконанні Карела Готта, STRAUSS «GESCHICHTEN AUS DEM WIENER WALD», фрагменти танців з кінофільмів.

Коментарі: на етапі підготовки до заходу учні готують короткі відомості про полонез та менует.

Хід заходу

(Грає музика Беккеріні «Менует», діти заходять до зали)

Музичне привітання (слово викладача)

Добрий день, вам, добрий день!

В світі танцю, музики й пісень.

Неси добро і щедрим будь

І з мистецтвом в добрий путь!

Емоційно-психологічне налаштування на захід

Викладач: Діти, я дуже рада вас сьогодні бачити тут у залі, рада вашим посмішкам. Сьогодні на нас чекає незабутня мандрівка у світ музики і танцю та багато чого цікавого. Тема нашої зустрічі сьогодні – «Танцювальні портрети».

Мотивація навчальної діяльності

Викладач: Діти, а скажіть, чи існує у світі мова, яку б могли розуміти всі?

Діти: Так, це мова музики, мова танцю.

Викладач: Правильно. Кожен народ має свою музичну мову, як і розмовну, і ця мова зрозуміла всім іншим народам світу без перекладу. Гарні і різноманітні за характером і танці різних народів. Ці відмінності залежать від країни, де вони зародилися, від часу, коли це сталося, й від того, хто і де їх виконував.

Актуалізація опорних знань дітей

1. *Що таке танець?*
2. *Які назви танців вам відомі?*
3. *Де можна почути танцювальну музику?*
4. *Де можна побачити виконання бальних та історико-побутових танців?*
5. *Які танці ви умієте виконувати?*
6. *Які танці називають бальними?*
7. *Які танці називаються історико-побутовими?*

Танцювальна розминка

(Демонструється таблиця, у якій приховано назви історико-побутових танців. Дітям дається завдання якомога швидше відшукати їх назви)

Викладач: діти, а чи любляете ви подорожувати? Сьогодні ми будемо подорожувати на потязі, який уже чекає на нас. Ви готові до поїздки? Тоді ми починаємо подорож на планету Різнокольорової Музики, в країну Загадкових Ритмів. В головних палацах кожної танцювальної країни яскраво засіяли зустрічні вогні й залунала чарівна музика.

Звучить «Полонез» Огінського

Викладач: Нас весело зустрічає Польща. У 15 столітті саме тут зародився танець полонез.

Колись його називали «великий» або «піший», так як музика цього танцю нагадує ходу, урочистий марш, але на три чверті.

**“До вас на бал я поспішав,
Бо перший я – й почнеться бал.
Я родом з Польщі і тому,
Я бал почесно вам почну”**

Повідомлення учня: В давні часи народний полонез виконували тільки чоловіки. З часом величним танцем-ходом стали відкривати бали: гості ставали

в пари і довгою колоною йшли по залу з легкими присіданнями. Так полонез став популярним бальним танцем. (демонструється відео фрагмент з виконанням полонезу).

Викладач: твори великих польських композиторів Ф.Шопена і М.Огінського стали своєрідним музичним символом Польщі. Музика полонезу урочиста, велична, блискуча. В полонезі танцюючі пари рухаються геометричними фігурами по заданим правилам. Музичний розмір танцю три чверті. Тож спробуємо навчитися основним рухам цього Величного Танцю.

Питання для дітей:

1. Який характер музики Полонезу?
2. Який кольоровий фон підходить до цього танцю? (відповіді дітей).

Викладач: Нам час продовжувати мандрівку. Нас чекають в головному палаці наступної танцювальної країни. (Звучить музика)

Дорогою милуємось палацом - музеєм Лувром, Ейфелевою вежею, ласуємо французькими булочками, пиріжками і цукерками, які дуже популярні у іноземних туристів. Французи шанують старовинні танці. У 17 столітті самим популярним танцем був менует (з фр. - маленький, мілкий).

**Кларнет нам ніжно грає,
Менуета музика лунає,
У такті чутно раз-два-три,
Танцюють плавно пари всі.**

Повідомлення учня: Старовинний французький танець в розмірі три чверті, який виконували парами, плавно і граційно. Він має народне першоджерело, однак в 17 столітті він потрапив в замки і палаці і перетворився в бальний танець.

Викладач: потрапивши до замків і палаців, менует перетворився в зразок французького балету. Характерні риси цього танцю – церемонні поклони, урочисті проходи вперед, вбік, назад, витончені кроки і легке ковзання. Менует – урочистий, статичний, граціозний і галантний танець. (Демонструються фрагменти з кінофільмів з виконанням менуету). Тож спробуємо навчитися основним рухам цього Величного Танцю.

Питання для дітей:

1. Опишіть характер музики менуету?
2. Якими фігурами рухались танцюючі по залу?

Викладач: ми продовжуємо подорож і потрапляємо до наступної країни – Чехії.

Саме тут є цікаві національні іграшки – ляльки - маріонетки, якими керують за допомогою тонких мотузочок. А ще тут дуже люблять танцювати. На одній з вулиць Чехії ви можете побачити танцюючий будинок. Нас чекають у головному палаці цієї країни (демонструється відеофрагмент танцю “Полька”).

*І не польська я дівчина,
Я по-чеськи – половина,
Моя ще назва означає,
Що половинний крок я маю.*

Викладач: ви познайомились з танцем, який називається полька. Це чеський народний танець, який відомий у всьому світі. Танцюють його парами по колу стрибаючи підскоками, весело та невимушено, у розмірі 2/4. З часом він став бальним танцем. Музика польки легка та граційна. Полька по-чеськи – значить «половинка». Тож спробуємо навчитися основним рухам цього Величного Танцю.

Питання до дітей:

1. Який характер цього танцю?
2. Які рухи хочеться виконувати під цю музику?
3. Яка кольорова гама до нього підходить?

Викладач: прощаємося з Чехією та подорожуємо далі! Наша подорож продовжується. (Звучить музика віденського вальсу).

Викладач: ми в Австрії. Тут улюблений спосіб пересування – велосипед. Саме в Австрії створювали свої найкращі твори Моцарт і Штраус. Головний палац цієї країни сяє вогнями, звучить казкова музика.

(демонструється відео фрагмент виконання віденського вальсу).

Викладач: ви здогадалися, як наивається цей танець? Ось уже більше 250 років живе та користується незмінною любов’ю цей вічно юний танець. У Німеччині, Австрії, Чехії селяни на святкових вечорах весело кружляли парами. Це був лендлер. З часом він перетворився у вальс.

Вальс (з фр. та нім.) – кружляти. Спочатку новий танець завоював Відень. Вальси створювало багато композиторів. А «королем вальсу» називали видатного австрійського композитора Йоганна Штрауса (сина), який написав 460 вальсів. Вальси Штрауса (сина) звучали повсюди. Вони підкорили не тільки Відень, а й увесь світ. Вальси бувають дуже різні: повільні, спокійні та швидкі. Проте цей бальний танець завжди має розмір три чверті.

Зимовий бальний сезон - важлива подія у культурному житті Відня. Він починається напередодні Нового року та триває близько 7 тижнів.

Діти, уявіть, що ви на балу, і пари плавно кружляють під звуки цього чарівного танцю.

**Відень. Бал. Усі кружляють,
Вальса музику вітають.
Пари обертами йдуть,
Насолоду всім несуть.**

Питання:

1. Чому під цю музику виникає бажання танцювати, плавно кружляючи?
2. То що ж означає вальс?
3. Який музичний розмір танцю?
4. Який кольоровий фон найбільше пасує цьому танцю? (Відповіді дітей).

Викладач: Ну ось і все, нам час повертатися додому.

Закріплення матеріалу:

Гра «Виправ мої помилки»

Вкажіть стрілочками правильні відповіді.

Полонез
Менует
Вальс
Полька

Чехія
Польща
Франція
Австрія

Питання:

1. Чим відрізняються ці танці?
2. У яких життєвих ситуаціях люди танцюють? Чому? З чим це пов'язано? (Відповіді)
3. Ви бачили фрагменти різних танців. Чи може танець бути маршовим? А пісня танцювальною? (Відповіді дітей).

Гра «Вгадай мелодію»

Кожний день у королівстві Танців танцювали тільки один танець. Усі жителі виходили на площу та танцювали?

- У понеділок – вальс,
- У вівторок – гопак,
- У середу – польку,
- У четвер-менует,

- У п'ятницю-полонез,
- У суботу – мазурку,
- У неділю – гавот.

Вгадайте, який день тижня у королівстві? (По черзі звучать твори Шопена «Полонез», Боккеріні «Менует», Рахманінов «Полька», «Вальс»).

Підсумки уроку.

Питання:

1. Що нового ви дізналися?
2. Що вам сподобалось?
3. Що ви запам'ятали під час подорожі?
4. Де ще ви хотіли б побувати?

Викладач: Діти, я сподіваюся, що ви отримали масу задоволення від нашої мандрівки, а знання, здобуті сьогодні, знайдуть застосування у вашому житті.

Розроблено авторкою.

СЦЕНАРНА РОЗРОБКА ХОРЕОГРАФІЧНОЇ МІНІАТЮРИ «ЧАРИ ЛЮБОВІ»

Зміст

1. Обґрунтування вибору теми
2. Ідейно-тематичний аналіз композиції
3. Джерела постановки
4. Лібрето
5. Аналіз музики
6. Сценарно-композиційний план та архітектоніка
7. Опис танцю
8. Костюми виконавців

Обґрунтування вибору теми

Любов... Таке зрозуміле всім почуття. Але чи завжди воно справжнє? Інколи люди під сліпою захопленістю бачать вічне кохання. Але насправді це не так. Іноді, з плином часу, ти розумієш, що біля тебе зовсім чужа людина: агресивна, егоїстична і корислива. Ти розчаровуєшся. Запитуєш себе: “Чому саме так все трапилось?” Часто за гарною обгорткою ховається зовсім інша, чужа і пуста людина.

Ось такий тобі урок на майбутнє винесла головна героїня мініатюри: дивитися не тільки на обличчя чоловіка, а придивлятися до внутрішнього світу людини. Вона вірить у справжнє кохання і воно обов'язково прийде до неї. Бо, хто шукає, той обов'язково знайде. Дівчина завжди пам'ятає, що все у світі робиться на краще. Можливо, це до кращого, що вони не зійшлися. Можливо, доля підготувала для неї цінніший скарб.

Любов - прекрасна, вічна, незабутня, але часом вона викликає жаль, інколи є несподіваною, небажаною, незручною, нез'ясовною та нерівною. Любов справді править всіма навколо. Долі і любовні романи декількох парижан стикаються, перемішуються і досягають апогею у цьому прекрасному місті кохання, що приводить до романтичних, веселих і сумно-радісних наслідків для усіх, кому пощастило потрапити під любовні чари.

Ідейно-тематичний аналіз композиції

Тема: Пошук кохання

*«А я – принцеса, жінка у пошуці,
В пошуці коханого, що підходить мені,
Щоб танцювати тисячу і одне танго...»*

Ця розповідь про сучасне кохання, про те, які бувають перешкоди для виявлення справжніх почуттів... та які проблеми стають на шляху для воз'єднання двох сердець в одне.

Ідея: Справжнє кохання не потребує нічого взамін, ніколи не шукає вигоди.

До героїні приходять розуміння: якщо коли-небудь вона по-справжньому покохає, то зможе все, лише б крила не виявилися уявними. Вона вірить у те, що знайде людину, яка щиро її покохає та зробить щасливою. І знаходить...

Лібрето

Молода дівчина приїжджає з провінції до великого міста Парижу. Для неї все нове, цікаве та захоплююче. Її засліплює блиск та шик цього міста. Дівчина намагається потрапити в цей блискучий світ. В досягненні цієї мети вона потрапляє в кабаре, де стає популярною співачкою, і в неї з'являється безліч прихильників. Шукаючи справжнє кохання, вона знайомиться з чоловіками різного віку і різного соціального статусу. Дівчина потрапляє у вихор любовних подій, в яких не знаходить щирого взаємного почуття. На її шляху трапляється забезпечений чоловік, бандит та художник. Вона розчарована безрезультатним пошуком, але десь глибоко в серці ще жевріє надія на те, що вона знайде щире кохання та стане найщасливішою у світі. Так і трапляється.

Характеристика дійових осіб

Молода талановита дівчина з небагатої родини, яка мріє про велику сцену, блискучу кар'єру співачки та справжнє кохання... Все це вона сподівається знайти у великому місті. На її шляху з'являються: забезпечений чоловік, багатий - чоловік з грошима та становищем у суспільстві, успішний бізнесмен, цинічний, вважає, що все в цьому світі можна купити, в тому числі і кохання молодій дівчині; бандит – молодий дужий хлопець без комплексів, живе за девізом «Бери все», звик отримувати від життя все і одразу. Не досить розумний, проте амбіційний. Любить гроші, розваги, алкоголь, дівчат, яких змінює кожного тижня; художник – чоловік «не від світу цього», живе у своєму, вигаданому світі, не завжди розрізняє вигаданий світ від реального. Хочє кохання, але зовсім безпорадний у побуті і не може бути опорою для молодій дівчині, бо сам потребує няньки... Але все ж вона знаходить кохання усього життя. Він молодий, вихований, вродливий чоловік, на якого можна покластися, і який не залишить її одну.

Аналіз музики

Музичний розмір – 2/4.

Лад – гармонічний мінор.

Характер музичного супроводу – *Moderato* (помірний), сумний, пристрасний, напружений.

Кількість тактів усього музичного супроводу – 192 такти.

Хронометраж усього музичного супроводу – 3 хв. 15 сек.

Сценарно-композиційний план та архітектоніка

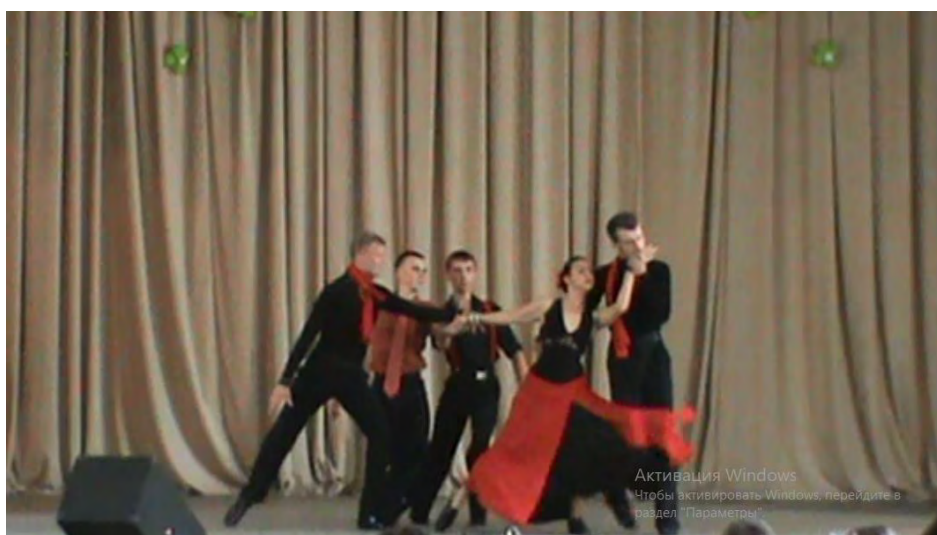
Танець складається із експозиції, зав'язки, розвитку дії, кульмінації та розв'язки.

31-32	Хлопці розкручуються у заданому напрямку, а дівчина і один хлопець виконують ще один rond ЛН.
33-36	«Ланч» в парі та «Back korte», закінчуючи «Шасе» і прохідним кроком ззовні партнерки. Хлопці виконують step and point чотири рази, звужуючи півколо.
37-40	«Чейс» , «Шасе», «Променадна ланка». Хлопці в цей час виконують «Рудольф».
41-44	«Чейс» , «шасе», «Променадна ланка». Хлопці розкручуються в сторони.
45-48	«Дрег», «Променадна ланка», крок в ПП, крок навхрест, point. «Подвійна променадна ланка». У хлопців імпровізація до 67 такту.
49-52	«Твіст поворот» з прогином у партнерки та «Back korte»
53-56	Нахил назад у дівчини, вихід у позицію навхрест вгорі, «Чейс», «Шасе».
57-64	«Віденський крос» (Зр.) останній з виходом в ПП та «Твіст Поворот» (61-64 т.)
65-68	Півоти на два такти у дівчини, потім Step and point з ПН, з ЛН, хлопці продовжують півоти.
67-70	Step and point з ПН та ЛН виконують хлопці, дівчина робить випад на ПН, ЛН вбік.
71-72	Партнер закручує дівчину до себе. Хлопці виконують 2 «Прогресивні Ланки».
73-74	Глибокий випад в парі. Хлопці відкриваються в «Променад».
75-78	Два «Твістових повороти» в парі, відриваючись на глядача в кінці. Хлопці виконують «Зворотній поворот», шикуючи дві діагоналі.
79-82	«Біжучий лок степ» у парі, продовжуючи стрибком у повітрі у напрямку до наступного партнера, входячи у зворотній поворот.
83-90	Партнерка за вказаним напрямком виконує зворотній поворот, від одного партнера до іншого.
91-93	«Міні файв степ». Хлопці поворотами утворюють одну лінію на тактах 91-97.
94	«Оверсвей троуевей»
95-96	«Дрег» та вихід з пози
97	«Променадна ланка». Хлопці виконують імпровізаційні рухи по колу по ЛТ (кроки та повороти) на 97-108 тактах.
98-101	Дві «Прогресивні ланки», «Віденський крос».
102-103	«Фоловей сліп півот»
104-107	«Віденський крос»
108-109	«Оверсвей троуевей». Хлопці швидкими кроками рухаються по колу наступні 8 тактів.
110-114	«Рудольф», обертання в парі.
115-118	«Віденський крос», перший з ПП.
119	«Контра чек»
120	«Променадна ланка»

121	«Лівий віск». В цей час хлопці шикують лінію за парою
122	Повороти в парі. «Флекерл»
123-124	Партнерка виконує два повороти під рукою партнера. Закінчують обличчям до глядачів у правій боковій позиції.
125-128	Крок вп, крок вл, крок вправо. Приставити ЛН до ПН з частковою вагою
129-130	Поворот під рукою партнера
131-132	Чотири кроки проти ЛТ по колу
133-134	Пробіжка по діагоналі, поворот, вихід в ПП.
135-138	«Прогресивна ланка», «Лок степ», кидок ногою у партнерки. Партнери відходять назад лок степами.
139-142	Мах коловий у партнерки, «Твістовий поворот», мах у партнера. Поворот партнера, глибокий випад у парі.
143-144	Поворот партнерки під рукою партнера.
145-148	Партнер несе партнерку, партнерка прогинається назад.
149-150	«Оверсвей троуевей»
151	Поворот під рукою партнера
152	Мах лівою ногою назад. Grand jete.
153	Прогин назад у партнерки.
154	Розкриття на глядачів.
155-156	Поворот партнерки до партнера, випад вперед на ЛН.
157-158	Партнер повертає партнерку до себе в пару
159-160	«Фоловей»
161-162	«Твіст Поворот»
163-166	«Бік топ»
167-168	Випад и поворот партнерки під рукою партнера
169-170	«Шасе»
171-172	«Правий ланч»
173-174	«Чейз»
175-176	Стрибок, поворот за партнером.
177-178	Поворот під рукою до партнера у пару.
179-186	«Півоти»
187-190	«Ланч», «Back korte», «Лок степ», перегин корпусу назад у партнерки. Розкриття на глядачів.
191-192	Закручування до партнера, поза.

Ескізи костюмів до танцю «Чари любові»

Розроблено авторкою.

**Опубліковані праці, що відображають основні наукові результати
дисертації**

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Ткаченко М. В. Роль хореографічного компоненту в системі мистецьких дисциплін навчально-виховного процесу шкіл мистецтв. *Наукові записки*. Випуск 195. 2021. С. 205-208.

2. Ткаченко М. В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності. *Педагогічні науки*. Випуск 79. 2022. С. 101-105.

3. Ткаченко М. В. Візуалізація дидактичного процесу під час спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа». *Витоки педагогічної майстерності*. 2023. Випуск 31. С. 240-247.

4. Ткаченко М. В. Механізми професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності: методологічний аспект. *Імідж сучасного педагога: електрон. наук. фах. журн.* 2023. 5 (212). С. 115-121.

*Апробація основних результатів дослідження на конференціях,
симпозіумах, семінарах тощо*

1. Ткаченко М. В. Розвивальний потенціал хореографічної підготовки учнів шкіл мистецтв. *Художні практики та мистецька освіта у крос культурному просторі сучасності*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., 7-8 жовтня 2019 р., Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2019. С. 50-52.

2. Ткаченко М. В. Види музично-хореографічної діяльності на уроках ритміки в закладах початкової мистецької освіти. *Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 24 квітня 2020 р. м. Умань : ВПЦ «Візаві», 2020. С. 66-69.

3. Ткаченко М. В. Організаційно-методична модель хореографічної освіти учнів підготовчого відділення шкіл мистецтв. *The 8 th International scientific and practical conference "Dynamics of the development of world science"* (April 15-17, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. С. 879-882.

4. Ткаченко М. В. Ритміка як складник дисциплін хореографічного циклу в школах мистецтв. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., (3-4 червня 2021 р., м. Бердянськ) / [упоряд. М. М. Погребняк]. Полтава : Сімон, 2021.С. 220-224.

5. Ткаченко М. В. Використання регіональних мистецьких надбань у формуванні змістового компонента хореографічних занять у школі мистецтв (на прикладі ПМШМ «Мала академія мистецтв» ім. Р.О.Кириченко. Дидакал : часопис : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. Участю «Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст», 16–17 лист. 2021 р. / Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. № 22. С. 195-197.

6. Ткаченко М. В. Особливості становлення сучасної початкової хореографічної освіти та її роль в системі мистецької освіти в Україні. *Неперервна педагогічна освіта XXI століття*: зб. матеріалів XIX Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької / [наук. ред.: Г.І. Сотська, М.П. Вовк]. Вип. 5 (17). К.: Талком, 2022.С. 137-139.

7. Ткаченко М. В. Дидактичні особливості спецкурсу «Проектні технології у професійній діяльності хореографа». *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності*: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф., 11-12 жовтня 2022 р. Полтава : 2022. С. 132-134.

8. Ткаченко М. В. Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності. *Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти*: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проектами у сфері науки,

освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава. ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 266-268.

9. Nataliia Sas, Maryna Grynova, Odacir Antonio Zanatta, Leandro Rafael Pinto, Ruslana Velychko, Mariia Tkachenko. Definition, classification, characteristics and opportunities of development receptivity to the new. *Lifelong learning: models and methods of implementation: collective monograph*. Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 2023. P. 116-147. ISBN 978-617-7319-70-1

Довідки про впровадження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Г. КОРОЛЕНКА

вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36003, тел. (0532) 52-58-67
 E-mail: allmail@pnpu.edu.ua код ЄДРПОУ 31035253

08.09.2023 № 2054/01-35/52 на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дослідження
 у практику діяльності Полтавського національного педагогічного
 університету імені В. Г. Короленка
 Ткаченко Марії Валентинівни з теми дисертації «**Формування
 готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних
 технологій у професійній діяльності**»,
 що подається до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки (спеціалізація – теорія
 і методика професійної освіти)

Довідка засвідчує, що результати дисертаційного дослідження Ткаченко Марії Валентинівни з теми «Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності» апробовано та упроваджуються в освітньому процесі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

У роботі зі студентами, майбутніми хореографами, використано підготовлені автором як теоретичні (науково обґрунтовані педагогічні умови та модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності), так і навчально-методичні матеріали щодо їх реалізації в освітній процес, які, безсумнівно, мають теоретико-практичну цінність для удосконалення процесу професійної підготовки студентів. Зокрема, схвальні відгуки отримав навчально-методичний комплекс авторського спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа» (програма, платформи для онлайн-навчання «Проєктні технології

у професійній діяльності хореографа») від викладачів і студентів, який створено дисертанткою на основі творчого підходу з використанням сучасних цифрових технологій.

Констатуємо позитивні відгуки про результати проведеної роботи, що уможливило зробити висновок про педагогічну доцільність застосування науково-методичного доробку Ткаченко Марії Валентинівни у професійній підготовці майбутніх хореографів.

Результати впровадження матеріалів дослідження обговорено на засіданні кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна (протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.) та заслуговують на позитивну оцінку.

Проректор з наукової роботи

Василь ФАЗАН

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Г.С. СКОВОРОДИвул. Алчевських, 29, м. Харків, 61002, тел. (057) 700-35-23, факс (057) 700-69-09
e-mail: rector@hnpu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125585Від Ю. В. Бойчук № 01/10-135

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дослідження Ткаченко Марії Валентинівни з теми «Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності», представленого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011- Освітні, педагогічні науки

Довідка засвідчує, що в 2019-2023 роках у процесі навчання студентів Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди застосовувались розроблені Ткаченко Марією Валентинівною науково-методичні матеріали, присвячені формуванню готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності: педагогічні умови та модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.

У процесі професійної підготовки студентів забезпечувалось використання авторського спецкурсу «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа», програми підвищення кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів», а також платформи для онлайн-навчання «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа» та «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів».

Відмітимо, що зафіксовані позитивні зміни в рівнях готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності є підставою для того, щоб рекомендувати авторські напрацювання М. В. Ткаченко до широкого впровадження в освітній процес закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку майбутніх хореографів.

Результати упровадження дослідження обговорювалося на засіданні кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 12 від 25 квітня 2023 року) та отримали позитивну оцінку.

Ректор

Юрій БОЙЧУК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
 ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
 вул. Проскурваського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013,
 тел./факс: (0382) 72-09-23, 65-65-52, тел.: 79-53-55, 79-59-45
 E-mail: kupa@ukr.net Код ЄДРПОУ 02138872

Від 01.05.2023 № 186 на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дослідження Ткаченко Марії Валентинівни з теми «Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності», представленого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011– Освітні, педагогічні науки

Результати науково-дослідної роботи дослідження Ткаченко Марії Валентинівни з теми «Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності» впроваджено та використовуються в освітньому процесі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Авторкою впроваджено модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності, яка складається із трьох взаємопов'язаних блоків (методологічно-цільового, змістово-процесуального, діагностико-результативного). Апробовано навчально-методичне забезпечення процесу формування готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності (авторський спецкурс «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа», програма підвищення

кваліфікації «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»; платформи для онлайн-навчання «Проєктні технології у професійній діяльності хореографа» та «Теоретико-практичні засади використання проєктних технологій під час викладання фахових дисциплін підготовки майбутніх хореографів»; діагностичний пакет для оцінювання рівнів готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності та онлайн-платформа «Діагностика готовності майбутніх хореографів до застосування проєктних технологій у професійній діяльності»).

Позитивні результати проведеної роботи, зафіксовані після педагогічного експерименту, слугують підставою до висновку про доцільність застосування науково-методичного доробку Ткаченко Марії Валентинівни у професійній підготовці майбутніх хореографів.

Проректор з наукової роботи
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
доктор педагогічних наук, професор

Олександр І АЛІУС

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Салова, 2, тел. (04744) 3-45-82, факс (04744)
 3-45-82, E-mail: post@ndpu.edu.ua УДПУ імені Павла Тичини р/р UA14 820172 0343 12100 22 0000 4420,
 банків одержувача Державна казначейська служба України, м. Київ: МФО 820172, код 02125639

30.08.2023 № 980/01
 На № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Ткаченко Марії Валентинівни

на тему: «Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності»
 на здобуття ступеня доктора філософії
 зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Результати дослідження Ткаченко Марії Валентинівни на тему: «Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності» успішно впроваджувалися в освітній процес на кафедрі хореографії та художньої культури факультету мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини протягом 2022–2023 н. р.

Упровадження результатів дослідження здійснювалося в межах підготовки здобувачів спеціальностей 014 Середня освіта (Хореографія) та 024 Хореографія. Авторські напрацювання дисертантки було використано у викладанні фахових дисциплін: «Теорія та методика (класичного, народно-сценічного, сучасного) танцю», «Мистецтво балетмейстера», «Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом».

Визначені дисертанткою педагогічні умови та розроблена модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності впроваджено в процес навчання, а також апробовано результати наукової роботи в межах вибіркового курсу «Методика створення творчого проекту». Важливе значення мало використання матеріалів дослідження під час підготовки кваліфікаційного науково-творчого проекту здобувачів освітнього ступеня бакалавр ОПП Хореографія «Сльози землі».

Упровадження запропонованих матеріалів дослідження дозволило підвищити ефективність підготовки майбутніх учителів хореографії та керівників танцювальних колективів шляхом використання технології проектно-орієнтованого навчання; сприяло удосконаленню професійної компетентності науково-педагогічних працівників факультету мистецтв щодо застосування проектних технологій під час викладання фахових дисциплін.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження Ткаченко Марії Валентинівни має практичне значення для закладів вищої освіти, оскільки спрямоване на формування креативного хореографа з яскраво вираженою творчою індивідуальністю, котрий здатний застосовувати новітні технології у процесі навчання дітей та молоді.

Оснoвні положення і результати наукового дослідження Ткаченко М. В. на тему: «Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності» обговорено та схвалено на засіданні кафедри хореографії та художньої культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 15 від 29 червня 2023 року).

09847

Перший проректор

Андрій ГЕДЗИК

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ, МОЛОДІ ТА СІМ'Ї
ПОЛТАВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ПОЛТАВСЬКА МІСЬКА ШКОЛА МИСТЕЦТВ
«МАЛА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ»
ІМЕНІ РАЙСИ КИРИЧЕНКО

вул. Соборності, 35, м. Полтава, 36014

Тел.: (0532) 52-08-78, 50-28-04

«01» травня 2023р.

№ 91

Д О В І Д К А

про впровадження результатів дослідження

Ткаченко Марії Валентинівни

з теми «Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності»,
представленого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011- Освітні, педагогічні науки

Довідка засвідчує, що результати дисертаційного дослідження Ткаченко Марії Валентинівни з теми «Формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності» апробовано та впроваджуються в освітньому процесі Полтавської міської школи мистецтв «Мала академія мистецтв» імені Райси Кириченко. У процесі професійної підготовки здобувачів спеціалізованої мистецької освіти було використано підготовлені авторкою, як теоретичні (науково обґрунтовані педагогічні умови та модель формування готовності майбутніх хореографів до застосування проектних технологій у професійній діяльності), так і навчально-методичні матеріали, щодо їх реалізації в освітній процес, які, безсумнівно, мають теоретико-практичну цінність для удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх хореографів.

Констатуємо позитивні відгуки про результати проведеної роботи Ткаченко М.В. та педагогічну доцільність застосування науково-методичного доробку дисертантки у професійній підготовці здобувачів спеціалізованої мистецької освіти.

Директор школи

Тетяна МАГОМЕДОВА